

Møte torsdag den 23. februar 2017 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 55):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven (mer effektive planprosesser, forenklinger mv.)
(Innst. 181 L (2016–2017), jf. Prop. 149 L (2015–2016))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av Minamata-konvensjonen om kvikksølv
(Innst. 177 S (2016–2017), jf. Prop. 148 S (2015–2016))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentanten Rasmus Hansson om kunnskapsbasert og bærekraftig bruk av biodrivstoff
(Innst. 186 S (2016–2017), jf. Dokument 8:21 S (2016–2017))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven)
(Innst. 192 L (2016–2017), jf. Prop. 158 L (2015–2016))
5. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Hjemdal, Hans Fredrik Grøvan, Geir Sigbjørn Toskedal og Anders Tyvand om økt lærertetthet og en maksimumsgrense for gjennomsnittlig gruppestørrelse på skolenivå, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om økt lærertetthet for en inkluderende fellesskole
(Innst. 183 S (2016–2017), jf. Dokument 8:129 S (2015–2016) og Dokument 8:6 S (2016–2017))
6. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om opptakskrav til lærerutdanningen og nasjonal veiledningsordning
(Innst. 182 S (2016–2017), jf. Dokument 8:5 S (2016–2017))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Freddy de Ruiter og Tove Karoline Knutsen om gradvis innføring av tilbud om et enkelt skolemåltid, finansiert og begrunnet som et folkehelseiltak
(Innst. 185 S (2016–2017), jf. Dokument 8:18 S (2016–2017))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ruth Grung, Hadia Tajik, Kjersti Toppe, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud, Marianne Aasen, Torgeir Micaelsen og Ingvild Kjerkol om en offensiv politikk for å øke antallet helsefagarbeidere
(Innst. 179 S (2016–2017), jf. Dokument 8:19 S (2016–2017))
9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti

Toppe og Per Olaf Lundteigen om å styrke det internasjonale og nasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens (Innst. 170 S (2016–2017), jf. Dokument 8:2 S (2016–2017))

10.Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentant for Nordland fylke, Tor Arne Bell *Ljunggren*, tar nå sete.

Fra representanten Arild *Grande* foreligger søknad om foreldrepermisjon i tiden fra og med 1. mars til og med 26. mars. Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Vararepresentanten Jorid Holstad *Nordmelan* foreslås innkalt for å møte i Stortinget i tiden fra og med 7. mars til og med 23. mars. – Det anses også vedtatt.

Representanten Ola Elvestuen vil fremsette et representantforslag.

Ola Elvestuen (V) [10:00:48]: Jeg har den glede å legge fram et representantforslag på vegne av meg selv, Trine Skei Grande, Iselin Nybø og André N. Skjelstad om offentlighet rundt landmaktstudien.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes vil fremsette et representantforslag.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:01:18]: På vegner av representantene Kirsti Bergstø, Heikki Eidsvoll Holmås og meg selv vil eg setje fram representantforslag om seismikkfrie område.

Presidenten: Representanten Karin Andersen vil fremsette et representantforslag.

Karin Andersen (SV) [10:01:42]: På vegne av stortingsrepresentant Kirsti Bergstø og meg sjøl vil jeg sette fram forslag om avvikling av au pair-ordningen og strengere reaksjoner mot vertsfamilier som utnytter au pairer.

Presidenten: Representanten Anders Tyvand vil fremsette et representantforslag.

Anders Tyvand (KrF) [10:02:12]: På vegne av representantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Hans Fredrik Grøvan og meg selv har jeg gleden av å framsette et forslag om å innføre fylkesvise eller regionale mobbeombud.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:02:46]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven (mer effektive planprosesser, forenklinger mv.) (Innst. 181 L (2016–2017), jf. Prop. 149 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Odd Henriksen (H) [10:03:41] (ordfører for saken): Jeg vil først takke komiteen for et godt samarbeid og en god prosess. Det har vært forsøkt å komme fram til enighet, og selv om vi ikke har lyktes med alt, har vi klart å bli enige om enkelte forenklinger, delvis enige om andre forenklinger, på samme tid som et flertall også har takket nei til andre forslag fra regjeringen.

De forslagene som hele komiteen er enige om, og som også kommer til å effektivisere planprosessen, går ut på at kommuner skal kunne stoppe planinitiativ før varsling og kunngjøring av planoppstart og en tydeligere og mer formalisert ramme for oppstarten av planprosessen, mer forpliktende dialog og tidlige avklaringer. Disse to forenklingene vil gjøre at man på et tidlig tidspunkt kan stoppe planer som i utgangspunktet etter all sannsynlighet ikke vil føre fram, og man slipper en god del saksbehandling rundt det.

Det er også enighet om etablering av en frivillig godkjenningsordning for foretak som utarbeider private planforslag, oppheving av ordning om sentral godkjenning av regionale planstrategier og enklere regler for rullering av regionale handlingsprogram. Også disse forenklingene gjør at planene etter at de er vedtatt, kommer tidligere ut i prosess og kan begynne å virke, slik at man får en raskere saksgang på disse feltene.

I tillegg er et stort flertall, bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, for endringer som er foreslått knyttet til forenkling av reglene om endring og oppheving av reguleringsplaner. Også dette er en viktig forenkling, særlig det å kunne oppheve gamle planer. Vi vet at det er mange gamle planer liggende rundt omkring i kommunene, i alle fall de av oss som har vært ordførere før. Grunnen til at de gjerne blir liggende, er at man etter den tidligere lov måtte gjøre det på samme måte som når man etablerte planer, og da var det gjerne slik at man ikke tok det arbeidet. Man forenkler det nå, som gjør at man får ryddet opp i en del gamle planer som sannsynligvis ligger i skuffen, og det er bra. I tillegg skal man også kunne gjøre noen forenklinger i selve planene. Det er også en god sak.

Når det derimot gjelder endringene i forslaget om at private forslag som er i samsvar med kommuneplan og områderegulering, som hovedregel skal sendes ut på høring og legges ut til offentlig ettersyn, blir Høyre og Fremskrittspartiet stående alene. Vi mener at det ville ha vært fornuftig å ha en sann forenkling hvis man ser dette i sammenheng med de første forenklingene vi gjør, nemlig at kommunene på et langt tidligere tidspunkt kan stoppe planer som ellers ikke ville føre fram. Det ville være fornuftig at planer som er i henhold til gjeldende regelverk, blir sendt ut på høring. Det må jo sies at kommunene, hvis de

vil, kan endre planene underveis og gjøre dem til sine egne. Det er bare en rett til å få dem ut.

Det er videre slik at vi heller ikke får flertall for forenklinger i dispensasjonsbestemmelsene. Også her blir Høyre og Fremskrittspartiet stående alene. Forenklinger i lovens dispensasjonsbestemmelser skal bidra til å redusere ressursbruken og øke det kommunale handlingsrom i slike saker. I tillegg er det foreslått endringer fordi dagens bestemmelser er unødig komplisert å anvende, samt, vil jeg tilføye, at viktige samfunnshensyn kan vektlegges ved dispensasjonsvurderingen. Men som sagt: Her får vi dessverre ikke flertall. Vi tror det ville vært fornuftig å rydde i disse dispensasjonsbestemmelsene. Det ville ha gitt kommunen større handlingsrom, og vi kunne unngått langt flere dispensasjonsøknader enn det vi har i dag.

Det samme gjelder forslaget om presisering av overgangsbestemmelse for planer i strandsonen uten byggegrense. Etter lovendringen som kom i 2008, har det oppstått en divergens i forståelsen av gjeldende rett. Departementets syn er at krav om byggegrense ikke gjelder for planer som er utarbeidet etter tidligere plan- og bygningslover. Sivilombudsmannen har i en uttalelse fra 2015 inn tatt det motsatte syn, og det er viktig å få klargjort jussen rundt det. Uansett om man nå måtte mene det ene eller andre, er det viktig at dette blir klargjort. Det blir nå gjort. Vi synes det hadde vært riktig å ha det sann som departementet har tolket denne bestemmelsen, at de eldre planene skal kunne gjelde, slik at man ikke gir disse bestemmelsene på en måte tilbakevirkende kraft. Det er fornuftig at de planene som allerede er vedtatt, gjelder, og at når det gjelder endringer og nye planer, vil de nye bestemmelsene som trådte i kraft i 2008, komme til anvendelse.

Med disse ord fremmer jeg de forslagene som mindretallet har reist i saken.

Presidenten: Representanten Odd Henriksen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Terje Aasland (A) [10:08:51]: Som saksordfører for lovsaken i 2008 om plan- og bygningsloven kan en kanskje gi et visst uttrykk for en kjærlighet til loven, fordi den er et viktig fundament som regulerer noen helt åpenbart viktige forhold. Det er viktig å holde fast ved, og det føler jeg også at dagens regjering faktisk har gjort gjennom det lovforslaget som den har lagt fram. Derfor støtter også Arbeiderpartiet langt på vei mange av de forslagene som er lagt fram, og som i utgangspunktet skal gjøre det enklere. Det er vi for. Lover og regler bør forenkles, i den grad det er fornuftig, og i den grad det ikke rammer annen eller tredje part. Det er der diskusjonen egentlig har stått og står i denne saken.

Jeg har lyst til å legge til noen viktige premisser og prinsipper i tilknytning til plan- og bygningsloven:

Punkt 1: Etter min oppfatning er det primært kommunene som skal ha ansvaret for arealforvaltningen, og hvordan areal disponeres, anvendes eller bebygges. Det er et viktig prinsipp, men det må selvfølgelig gjøres innenfor et sett av nasjonalt regelverk.

Punkt 2: All arealforvaltning, anvendelse og bebyggelse må i hovedsak skje etter plan, og ikke gjennom enkeltvedtak eller dispensasjoner.

Og punkt 3 – det tredje prinsippet: Vi må ta ansvar for morgendagen gjennom en bærekraftig arealforvaltning

hvor allemannsretten, tilgjengeligheten og ivaretagelsen av naturmangfoldet og den enkelte er føringer. Det er ofte sånn at hvis en går inn i diskusjoner om det som kanskje er en av stridens kjerner i den saken som nå ligger, dispensasjonsadgangen, kan det virke veldig enkelt å gjøre oppmykninger i denne, fordi det vil gagne noen. Men samtidig vil det kanskje legge begrensninger på andre, og én dispensasjon vil kunne føre til at en ødelegger grunnlaget for en arealplan. Det har vi sett i praksis mange steder – noen saker er veldig små, andre litt større, litt mer kontroversielle. Diskusjoner f.eks. om høyde på bygninger, er det relevant? Kan det dispenseres fra, har det noen betydning? Jeg vil i utgangspunktet si ja, at det er ganske vesentlig, spesielt hvis det rammer andre, som da ikke er en del av en dispensasjonssøknad.

Et annet eksempel hadde vi i et av de flotte stedene langs Telemarks-kysten, Brevik, Øya i Brevik, flott sørlandsbebyggelse med gammel rød teglstein på takene, hvor det var mer og mer interessant for dem som skulle bytte tak, å legge dette som glasert rød takstein. Har dette noen betydning? Det ble gjort på dispensasjon. Sånn umiddelbart kan en si at dette har jo selvfølgelig ingen betydning. Men selvfølgelig har det en betydning, for det endrer natur og opphav på hele Øya i Brevik. Sånn kunne en ta eksempel etter eksempel hvor arealforvaltning og forvaltning etter dispensasjon bryter med prinsippene i planene og vil være uheldig for totaliteten og ødeleggende for noen som følger opp det som er grunnlaget i planene. Så det er et ganske vesentlig prinsipp. Derfor er vi imot de justeringene som spesielt knytter seg til å utvide adgangen for å bruke dispensasjon.

Men så har det vært noen diskusjoner som er interessante i tilknytning til dette, f.eks. tilrettelegging for havbruk, mindre justeringer innenfor havbruk. Vi har fått et innspill fra Sjømat Norge om at en kanskje burde ta inn i dispensasjonsadgangen forhold til matproduksjon på sjø og land. Jeg vil si at innenfor det dispensasjonsreglementet som allerede gjelder i eksisterende lov, må det også være opp til regjeringen å ha veldig god og nær kontakt med fylkesmennene om at de håndterer dette på en god måte for havbruksnæringen, og at en ikke kommer i situasjoner hvor en opplever at fylkesmennene har en, skal vi si, ulik og uansvarlig tilnærming til dispensasjon i tilknytning til dette spørsmålet. Så det er det etter vår mening full adgang til å gjøre innenfor det gjeldende regelverket, sånn som det foreligger.

Så har det helt på tampen av komiteens behandling vært et betydelig folkelig engasjement rundt § 21-7, tidsfrister med særskilte virkninger, hvor engasjementet vel først og fremst er rettet inn mot at en er redd for at enkelte bevaringsverdige bygninger skal bli revet før kommunen rekker å sette inn et forbud mot det. Der er vi kommet til den konklusjonen at vi støtter det som er regjeringens endringsforslag og tilføyelser, og står fast ved det som er komiteens innstilling. Vi står altså bak det som er komiteens samlede innstilling, som vi mener er en god innstilling, hvor vi sier ja til mye, men også nei til de urimeligheter som kanskje kan komme i form av de lovendringsforslag som er lagt fram.

Øyvind Korsberg (FrP) [10:14:17]: La meg starte med å takke saksordføreren for en god jobb i en litt krevende prosess i komiteen. Det kan for så vidt illustreres

med at det siste forslaget kom og ble lagt på bordet i dag. Så vil jeg gi ros til regjeringen for å ha lagt fram denne proposisjonen, for lovforslagene har bakgrunn i regjeringens arbeid med en enklere hverdag for folk flest, som bl.a. har som siktemål å fjerne tidstyver og forenkle dagens regelverk.

Proposisjonen som regjeringen la fram, vil forenkle og effektivisere planprosessene for å legge bedre til rette for boligbygging samt nærings- og samfunnsutviklingen. Regjeringen ønsker også med proposisjonen å sikre gode rammebetingelser for næringslivet slik at det blir både raskere, billigere og enklere å bygge, og målet er rask, effektiv og forutsigbar offentlig saksbehandling med god kvalitet.

Det blir årlig vedtatt ca. 2 000 kommunale reguleringsplaner, og da er det viktig at det må være et mål å redusere saksbehandlingstiden i kommunene vesentlig. I tillegg må det være et mål å effektivisere planprosessene fram til endelig planforslag foreligger, slik at den totale planleggingstiden blir merkbart redusert.

Det man ser nå, er at det ikke er enighet i komiteen om alle de forslagene som regjeringen har lagt fram. Det er klart at det får betydning. Det som har vært vårt mål, er at man skal gjøre det enklere og rimeligere i disse byggesaksprosessene. Det er mange hensyn som skal tas. Enkelte kommuner ville ha fått redusert saksbehandlingstiden med mellom 30 og 50 pst., og det ville da hatt stor betydning også for unge som skal inn i boligmarkedet. Unge inn i boligmarkedet er et tema som jeg tror alle partier er oppatt av retorisk, men når det kommer til konkrete forslag i Stortinget, stopper det litt opp i så måte.

For næringslivet er det viktig med forutsigbare og enkle planprosesser så bedriftene kan bruke minst mulig ressurser på byråkrati og mer tid på verdiskaping, med andre ord flere i jobb. Jeg synes at jeg må få lov å vise til det oppslaget som er i Finansavisen i dag, der Ove Trellevik viser konkret hva dette vil bety for Hordaland med tre eksempler når det gjelder oppdrettsnæringen. Det illustrerer på en god måte de problemene man står overfor, de utfordringene som regjeringen ønsker å rydde opp i, hva dette kan bety for verdiskaping, og hva dette kan bety for arbeidsplasser langs kysten.

Igen: Mange partier er sterke på akkurat det retorisk, men når det gjelder å følge dette opp i konkrete forslag i Stortinget for å gjøre disse prosessene mer effektive og gjøre dem raskere, hopper man av lasset. Jeg er ganske sikker på at når vi kommer til valgkampen, kommer selvfølgelig regjeringen til å få kritikk for at man ikke har gjort mer for å effektivisere og forenkle, men når man er i denne salen, da stemmer man imot. Det er synd.

Vi synes det er viktig å delegere makt og myndighet til lavest mulig folkevalgt nivå. Vi mener at politisk fornuft og vett er jevnt fordelt utover hele landet, og at folkevalgt nivå lokalt er i stand til å ivareta det ansvaret og de oppgavene de har. Også gjennom kommunereformen og mer tillit gjennom styringssignal til Fylkesmannen, skal lokalt selvstyre vektlegges sterkere. Det har vært viktig for denne regjeringen, og det er også det denne proposisjonen har lagt opp til. Dessverre får vi ikke flertall for alle de gode forslagene som ligger i saken, men det ansvaret får flertallet ta, som ikke støtter dem.

Steinar Reiten (KrF) [10:19:20]: La meg først slå fast at å arbeide med plan- og bygningsloven er krevende for både politikere og forvaltning. Denne loven griper direkte inn i folks hverdag, f.eks. når en husdrøm skal realiseres eller familiebedriften trenger mer areal for økt produksjon og omsetning. Det å skulle balansere ulike hensyn opp mot hverandre, både i utforming av selve lovteksten og forvaltningens lovanvendelse, vil nødvendigvis føre til at grupper og enkeltpersoner føler at deres interesser ikke er tilstrekkelig ivaretatt. Da er det også naturlig at innspillene er mange og meningene sterke når plan- og bygningsloven er oppe til revisjon. Det vil jeg tro at alle partigrupper har fått merke de siste ukene.

Vår innfallsvinkel har vært å være åpen for forenklinger, men at vi ikke faller i den grøften at forenklinger kan skape problemer – en litt utfordrende balansegang, må jeg si. God arealforvaltning er utrolig viktig både for å sikre utvikling av nærings- og boligområder og for å sikre at de nødvendige hensyn til natur, jordvern og kulturminner blir tatt. Vi er tilfreds med at regjeringen har initiert en gjennomgang av loven, med det siktemål å effektivisere prosessene og fjerne unødige tidstyver. Det er imidlertid litt uenighet om hvor grensen for tidstyveri går. Vi går derfor imot noen av de foreslåtte endringene. En av dem er at vi vil fastholde ordningen med at det er kommunene som avgjør om private reguleringsendringforslag skal sendes på høring. Dette er åpenbart en oppgave for lokale politiske myndigheter, og vi vil ikke være med på svekke kommunenes rolle som planmyndighet.

Kristelig Folkeparti er videre fornøyd med at en samlet komité har rammet inn muligheter til å gjøre endringer i eksisterende planer med at hensynet til viktige natur- og friluftsområder skal ivaretas.

En sentral problemstilling i arbeidet med de foreslåtte endringene av plan- og bygningsloven har vært spørsmålet om i hvor stor grad statlige og regionale myndigheter skal få mulighet til å uttale seg før det gis dispensasjon fra planer og plankrav. Bestemmelsene om dispensasjon og uttalerett til statlige og regionale myndigheter er nedfelt i § 19 i loven, og her har vi i Kristelig Folkeparti landet på at vi ikke kan støtte de foreslåtte endringene i § 19-1 og § 19-2. I likhet med de andre partiene som utgjør flertallet, mener vi det er uheldig at dispensasjonsregelverket skal endres slik at det blir opp til den enkelte kommune og eget skjønn å bestemme om en sak er av nasjonal eller regional interesse og dermed gir statlige og regionale myndigheter uttalerett. Ved søknad om dispensasjon må hensynet til vesentlige statlige og regionale interesser bli ivaretatt.

Vi i Kristelig Folkeparti er særlig glad for gjennomslaget vi har fått for at hensynet til jordvern nå blir tatt inn i lovteksten gjennom flertallets lovforslag til nytt tredje ledd i § 19-2, og blir presisert på linje med helse, miljø, sikkerhet og tilgjengelighet. Jordvern har lenge vært viktig for Kristelig Folkeparti. Stortinget har også gjort flere vedtak om dette tidligere, det viktigste er vedtaket høsten 2015 om en ambisiøs jordvernstrategi med et måltall på maksimum 4 000 dekar dyrket jord nedbygd per år. Det er derfor en naturlig konsekvens og absolutt på tide at hensynet til jordvern nå blir tatt inn også i plan- og bygningsloven. Det er mange eksempler på klattvis nedbygging av matjord i mange kommuner. Dette er irreversible inngrep på en av de mest livsviktige ressursene vi etterlater oss til kommende generasjoner.

Vi i Kristelig Folkeparti er svært fornøyd med at Stortinget nå ikke lempet på, men heller strammer inn, muligheter for dispensasjon for nedbygging av matjord. Vi er også tilfreds med at Stortinget nå opphever lovens krav om sentral godkjenning av regionale planstrategier. Dette er en styrking av det lokale selvstyret og innebærer at vedtatt planstrategi er endelig gjennom fylkeskommunens vedtak. Dette er helt klart fjerning av en unødig tidstyv.

Byggeforbud i strandsonen er også vesentlig, spesielt i områder med sterkt press. Derfor er Kristelig Folkeparti med i flertallet som går imot regjeringens forslag om i realiteten å lette adgangen til bygging i strandsonen. Vi støtter dermed også Sivilombudsmannens lovtolkning, ikke regjeringens.

Det har kommet mange henvendelser angående endringer i § 21-7, som innebærer at kommunen ikke kan legge annet plangrunnlag til grunn for behandlingen av en søknad enn det som gjaldt da 12-ukersfristen for behandling utløp. Vi ser at det kan være argument for det motsatte, men mener faktisk at det blir trumfet av den anstendigheten som ligger i at den som planlegger tiltak i samsvar med gjeldende arealplan, lov og forskrift, kan forvente at søknad om byggetillatelse blir behandlet etter rettssituasjonen ved utløpet av fristen for kommunens behandling. Når kommunen som forvaltningsorgan samtidig blir sikret retten til å fatte vedtak om midlertidig forbud etter lovens § 13-1 blir videreført – riktignok under forutsetning av at vedtaket blir fattet før 12-ukersfristen utløper – støtter vi regjeringens forslag om endringer av lovens § 21-7.

Marit Arnstad (Sp) [10:24:36]: Det er ingen tvil om at plan- og bygningsloven er et svært viktig lovverk i Norge – en lov som de fleste av oss, før eller siden, kommer i befatning med, enten som husbyggere, via næringsvirksomhet eller på annen måte.

Det er dermed det viktigste verktøyet vi har, både for lokal planlegging, for arealforvaltning og for utvikling av bebyggelsen i Norge. Det er også et lovverk som skal favne et mangfold av kommuner og steder omkring i det langstrakte landet vårt. Det gjør også at forvaltningen av lovverket ikke bestandig er enkel.

Senterpartiet har lyst å understreke at arealforvaltning og planarbeid først og fremst er et kommunalt ansvar, og vi mener at det mangfoldet og den variasjonen en ser i Norge, nettopp understreker behovet for at det er kommunene som har det fremste ansvaret når det gjelder den typen forvaltning, og at loven i så måte er et rammeverk.

Proposisjonen som regjeringen har lagt fram om forenklinger i plan- og bygningsloven, har vært grundig behandlet i komiteen. Det har også vært gjennomført en etter min mening grundig høring. En rekke av forslagene er det enighet om. En rekke av forslagene anser de fleste som uproblematisk og fornuftig, bl.a. det om å tydeliggjøre kommunens mulighet til å stoppe saksbehandling og planarbeid tidlig når kommunen finner at et initiativ ikke bør føre fram, og at det vil være både tidsbesparende og forenklande.

Muligheten til å gi en tydeligere og mer formalisert ramme rundt oppstarten av en planprosess har også vært et forslag som et samlet storting finner fornuftig.

Det er også enkelte andre regler, knyttet til planforetak, sentral godkjenning og rullering av regionale planer og strategier, som har en enstemmig komité bak seg.

Det er enkelte bestemmelser hvor regjeringen ikke har fått flertall, og det gjelder kanskje særlig spørsmålet om dispensasjonsadgang og tvisten som har vært mellom departementet og Sivilombudsmannen om tolkningen av regelverket knyttet til strandsonen. Der har flertallet valgt en annen løsning enn den som regjeringen har foreslått, og i så måte egentlig tatt stilling til den smule konflikt som har vært mellom departementet og Sivilombudsmannen på ett punkt og valgt en annen ramme rundt dispensasjonsreglene.

Jeg må også si at vi fra Senterpartiets side er glade for at det nå er lagt inn direkte i § 19-2 tredje ledd at en ved dispensasjon skal legge særlig vekt på hensynet til jordvern. Vi håper at det faktum at jordvern nå er tatt direkte inn i teksten, vil være viktig og forhåpentligvis få en betydning når det gjelder spørsmålet om å ta vare på dyrket mark.

Det har kommet opp enkelte ting i sluttfasen av behandlingen. Jeg vil for det første si at det forslaget som ligger på bordet i dag, fra representanten Elvestuen på vegne av et flertall, oppfatter jeg som et teknisk forslag. Det var et innspill som kom fra regjeringspartiene sjøl, som en naturlig konsekvens av den løsningen et flertall valgte på dette området. Så det er nok ikke slik som representanten Korsberg kanskje antydte, at det liksom er lagt på bordet et hasteforslag helt til slutt. Det er mer et teknisk forslag som bidrar til en ryddig behandling knyttet til de andre paragrafene som det i dag blir flertall for.

I aller siste runde har det også kommet en betydelig aksjon for å få endret flertallets syn på endringene i § 21-7. Det er sjølsagt ikke helt heldig når en helt på slutten av en behandling, etter alle høringer og etter at innstillingen er skrevet, får den typen ønsker om endringer. Senterpartiet har også vurdert spørsmålet grundig nå på slutten og kommet til at vi ikke velger å endre holdning på det punktet. Vi kan se enkelte av de momentene som blir framført. Vi er litt usikre på om det gjelder hele landet. Det er nok enkelte steder – kanskje særlig i Oslo – at det kan være en problemstilling. Men de reaksjonene som har kommet, gjør jo at det vil være særlig grunn til å følge med på hvordan praksisen etter denne bestemmelsen utvikler seg i tida framover.

Ola Elvestuen (V) [10:29:38]: Først vil jeg ta opp forslag nr. 5, som ble beskrevet av representanten Arnstad. Det er en teknisk justering på bakgrunn av at komiteflertallet ikke går inn for forslaget fra regjeringen til § 12-11, som går ut på at kommunene fortsatt selv skal bestemme når private reguleringsforslag skal sendes ut på høring. Dermed er det behov for også denne justeringen i § 33-1.

Plan- og bygningsloven er en komplisert lov, og det er mye å sette seg inn i, men den har konkrete konsekvenser. Fra Venstres side er vi glade for at flertallet ikke går inn for endringene i dispensasjonsbestemmelsene, vi er glade for at vi får en styrking av jordvern, og at også naturvernensyn ivaretas som tidligere, og vi støtter opp under Sivilombudsmannens lovtolkning når det gjelder strandsonen.

Jeg vil bruke det meste av mitt innlegg på § 21-7 og endringene som er foreslått der, nemlig endringer som gjør at kommunene får enda dårligere tid til å nedlegge forbud mot tiltak og dermed endre en reguleringsplan. Jeg mener dette forslaget er en betydelig svekkelse av det lokale selvstyret, en svekkelse som kom i gang i 2002, da Høyesterett

avsa en dom der det ble avgjort at en rammetillatelse ble skjæringspunktet for når en kunne komme med forbud mot tiltak, og at en rammetillatelse ble gjort uangripelig. Det var den gang i strid med Justisdepartementets lovavdeling, som mente at gjeldende rett fortsatt burde ligge til grunn, nemlig at kommunene hadde rett til å nedlegge forbud helt fram til et tiltak ble igangsatt. Denne beslutningen i Høyesterett har det vært strid om siden, og den har ført til at det er vanskeligere å komme inn tidnok, både fra lokale interessenter og fra kommunestyre, hvis de ønsker å endre en gammel plan.

Det gikk nå an å forholde seg til at loven var rammetillatelsen, det var en enkel beslutning, men regjeringen og flertallet gjør nå at tiden blir enda dårligere for å få til en endring. Det vil si at i mange flere tilfeller vil gamle reguleringsplaner ligge til grunn for det som skal gjøres, og de tiltakene som nå skal gjennomføres. I større kommuner er det alltid hundrevis av gamle planer som er vedtatt i kommunen, og innholdet i disse vil ofte ikke manifestere seg før det kommer en rivetillatelse eller en byggesak. Da må det være mulig for et kommunestyre å kunne gå inn – også fordi man har et annet syn på hva reguleringsplanen burde inneholde, fordi en har en annen sammensetning av et kommunestyre – og endre på den planen.

Nå, med denne endringen, er en avhengig av at man har saksbehandlere som i hver sak følger med, hensyntar og gjør de riktige beslutningene ved å forlenge saksbehandlingstiden, for i det hele tatt å gjøre det mulig å fatte en ny politisk beslutning. For nå vil det være slik at hvis en ikke gjør det, kan en i etterkant sette til side et enstemmig bystyre, som ikke kan nedlegge det som i gamle dager het et bygge- og deleforbud. Kommunestyret blir satt ut av spill.

En ting er den demokratiske diskusjonen om byggesaker og reguleringsplaner. Jeg mener det er viktig at man har aktører som Fortidsminneforeningen, velforeninger og borgere som er engasjert i byutvikling. Når de er uenige i forslag eller tiltak som skal gjennomføres, skal de ha en rett til å kunne gå og ta dette opp med sine representanter i kommunestyret, ikke nødvendigvis for å få gjennomslag, men for å få en debatt og en avstemning.

Systemet som Stortinget har innført tidligere, med at man kan ha innbyggerinitiativ, hvor det samme antallet folk kan stå bak disse, enten det er en by, en stor kommune eller en liten kommune, vil det med dette forslaget bli mye vanskeligere å kunne benytte seg av det for å gå inn og få en reell diskusjon om hvorvidt byggesaker skal gjennomføres eller ikke, eller om vi skal endre reguleringsplaner. Jeg synes det er trist at vi ikke har flertall for å stoppe også § 21-7. Det burde vi gjøre av hensyn til lokaldemokratiet.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp forslaget han refererte til.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:35:07]: Jeg vil i likhet med en del andre takke saksordføreren for å ha lovet oss igjennom på en god måte. Jeg synes at innstillingen, slik som den er blitt, er mye bedre enn forslaget fra regjeringen, selv om vi fra vår side ikke får gjennomslag for alt vi mener.

Jeg legger merke til at man ikler seg slagordet «en enklere hverdag for folk flest», men jeg vil si at å la det slagordet trumfe det som vil være en god, kunnskapsbasert forvaltning, ikke er en god idé. Det er ikke i tråd med god,

kunnskapsbasert forvaltning å endre en lov igjen uten at en har ferdigstilt evalueringen av hvordan de forrige lovendingene slo ut. Men her er det altså ikke kunnskap som er i sentrum for regjeringen – jeg oppfatter at dette heller er et forslag for å tilfredsstillende store utbygges ønsker framfor å gi rom for gode, demokratiske prosesser. Det tror jeg også kommer til å bli dommen over denne regjeringens plan- og bygningslovspolitikk.

Intensjonen om forenkling synes jeg er en god idé – både det å gjøre det enklere for den enkelte utbygger å ha oversikt og forholde seg til ting og det å redusere kommunens og forvaltningens arbeid med unødvendige planer. Jeg synes at noen av forslagene, som også har fått flertall i komiteen, er gode, som muligheten for kommunene til å stoppe planer. Det er en ordening som vår komité kjenner bl.a. fra kraftutbygginger – og da snakker vi særlig om vindkraft – der vi har gitt regjeringen medhold i og støtte til å stoppe dårlige planer som vi vet ikke kommer til å bli noe av. Det er nøyaktig det samme. Det forenkler byrden på forvaltningen og gjør det mulig å bruke mer krefter på det man bør bruke krefter på, og dermed gi bedre service til gode prosjekter. Det å ha frivillige, sentrale godkjenningsordninger, muligheten for å gjøre det enklere å oppheve gamle reguleringsplaner, og også det å droppe påleggene om de sentrale planstrategiene, er alle ting som jeg tror vil lette forvaltningens arbeid og gjøre det mulig å bruke ressursene på andre ting.

Men så er det dette tveeggede sverdet ved at det skal være enklere for utbyggeren. Jeg vet ikke om alle her har sittet i et bygningsråd, men det har jeg. Det var der jeg be-nynte som politiker, første gang jeg var tillitsvalgt i et kommunestyre. Den første diskusjonen i bygningsrådet i Bergen tok 45 minutter – jeg tok tiden – og den handlet om hvorvidt en utbygger skulle få mulighet til å bygge en takterrasse i strid med det som var den vedtatte takplanen for Bergen. «La mannen bygge» var liksom slagordet til Høyre. Vi brukte 45 minutter på det og endte opp med en situasjon der en hadde en plan som var grundig behandlet og godt diskutert, men der én utbygger fikk muligheten til å bygge ut. Dermed skapte vi en uholdbar rettssituasjon når det gjaldt likebehandling, for det gjorde at hvis en hadde kompiser i bygningsrådet, brukte tid og var en kranglefant, ville en klare å trumfe det arbeidet som var gjort på bredere plan, og uten at en hadde skikkelige runder med høring om hvorvidt dette var lurt eller dumt.

Jeg synes ikke at det å dispensere fra overordnede planer på den måten er en god måte å styre på. Jeg synes det er bedre at vi har gode, demokratiske prosesser rundt planer – at vi lager planer, og så ligger de fast. Det sikrer likebehandling av folk, det sikrer at folk vet at ok, er det sånn at man har en plan og man får nei, er det ingen vits i å ta en kamp om dette, da må man heller vente til neste gang planen rulleres. Det er en fordel for kommunen og for alle at det ikke er de som har råd til å betale de dyreste advokatene, som får mulighet til å ta kampene.

La meg så bare gå fort over til det som handler om strandsonen. Der er jeg veldig glad for at et bredt flertall, det samme flertallet som i kontroll- og konstitusjonskomiteen, setter foten ned for det som er dårlige forslag, og som absolutt ikke bidrar til forenkling. Hadde statsråd Jan Tore Sanner fått medhold i den lovforklaringen som han og departementet har valgt ved å si at byggeforbud i strandsonen ikke gjelder for gamle planer, hadde det ført til en betyde-

lig nedbygging av strandsonen. Det hadde ikke forenklet arbeidet for kommunene, det hadde skapt en uoversiktlig rettstilstand, og det hadde potensielt fått skadevirkninger. Det er grunn til å stille spørsmål om hva som har gjort at Jan Tore Sanner har fått denne ideen om å legge seg ut med hele det juridiske Norge og med Sivilombudsmannen for å åpne for en endring av strandsoneloven. Det setter vi heldigvis foten ned for.

Rasmus Hansson (MDG) [10:40:27]: Denne debatten handler grunnleggende sett om slagordet «enklere hverdag for folk flest» mot det grunnleggende formålet med plan- og bygningsloven: å sikre de langsiktige interessene til folk flest.

Det er lett nok å være enig i – også for Miljøpartiet De Grønne – at der det er mulig å gjøre behandlingen av byggesaker og andre tiltak raskere, rimeligere og enklere, skal vi absolutt gjøre det. Regjeringen har noen forslag her som vi er helt enig i. Forslaget om å gi kommunene mulighet til å stanse behandlingen av private initiativ tidlig i planprosessen – som representanten Eidsvoll Holmås beskrev for et øyeblikk siden – er fornuftig politikk, fornuftig miljøpolitikk og ressursbesparende forenkling. Forslaget om å styrke oppstartsmøtet som arena for å gi tilbakemeldinger til utbygger og gjøre det obligatorisk med referat fra dette møtet, er et godt tiltak for å gi bedre prosesser og tidlige avklaringer. Forslaget om å etablere en sentral, frivillig godkjenningsordning for foretak som utarbeider private planforslag, er også et slikt ryddig tiltak, som vi støtter.

Men samlet sett er regjeringens forslag et ledd i en langsiktig utvikling for å gjøre det lettere både å true enkeltinteresser og – totalt sett – å undergrave norsk natur. Heldigvis har vi fått stanset – ved hjelp av et alternativt flertall her på Stortinget – en del av de forslagene som ville ført til en dårligere utvikling for naturen. Tidligere talere har omtalt forslaget om ensidig å legge vekt på tidligere vedtak når det gjelder bygging i strandsonen. Om det har vi hatt en omfattende prosess i kontroll- og konstitusjonskomiteen, hvor Sivilombudsmannen og en rekke fagfolk har gjort det helt klart at det er en dårlig idé. Den slipper vi nå heldigvis unna i denne omgangen. Man får heller ikke flertall for forslag som ville svekket beskyttelsen av både natur, friluftsliv og – i utgangspunktet – matjord.

I tillegg til å stå sammen med flertallet i disse sakene går Miljøpartiet De Grønne – sammen med SV og Venstre – imot de foreslåtte endringene i § 21-7 fordi vi mener at dette vil svekke det lokale selvstyret og gi kommunen, dvs. folk flest, mindre tid til å ivareta langsiktige interesser. Dette er ikke god, demokratisk utvikling. Det kan virke som om det er effektivt, men det er effektivt for de få, ikke for samfunnet som helhet.

Jeg vil også rette oppmerksomheten mot forslaget om å senke terskelen for å gi dispensasjoner. Regjeringen ønsker med dette forslaget å gå bort fra kravet om interesseavveining ved dispensasjoner i enkeltsaker og overlate det til kommunens skjønn. I denne saken mener jeg at høringsinnspillet fra Norges Bondelag, Den Norske Turistforening, Norges Jeger- og Fiskerforbund og flere andre gir en ganske god beskrivelse. De sier bl.a.:

«Vi mener at forslag til ny dispensasjonsbestemmelse (...) vil bidra til en bit for bit nedbygging av natur- og friluftslivsområder og matjord. Forslaget undergraver et forutsigbart plansystem som skal gi

grunnlag for strategisk politisk lederskap i arealpolitikken. Dispensasjon er en unntaksbestemmelse, og det skal» tungtveiende argumenter til «for å fravike en plan. En åpning for langt større bruk av dispensasjoner vil flytte den politiske oppmerksomheten fra helhet og langsiktighet til enkeltsaker.»

Det svekker rettssikkerheten til allmenne interesser og muligheten til å bruke plan- og bygningsloven som virkemiddel i f.eks. klima- og miljøpolitikken.

Poenget her er at vi får en økende fokusering på dispensasjon som normalen og en økende tidsbruk når det gjelder dispensasjoner, når man faktisk har vedtatt en overordnet politikk som det var meningen at man skulle følge. Dette er i seg selv en bit-for-bit-politikk som har beveget seg i den retningen en stund, og det er en veldig dårlig politikk for langsiktig overordnet planlegging og verdibevaring i Norge.

Jeg vil til slutt gratulere stortingsflertallet med at vi gjennom komitébehandlingen har sørget for at vi nå får stanset den delen av disse forslagene som vil gi en dårligere bevaring av langsiktige verdier i norske arealer. Det er veldig hyggelig at vedtaket om å inkludere jordvern som hensyn i forbindelse med dispensasjoner nå kommer på plass. Det er en fortsettelse av en jordverndiskusjon vi har hatt her, som nå får et konkret resultat. Det tror jeg alle skal være glad for.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:45:59]: La meg først takke energi- og miljøkomiteen for innstillingen.

Regjeringen gjennomfører nå omfattende forenklinger i plan- og bygningsloven og de tekniske forskriftene. Den saken Stortinget behandler i dag, som regjeringen la frem for Stortinget før sommeren 2016, er en del av dette forenklingsarbeidet. Jeg er glad for at det er et flertall som slutter seg til viktige lovendringer som skal bidra til å effektivisere planprosessene. Endringene som nå blir vedtatt, vil ha stor betydning. De vil imøtekomme mye av kritikken fra alle dem som mener loven er for komplisert, og at dette bidrar til unødig lang planleggingstid.

Forenklingsforslagene vil bidra til å gjøre det raskere, billigere og enklere å bygge boliger. For næringslivet er det viktig med forutsigbare og effektive planprosesser, så bedriftene kan bruke minst mulig ressurser på byråkrati og mer tid på verdiskaping.

La meg også understreke viktigheten av at kommunene selv nå følger opp også det forenklingsarbeidet som storting og regjering gjennomfører.

Lovendringene er viktige for alle dem som skal bygge, de er viktige for næringslivet, og de er ikke minst viktige for alle unge som skal inn på boligmarkedet for første gang. Prisutviklingen på boliger har flere steder vært svært høy, og det er derfor nødvendig å bygge flere boliger raskt for å imøtekomme etterspørselen og redusere prispresset, særlig i de store byområdene.

Det er nå en betydelig økning i gitte byggetillatelser og en rekordhøy igangsetting av nye boliger. Oppslagene og dokumentasjonen vi har fått, viser at regjeringens boligstrategi virker. Det er like fullt helt avgjørende at kommunene fortsatt har trykk på å regulere til flere boliger og næringsområder for å opprettholde utbyggingstakten i kommende år.

Mange utbyggere savner at kommunen viser eierskap til planprosessen og fremstår som en reell medspiller. De

savner også at kommunen tar en mer aktiv koordinerende rolle, bl.a. for tidlig å avklare motstridende interesser. Ikke minst savner utbyggere en mer løsningsorientert planprosess, der partene tidlig blir enige om målet, hvordan man kommer dit, og at alle involverte aktører bidrar aktivt i samme retning.

Jeg er derfor særlig tilfreds med at Stortinget nå vil vedta lovendringer som skal gjøre oppstartfasen i planarbeidet mer forutsigbar. I oppstarten skal det legges større vekt på en forpliktende dialog mellom kommunen og forslagsstiller for å avklare rammene for det videre planarbeidet. Dette vil minske mulighetene for uforutsette hendelser senere i planarbeidet.

Mange kommuner sliter i dag med gamle, utdaterte reguleringsplaner. Lovendringene vil gjøre det enklere å endre planer i tråd med behovet og å oppheve uaktuelle planer. Dette er viktig for raskt å kunne planlegge for nye boliger og næringsbygg, og det er viktig for innbyggerne og for næringslivets omstillings- og konkurransevne. Det er viktig for rettssikkerhet og ikke minst for lokaldemokratiet.

Kommunene bør ha større lokalt handlingsrom i regulerings saker som ikke er i konflikt med viktige nasjonale og regionale hensyn. Dette spørsmålet gjelder også i dispensasjonssaker. Det er mange lokalpolitikere som uttrykker frustrasjon over statlig overprøving av det som åpenbart er mindre saker.

Jeg merker meg de signalene som kommer fra Arbeiderpartiets representant Terje Aasland om dispensasjon i forbindelse med oppdrettssaker, men det er helt åpenbart at det forslaget regjeringen har lagt på bordet, ville gitt større rom for å finne gode løsninger lokalt.

Jeg er også glad for oppslutningen om forslaget om en frivillig sentral godkjenningsordning for planforetak. Også forslaget om å oppheve dagens krav til sentral godkjenning av regionale planstrategier og å fjerne kravet om obligatorisk rullering av regionalt handlingsprogram vil bidra til vesentlige forenklinger.

Det er også tilslutning til forslaget om at kommunene må behandle byggesaker på grunnlag av den planen som gjaldt da 12-ukersfristen i byggesaksbehandlingen utløp. Det betyr at kommunen ikke kan bruke et nytt plangrunnlag eller legge ned byggeforbud etter at saksbehandlingsfristen er utløpt.

Jeg merker meg at det ikke er tilslutning til regjeringens forslag når det gjelder overgangsbestemmelsen i loven om gamle planer i strandsonen. La meg da bare vise til at jeg som statsråd og regjeringen har fulgt den praksisen som den rød-grønne regjeringen og Bård Vegar Solhjell, da han var miljøminister, etablerte. Men jeg tar til etterretning Stortingets vedtak i dag og vil selvsagt følge det opp.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [10:51:23]: En kan kanskje ha en drøm om at det vi nå gjør, er med på å endre prisen på boligene og spesielt i pressområdene. Jeg tror kanskje ikke det er disse regelendringene som har utslag der. Men det er ikke det jeg har tenkt å stille spørsmål om.

Jeg er glad for at statsråden hadde merket seg hva jeg sa i mitt innlegg om havbruk, for det har vi diskutert ganske inngående. Det er ingen tvil om at de justeringene som det f.eks. er vist til i Finansavisen i dag fra representanten

Trellevik, bør det være fullt ut adgang til å imøtekomme gjennom dispensasjonsregelverket slik det foreligger i dagens lovgivning. På bakgrunn av det statsråden sa, forsto jeg også ham dit hen at det er mulig, men at regjeringens forslag selvfølgelig ville gitt en videre dispensasjonsadgang. Det er altså ikke stortingsflertallet enig i. Men er statsråden bekvem med at det som er problemstillinger reist spesielt fra Hordaland, kan løses innenfor dagens regelverk?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:52:29]: La meg først si at de forslagene vi nå gjennomfører til forenkling av planprosessene, vil bidra positivt, slik at man raskere kan få bygget mer. Dette inngår i et større bilde hvor regjeringen gjennom de tre siste årene har gjennomført omfattende forenklinger i plandelen, i bygningsdelen og i de tekniske forskriftene. Det bidrar til at vi har fått opp boligbyggingen, og det bidrar også til at man kan få ned kostnadene.

Når det gjelder dispensasjonsregelverket, er jeg overbevist om at det ville vært enklere og bedre med regjeringens forslag. Det ville ha gitt et større rom for kommunene, med unntak av der hvor man kommer i konflikt med viktige regionale og nasjonale hensyn. Der er vi enige. Om det er rom innenfor dagens regler, vil departementet følge opp og se på om er mulig. Departementet må selvsagt forholde seg til lovene slik de er fastlagt, men vi vil se om det er mulig å utnytte det handlingsrommet som er der, i tråd med de signalene som gis i Stortinget.

Steinar Reiten (KrF) [10:53:48]: Min replikk kommer i forlengelsen av det som representanten Terje Aasland tok opp.

Gjennom komitébehandlingen er det blitt klart at regjeringen ikke vil få flertall for sine forslag om endringer av lovens §§ 19-1 og 19-2. Det må jo statsråden og regjeringen forholde seg til. Vi har også fått samme type reaksjoner som Arbeiderpartiet når det gjelder dispensasjonssøknad for oppdrettsnæringen, og det er spesielt Hordaland det gjelder. Det som later til å være et problem, er at praksis hos fylkesmannsembetene for å håndtere den type dispensasjonssøknader er ulik fra fylke til fylke. Mener statsråden at det problemet er såpass stort og følbart at det bør ettergås litt nærmere hva slags praksis de ulike fylkesmannsembetene legger seg på ved dispensasjonssøknader fra oppdrettsnæringen?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:54:48]: Jeg har nå en liten opplevelse av at stortingsflertallet forsøker å skyve problemet over på fylkesmennene. Nå hadde stortingsflertallet en mulighet til å heve terskelen noe for når staten skal gripe inn. Man kunne gitt kommunene noe større handlingsrom. Man kunne bidratt til at både oppdrettsnæringen og lokalpolitikere kunne bruke sitt faglige og demokratiske skjønn. Så jeg har lyst til å si at det er greit at stortingsflertallet ber departementet og statsråden å utnytte handlingsrommet, men det blir også litt for enkelt når man hadde et lovgrunnlag som kunne gitt denne muligheten.

Jeg møter frustrerte lokalpolitikere fra alle partier som opplever det som urimelig at staten griper inn i små saker – om taket skal være skrått eller rett, om det skal være den ene taksteinen eller den andre. Man hadde nå hatt mulig-

heten til å gi lokalpolitikere noe større handlingsrom, men selvsagt skal også vi se om det er rom innenfor dagens regelverk for å utnytte handlingsrommet bedre.

Ola Elvestuen (V) [10:56:07]: Jeg takker for innlegget. Det var virkelig et innlegg til fordel for de største utbyggerne i landet – ikke ett ord om medvirkning, ikke ett ord om medbestemmelse, ikke ett ord om plan- og bygningsloven, som er det viktigste lovgrunnlaget for lokal, folkevalgt styring.

I henhold til loven skal både reguleringssaker og byggesaker politisk behandles. Det er en umulighet med byggesaker og ikke ønskelig og en umulighet i større kommuner. Derfor er det viktig at de folkevalgte også har mulighet til å gripe inn der man er uenig i gamle reguleringsplaner. Da blir mitt spørsmål: Hvorfor mener statsråden det er viktig at gamle reguleringsplaner, som kan være utdaterte, gjennomføres, og at det gjøres vanskeligere å nedlegge bygge- og deleforbud dersom man ønsker en endring?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:57:01]: For det første: Mitt innlegg handler først og fremst om å styrke lokaldemokratiet. Det handler om å gi innbyggerne større muligheter til å komme inn på boligmarkedet. Det er for mange kommuner som har brukt for lang tid på å klargjøre byggetomter, og det har vært med på å drive opp prispresset på nye boliger.

Så er det spørsmål om 12-ukersfristen i byggesaksbehandlingen, og om man da skal forholde seg til det lovverket som gjelder ved fristens utløp. Jeg er enig med representanten Elvestuen i at det er viktig at kommunene får mulighet til å tenke seg om, men spørsmålet er: Hvor lenge skal man tenke? Her har man en 12-ukersfrist – tre måneder kan kommunen bruke på dette. Og så kan man nedlegge bygge- og deleforbud og få ytterligere åtte uker, altså til sammen fem måneder på denne saken. Her er det rett og slett et spørsmål om kommunene må få raskere saksbehandling, slik at både tiltakshavere og andre har klare regler å forholde seg til.

Ola Elvestuen (V) [10:58:12]: Det er nettopp saksbehandleren man vil være avhengig av at ser denne muligheten. Her kan det være strid om å forlenge saksbehandlingstiden. Det vil jo være slik at kommunene vil reagere på denne endringen, og må legge inn forutsetninger som gjør at en gjerne må legge ned flere bygge- og deleforbud – og preventive bygge- og deleforbud – og legge inn ordninger som sikrer at flere saker får en lengre saksbehandlingstid for å møte dette.

Ser ikke statsråden at det hadde vært bedre å ha et klarere regelverk, hvor en hadde større mulighet til å komme inn, enn at en nå får en innstramming som i realiteten kan gjøre at en får en mer komplisert saksbehandling, og at flere saker må settes på vent enn med tidligere regelverk?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:59:02]: Svaret mitt på det spørsmålet er nei. Jeg mener at det er på høy tid at lokalpolitikere også stiller tøffere krav til sine saksbehandlere, og at man behandler sakene raskere. Tre måneders frist har man på å behandle disse sakene, og da må tiltakshaveren, utbyggeren, kunne forholde seg til det regelverket som gjelder ved fristens utløp.

Det er også slik at de endringene som vi nå gjennomfører, gjennomfører vi med bakgrunn i kritikk fra Sivilombudsmannen, fordi kommunene plutselig endrer regelverket etter fristens utløp. Representanten Elvestuen har ved flere anledninger vært opptatt av at regjering og departement skal følge Sivilombudsmannens kritikk i saker. Det gjør vi ved oppfølgingen av denne saken. Jeg er for øvrig enig i viktigheten av kommunene har oppdaterte planer. Det vil være det beste grunnlaget for å unngå den type problemstillinger som representanten Elvestuen tar opp.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:00:02]: Bare til innlegget til Jan Tore Sanner – og så har jeg et konkret spørsmål om noe litt annet til slutt: Det er slik at hvis en ser den boligprisveksten som herjer i landet, skyldes den helt andre ting enn det faktum at byggekostnadene har gått opp. Byggekostnadene utgjør – ifølge siste tabell som jeg så – omtrent en tredjedel av byggeprisveksten og kan overhodet ikke forklare den veksten som har vært i boligprisen i Oslo, på 25 pst., i løpet av det siste drøye året.

Det som statsråden gjør, vil svekke kvaliteten og gi utbyggere muligheten til å kutte svingen i mye større grad enn det de gjør i dag, og bidrar ikke til å svekke boligprisene og redusere boligprisveksten, men det gjør først og fremst at mer av pengene kommer til å havne i lommene på utbyggerne. Dette er muligens en ønsket politikk, men jeg synes ikke det er en god politikk, og mange av de seriøse aktørene i bransjen sier det samme.

Spørsmålet mitt er: Ser statsråden at nedsiden, med en del av de endringer som er foreslått – noen av dem får han ikke gjennomslag for, og noen av dem får han gjennomslag for – er en svekkelse av folks mulighet til å bruke sin rett til lokaldemokratisk agitasjon?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:01:28]: Tvert imot: De forslagene vi fremmer, styrker lokaldemokratiet. Det representanten Heikki Eidsvoll Holmås står opp for, er statlige interesser. Det jeg ønsker, er å gi større innflytelse, større handlingsrom, for kommunene.

Vi er opptatt av kvalitet, vi er opptatt av god saksbehandling, vi er opptatt av involvering. Men spørsmålet er hvor denne terskelen skal gå, og på hvilket nivå statlige interesser skal gripe inn. Når det gjelder viktige regionale og nasjonale hensyn, som handler om strandsone, som handler om dyrket og dyrkbar mark, som handler om friluftsinnteresser og kulturminner, skal det selvsagt være mulighet for statlige myndigheter til å gripe inn, men vi ønsker samtidig å gi større rom for lokaldemokratiet og ha god kvalitet på de byggene som bygges.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:02:21]: Det synes jeg var et litt lettvent svar, og jeg skal forklare hvorfor. Det er ikke bare statens muligheter til å komme med innsigelser eller den type ting vi har hørt her, som jeg er opptatt av, men jeg er også opptatt av muligheten for befolkningen til å engasjere seg i denne type planer. Det handler om å bli hørt, det handler om å bli lyttet til. Brede planer, konkrete planer, og reguleringsplaner har ofte det ved seg at veldig mange interesser har fått muligheten til å uttale seg. Dette klippes i mye større grad av med en del av de endringene som er foreslått – noen av dem kommer ikke til å bli vedtatt. Men en av de tingene vi har hørt, er kryssset opp mot § 21-7. Jeg kan ikke huske fra min tid i komi-

teen å ha opplevd at så mange velforeninger og andre har skrevet inn og sagt at dette er en endring som de opplever vil svekke deres mulighet til å ha innflytelse.

Det jeg vil spørre statsråden om, er om han vil, slik som Marit Arnstad anbefalte, ha et særlig syn på hvordan disse endringene i § 21-7 vil slå ut, og om det vil svekke lokaldemokratiets mulighet til å agere.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:03:34]: Det er alltid slik at departement og regjering følger med på konsekvensene av de endringene som man gjennomfører, og det vil alltid være slik at Stortinget kan ta opp spørsmålene på nytt hvis man ønsker det.

Vi er opptatt av at ulike interesser skal bli hørt, men det er også spørsmål om hvor mye rom det skal være for omkamper når ting er avklart. Det vi nå gjennomfører, er endringer som gjør at kommunene kan bruke sitt planfaglige skjønn for hvor omfattende høringer skal være. Hvis man f.eks. ønsker å omregulere en parkeringsplass til en barnehage, eller hvis man ønsker å bygge en etasje eller to høyere for å legge til rette for unge som skal komme inn på boligmarkedet, skal selvsagt involverte bli hørt, men det er også i samfunnets interesse at vi får kortet ned på prosessene og på planleggingstiden, slik at vi kan legge til rette for flere unge som skal inn på boligmarkedet.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ove Bernt Trellevik (H) [11:04:55]: Det er mange her som gleder seg over det lovendringsforslaget som me i dag behandler, og mange av oss ønsker det hjarteleg velkomme. Det som er litt trist og uheldig, er selvsagt at me ikkje får fleirtal for å endra plan- og bygningslovens reglar om dispensasjonar. Det er fleire her som har teke til orde for at det har hatt uheldige verknader for bl.a. havbruksnæringa. Så vart det vist til her, både frå SV og frå Arbeidarpartiet, kor ille det kunna verta om ein hadde utvida høvet til å gje dispensasjon. Det vart fokusert på nokre saker i Hordaland. Eg ønskjer svært gjerne å fortelja bitte litt om desse eksempla.

I Hardanger er det ein oppdrettar som driv inne i ein fjord. Akkurat der han har lokaliteten sin, er det litt dårleg straum, og det kunne vore litt djupare – som det er litt lenger ut i fjorden. Han får ikkje dispensasjon til å flytta dette anlegget litt, slik at det kunne vorte betre både for miljøet og for fiskehelsa.

Ein annan oppdrettar ønskjer å bruka ein ny ring attåt det anlegget han har – og må ha litt større areal for å få det til – for å kunna bruka mekanisk avlusing. Det får han heller ikkje lov til, så han må fortsetja å bruka kjemikaliar, med dei ulempene dette har for miljøet. Han får altså ikkje dispensasjon til å bruka moderne metodar for å driva oppdrettsanlegget sitt, som varetek miljøet på ein mykje betre måte.

Ein tredje oppdrettar fekk anlegget sitt i Nordhordland havarert i ein storm. Det var eit stålanlegg. Han ønskte å gå over til plastring, som krev litt større areal på havflata. Det får han heller ikkje lov til, så han må byggja eit nytt stålanlegg, med dei kostnadene det gjev. Ein kan ikkje venta på ein ny kommuneplan eller reguleringsplan, så han må altså byggja eit nytt stålanlegg og setja det ut, selvsagt

med fare for at den gamle teknologien havarerer også i neste storm. Så det er fare for ny rømming, i staden for at han kan ta i bruk ny, moderne teknologi og redusere faren for både rømming og utslepp.

Ein fjerde oppdrettar har fått sin lokalitet avgrensa. Det er eit ønske frå Forsvaret om at han avviklar aktiviteten sin, eller flyttar, på grunn av Forsvaret sitt behov. Forsvaret sitt behov respekterer eg fullt ut, det er ikkje det det går på. Det som er problemet, er at når kommunane rundt ønskjer å tilby areal, treng dei dispensasjon frå Fylkesmannen, og det får dei rett og slett ikkje. Det er også svært beklageleg. Og det er jo ikkje slik at dette har vore prosessar som ikkje har vore demokratiske. Det har vore gode prosessar, det har vore høyringar. Det er faktisk det som gjer at Fylkesmannen sette seg på bakbeina her òg, for det kan sjølvstundt òg ha nokre negative konsekvensar, men summen av dette er jo at det er ein positiv verknad for samfunnet totalt sett.

Eg synest det er veldig rart at fleirtalet her kan seia at det er mogleg innanfor gjeldande regelverk å gjera dette, når Fylkesmannen både i Sogn og Fjordane og i Hordaland hevdar at det faktisk ikkje er mogleg. Då tenkjer eg at det er trist at fleirtalet i dag ikkje nyttar seg av moglegheitene og stemmer for regjeringa sitt forslag.

Ola Elvestuen (V) [11:08:05]: Når det gjelder forbud mot tiltak, sier statsråden ganske enkelt og lettvent at det må være mulig for en kommune å kunne bestemme seg og komme med endringsforslag i løpet av tre måneder. Det kan jo høres rimelig ut, men jeg har lyst til å illustrere litt hvilke problemstillinger man står overfor.

Norges største reguleringsplan er småhusplanen i Oslo. Den har 18 000 eiendommer – 18 000 eiendommer ligger innenfor den. Det er helt umulig å ha en detaljert oppdatert reguleringsplan for 18 000 eiendommer som tar inn over seg alle problemstillinger. Det er klart at innenfor det området er det mange verneverdige bygg og mange ting som trenger å bli sett nærmere på, og som både innbyggerne omkring har en interesse av, og som folkevalgte, enten det er i bydeler, i byutviklingskomité eller i bystyret, har en interesse av. Og når det gjelder å følge med på disse sakene: Det er først når byggesaken kommer, og søknad om rive-tillatelse, at problemstillingen kommer opp. Og for å få tid her – én ting er at man skal få vite om saken. Så skal man stille spørsmål, så skal man kanskje ha det opp i et lokalt bydelsutvalg, så skal man ha det oppe i byutviklingskomiteen, og så skal man ha en saksbehandling – før en også eventuelt gjør et vedtak om bygge- og deleforbud, eller et forbud mot tiltak, for å starte en ny planprosess. Det er klart at her har man fryktelig dårlig tid hvis dette skal være avhengig av en 12-ukersfrist. Veldig ofte vil diskusjonen handle om at man er for sen i stedet for at det blir en diskusjon om innholdet i de ulike forslagene. Det er vanskelig nok sånn som det er i dag med at det er rammetillatelse som gjelder, men det vil bli enda vanskeligere når dette nå går igjennom.

Jeg synes det er litt underlig med Senterpartiet og Arbeiderpartiet, som tilbake i 2007, da man så på ny plan- og bygningslov, nettopp tok opp dette spørsmålet, og den gangen gikk inn for at man skulle se på om en skulle gå tilbake til gammel lovpraksis – at det var når tiltaket ble satt i gang, som skulle være grenseområde for når man kunne

sette ned bygge- og deleforbud. I dag stemmer man altså for det motsatte.

Helt til slutt: Jeg synes også man skal ha med seg at i byggesaker er det store verdier som besluttes – i hver eneste beslutning. Det er store verdier det handler om. Når en stadig vekk legger beslutningene ned på saksbehandlingsnivå, at det er en saksbehandler, som her ikke engang trenger å ta beslutning – i forhold til at man bruker for lang tid – mener jeg at man gjør plan- og bygningsloven enda mer sårbar for muligheter for mislighold. Da kan en ta beslutning, det gir stor økonomisk gevinst, og selv et enstemmig bystyre kan ikke i etterkant overprøve og stoppe forslaget.

Rasmus Hansson (MDG) [11:11:44]: Jeg synes representanten Trelleviks innlegg var et veldig godt eksempel på hvorfor det er viktig å holde på mulighetene for kommuner og fylker til å ta seg den tida som trengs til å behandle tiltak på en grundig måte, og til å si stopp når det trengs å si stopp. Trellevik bruker tre–fire eksempler på tiltak hvor det vil bli positiv miljøeffekt av å få tillatelse. Jeg kan ikke avgjøre hvor dekkende Trelleviks beskrivelse av disse sakene er, gitt at Fylkesmannen tydeligvis har en annen oppfatning, kanskje også av miljøeffekten. Men poenget er at dette gjelder saker i Hardanger, som er det området i Norge hvor oppdrett åpenbart er blitt dårligst forvaltet, hvor det er gitt for mange tillatelser til å legge for mange anlegg på for dårlige steder – altså for slepphendt praksis, for lite innsigelser, for lite hensyn til langsiktige miljøkrav og til andre interesser enn oppdrettssinteressene. Jeg synes at vi nå ser nettopp hvordan forslaget fra regjeringen blir brukt til å fremme interesser som i et bredere omfang ikke tjener allmennheten, og som kanskje er tiltak som helt konkret også bør stoppes, slik det er blitt gjort av myndighetene, f.eks. i dette tilfellet i Hardanger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:13:44]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av Minamata-konvensjonen om kvikksølv (Innst. 177 S (2016–2017), jf. Prop. 148 S (2015–2016))

Marit Arnstad (Sp) [11:14:18] (ordfører for saken): Det er en kort og enstemmig innstilling. Den saken vi skal behandle, har ikke skapt de store overskriftene i media, men jeg mener at Minamata fortjener et innlegg, og derfor vil jeg som saksordfører likevel ha et innlegg om saken i dag.

Det er jo slik at det er en del saker som ikke kjennetegnes ved at de er mye omtalt, men de kan ha et viktig innhold likevel. Og så hefter det jo ingen partipolitiske spenninger ved denne saken, det er en helt enstemmig energi- og miljøkomité som avgir innstillingen, også da med tilslutning fra utenrikskomiteen. Jeg vil gi honnør til alle partier her i salen og alle som har jobbet med denne saken i forskjellige regjeringer, for at vi sammen bidrar til å trekke det internasjonale arbeidet mot kvikksølvforurensning et viktig skritt videre. Norge har hatt en viktig rolle i arbeidet

med å få konvensjonen på plass, og alle skal ha sin del av æren for det.

Minamata, som har gitt navn til den konvensjonen vi i dag behandler, er en småby sør i Japan. Den ligger bare noen mil fra den mer kjente byen Nagasaki. Minamata har fått låne navnet sitt til en sykdom, en nevrologisk lidelse som kommer av kvikksølvforgiftning. Sykdommen ble oppdaget i 1956, etter at en lokal petrokjemisk fabrikk i flere år hadde sendt ubehandlet avløpsvann som inneholdt kvikksølv, ut i Minamata-bukta. Vi snakker om en fiskerby, og den viktigste matkilden for dem som bodde der, var sjølsagt fisk og skalldyr, og som vi alle vet, akkumuleres kvikksølv oppover i næringskjeden. Det som skjedde i Minamata, var et av de første og mest alvorlige tilfellene av forurensning, som igjen førte til alvorlig sykdom og død. Den saken vakte stor internasjonal oppmerksomhet og førte til nye og strengere regler for industriutslipp.

Hovedmålet med denne konvensjonen er å redusere utvinning, omsetning, bruk og utslipp av kvikksølv. Minamata-konvensjonen omfatter hele kvikksølvets livssyklus – fra utvinning, bruk og utslipp til midlertidig varig avfallshåndtering. Jeg vil nevne at Norges ambisiøse nasjonale regulering av kvikksølv ved en rekke anledninger har blitt trukket fram som et godt eksempel under konvensjonsforhandlingene. Fra Norges ståsted er konvensjonen forhandlet med utgangspunkt i å etablere minstekrav, men den åpner samtidig for at alle land skal ha mulighet til å ha en strengere regulering av kvikksølv nasjonalt enn det konvensjonen tilsier, og det har da også Norge.

Jeg er glad for at Norge nå kan ratifisere Minamata-konvensjonen, og at vi dermed stiller oss i rekken av land som kan bidra til et nytt internasjonalt regime på dette feltet. Konvensjonen vil tre i kraft 90 dager etter at den er ratifisert av 50 land, og forhåpentligvis er vi der i løpet av høsten som kommer, fordi 1. februar ratifiserte Lichtenstein avtalen, som nr. 37 i rekken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:17:36]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentanten Rasmus Hansson om kunnskapsbasert og bærekraftig bruk av biodrivstoff (Innst. 186 S (2016–2017), jf. Dokument 8:21 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anna Ljunggren (A) [11:18:27] (ordfører for saken): Representantforslaget som vi behandler i dag, er et forslag om å få en opptrappingsplan for biodrivstoff som ikke fører til forbruk av biodrivstoff med lav klimanytte,

at karbondioksidproblematikken tas hensyn til når klima-effekten av biodrivstoff skal beregnes, at det utarbeides en plan som inkluderer et behovshierarki som sikrer at tilgjengelige bioressurser brukes på en slik måte at klimanytten er størst mulig, og om å sikre at biodrivstoff som omsettes i Norge, underlegges EUs bærekraftskriterier fra 1. juli 2017.

Det er en samlet komité som peker på behovet for å satse på bærekraftig drivstoff. Vi vet at det vil være fossilbiler igjen på norske veier i mange år framover, selv om det sattes på tilrettelegging for nullutslippsbiler, og vi har tidligere vedtak i denne salen som er ambisiøse for salg av nullutslippsbiler og utfasing av fossilbiler.

Målet med økningen i biodrivstoff er å kutte klimagassutslippene. I alle de scenarioene som FN's klimapanel baserer seg på, forutsetter de økt hogst og økt bruk av biomasse globalt. Avvirkningen er forutsatt å øke med 51–200 pst. i scenarioene som klimapanelet utarbeidet i sin siste rapport, og bruken av moderne bioenergi må minst femdobles for å nå togradersmålet.

Det finnes i dag betydelig kunnskap, og det er ikke noe galt i å utrede og få økt kunnskap, men det er viktig å starte satsingen på produksjon av biodrivstoff i Norge nå. Det finnes beregninger av tilgang på og etterspørsel etter bioenergi og biodrivstoff i Norge, bl.a. foretatt av Miljødirektoratet i deres lavutslippsrapport fra 2015. Ressurspotensialet for biomasse i Norge er også utredet av NVE i 2014. Estimert potensial for biomasse til energiformål i 2020 har et realistisk potensial på rundt 23 TWh, og i 2023 er ressurspotensialet estimert til rundt 30 TWh. Skogen har det største potensialet for å kunne produsere biodrivstoff. Det er viktig at man tar hensyn til de gjeldende miljøkravene, og vurderer det opp mot 10 pst. skogvern og en plan for et bærekraftig skogbruk på lang sikt.

Det er en samlet komité som understreker forutsetningen om at biodrivstoffet er bærekraftig og tilfredsstillende EUs bærekraftskriterier. Dette har jo også blitt fremmet i denne salen tidligere, uten den fristen som er i forslag nr. 1, som vi skal votere over i dag.

I forbindelse med behandlingen av dette representantforslaget fra Rasmus Hansson har jeg hatt møte med flere, med miljøbevegelsen, distributører og produsenter av bioenergi. De jeg møter, kommer med en klar oppfordring: Vi har nok utredninger, vi har nok fakta, nå trenger vi at det blir lagt til rette, og at det startes produksjon av biodrivstoff i Norge.

Jeg vil til sist understreke at det er viktig at den offentlige debatten om biodrivstoff ikke blir så ensidig preget av skepsis og motstand at fakta og nyanser i denne debatten forsvinner, og at det igjen fører til usikkerhet hos aktørene i markedet om det å velge å produsere eller det å velge å bruke biodrivstoff i det hele tatt har politisk støtte hos flertallet, eller hos alle i denne salen. Så Arbeiderpartiet støtter ikke de forslagene som vi skal votere over i dag.

Torhild Aarbergstøtt (H) [11:22:37]: Økt bruk av biodrivstoff er en viktig del av løsningen for å redusere klimagassutslipp fra transportsektoren – forutsatt at biodrivstoffet er produsert på en bærekraftig måte.

I statsbudsjettet for 2017 er det vedtatt å øke omsetningskravet for biodrivstoff fra 5,5 pst. til 7 pst. og med mål om å øke kravet til 20 pst. innen 2020. For å nå disse målene er det viktig å legge til rette for å øke produksjonen

av biodrivstoff også her i landet. Vi må skape forutsigbarhet for aktørene i markedet, slik at de tør å satse. Vi må få fram fakta som bygger opp om de positive tiltak, slik at inntrykket ikke blir skepsis og motstand.

Norge har store muligheter for å øke produksjonen av bærekraftig biodrivstoff og bioenergi. Miljødirektoratet har anslått et langsiktig potensial i 2030 på 56,5–64,5 TWh primærenergi fra skogråstoff, jordbruksavfall, annet avfall og brukt vegetabilsk olje og fettrester. Ved en årlig avvirkning fra skogen på 13–15 millioner kubikkmeter er det med andre ord et uutnyttet potensial av biomasse på rundt 30 TWh som vil være tilgjengelig i 2030. Nesten 80 pst. av dette volumet er skogråstoff, hvorav halvparten av dette igjen er grener og topper, såkalt GROT, som vanligvis blir liggende igjen etter hogst, samt rydningsvirke. På denne måten vil en også få hogstfelt til å bli mer tilgjengelige som friluftsområder, og en kan få plantet igjen tidligere, noe som også bidrar til større produksjon i skogen. Både skogmeldingen og bioøkonomistrategien presenterer regjeringens politikk for bærekraftig, effektiv og lønnsom utnyttelse av fornybare biologiske ressurser.

Forslagsstilleren ber også om at det utarbeides metodikk for at karbondioksidproblematikken blir hensyntatt når klimaeffekten av biodrivstoff skal beregnes. Norge har gjennom EØS-avtalen ikke anledning til å benytte seg av egne klassifiseringsregler for biodrivstoff, herunder eventuell metodikk for å ta hensyn til karbondioksid i bærekraftskriteriene, enn det som allerede er anerkjent av medlemslandene i det indre markedet. Derfor kommer Høyre ikke til å støtte forslaget fra mindretallet om å stille krav til at alt biodrivstoff som omsettes i Norge, skal oppfylle bærekraftskriterier, da vi mener at det vil være i strid med totalharmoniseringsklausulen i drivstoffkvalitetsdirektivet.

Norge er en forkjemper for strengere bærekraftskriterier for biodrivstoff og har ved flere anledninger vært talsperson for at kriteriene bør strammes inn. Dette gjelder særlig biodiesel produsert fra oljevekster som raps, soya og palme. Klima- og miljøvernministeren tok opp bærekraftskriteriene i møte med klima- og energikommisjonen 4. mars i fjor, og Norge har også gitt innspill i EUs høring om revidert fornybardirektiv. Videre har Norge lagt seg på en streng linje når det gjelder klassifisering av råstoff til produksjon av biodrivstoff, gjennom klassifiseringen av PFAD som biprodukt fra produksjonsprosessen. Gjennom opptrappingsplanen for biodrivstoff fram mot 2020 legger vi opp til å øke andelen avansert biodrivstoff, som gir sikrest klimaeffekt. Gjennom klima- og skogsatsingen vår jobber vi også for mer bærekraftig produksjon av palmeolje, noe som kan gjøre biodrivstoffet mer klima- og miljøvennlig.

Behovet for bærekraftig biodrivstoff vil bli større i årene framover. Regjeringen vurderer omsetningskrav for bærekraftig biodrivstoff i flytrafikken og for skipsfarten. Det betinger større produksjon og tiltak, noe som regjeringen er godt i gang med å legge til rette for. Nå gjelder det å skape forutsigbarhet og optimisme for produsentene, slik at vi kan levere etter hva vi stiller som krav.

Steinar Reiten (KrF) [11:26:56]: Biodrivstoff er et komplisert felt, der det er mange hensyn som må tas. På den ene siden har vi et behov for mer klimavennlig drivstoff, på den andre siden er det ikke alt biodrivstoff som

er klimavennlig. Videre har vi EØS-regler som regulerer dette.

Opptrappingsplanen som ble vedtatt i forbindelse med budsjettavtalen, er ambisiøs. Den er krevende og ikke ukomplisert å skulle gjennomføre. Den vil kreve betydelig innovasjon innen bærekraftig drivstoff og betydelige investeringer. Det er viktig å understreke at ambisiøse mål og ikke minst forutsigbarhet er en forutsetning for å lykkes.

Norge har et stort potensial innen biodrivstoff, for både grønne og blå karboner. Men vi har ikke hatt forutsigbarhet i rammevilkårene for biodrivstoff. Nå kan vi lese om flere private aktører som investerer store summer i produksjon av bærekraftig biodrivstoff, nettopp fordi vi har en ambisiøs opptrappingsplan.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at vi har forutsigbarhet i rammevilkårene som legger til rette for investeringer og innovasjon. Dette er en nødvendighet for å klare et grønt skifte. Kristelig Folkeparti ønsker derfor ikke å skape usikkerhet rundt de langsiktige rammevilkårene to måneder etter at de er vedtatt, og støtter derfor ikke forslagene. Jeg vil likevel ikke sable ned representantforslaget fra representanten Hansson. Jeg er enig med representanten i at bærekraftig forvaltning gjør at biomasse vil være en begrenset ressurs i fremtiden. Det er også godt mulig at vi før eller siden må gjøre noen prioriteringer når det gjelder hvordan vi bruker denne ressursen best.

Utviklingen av grønn teknologi går i dag så raskt at det er umulig å vite hva som på lang sikt blir løsningene. Imidlertid er vi per i dag i motsatt ende av skalaen. Vi sløser med ressurser som kunne vært brukt, vi trenger forutsigbarhet for investeringer og innovasjon, og vi trenger et marked. Prioritering nummer én i dag må være å få opp volumet av bærekraftig biodrivstoff og få ned klimagassutslippene.

Jeg vil avslutte med å si at ikke-bærekraftig drivstoff er en uting. Her møter vi utfordringer med EU-regelverket, og jeg forutsetter at regjeringen i sin dialog med EU jobber videre med muligheter for å kunne stille krav om at alt biodrivstoff skal være bærekraftig.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Marit Arnstad (Sp) [11:29:41]: Vi fikk en ganske omfattende og egentlig ganske løfterik debatt om bruk av biodrivstoff i forbindelse med statsbudsjettet i fjor høst. Både Arbeiderpartiet, Senterpartiet, regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti hadde alle sine egne merknader og egne ambisjonsnivå knyttet til alternative budsjett. Det var veldig bra. Vi klarte dessverre ikke å skrive oss sammen til en felles målsetting og et felles ambisjonsnivå i forbindelse med statsbudsjettet, men valgte å ha egne merknader. Det er litt synd, men jeg tror at vi må bruke tida framover til å jobbe mer med en felles holdning hos det brede flertallet som er i Stortinget omkring satsing på biodrivstoff. Og så venter vi sjølsagt på den forskriften om biodrivstoff som er lovt fra regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkepartis side. Det tror jeg også ligger litt til grunn for behandlingen av Dokument 8-forslaget her i dag – det at vi nå ikke ønsker først og fremst å se på hindringene eller problemene, men at vi i stedet har et større behov for å tenke langsiktighet og ram-

mevilkår og skape stabilitet for dem som ønsker å satse på biodrivstoff i Norge i årene framover.

For noen sektorer vil sjølsagt biodrivstoff kunne være et overgangsdrevstoff. For personbiltrafikken er nok det antakelig tilfellet, men for tungtransport og for flytrafikk tror jeg nok at biodrivstoff vil spille en langsiktig rolle på en helt annen måte enn i f.eks. personbiltrafikk. Derfor er det ikke aktuelt for Senterpartiet å støtte de forslagene som er fremmet her i dag.

Vi mener at den offentlige debatten ikke må bli ensidig preget av skepsis og motstand. Det er ikke slik at de aktørene som nå sitter og venter og er redde for hvilke rammebetingelser som finnes, skal bli møtt med en politisk debatt preget av skepsis og motstand, slik at nyanseringen forsvinner. Det kommer bare til å føre til mer usikkerhet. Det kommer bare til å bidra til at vi får mindre satsing på bruken av biodrivstoff. For det er ikke noen tvil om, som også saksordføreren var inne på, at FNs klimapanel har sagt at biodrivstoff er en av de tingene som må satses på i arbeidet for å nå klimamål. I fjor sommer kom Miljødirektoratet og NIBIO med en felles utredning, der de viser nokså klart til at skogens rolle i klimasammenheng er viktigere enn vern av skog. De foretok rett og slett en vurdering og kom til at skogens rolle er viktigere for klimaet enn vern av skog.

Fra Senterpartiets side er det viktig å understreke at skogen er en fantastisk ressurs også i klimasammenheng. Den kan være viktig i klimasammenheng i flere forskjellige sammenhenger, både som bygningsmateriale og som biodrivstoff. Norge er et land som i dag har store muligheter til økt avvikning og produksjon, og vi utnytter ikke på langt nær skogressursen på den måten vi kunne ha gjort. For Senterpartiet er det derfor viktig at man nå samler seg om en langsiktig satsing og en stabilitet for aktørene, og at de ambisjonene mange av oss sto sammen om i fjor høst, kan nedfelles i en mer samlet ambisjon fra Stortingets side. Dette Dokument 8-forslaget går ikke i den retningen, derfor kommer heller ikke Senterpartiet til å støtte de forslagene som er fremmet.

Ola Elvestuen (V) [11:33:45] (komiteens leder): Vi har satset mye på biodrivstoff i denne stortingsperioden, etter at satsingen ble satt på pause ved innføring av veibruksavgift på biodrivstoff i 2008. Nå er det heldigvis et mye bredere flertall for den satsingen som vi har inne.

Vi har gjort mye. Vi fjernet veibruksavgiften som første tiltak. Denne komiteen har vedtatt at vi skal ha en fossilfri kollektivtrafikk i 2025. I budsjettene har vi gitt ekstra støtte til de store byene til overgang til biogass, som f.eks. Trondheim, som har gått over fra naturgass til biogass i sin kollektivtrafikk. Vi har også økt omsetningspåbudet i perioden, fra 3,5 pst. da vi begynte, til 7 pst. i år. I budsjettet for i år har vi også vedtatt en opptrappingsplan der omsetningskravet skal opp i 20 pst. innen 2020, som er et veldig ambisiøst mål, og som også går utover det vi vedtok i komiteen i forbindelse med energimeldingen, hvor det ble lagt på 11 pst. Så det er ikke noen tvil om at det her vil bli tatt i bruk mye nytt biodrivstoff. Det vil være en utfordring hvordan man skal få dette til, men det er ikke noen tvil om at det lar seg gjøre. Finland har i dag en andel som ligger over 20 pst. og Sverige ligger vel på omtrent 15 pst. Denne endringen gir også en stor mulighet for norsk næringsliv.

Vi ser i dag at innenfor skognæringen er det mange initiativ for at man kan sette i gang produksjon av biodriv-

stoff, en produksjon som i stor grad vil være en mulighet for å få utnyttet en ressurs som i dag ikke blir det på samme måte, at reststoffer kan brukes til biodrivstoff, mens det fortsatt er viktig at selve stokken brukes som byggemateriale. Samtidig ser vi etter å erstatte andre fossile materialer med grønt karbon fra skogen i årene framover.

Det er ingen tvil om at vi framover kommer til å måtte prioritere hvor vi skal bruke biodrivstoff. Som en overgangsordning er biodrivstoff viktig å få inn i persontransporten, men når volumet øker, er det enda viktigere å få fortgang på endringen til nullutslippsløsninger i personbiltransporten. Det er klart at målet Stortinget har satt om at vi bare skal selge nullutslippskjøretøy fra 2025, er enda viktigere når man skal ha et så høyt omsetningskrav innenfor biodrivstoff. Framover vil biodrivstoff måtte konsentreres mer inn mot tungtransport, inn mot skipsfart og flytransport. Der har vi tatt de første stegene for å få inn biodrivstoff – Gardermoen er vel fortsatt den eneste flyplassen som tilbyr biodrivstoff til flytrafikken – men dette må forsterkes i årene framover.

Så til forslagene. Venstre kommer ikke til å gå inn for noen av dem, men jeg har lyst til å si at det første forslaget, at alt biodrivstoff skal underlegges EUs bærekraftskriterier, er vi selvfølgelig enig i. Det har også Stortinget vedtatt tidligere. Det som gjør at vi ikke kan gå inn for dette, er kravet om at det skal gjøres innen 1. juli 2017. Vi mener at det er vanskelig å få til, for her er det komplikasjoner med tanke på regelverket og EU som gjør at det er vanskelig, men det er noe som det må jobbes videre med for å få på plass.

Og så er det viktig, når vi nå satser på norsk skogbruk og lager et større marked med biodrivstoff, å jobbe enda mer aktivt med å ivareta det biologiske mangfoldet og verdiene i den norske skogen. Det er enda viktigere å følge opp 10 pst.-skogvernmålet som vi har satt oss, og som komiteen står bak – at vi sørger for at vi følger opp vern av myr, at vi følger opp alle de kvalitetsmålene som ligger innenfor skogen.

Biodrivstoff er helt nødvendig å ta i bruk for å nå klimamålene om at vi skal redusere våre utslipp med 40 pst. innen 2030. Vi må sørge for at det er biodrivstoff av høy kvalitet, og at vi samtidig klarer å ivareta naturverdiene i den norske skogen og internasjonalt.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:39:02]: La meg begynne med kritikk og avslutte med en konstruktiv oppfordring og invitasjon til et politisk verksted til miljøministeren.

La meg begynne med å si det sånn: Regjeringen har dratt bena etter seg i biodrivstoffpolitikken. Vi har gang på gang sett hvordan stortingsflertallet, med Venstre og Kristelig Folkeparti, har tvunget på plass en biodrivstoffsatsing – med omkamp i revidert nasjonalbudsjett fra regjeringspartiene. Vi hadde en satsing som ble vedtatt i forbindelse med energimeldingen og fikk omkamp i det siste statsbudsjettet fra miljøministeren.

Nå har vi satt oss et ambisiøst mål for 2020 om videre opptrapping framover, som jeg håper at det er mulig å slutte rekkene om i Stortinget, sånn at vi i hvert fall er enige om kursen og kan sørge for at biodrivstoffet som skal tas i bruk, skal være mest mulig bærekraftig, og at vi skal få mest mulig næringsutvikling i Norge av nettopp det. Flere tidligere talere har vært innom det.

Vi har også sett et kursskifte som har gjort dette mulig gjennom at Arbeiderpartiet fra å være bremskloss for å innføre biodrivstoff i forrige stortingsperiode, nå er de mest ambisiøse på målsettinger fram mot 2030 om hvor mye som skal tas gjennom biodrivstoffreduksjon. Jeg mener at her ligger det også dermed et bredt flertall i Stortinget for å klare å få til dette.

Ok – det var det meste av den ramsalte kritikken.

Jeg synes altså at det er all grunn til å være skeptisk og kritisk til biodrivstoffet som tas i bruk, men det gjøres best gjennom å si som så: Vi gir et tydelig signal til næringsaktører, til bensinstasjonsbransjen, til alle som skal selge, at vi og dere kan være sikker på at vi skal ha et høyt nivå og en opptrapping av dette i tiden som kommer, og nå må dere levere på kvaliteten. Det er det jeg oppfatter at vi fra Stortingets side prøver å gjøre nå.

Det er spesielt at det eneste stedet vi diskuterer teoretiske verdier som «indirect land use change» og på en måte de mulige klimaeffektene av dette, er knyttet til biodrivstoff. Vi gjør det aldri på kjøtt, vi gjør det aldri på kaffe, vi gjør det aldri på sjokolade. Vi gjør det aldri på noe som helst annet enn akkurat når det gjelder biodrivstoff. Og dette mener jeg helt alvorlig: Vi bør prøve å se på alt som kan fortrenge landbruksproduksjonen, og skjære alle over én kam. Det som er det overordnede målet, er at vi skal kvitte oss med fossil energi.

Jeg mener at de premissene for en satsing for biodrivstoff som er lagt inn fra Venstre, SV og Miljøpartiet De Grønne, burde være til inspirasjon for statsråden. Jeg vil be han se på det mot den videre opptrappingen som skal legges i revidert nasjonalbudsjett, for der er premissene:

For det første: All fossil energi skal fases ut så raskt som mulig.

For det andre: Biodrivstoff skal være et overgangsdrivstoff i transportnæringen mens alternative teknologier fases inn. Og det er bare å si følgende til dem som er kritisk til biodrivstoff i transportnæringen: Dere må brette opp ermene og bruke alle krefter på å sørge for at vi oppnår de målene vi har satt oss for raskest mulig innføring av nullutslippsteknologi. Der finnes det heller ingen plan fra regjeringen, bare luftige målsettinger for 2025. Det holder ikke.

Det tredje premisset er: Siden bioressurser er begrensede ressurser, skal de som hovedregel prioriteres til langsiktig karbonbinding, sånn som byggematerialer, og erstatning for fossil energibruk der det ikke finnes alternativ teknologi, og sekundært, der bioenergien gir størst utslippskutt per mengde bioenergi. – Dette mener jeg er gode premisser, som jeg håper at det i neste runde er flere som er med på.

Så til det konkrete punktet der det ikke er flertall, men der det burde vært flertall. Regjeringen sier, og regjeringens representanter har tidligere i debatten sagt, at vi klarer ikke å sørge for bærekraftskriterier på alt biodrivstoffet som selges i Norge – bare det som er en del av omsetningspåbudet, fordi – og her formuleringen som statsråden bruker: Det kan være i strid med EU-regelverket. Det kan være i strid! Og her kommer den konstruktive invitasjonen: Sånn bør ikke en tidligere europaminister i regjeringen snakke. Han bør si: Vel, hva er det EU egentlig sier her? Og det EU sier i sitt fornybardirektiv punkt 65, er følgende:

«Biofuel production should be sustainable.» –

«should be sustainable». – Det er utgangspunktet til EU.

«Biofuels used for compliance with the targets laid down in this Directive, and those that benefit from national support schemes, should therefore be required to fulfil sustainability criteria.»

Ok – hva slags åpninger finnes der? Det er to forskjellige: Den ene er at hvis de gjør nytte av nasjonale støtte-skjemaer, sånn som omsetningspåbud og andre ting, skal det være mulig å stille krav til dem, da skal det stilles krav om bærekraft, og den andre er hvis de går inn i målet for å nå fornybardirektivet. Hvorfor i all verden skal ikke vi sørge for at en av de to tingene er mulig å nå?

Presidenten: Og da antar presidenten, selv om tiden er ute, at representanten vil sette fram et forslag?

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:44:13]: President – det er en svært god idé!

Presidenten: Da har representanten Heikki Eidsvoll Holmås tatt opp det forslaget han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [11:44:25]: Miljøpartiet De Grønne er tilhenger av en satsing på biodrivstoff i transportnæringen, og vi er tilhengere av en norsk næringsutvikling basert på norske ressurser for å produsere biodrivstoff. Nettopp derfor mener vi det er så viktig at denne satsingen er basert på god kunnskap og gode kvalitetskriterier, sånn at vi ikke enda en gang opplever at en viktig satsing blir parkert på grunn av at man ikke har gjort hjemmeleksa si når man oppdager at det er problemer til stede som man ikke hadde forberedt verken seg selv, næringslivet eller opinionen på. Det er grunnlaget for vårt forslag.

Utgangspunktet er at på overordnet nivå støtter storskala produksjon av biomasse til energiformål på betydelige problemer – potensielt – både når det gjelder matproduksjon, når det gjelder areal, og i siste omgang – artsmangfold. Arealendringer i jordbruket er veldig viktige faktorer for biomangfoldutviklingen og – etisk sett – aller viktigst innenfor matproduksjonen. På det grunnlaget har altså Miljøpartiet De Grønne, Venstre og SV sluttet seg til de hovedprinsippene som representanten Eidsvoll Holmås nettopp leste opp, for norsk biodrivstoffsatsing, som burde fått full tilslutning fra hele Stortinget. Jeg synes det er overraskende at vi ikke får det, altså at fossil energi skal fases ut så raskt som mulig. Det er jo hele forutsetningen for biodrivstoffsatsingen. Biodrivstoff skal være et overgangsdrivstoff i transportnæringen, selvfølgelig fordi fullstendig utslippsfri energi er en enda bedre løsning og det langsiktige målet som alle er enige om. Fordi bioressurser er begrensede ressurser, må de prioriteres fornuftig, og langsiktig karbonbinding er viktigere bruk av de ressursene enn kortsiktig bruk til transport.

Det er svært viktig for miljøpolitikken, som miljøpolitikernes troverdighet, å unngå at biodrivstoffsatsing blir et nytt eksempel på klimapolitikk i transportsektoren som ikke virker etter hensikten. Det er svært viktig å huske på det som blir tidsutviklingen i norsk biodrivstoffbruk og norsk biodrivstoffsatsing. Den største biodrivstoffproduksjonssatsingen som vi foreløpig kjenner til, Norske Skog

og Statkraft, tar sikte på å gjøre sin investeringsbeslutning for et fullskala anlegg i 2020. Da kommer de ikke til å produsere på langt nær det som er det anslåtte behovet i norsk biodrivstoffbruk på det tidspunktet, dvs. at svært mye av den norske biodrivstoffsatsingen vil være en satsing basert på importert biodrivstoff, og i stor grad førstegenerasjons biodrivstoff. Det er en utvikling som vi bør være veldig oppmerksom på, når vi samtidig får høre fra Klima- og miljødepartementet at 85 pst. av biodrivstoffet i Norge i 2013 var basert på raps, og EU opererer med tall – som refereres fra Klimadirektoratet – på at de indirekte arealbruksendringene i rapsproduksjon fører til at det har meget høye klimagassutslipp. Jeg er enig med representanten Eidsvoll Holmås i at beregningsmodellene for indirekte bruk av areal i beste fall er utfordrende, men vi kan ikke se bort fra dem så lenge de ligger på bordet, og så lenge de er en del av totalregnskapet, som det opereres med internasjonalt og overfor opinionen og markedet, i bruk av biodrivstoff. Det burde vi holde høy oppmerksomhet rundt.

Den biodrivstoffpolitikken som Miljøpartiet De Grønne legger til grunn og ønsker å fremme gjennom dette forslaget, er bra for miljøet og også bra for den langsiktige biodrivstoffsatsingen i norsk næringsliv, fordi det vil gi den forutsigbarheten og den langsiktige tryggheten i markedet som denne næringen nettopp trenger i Norge, for at ikke dette skal bli en flopp som skremmer norsk næringsliv enda lenger vekk fra miljøsatsinger. Jeg vil i den sammenheng vise til de forslagene som Miljøpartiet De Grønne fremmet i debatten om skogmeldingen, som alle er forslag som legger til grunn en satsing på næringsutvikling basert på norske skogressurser for biodrivstoffproduksjon, med de rammevilkårene som må til for at en slikt produksjon skal bli bærekraftig på lang sikt, og ikke møte uforutsette problemer som skyldes et overivrig storting som ikke har lyst til å kaste bort tida på hjemmeleksa.

Jeg tar opp forslagene fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Vidar Helgesen [11:49:55]: Klimautfordringene er vår tids store spørsmål. Det klimamålet vi har satt for 2030, er veldig ambisiøst, og transportsektoren er en viktig del av løsningen, kanskje den sektoren som må ta størst kutt i klimagassutslipp frem til 2030. Biodrivstoff kan bidra til å redusere utslippene fra transport, forutsatt at de er bærekraftig produsert.

Det meste av biodrivstoffet som omsettes i Norge i dag, er konvensjonelt biodrivstoff produsert av matvekster. Det gir usikker effekt på globale utslipp og globalt naturmangfold, selv om det naturlig nok gir reduserte utslipp i Norge fra transportsektoren. På grunn av de globale dimensjonene er det veldig viktig at vi jobber for å sikre produksjon av bærekraftig biodrivstoff. Her ser vi viktige initiativ underveis i Norge. Den type initiativ er gjort mulig gjennom klare signaler om at det er bærekraftig biodrivstoff som er veien å gå, og det er viktig med forutsigbarhet i politikken for at disse prosjektene som ikke er helt produksjonsmodne, faktisk skal bli det.

Det er foretatt beregninger av tilgang og etterspørsel etter bioenergi i Norge. Miljødirektoratet anslo i 2015 at det eksisterer et langsiktig norsk potensial i primærenergi fra skogsråstoff, jordbruksavfall, annet avfall og brukt vegeta-

bils olje og fettrester på rundt 60 TWh. Om lag halvparten av dette brukes i dag til bl.a. sagtømmer, papp- og papirproduksjon og energivirke. Det vil derfor kunne være tilgjengelig et utnyttet potensial på 30 TWh i 2030.

Mer bruk av skogsavfall, som greiner og topper, såkalt GROT, gir kortere tilbakebetaling av CO₂ enn dersom primærstoffet anvendes, og har ubetydelige negative effekter på naturmangfold. Vi økte bevilgningen til gjødsling av skog i 2017-budsjettet, noe som vil kunne føre til økt produksjon og karbonopptak i skogen.

I skogbruksmeldingen har regjeringen sagt at økt bruk av skogressursene og produkter fra skogen vil kunne spille en viktig rolle i et lavutslippssamfunn. Videre skal økt skogbruksaktivitet kombineres med å styrke ivaretagingen av miljøsinn i skogbruket. Det skal følges opp ved å utrede tiltak for økt ivaretagelse av nøkkelbiotoper og kartlegging av gammel skog for å sikre god forvaltning av denne.

Norge er gjennom EØS-avtalen omfattet av det generelle europeiske regelverket for det indre markedet. Det gjelder også biodrivstoff. Norge har derfor ikke anledning til å benytte seg av egne klassifiseringsregler for biodrivstoff. Jeg mener at den beste måten vi kan oppnå bruk av bærekraftig biodrivstoff på i dag, er gjennom å være en pådriver for strengere bærekraftskriterier i europeisk lovgivning på området. Gjennom ILUC-direktivet forsøker man å sikre bedre klimaintegritet for det europeiske regelverket for biodrivstoff ved at man i større grad tar hensyn til indirekte arealbruksendringer fra biodrivstoffproduksjonen.

På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet utarbeidet Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet og Norsk institutt for bioøkonomi rapporten Vern eller bruk av skog som klimatiltak. I rapporten vurderer etatene det slik at det er vanskelig å finne grunnlag for å si at vern av skog i Norge er bedre enn bærekraftig skogbruk, som et tiltak for å motvirke klimaendringer i et langsiktig perspektiv. Skogvern er imidlertid viktig av mange andre hensyn, bl.a. for bevaring av biologisk mangfold, friluftsliv, kulturlandskap og andre miljøaspekter.

For å sikre reduksjon av klimagassutslipp i transportsektoren er det nødvendig med en overgang til kjøretøy med null- og lavutslippsteknologi. Biodrivstoff i veitransporten er sannsynligvis først og fremst en overgangsteknologi, som vi trenger i en periode, og da særlig for tungtransporten. For andre segmenter av transportsektoren kan det stille seg annerledes da elektrifisering kan være krevende, f.eks. innen langdistanse skipsfart og luftfart, selv om den teknologiske utviklingen er interessant også der.

La meg avslutningsvis nevne at regjeringens hovedprioritet når det gjelder biodrivstoff, er å sikre bærekraft og reell klimaeffekt. Vi har derfor fra og med 1. januar i år innført et delkrav om avansert biodrivstoff innenfor omsetningskravet for biodrivstoff i veitrafikken. Videre har vi gjennom budsjettforliket gitt utansjen forutsigbarhet med å få på plass en opptrappingsplan for omsetningskravet frem mot 2020. På denne måten legger vi til rette for økt norsk produksjon av bærekraftig biodrivstoff og for grønn norsk konkurransekraft. Vi kommer videre til å følge markedet for avansert biodrivstoff tett og fremme forslag om å heve omsetningskravet for denne typen biodrivstoff, dersom produksjonen er bærekraftig og tilgangen i markedet og kostnadene tilsier dette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anna Ljunggren (A) [11:54:59]: Spørsmålet mitt er i forlengelsen av det statsråden sa helt på slutten av innlegget sitt, om endringen i klassifisering av bærekraftig drivstoff som ble gjort 1. januar i år. Det at PFAD ikke lenger er klassifisert som bærekraftig drivstoff, har ført til en del utfordringer for bensin-/energistasjonenes situasjon for å få bærekraftig drivstoff ut i det norske markedet. I all hovedsak importeres biodrivstoffet fra Finland. De igjen importerer en del, og produktene kan være fra palmeoljeindustrien. Det er vanskelig å spore hvor biodrivstoffet som brukes i norske biler på norske veier, faktisk er fra.

Hvordan vil statsråden sikre at bærekraftskriteriene følges opp med det tempoet i opptrappingen av omsetningskravet som det legges opp til fram mot 2020?

Statsråd Vidar Helgesen [11:56:00]: I de beregningene vi har gjort i forbindelse med opptrappingsplanen, både den vi hadde på høring i fjor, og i arbeidet med budsjettforliket, har vi hatt god dialog med bransjen og kartlagt hva de anser vil være en realistisk tilgang på bærekraftig biodrivstoff i årene fremover. Vi mener at vi er innenfor i de kommende årene, og vi mener at de klare signaler vi gir gjennom økte ambisjoner, vil stimulere til økt produksjon både i Norge og ellers. Vi er også i god dialog med våre nordiske naboland om disse spørsmålene for å se om vi kan bidra til sterkere nordiske signaler for å utvikle det nordiske markedet, nettopp med tanke på å sikre tilgangen på bærekraftig biodrivstoff.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:57:04]: Det var ingen svar på den invitten jeg hadde til å kommentere på EU-regelverket. Jeg synes det er veldig stas med en statsråd som har så stor selvtilit at han synes det letteste han kan få til, er å endre på regelverket i EU. Jeg vil nok si at det å begynne med å endre på det regelverket han selv har kontroll over, kanskje burde være en lettere jobb å få til. Men han kjenner seg selv best.

Jeg har derfor et helt konkret spørsmål. Det er åpenbart at EUs mål er at alt biodrivstoff som benyttes, skal underlegges bærekraftskriterier. Det er liksom hovedformuleringen og hovedhensikten. Statsråden sier likevel at det kan hende at EU-regelverket er en bremse for muligheten til å benytte det på det som ikke omfattes av omsetningsforbudet. Da spør jeg: Hva har statsråden gjort av henvendelser til EU, til ESA, til kommisjonen, for å få forståelse for at bærekraftskriteriene skal anvendes på alt norsk biodrivstoff?

Statsråd Vidar Helgesen [11:58:09]: La meg først si at denne regjeringen har, sammen med samarbeidspartiene, lagt et forutsigbart rammeverk for opptrapping av produksjon og bruk av bærekraftig biodrivstoff i Norge. Den regjeringen som Eidsvoll Holmås var en del av, var vel ikke akkurat noen modell for forutsigbarhet i så måte.

Vi anser at det å skulle kreve at alt biodrivstoff som omsettes i Norge, skal tilfredsstillende EUs bærekraftskriterier, kan – ja, jeg vil faktisk si trolig vil – være i strid med den totalharmoniseringsklausulen som ligger i drivstoffkvalitetsdirektivet, for der sies det spesifikt at det ikke er anledning til å stille strengere krav til drivstoff enn det som er formulert i direktivet. Derfor mener vi at det beste vi kan

gjøre, er å bidra til strengere regler på det europeiske markedet. Det er en hardere jobb enn den vi gjør hjemme. Vi gjør mye hjemme, men i tillegg må vi også jobbe europeisk.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:59:17]: Svaret fra Vidar Helgesen er ganske oppsiktsvekkende, for på tross av at Stortinget har vedtatt at det skal gjelde alt biodrivstoff, er det åpenbart at statsråden ikke har gjort noen henvendelser overfor EU for å spørre verken kommisjonen eller ESA, som det er helt naturlig å gjøre, og si: Jeg ser det står her i punkt 65 at alt biodrivstoff skal være bærekraftig, men vi tror at dette kanskje kan være i strid med totalharmoniseringsdirektivet. Kan vi få forståelse for at vi legger dette bærekraftskriteriet til grunn for alt biodrivstoff som selges i Norge? Hva må vi eventuelt gjøre i nasjonalt regelverk for å sikre at vi oppnår muligheten til å sørge for at bærekraftskriteriet gjelder alt regelverk?

Jeg oppfatter det dit hen at den tidligere europaministeren sier veldig klart: Vi har ikke gjort noe overfor Europa for å få forståelse for det Stortinget har vedtatt, nemlig at bærekraftskriteriet skal oppfylles for alt biodrivstoff som benyttes i Norge. Stemmer det?

Statsråd Vidar Helgesen [12:00:21]: Vi har mye kontakt med EU om biodrivstoff og har bl.a. i fjor hatt flere runder rundt transportsektoren og klimamålene, der biodrivstoff har stått sentralt. Vi vet hva en totalharmoniseringsklausul betyr i EU. Det betyr at så lenge det er EØS-relevant, har vi veldig lite spillerom til å gå utover det som er EUs regelverk. Derfor har vi ikke sett at det er noe grunnlag for nærmere kontakt med ESA i forbindelse med det spørsmålet. Men vi er en forkjemper for at bærekraftskriteriene skal bli strengere. Det har vi tatt opp med EU både direkte i møte med klimakommisæreren og i forbindelse med høringen om revidert fornybardirektiv. I tillegg har vi også lagt oss på en streng linje når det gjelder klassifiseringen av råstoff til produksjon av biodrivstoff, gjennom klassifiseringen av PFAD i produkt.

Rasmus Hansson (MDG) [12:01:38]: Jeg er en av dem som når jeg kjører bil, kjører på biodrivstoff, 100 pst. I den forbindelse har jeg opplevd ganske mye baluba rundt spørsmålet om hva det er jeg faktisk heller ned på tanken. Miljøpartiet De Grønnes forslag her i dag om kunnskapsinnhenting har grovt sett blitt avvist av både regjeringspartiene og andre partier på to grunnlag. Det ene: Vi vet nok. Det andre: Ikke hell malurt i begeret. Vi vet samtidig i praksis at svært mye av det biodrivstoffet vi vil kjøre på i tida fram mot 2025, vil være importert, og vi har nå hørt fra statsråden at han ikke på noen som helst måte kan garantere at det vi importerer, vil være bærekraftig.

Da blir perspektivene for det norske bærekraftige bidraget interessant. Gitt at vi vet nok: Hva vet miljøministeren om hvor mye norskprodusert bærekraftig biodrivstoff vi faktisk vil få tilgjengelig i perioden fram mot 2025?

Statsråd Vidar Helgesen [12:02:47]: Jeg har ikke sagt at vi vet nok, og jeg oppfatter heller ikke av komiteens innstilling at flertallet sier at man vet nok. Men vi vet nok til å vite at biodrivstoff vil spille en rolle, og at det er bærekraftig biodrivstoff vi må prioritere. Det er et vel-

dig klart signal til de aktørene som ønsker å satse på dette. Det er ikke minst et viktig signal til de aktørene som på grunn av mye frem og tilbake i denne politikken gjennom tidligere regjering har latt være å satse og har ventet på klare politiske signaler. Det må ikke være noen tvil hos aktørene om at biodrivstoff har en rolle å spille, men at bærekraftig biodrivstoff er det vi virkelig trenger, og at vi trenger en økning. Der ligger det altså gode og interessante initiativer i Norge. Men hvor mye det vil utgjøre fra norske kilder, kan vi ikke i dag svare presist på.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [12:04:00]: Kan jeg ikke bare begynne med å si at jeg synes det er dypt problematisk at vi har en statsråd som ikke har løftet en finger for å sjekke ut om det Stortinget har vedtatt, er mulig å oppfylle i en dialog med EU, men bare viser til generelle dialoget med EU – istedenfor å følge opp det helt konkrete vedtaket om at bærekraftskriteriene skal gjelde alt biodrivstoff som omsettes i Norge?

Det er to muligheter å få dette til på, enten ved at det omfattes av økonomiske støtteordninger, som f.eks. avgiftsfritak, eller ved at det telles opp mot det som er formålet med det direktivet vi snakker om, nemlig fornybardirektivet. Jeg kan ikke forstå noe annet enn at det må være mulig å si at biodrivstoff utover det som omfattes av omsetningspåbudet, må vi som nasjon være interessert i skal telles med opp mot fornybardirektivet. Jeg mener at det må være mulig juridisk, innenfor det regelverket vi har, å sørge for at bærekraftskriterier skal telle opp mot det.

Jeg forstår ikke at statsråden, som er så opptatt av å framheve de potensielt trøblete sidene ved bruk av biodrivstoff, ikke er opptatt av at de bærekraftskriteriene som vi har – som ikke er gode nok, etter min oppfatning, men som faktisk finnes der – skal oppfylles og benyttes på alt biodrivstoff som selges i Norge. Jeg forventer at statsråden følger opp det stortingsvedtaket som allerede er fattet, om å sjekke ut med EU hva som skal til for å sørge for at bærekraftskriteriene skal kunne omfatte alt biodrivstoff. Det er tross alt hovedformålet med den paragrafen som sier noe om bærekraftskriterier overhodet. La det legges til side.

Jeg må gå inn på politikken til forrige regjering og denne regjeringen. Han sier at denne regjeringen har laget en forutsigbar opptrappingsplan. Med all respekt – det har denne regjeringen ikke gjort. Det denne regjeringen har gjort, er at hver gang Venstre og Kristelig Folkeparti har fått gjennomslag for noe i statsbudsjetter, har det kommet til omkamp i de neste budsjetter fra regjeringen. Stortinget – den komiteen som nå diskuterer dette – vedtok at vi skulle ha opptrapping til 11 pst. innen 2020, og så kommer altså statsråden selv tilbake til Stortinget med en lavere ambisjon enn det et enstemmig storting hadde lagt til grunn. Han utfordrer altså hele Stortinget og kaller seg selv forutsigbar. Da bør statsråden se seg selv i speilet.

Jeg har fem andre forslag til hva statsråden kunne gjort for å få «trøkk» på nasjonal satsing på bio. For det første: Hvis han er opptatt av biogass, kunne han stilt krav om innsamling og utskilling av alt våtorganisk avfall. Det er inn under statsrådets regelverk. Det ville gitt mer biogass

på det norske markedet. Han kunne stilt krav om utnyttelse av energien og utskilling av karbonet i alt det som finnes av kloakk. Det hadde ført til mer biogass. Han kunne, som sagt, stilt krav om at alt drivstoff skal være bærekraftig. Han kunne stilt krav om at man ved alle offentlige anbud skal ha strengere bærekraftskriterier. Det har statsråden og regjeringen ikke gjort.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:07:14]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) (Innst. 192 L (2016–2017), jf. Prop. 158 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristin Vinje (H) [12:08:23] (ordfører for saken): Vi skal nå diskutere forskningsetikkloven, eller, som det heter, Lov om organisering av forskningsetisk arbeid, og jeg vil starte med å påpeke at det har sneket seg inn en liten feil i teksten i innstillingen, i komiteens tilråding til vedtak. På side 5 står det under § 14: «I lov 1. april 2005 nr. 1 om universiteter og høyskoler» – det korrekte er: i lov 1. april 2005 nr. 15. Rett skal være rett.

Så kan man spørre seg: Hvordan kan academia, som har som formål å søke sannhet, etterprøvbare og verifisering, unngå å ta anklager om fusk på alvor? Dette spørsmålet stilte journalisten Bosse Lindquist, mannen som avslørte den italienske stamcelleforskeren Paolo Macchiarini i juks og uetisk oppførsel ved den svenske prestisjeinstitusjonen Karolinska Institutet i Stockholm. Journalisten rullet opp en formidabel skandale av de sjeldne da han satte søkelys på det som viste seg å bli tidenes forskningsjuks av internasjonalt format. For ett år siden måtte ledelsen ved Karolinska gå av etter at de i lengre tid fornektet en rekke varslinger og andre sterke indikasjoner på grovt og skadelig forskningsjuks utført av den karismatiske kirurgen. Dette er et grelt eksempel på hvor galt det kan gå, men det er ikke det eneste eksempelet. Det finnes flere, både små og store saker.

Derfor er det viktig at vi gjør det vi kan for å legge gode rammer for at både den enkelte forsker og hver enkelt institusjon tar ansvar for redelighet og høy etisk standard. I proposisjonen vi behandler i dag, styrker vi derfor det forskningsetiske arbeidet i norsk forskning gjennom å lovfeste dette ansvaret. Vi lovfester ikke selve etikken, men vi lovfester selve organiseringen av det forskningsetiske arbeidet.

Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid i denne saken, det er en fordel at vi står sammen om hovedlinjene i

en slik sak. Hele komiteen understreker betydningen av forskning og høyere utdanning for å utvikle et velfungerende samfunn og for å bidra til å møte de store samfunnsutfordringene. Det fordrer at de som utfører forskningen, stiller høye krav til seg selv og andre, og det fordrer at institusjonene har gode rutiner og systemer for å sikre at forskningen som utføres, er etisk forsvarlig.

Det betyr at både forskere og institusjoner har et ansvar for å sette seg inn i og følge anerkjente forskningsetiske normer og bidra til at forskningen skjer i henhold til dette. De nasjonale forskningsetiske komiteene med sine faglige komiteer og utvalg er de viktigste nasjonale aktørene på det forskningsetiske området. For å fremme god forskningspraksis er både forebyggende arbeid og behandling av uredelighetssaker viktig.

Hele komiteen forutsetter at den akademiske friheten ivaretas, og at vitenskapelige kriterier ligger til grunn for all forskning. Tilliten til forskningsmiljøene er avhengig av at de har et bevisst forhold til hva som er god forskningsetikk innenfor ulike fagfelt, og hele komiteen mener at lovforslaget som regjeringen fremmer, styrker det forskningsetiske arbeidet i norsk forskning. Vi ser positivt på at regjeringen foreslår å videreføre systemet med faglig uavhengige etikkomiteer og et nasjonalt granskingsutvalg.

Jeg viste innledningsvis til et eksempel – Macchiarini-skandalen ved Karolinska – på hvor galt det kan gå når verken forsker eller institusjon er sitt ansvar bevisst og stiller strenge krav til seg selv og sin egen organisasjon. Det minner oss om at vi må være i forkant og legge til rette for at forskningsmiljøene, som er de som primært må ta ansvaret for hva som er god forskningsetikk, og hvordan dette skal være, nettopp organiserer dette arbeidet selv på en god måte. Forskningsetikk og redelighet i forskningen er mye mer enn det som reguleres i en lov, og forskningsetikk er primært forskermiljøenes eget ansvar.

Vi kan aldri forsikre oss mot at enkelte forskere, så vel som andre aktører i samfunnet for øvrig, forsøker seg på fusk og uredelighet, dessverre. Men med denne loven styrker vi arbeidet for å sikre høy etisk standard i norsk forskning. Vi gjør det vanskeligere for enkeltforskere og institusjoner å slippe unna med juks og fanteri. Og til syvende og sist bidrar denne loven til at vi kan føle oss tryggere på at vi faktisk kan stole på at forskningsresultatene gjenspeiler virkeligheten.

Loven som vi i dag skal vedta, bygger på og erstatter det som ble nedfelt i loven fra 2006 om etikk og redelighet i forskning. Vi styrker arbeidet med forskningsetikk. Vi viderefører systemet med faglig uavhengige etikkomiteer og det nasjonale utvalget for granskning av redelighet i forskning. Det nye er at vi lovfester både den enkelte forskers og den enkeltes institusjons eget ansvar, og samlet sett går dette arbeidet inn i en større sammenheng for å styrke kvaliteten i norsk høyere utdanning og forskning.

Marianne Aasen (A) [12:13:37]: Takk til saksordføreren, som har lost komiteen gjennom en viktig sak på en betryggende og solid måte.

En høy etisk standard krever en god kultur. Det er nødvendig for å sikre tillit. I vår tid kan tillit synes å bli et knapphetsgode. Jeg velger å bruke litt tid på bakteppet for dette, for vi lever i en tid da det vi trodde var udiskutable fakta, ikke lenger er det. «Fake news» og «alternative fak-

ta» er begreper som har satt dagsorden og er på alles lepper.

Før var det om å gjøre for en politiker å unngå å bli tatt i feil. Etter at USA fikk en ny president, er det mulig å ignorere dette fullstendig, slik han velger å gjøre. Det har selvfølgelig sin pris. 55 pst. mener at president Trump ikke er ærlig, ifølge en fersk meningsmåling utført av Quinnipiac University.

Men mediene har også store problemer. Tilliten til mediene er lav i USA, så når president Trump blir møtt med at tidligere uttalelser er feil, anklager han mediene for å ha en politisk agenda, at de er imot ham, at de har sin egen dagsorden. Dette tror overraskende mange på. Likevel mener 52 pst. at mediene forteller fakta om viktige saker. Tilsvarende tall for Trump er mye lavere – 37 pst.

Diskusjoner om hva som er fakta, når også forskningsverdenen. Det mest opplagte eksempelet er debatten om klimaendringene – er de menneskeskapt eller ikke? Et massivt flertall av verdens forskere innen naturvitenskap er tydelige på at menneskelig aktivitet påvirker klimaet på kloden slik at det blir varmere. Likevel er det stadig noen som går i batalje med klimaforskerne.

Så hvorfor stole på disse forskerne, er ikke alt til syvende og sist bare påstander, også fra disse miljøene? Nei. Forskerne er vitenskapsmenn og vitenskapskvinner som gjennom systematisk, metodisk og kritisk undersøkelse, studium eller forskning har kommet fram til sine påstander. Skal noe kalles vitenskap, stilles det krav om fyllestgjørende bevis for eller begrunnelse av de påstander som framsettes, og så vil dette bli et tema for andre forskere som vil prøve å bevise eller motbevise dette. Denne aktiviteten, som foregår på et internasjonalt nivå, sørger for en kvalitetssikring som gjør forskningsfunn til fakta, i motsetning til en påstand.

Men, for det er et men her: Dette betinger at forskerne ikke jukser, at de har en god etisk standard, og at de arbeider i forskningsmiljøer som sikrer, vedlikeholder og verdsetter en høy etisk standard på den aktiviteten de gjør. Disse holdningene må på plass tidlig i en forskerkarriere, og de må utgjøre en sentral del av kulturen i hvert forskningsmiljø.

Juks forekommer dessverre også i forskningens verden, og fristelsen kan bli stor i miljøer hvor makt, penger og mye prestisje følger sammen med banebrytende forskning. Derfor er det viktig med et godt lovverk, som er tydelig på forskerens og forskningsinstitusjonenes ansvar.

Senterpartiet og SV går i denne innstillingen litt langt i å hevde at resultatindikatorer – som de kalles – som vi har i finansieringssystemet, kan føre til mer forskningsjuks. Systemet vi har i dag, er jo sånn at institusjonen kan få mer penger ved at den uteksaminerer flere studenter eller publiserer flere artikler i tidsskrift. Men basisbevilgningen er likevel så stor at faren for dette ikke bør overdrives, etter Arbeiderpartiets mening.

Arbeiderpartiet er enig i at det er svært uheldig med mange forskere som står i midlertidige stillinger. Trygge og sikre arbeidsvilkår er med på å sikre uavhengig forskning, og derfor forventer vi at regjeringen jobber hardt med dette hver dag. Men at midlertidige stillinger i seg selv skal føre til lavere etisk standard blant forskere, er ikke nødvendigvis sikkert. Like fullt kunne det nok være en fare for at flere ble fristet til etiske brudd om det meste

av finansieringen var koblet til resultater, og de fleste var midlertidig ansatt. Sann er det dog ikke i Norge.

Vi bevilger mye penger til forskning, og vi har store forventninger til forskere. Vi tar det som en selvfølge at alle bestreber seg på en høy etisk standard, og dette er dyder som er vel så viktige som alle andre egenskaper man må ha for å være en god vitenskapsmann eller vitenskapskvinne. I tida vi lever i nå, vil nettopp forskere måtte ta et enda større ansvar for å delta i den offentlige debatten om hva som er fakta, og hva slags kunnskap som skal ligge til grunn i det politiske ordskiftet. Da vil det være helt avgjørende med en høy troverdighet, basert på høy etisk bevissthet hos den enkelte og i alle forskningsmiljøer.

Til slutt vil jeg avgi en stemmeforklaring. Jeg vil opplyse om at Arbeiderpartiet vil stemme for forslag nr. 1. Vi vil stemme imot forslag nr. 2, på grunn av formuleringene knyttet til begrunnelsen, og imot forslag nr. 3.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [12:18:39]: Det er et særs viktig lovforslag som nå skal behandles. Regjeringen ønsker å styrke det forskningsetiske arbeidet i norsk forskning gjennom å lovfeste forskeres og forskningsinstitusjoners ansvar.

Forskernes aktsomhetsplikt foreslås lovfestet. Den enkelte forsker skal opptre med aktsomhet for å sikre at all forskning skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Den enkelte forsker må gjøre seg kjent med disse normene. Videre foreslås det en viktig lovfesting av forskningsinstitusjonenes forskningsetiske ansvar.

I behandlingen av uredelighetssaker foreslår departementet en plikt for forskningsinstitusjonene til å behandle alle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Dette er viktige og sterke signaler, som Fremskrittspartiet slutter seg til.

I Norge er det vårt generelle inntrykk at forskning og forskere nyter stor tillit i både Stortinget, media og befolkningen for øvrig. Forskning spiller en viktig rolle ved at den har samfunnsmessige konsekvenser, f.eks. ved levering av premisser for politiske beslutninger. Forskningen er avhengig av samfunnets tillit. Forskernes autoritet og status avhenger av at vi anser dem som uavhengige. Styling eller forsøk på styring fra statens, arbeidsgivers eller oppdragsgivers side overfor forskerne, i form av press og manipulering, er i denne sammenheng svært alvorlig.

Nettopp derfor er det viktig med klare, etiske regler både for forskere og forskningsinstitusjoner. Fremskrittspartiet vil også påpeke viktigheten av at institusjonene tar uredelighetssaker alvorlig. Dette betyr mye både for tilliten til forskerne utad og ikke minst for tilliten og samarbeidsklimaet innad i forskningsmiljøene. Vi må aldri glemme viktigheten av «æres den som æres bør», og nettopp innenfor forskning tror jeg dette har stor betydning.

Vi i Fremskrittspartiet er glad for at en samlet komité mener at lovforslaget som regjeringen fremmer, styrker det forskningsetiske arbeidet i norsk forskning, og ser positivt på at regjeringen ønsker å videreføre systemet med faglig uavhengige etikkomiteer og et nasjonalt granskingsutvalg.

Det er viktig å huske på at mange av forskerens allmenne etiske forpliktelser dreier seg om normer som regulerer forholdet til andre forskere og studenter og forskningens streben etter sannhet og frihet. Forskerne må stole på hverandre. I tillegg har forskeren etiske forpliktelser overfor

dem som deltar i forskningen og andre personer og grupper som direkte berøres av forskningen. Dette er krav samfunnet stiller til forskerne. Vi i Fremskrittspartiet vil imidlertid også påpeke at forskerne har noen svært betimelige krav til samfunnet. Her vil vi særlig trekke fram at det i mange år har vært pekt på den store andelen midlertidig ansatte i universitets- og høyskolesektoren, og at dette har vedvart i mange år. Hele komiteen har merket seg at Forskerforbundet er tydelige på at det kan gå ut over den akademiske friheten og forskningens uildethet når forskernes jobbsituasjon er utrygg.

Vi i Fremskrittspartiet deler bekymringen for den høye andelen midlertidige ansettelser ved universiteter og høyskoler. Vi mener at det i den situasjonen Norge er i nå, med et økende behov for omstilling, innovasjon og framtidig verdiskaping, er særlig viktig å gi forskerne og akademikerne både frihet og trygghet til å forske og arbeide selvstendig. Å bygge gode og effektive forskningsteam der medlemmene er lagspillere med tillit til hverandre, antar Fremskrittspartiet vil være enklere med større grad av trygghet og faste ansettelser. Fremskrittspartiet vil altså understreke at man har et mål om redusert midlertidighet. Vi imøteser derfor den kommende lovproposisjonen fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet om revidert tjenestemannslov, som legges fram i løpet av våren 2017, der midlertidighet i staten er et sentralt tema i den nye loven for statens ansatte.

Fremskrittspartiet, sammen med et flertall i komiteen, mener at jobbtrygghet – i betydningen faste stillinger – vil være et viktig verktøy for å få mer og bedre forskning, og forventer at regjeringen vil intensivere arbeidet for å redusere andelen midlertidige stillinger for vitenskapelig ansatte i universitets- og høyskolesektoren.

Sveinung Rotevatn (V) [12:23:35]: For Venstre er den akademiske fridomen grunnleggjande. Han er grunnleggjande for utviklinga av ny kunnskap og nyskapande innovasjonar. Han er grunnleggjande for den frie formidlinga av kunnskap, og han er grunnleggjande som fundament for eit fritt samfunn.

For Venstre er den akademiske fridomen faktisk så viktig at han står igjen som den einaste saka der Venstre fekk endra Noreg i liberal retning gjennom åtte raud-grøne år. Det skjedde då Stortinget i februar 2010 slutta seg til forslaget vårt om å tydeleggjere den akademiske fridomen for forskarar som ikkje er omfatta av universitets- og høgskulelova.

Poenget her er at akademisk fridom og forskningsetisk bevisstgjerung heng tett saman. Som komiteen skriv i innstillinga:

«Tilliten til forskningsmiljøene er avhengig av at de ulike forskningsmiljøene har et bevisst forhold til hva som er god forskningsetikk innenfor ulike fagfelt.»

Og tillit til den frie forskinga er ein føresetnad for at ho held fram med å vere fri.

Lova som vi debatterer og truleg vedtek i dag, vil etter Venstre sitt syn bidra til å styrkje det forskningsetiske arbeidet og dermed den frie forskinga. Vi er fornøgde med at ein lovfestar forskarane sitt ansvar for at forskinga skal skje i tråd med anerkjende forskningsetiske normer, og med dei institusjonelle grepa som blir tatt for å slå fast og sikre oppfølging av ansvaret til forskarane og forskingsinstitusjonane.

Ein kunne kanskje ha ønskt seg ein brei debatt om innhaldet i forskningsetisk arbeid på ulike fagområde, sett i samanheng. Det er mange forskningsetiske tema som er politisk aktuelle, og som ofte blir løfta inn i denne sal i ulike samanhengar. Deler av den bioteknologiske forskinga er eksempel på det. Og:

- forholdet mellom liv og teknologi, som blir utfordra og endra i syntetisk biologi
- dyrevelferd og korleis eigenverdien til dyr blir vareteken
- personvern, «big data» og handtering av sårbar informasjon, som er lettare tilgjengeleg og lettare å misbruke enn nokon gong
- publisering av resultat og offentleg tilgang på forskning som ålmenta har betalt for

Men alt dette er regulert i ulike lover på kvar sine felt. Sjølv forskningsetikken er og skal vere forskarsamfunnet sitt eige ansvar å definere, innanfor det rammeverket som desse lovene gjev. Venstre er difor fornøgd med at ein ikkje går inn på ei lovfesting av kva som er god forskingsetikk. Det handlar også om akademisk fridom.

Med alt dette i bakhovudet er det litt forunderleg å konstatere at det er mellombelse stillingar som har vore det store stridstemaet i komiteen – ikkje minst fordi Stortinget for to år sidan behandla ei anna lov der dette kanskje var meir relevant. Der bad vi – etter initiativ frå Venstre – regjeringa om å setje i verk tiltak for å redusere talet på mellombelse stillingar i universitets- og høgskulesektoren, i arbeidet med revidert tenestemannslov og universitets- og høgskulelov. Der er forslag sende på høyring og komme tilbake, og Stortinget ventar i spaning på lovforslag frå regjeringa.

I dag er det dessutan rundt fire år sidan dåverande kunnskapsminister Kristin Halvorsen stod på denne talarstolen og avviste endringar i lovverket, slik at mellombelse tilsetjingar maksimalt kunne vare i to år før ein fekk rett til fast tilsetjing. Det ansvaret måtte institusjonane sjølve ta, meinte ho. Forslaga til SV og Senterpartiet i innstillinga kan tyde på at det framleis er institusjonane som skal bere dette hovudansvaret – ifølgje dei to partia.

Eg trur det er best om vi lét forskningsetikklov vere forskningsetikklov, og at vi nyttar statens verkemiddelapparat meir målretta for å få fleire inn i fast arbeid – det krev endringar i regelverk. Dei endringane er bestilte, Venstre ventar spent på at forslaga skal kome til Stortinget – og dei bør definitivt kome i løpet av denne sesjonen.

Audun Lysbakken (SV) [12:27:50]: SV støtter forslaget til ny lov for å ivareta og styrke arbeidet for god forskningsetikk, og jeg kan vel ikke annet enn å slutte meg til de gode begrunnelsene som har kommet fra ulike partier for det. Det er viktig at forskningsinstitusjonene har forebygging høyt på dagsordenen, og at de arbeider målrettet for å sikre en kultur som holder høy forskningsetisk standard. Like fullt er det også et politisk ansvar for storting og regjering at vi sørger for rammevilkår der uavhengig og uhildet forskning verdsettes, og der den akademiske friheten settes høyt og ivaretas.

Det er, synes jeg, naturlig å trekke inn et par situasjoner som denne regjeringen har skapt selv, som gir grunn til å understreke viktigheten av at også politikerne tar en sånn diskusjon. Vi trenger jo ikke gå til USA for å se maktpersoner som har hatt, kan vi si, uheldig omgang med

forskning og fakta. Fiskeriminister Per Sandberg har f.eks. fått mye kritikk etter at han gikk ut mot Havforskningsinstituttet og krevde at det skulle være et næringsvennlig institutt som skulle dele ambisjonene regjeringen har for oppdrettsnæringen. Det fikk også sekretariatsleder og leder i Den nasjonale forskningsetiske komité til å rykke ut i et innlegg i Bergens Tidende og presisere at metodevalg, datainnsamling og tolkning av resultater må være forskerens domene. Det er litt spesielt at det skal være nødvendig i norsk offentlighet.

Det er også sånn at hva slags rammebetingelser vi som folkevalgte legger for de akademiske institusjonene, kan være med på å avgjøre hvor stort eller lite rommet for juks og uetisk adferd blir. Vi mener, uten å trekke det for langt, som vi ble beskyldt for av Arbeiderpartiets taler, at diskusjonen om midlertidige tilsetninger og finansierings-systemer er relevant for denne debatten. Derfor mener vi at redusert bruk av midlertidige tilsetninger og varsomhet når det gjelder prestasjonsbaserte indikatorer, som det heter, er en viktig del av denne diskusjonen – ikke fordi sånt med nødvendighet fører til juks, men fordi faste tilsetninger og god basisfinansiering vil være en del av et bolverk mot det som vi ikke ønsker oss her.

Det er dessuten sånn at bidragsoppdragsforskning når det i hovedsak er finansiert gjennom midlertidige prosjektmidler, skaper usikkerhet knyttet til framtidig finansiering og gjør at forskerstillinger i hovedsak blir midlertidige. Vi har merket oss det veldig klare rådet fra Forskerforbundet om at arbeidet for å få bukt med det store omfanget av midlertidige stillinger må intensiveres, og advarslene om at mer konkurranse i kombinasjon med midlertidighet skaper et system som ikke ivaretar hensynet til forskningsetikk på en god nok måte. Det er et tydelig og viktig innspill i forbindelse med denne debatten.

Vi mener også at det er viktig å understreke betydningen av å styrke universitetenes, høyskolenes og forskningsinstituttene faglige autonomi, og også der er redusert bruk av midlertidige tilsetninger og varsomhet når det gjelder prestasjonsbasert finansiering, viktige tiltak.

Vi har i innstillingen sammen med Senterpartiet fremmet tre forslag. Det handler om å tydeliggjøre viktigheten av å bygge og vedlikeholde en sterk forskningsetisk kultur. Det handler om å be regjeringen intensivere arbeidet for å redusere andelen midlertidige stillinger for vitenskapelig ansatte, og så handler det om det som også kom som et tydelig innspill i høringsrunden, om behovet for å tydeliggjøre Kunnskapsdepartementets ansvar for å sikre gode betingelser for forskningsetisk praksis.

Jeg vil på vegne av SV og Senterpartiet ta opp de tre forslagene som er referert i innstillingen, og utover dem kommer SV til å stemme for forslagene til vedtak om lovendring.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har tatt opp de forslag han refererte til.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:32:47]: Stortinget behandler i dag ny lov om organisering av forskningsetisk arbeid. Loven er foreslått å erstatte nåværende lov om behandling av etikk og redelighet i forskning av 2006. Den gangen var det viktig å få på plass et system for behandling av uredelighetssaker på nasjonalt nivå, i tillegg til å lovfeste det eksisterende etikkomi-

tésystemet og komiteens faglige uavhengighet. Nå er det behov for å rette blikket mot lokalt nivå, dvs. det ansvaret som ligger på den enkelte forsker og på forskningsinstitusjonene.

Hovedgrepet i forslaget er å lovfeste den enkelte forskers og den enkelte forskningsinstitusjons ansvar for god forskningsetikk. Respekt for prinsippet om forskningens uavhengighet og akademiske frihet er avgjørende for å bevare tillit til forskningens resultater. Med den akademiske friheten følger det også et ansvar. Ansvaret for forskningsetikk er en del av dette.

Forskningsetikk dreier seg om mye mer og annet enn bare lovregulering. Forskningsetikken er primært forskersamfunnets ansvar. Departementet foreslår derfor ingen lovfesting av hva som er god forskningsetikk, men viderefører og utvider lovfestingen av organiseringen av forskningsetisk arbeid, derav også det nye navnet på loven.

Det har videre vært viktig for oss å ivareta den enkelte forskers rettssikkerhet. En anklage om alvorlig forskningsfusking kan ha store konsekvenser for den forskeren saken gjelder. Derfor etablerer vi nå et system med rett til fornyet prøving på nasjonalt nivå av de alvorligste sakene, dvs. når en forsker har fått en uttalelse om vitenskapelig uredelighet imot seg.

Forslaget til ny lov er et resultat av en lang og åpen prosess. Hovedgrepet med å lovfeste forskeres og forskningsinstitusjoners ansvar fikk stor støtte i høringsrunden. Det lover også godt for oppfølgingen, for det er den som er det viktige. Det er også betryggende å vite at dette forslaget ikke kommer nå fordi vi har store forskningsetiske utfordringer, men fordi vi skal være i forkant – fordi det er en eviggyldig problemstilling. Vi har de siste årene sett alvorlige saker i våre naboland. Jeg mener at denne nye loven, med ansvarliggjøring av forskningen selv, vil kunne bidra til at vi unngår slike saker i Norge.

Jeg kan for øvrig nevne at det danske Folketinget i disse dager drøfter et lovforslag om forskningsetikk der målsettingen er det samme: styrke troverdigheten til dansk forskning, bl.a. ved å ansvarliggjøre forskningsinstitusjonene.

Dette forslaget er etter min vurdering en viktig del av vår samlede satsing på høy kvalitet i norsk forskning. Jeg er glad for at det er bred enighet om forslaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:35:26]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Hjemdal, Hans Fredrik Grøvan, Geir Sigbjørn Toskedal og Anders Tyvand om økt lærertetthet og en maksgrænse for gjennomsnittlig gruppestørrelse på skolenivå, og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om økt lærertetthet for en inkluderende fellesskole (Innst. 183 S (2016–2017), jf. Dokument 8:129 S (2015–2016) og Dokument 8:6 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir

begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ivar Odnes (Sp) [12:37:01] (ordfører for saka): Til grunn for dagens debatt ligg det to representantforslag som er tilnærma identiske. Komiteen har difor valt å behandla dei under eitt. Som saksordfører vil eg aller fyrst få retta ein takk til forslagsstillaren for å setja temaet lærartettleik på dagsordenen, og eg vil òg takka komiteen for samarbeidet undervegs i behandlinga.

Kvalitet i undervisninga krev ikkje berre ein fagleg dyktig lærar, kvalitet krev òg nok tid. Statsråden sitt eige parti har dessverre vore einseitig fokusert på den formelle kompetansen til læraren og motvillig vorte pressa til å prioritera høgare lærartettleik. Senterpartiet er, som norske lærarar, absolutt positive til etter- og vidareutdanning, det er ikkje her skiljelinjene i skulepolitikken går. Satsinga på vidareutdanning er heller ikkje noko som starta med denne regjeringa. Men når læraren blir spurd om kva som er viktigast for å utføra jobben, er det eit eintydig ynske om meir tid til kvar enkelt elev i skulen som står øvst.

Senterpartiet meiner at alle elevar fortener lærarar som har tid til å følgja dei opp når dei treng det. Dette er i kjernen av arbeidet med tidleg innsats og tilpassa opplæring, som alle er opptekne av. Sjølv om mykje er gjort for å styrkja arbeidet for tidleg innsats med ulike tiltak og initiativ, står det framleis att ein del før utdanningssystemet klarer å ta vare på behova til kvar enkelt elev på eit så tidleg tidspunkt som mogleg. Som komiteen viser til, er det framleis slik at utdanningssystemet reproducerer sosiale forskjellar, og at det framleis er mange elevar som ikkje får den nødvendige hjelpa tidleg i utdanningsløpet. Stikk i strid med politiske føringar er det framleis slik at talet på elevar med spesialundervisning aukar utover i utdanningsløpet.

Det er ikkje fyrste gongen Stortinget debatterer lærartettleik og ressursnorm. Eg trur heller ikkje det er siste gongen. Posisjonane er stort dei same, og argumenta som vert framførte, er nokså like. No er det på høg tid at vi etablerer ei felles plattform for korleis lærartettleiken skal styrkjast i åra framover. Sjølv om det er flott at Kristeleg Folkeparti har fått gjennomslag for fleire lærarstillingar og drege regjeringspartia etter seg i budsjettforhandlingane, fortener elevar og lærarar å vita at dette vert ein varig og reell auke framover. Det er positivt at ein samla komité set i bestilling ei sak som den reelle situasjonen når det gjeld klassessorleiken i landet. Det er nødvendig for å finsiakta ein eventuell ny modell.

Senterpartiet registrerer at skuleeigaren si samanslutning KS er imot innføringa av ei ressursnorm, og det er ikkje vanskeleg å forstå KS' frustrasjon over at inntekta til kommunane ikkje står i forhold til volumet av lovpålagde oppgåver og gode formål lokalt. Men det er faktisk ikkje slik at kommunane etter at klasseinndelingstalet vart oppheva i 2003, står heilt fritt til å fylla opp klassane. For det fyrste seier lova at gruppestorleiken skal vera pedagogisk forsvarleg, sjølv om det er eit tøyeleg omgrep. Stortinget har òg slått fast at det gamle klasseinndelingstalet skal lig-

gjå til grunn som minstenorm for ressurstildeling til skulane.

Den fridommen som skuleeigaren fekk i 2003 til å organisera undervisninga meir fleksibelt, skulle vera pedagogisk forankra og ikkje nyttast til å saldera skulebudsjettet. Senterpartiet er difor glade for at ein samla komité ber regjeringa gjera greie for korleis dette er løyst i kommunane.

Senterpartiet er positive til ei ressursnorm og meiner at ei lærarressursnorm på skule- eller kommunenivå er eit mindre rigid ressursmål enn det gamle klasseinndelingstallet, ved at ein sikrar ressurstilgangen lokalt utan at det verkar avgrensande på organiseringa av sjølve undervisninga. Men vi innser òg at ordninga bør utgreiast nærare før Stortinget tek endeleg stilling til om norma skal vera på kommune- eller skulenivå. Høringa viste at det er behov for det. Ikkje minst gjeld dette effekten av kor mange elevar per lærar som skal liggja til grunn for ressursnorma, og betydninga av å ha ei ressursnorm for heile grunnopplæringa. Senterpartiet meiner at det er heilt klart nødvendig å ha ei norm både for 1.–4. trinn og heilt opp til ungdomstrinnet, slik at det ikkje skjer ei ressursflytting mellom hovudtrinna. Her håpar eg at vi kan samla oss tverrpolitisk om ei felles målsetjing og bestilling til regjeringa, for dersom ein skal ta budsjettforliket på alvor, er det eit fleirtal som ser verdien i auka lærartettleik. Det motsette betyr i praksis at Høgre, Framstegspartiet og Venstre ikkje har til hensikt å følgja opp auken i lærarstillingar i komande periode, noko som er eit signal som veljarane og lærarane bør merka seg. I staden for å gå oss bort i ein diskusjon om ei ressursnorm som skal bety 15 eller 16 elevar per lærar, burde fleirtalet i komiteen samla seg om ei bestilling om å få greidd ut ei ressursnorm og klargjort effekten av ulike alternativ.

Før eg avsluttar, vil eg fremja det forslaget Senterpartiet har i saka.

Presidenten: Da har representanten Ivar Odnnes tatt opp det forslaget han refererte til.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:42:22]: Jeg vil også gi en takk til saksordføreren, som har loset komiteen gjennom denne saken på en god måte, og også til forslagsstillerne, som sørget for at vi får diskutere saken i Stortinget i dag.

Arbeiderpartiet vil ha flere lærere i skolen, og vi vil gi lærerne mer tid til å være lærere. Vi vil innføre en «lese-, skrive-, regnearanti» som sikrer at alle elever får nødvendig oppfølging, slik at de raskt skal kunne tilegne seg de grunnleggende ferdighetene.

I vårt alternative budsjett satte vi av over 1 mrd. kr mer enn det regjeringspartiene opprinnelig foreslo, til tidlig innsats og flere lærere. Mens regjeringen kuttet 600 lærerstillinger i ungdomsskolen og nok en gang valgte å prioritere skatteuttak til dem som har mest fra før, valgte vi å beholde lærerne i ungdomsskolen og samtidig satse på tidlig innsats og en sterkere kommuneøkonomi.

Det er en viss fare for at denne debatten ender med at vi slår hverandre i hodet med forskningsrapporter som viser det ene og det andre om hvorvidt klassestørrelse og lærertetthet har betydning for læring i skolen. Jeg håper at vi har kommet et steg videre denne gangen.

Arbeiderpartiet mener at læreren er viktig, og jeg tror vi har sagt det, alle mann: Læreren er en av de viktigste res-

sursene i skolen. Da er det naturlig også å tenke at det har en betydning at vi har et tilstrekkelig antall av denne viktige ressursen. Det kan løses på mange måter, men det er kommunene som er skoleeiere, og som ansetter lærere. Kommuneøkonomien er derfor helt avgjørende for hvorvidt man har mulighet til å prioritere skolen, prioritere tidlig innsats og ansette flere lærere.

De siste årene har vi sett at flere kommuner har måttet kutte kraftig i skolebudsjettene, og jeg synes det er synd at regjeringens kommuneopplegg ikke tar høyde for de utfordringene som kommunene står overfor. Jeg synes også det er synd at det ikke ble flertall for Arbeiderpartiets kommuneopplegg, som ville gitt kommunene over 3 mrd. kr mer – og bedre muligheter til å prioritere skolen og legge til rette for tidlig innsats.

Det hjelper lite at regjeringspartiene skryter av midler til flere lærere, for GSI-tallene viser en annen virkelighet. Ser vi på hele grunnskolen, ser vi at fra skoleåret 2014–2015 til skoleåret 2015–2016 er det en reduksjon på 180 årsverk til ordinær undervisning i hele perioden, fra 1. til 10. trinn.

Tiden er inne for å definere en norm som sørger for at skolen blir prioritert. Arbeiderpartiet mener at det trengs en norm som sikrer ressurstilgangen i skolen, en norm der de som eier, driver og utvikler skolene, har mulighet til å prioritere innsatsen der den trengs mest, men like fullt en norm som gjør det helt klart at skolen ikke skal kunne bortprioriteres.

I høringen kom det fram at det er delte meninger om nødvendigheten av en slik norm, og ikke minst om hvordan den skal se ut. Noen mener det bør være en norm på skolenivå, mens andre mener det er viktig å sikre en fleksibilitet for skoleledere og skoleeiere til å prioritere ressursene på de skolene som trenger det mest. Det er i forslagene i dokumentet også pekt på flere forskjellige normtall på ulike trinn. Det er altså ingen entydig anbefaling om hva som er best.

I Arbeiderpartiets forslag til program foreslås det å innføre en norm for lærertetthet på kommunenivå. Det er viktig at en slik norm utarbeides i nært samarbeid med partene i skolen, slik at man sikrer det som er målet, nemlig flere lærere i skolen.

Arbeiderpartiet støtter også forslaget om å be regjeringen framskaffe et kunnskapsgrunnlag om den reelle situasjonen i Skole-Norge vedrørende klassestørrelse og lærertetthet. I 2003 ble klassedelingsstallet fjernet, men Stortinget sa klart fra at klassedelingsstallet skulle ligge til grunn som et minstenivå for ressurstildeling. Vi støtter forslaget om at regjeringen skal redegjøre for hvordan dette er fulgt opp. Arbeiderpartiet mener at disse to forslagene er det naturlige å kvittere ut før man konkret bestemmer seg for hvordan en norm for lærertetthet skal se ut.

Denne saken handler om hvorvidt man skal ha en nasjonalt definert norm for lærertetthet eller ikke, hvorvidt man skal ha standarder som sikrer ressurstilgangen i skolen eller ikke. Arbeiderpartiet vil ha en norm for lærertetthet. Det vil flere partier – det er bare synd at Høyre, Framskrittspartiet og Venstre ikke ønsker det samme.

Jeg tar med dette opp forslaget fra Arbeiderpartiet i innstillingen.

Presidenten: Representanten Christian Tynning Bjørnø har tatt opp det forslaget han refererte til.

Henrik Asheim (H) [12:47:26]: I likhet med forrige taler kan jeg stille meg fullt og helt bak at læreren er den absolutt viktigste ressursen for elevenes læring på skolen. Det er lærerne som ser den enkelte elev. Det er lærerne som både skaffer plaster når noen har falt og slått seg, og som lærer barna å lese, skrive og regne skikkelig. Derfor har vi i Norge en høy lærertetthet. Det har vært et politisk prioritert valg i mange år at Norge skal være et av de landene i Europa med høyest tetthet av lærere per elev.

Vi har i denne regjeringsperioden også fokusert på hvor viktig det er at de lærerne som vi har i skolen, og som gjør en kjempejobb hver dag, får faglig påfyll og får den oppfølgingen de har krav på og har etterspurt i mange år, gjennom etter- og videreutdanningsløft, som har tredoblet seg siden regjeringsskiftet.

Det vi altså diskuterer i dag, er ikke om det er bra med lærere eller om det er bra med mange lærere. Det vi diskuterer, er hvordan man skal bruke og benytte de ressursene som lærerne er på skolen hver eneste dag. Det forslaget som vi i dag diskuterer, dreier seg altså om å lage en minste ressursnorm per skole for hvor mange lærere det skal være, fordelt på elevene.

Det er mange grunner til at Høyre er kritisk til en slik statlig satt og sentraliserende lærertetthetsnorm. En slik norm forutsetter – for at den skal fungere – at alle skoler er like store, at de ligger like langt fra hverandre, og at alle elever har de samme utfordringene. Slik er ikke Skole-Norge – heldigvis! Det er store forskjeller på størrelsen på skolene, på størrelsen på klassene, på utfordringene elevene har, og på hvor de ligger.

Derfor må jeg si at det er noe overraskende at Senterpartiet støtter opp om en statlig overstyring av lokalpolitikkerne til selv å prioritere ressursene der hvor de ønsker det. Dette er noe som fort kan være logisk hvis man sitter midt i Oslo og tenker at hele Norge er som Oslo – men det er jo ikke tilfellet. I veldig mange fylker er det mange små barneskoler og en større ungdomsskole. Hvis man da skal lage en slik ressursnorm, vil man oppdage ganske raskt at mange av de små barneskolene overoppfyller den nasjonale normen, mens ungdomsskolen kanskje har for få lærere, gitt den statlige normen. Det vil igjen resultere i at kommunestyret – ikke fordi det er riktig, ikke fordi de ønsker det, men fordi vi på Stortinget, i Oslo, har statlig bestemt at sånn skal det være – må flytte lærere fra de små skolene og til den større skolen, selv om den større skolen har gode resultater og følger opp elevene på en god måte.

Vi kan til og med se for oss en situasjon hvor en kommune skal bosette flyktninger og barn som ikke engang kan norsk, slik som vi nå opplever mange steder i landet. De vil da oppleve at noen av de barna begynner på enkelte skoler, men man vil ikke kunne prioritere lærerressursene til de skolene for å følge opp de barna, fordi man skal oppfylle et statlig satt delingstall som gjør at man må flytte lærere fra en skole som trenger læreren, til en skole som kanskje ikke trenger den like mye.

Man kan jo spørre seg, som nasjonal politiker, hva det kommer av at stort sett ikke noen kommuner eller fylker som styres av de partiene som i dag foreslår denne normen, har innført det hos seg. Hva kommer det av at kommuner styrt av Senterpartiet, Kristelig Folkeparti eller SV, ikke har innført en norm på sine skoler? Grunnen til det er jo ganske åpenbar: Det vil overstyre en rasjonell bruk av lærerressursene. Som KS sa i høringen vi hadde om dette

spørsmålet: En slik norm vil overstyre og komme i konflikt med de kriteriene vi allerede har for å sette inn flere ressurser på enkelte skoler. Det statlige delingstallet blir altså viktigere enn den enkelte elevs behov eller det enkelte kommunestyres eller fylkestings inntrykk av hvor man trenger lærerressursene mest i sitt lokalmiljø.

Så er det også et spørsmål om – som representanten Tynning Bjørnø var inne på – hva slags norm vi snakker om. Enkelte av forslagsstillerne foreslår norm på skolenivå – jeg mener det vil ha de konsekvensene som jeg har redegjort for – mens Arbeiderpartiet nå sier at de vil ha en norm på kommunenivå, som igjen bare vil føre til at det vi da skal gjøre for å oppfylle kravet, er å ansette lærere i de største kommunene og de største byene – ikke fordi resultatene der tilsier at det er den beste ressursbruken, men fordi det statlig satte delingstallet skal gå opp.

Igen mener jeg at det ville være en veldig spesiell tilnærming å begynne å bruke lærerressurser for å oppfylle delingstall, istedenfor å se den enkelte elev.

Helt til slutt: Vi øker også lærertettheten, og med det kommer det følgeforskning på 20 mill. kr. La oss interessere oss for den forskningen før vi vedtar noe i dag.

Bente Thorsen (FrP) [12:52:38]: Disse forslagene går ut på å fastsette en norm for lærertetthet i norsk skole. Det er noe som har vært heftig debattert flere ganger i denne sal, også i forbindelse med budsjettet. Det er nemlig et svært kostbart forslag.

Fremskrittspartiet vil påpeke at Norge er blant de landene som bruker mest penger per elev. Vi er ganske sikre på at en nasjonalt bestemt ressursnorm på skolenivå ikke er det beste svaret på de utfordringene som norsk skole står overfor i dag. Den største utfordringen er fortsatt å få mange nok kvalifiserte lærere, å sikre rekruttering av studenter til lærerutdanningen og å sikre at dyktige lærere fortsetter å jobbe i skolen.

Det er mye som tyder på at det er kvaliteten på lærerne som er viktigst, ikke antallet. 1. desember slapp SSB rapporten om økt lærertetthet i ungdomsskolen. Denne foreløpige evalueringen viste at økt lærertetthet ikke har nevneverdig effekt på elevenes læringsutbytte.

Det er verdt å merke seg at Norge ligger i verdenstoppen når det gjelder lærertetthet. Samtidig vet vi at Oslo-skolen, som er blant de målbarst beste i landet, har et høyt snitt på antall elever per lærer. Dette viser at det er andre ting enn lærertetthet som gjør at Oslo-elevene er flinke. I komiteens høring om økt lærertetthet ble det understreket av flere at det er andre og ulike tiltak som må til.

Fremskrittspartiet har vist til Visible Learning av John Hattie mange ganger før, og vi gjør det igjen. Det er verdens mest omfattende metastudie på skole og læringsresultater. Ingen av studiene den omhandler, viser særlig sammenheng mellom lærertetthet og resultater. Kortrapporten «Sprikende funn i forskning på lærertetthet», utgitt av Utdanningsdirektoratet i 2013, konkluderte også med:

«Norsk og internasjonal forskning viser ingenentydig sammenheng mellom antall lærere per elev og læringsresultater.»

Å øke lærertettheten er det dyreste tiltaket man kan gjøre i skolen. Når det heller ikke har gitt noen påviselig positiv effekt, mener vi pengene bør brukes på klokere tiltak som vi vet har effekt. Derfor har Fremskrittspartiet og Høyre i regjering skjerpet opptakskravene i lærerutdanningen.

gen, og kombinert dette med en ny femårig masterutdanning for lærere. Over 5 000 lærere per år får tilbud om etter- og videreutdanning i matematikk, engelsk og norsk. Det er tre ganger så mange som da den rød-grønne regjeringen styrte. Dette vil utdanne flere kvalifiserte, motiverte og faglig sterke lærere. Dette mener vi er mer effektive, kvalitetshevende tiltak enn en lærertetthetsnorm. Vi i Fremskrittspartiet mener at det er en rekke problemer knyttet til forslaget om lærertetthetsnorm. Det reduserer skoleeierens mulighet til å prioritere i tråd med lokale behov. Vi frykter også at en lite treffsikker norm i verste fall kan gå ut over de elevene og de skolene som trenger mest hjelp.

Egentlig er det ikke så interessant – det burde iallfall ikke være det – hva de ulike partiene mener og føler om denne saken. Skolepolitikk må være forsknings- og kunnskapsbasert. Nettopp derfor har Kunnskapsdepartementet satt i gang forskningsprosjekter for å undersøke effekten av ulike former for økt lærertetthet i barneskolen. Konklusjonene fra dette arbeidet vil ikke være klare før prosjektene avsluttes i skoleåret 2019–2020. Fremskrittspartiet mener at det vil være klokt å vente på resultatet av prosjekt-evalueringen før man eventuelt bestemmer seg for innføring av kostbare tiltak som lærertetthetsnorm.

For Fremskrittspartiet har det alltid vært viktig at skolene skal sette inn lærerressursene etter elevenes behov i den enkelte klasse. Vi skal være klar over at i en klasse med 10 elever kan det være behov for mer lærerressurser enn i en klasse med 20 elever.

Og inntil det motsatte er bevist, mener Fremskrittspartiet at tidlig innsats som innebærer å sette inn tiltak hurtig når en elev sliter i et fag, uansett hvilket klassetrinn eleven går i, vil være det beste tiltaket og skal være styrende for hvor mye lærerressurser det settes inn i den enkelte klasse.

Anders Tyvand (KrF) [12:57:27]: Lærerne har gitt oss en tydelig melding. De opplever at de har for liten tid til hver elev. De opplever at de har ansvar for for mange elever hver, og at det trengs flere lærere i skolen for at alle elever skal få den hjelpen og den oppfølgingen de trenger. Derfor er lærerne og Utdanningsforbundet veldig tydelige på at vi trenger en nasjonal norm som sikrer nok lærerressurser i skolen i forhold til antall elever.

Kristelig Folkeparti tar lærerne på alvor. Derfor er dette andre gang i denne stortingsperioden vi foreslår å innføre en nasjonal norm for lærertetthet. Og derfor har flere lærere i skolen vært en av våre viktigste saker når vi har forhandlet om statsbudsjettene med regjeringspartiene og Venstre. Jeg er glad for at vi har fått gjennomslag i budsjettforhandlingene. Etter forliket i fjor høst får norske kommuner nå om lag 1,3 mrd. kr årlig øremerket flere lærere i 1.–4. klasse. Det tilsvarer ca. 1 800 stillinger. Jeg er glad for at dette også begynner å gi resultater. Vi ser at gruppestørrelse 2 endelig er på vei ned for de laveste klassetrinnene, og jeg håper at dette vil bli enda tydeligere når vi får de nye GSI-tallene i desember, som også omfatter bevilgningene i 2017-budsjettet.

Så er det hyggelig å registrere at både kunnskapsministeren og andre representanter fra regjeringspartiene har begynt å snakke varmt om denne satsingen, men jeg synes det er synd at regjeringspartiene ikke vil være med på å innføre en norm som vil sikre nok lærere i skolen. Vi har diskutert dette spørsmålet ganske mange ganger i stor-

tingssalen i denne perioden, og vi har hørt mange motargumenter fra regjeringspartiene. Noen ganger har det vært vist til at det finnes forskningsrapporter som ikke viser en tydelig sammenheng mellom lærertetthet og læringsutbytte. For meg er det ganske opplagt. Poenget er jo at hvis man har flere lærere, gir det en fleksibilitet og et handlingsrom til å undervise på andre måter. Jeg har ennå ikke sett en eneste forskningsrapport som viser at det ikke har en positiv effekt.

Nå fikk vi høre Asheim si i sitt innlegg at en forutsetning for at en nasjonal norm for lærertetthet skal fungere, er at alle skolene er like og ligger like langt fra hverandre, men det er jo ikke riktig i det hele tatt. Tvert imot vil en nasjonal norm for lærertetthet sikre at alle elever får nok tid med læreren sin uansett hvor i landet de bor.

Så har vi hørt at vi ikke må overstyre skolelederen, at ikke vi skal bestemme hvor ressursene skal settes inn. Representanten Thorsen var inne på det – det kan være minst like store problemer i en klasse med 10 elever som i en klasse med 20 elever. Men det Kristelig Folkeparti og SV foreslår, er jo en ressursnorm som tar høyde for nettopp det. Vi foreslår en norm for gjennomsnittlig gruppestørrelse på skolenivå, og da kan rektor sette inn ressursene der det trengs.

Vi har hørt statsråden si at en norm på skolenivå vil innebære at i Oslo-skolen må lærerressurser flyttes fra Oslo øst til Oslo vest. Så kom Utdanningsforbundet med opplysninger som viser at det ikke stemmer i det hele tatt, og så vidt jeg har forstått, har statsråden trukket den uttalelsen tilbake.

Stortinget har lagt 1,3 mrd. kr på bordet til flere lærere. Nå handler det om at vi får på plass en norm som sikrer at disse pengene faktisk blir brukt til flere lærere – flere lærere som vil bidra til at elevene får den hjelpen de trenger, og at færre elever får kunnskapshull i 1. og 2. klasse som må tettes ved hjelp av spesialundervisning når de blir eldre.

Jeg har lyst til å gi ros til Arbeiderpartiet. Representanten Trond Giske har tatt selvkritikk på hvordan partiet har tenkt rundt dette spørsmålet tidligere, og nå innser også Arbeiderpartiet at økt lærertetthet er viktig. Det synes jeg er flott.

Så vil jeg advare mot en norm på kommunenivå, for i veldig mange kommuner har vi både små og store skoler. For den eleven som sitter på en stor sentrumsskole og trenger litt ekstra tid med læreren sin for å klare å knekke lese-koden, er det en mager trøst at det i den kommunen er en liten grendeskole med høy lærertetthet som bidrar til at snittet i kommunen oppfyller en norm på kommunenivå. Derfor trenger vi en norm på skolenivå. Og selv om Kristelig Folkeparti mener at de laveste klassetrinnene må prioriteres – det er viktig å sette inn innsatsen tidlig – må vi ha en norm for hele grunnskoleløpet. Hvis ikke risikerer vi at normen oppfylles ved at lærerressurser flyttes fra ungdomsskolen og mellomtrinnet til 1.–4. klasse.

Jeg vil ta opp forslagene nr. 2 og 3, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Da har representanten tatt opp de forslagene han har referert til.

Sveinung Rotevatn (V) [13:02:47]: Eg vil starte med å slå fast at det er nødvendig med fleire lærarar i norsk

skule. Det er òg ønskjeleg med høgare lærartettleik mange plassar, særleg i dei lågare klassetrinna, der elevane er yngre, og der innslaget av særleg tilrettelagt oppfølging må bli høgare. Det er særleg viktig for dei elevane som treng det mest. Derfor er vi i Venstre òg positive til ei norm for bemanning for dei aller yngste aldersklassane, nemleg for dei i barnehagen. I tillegg støttar vi opp om dei budsjettgrepa som vi saman med regjeringspartia og Kristeleg Folkeparti har gjort, når det gjeld auka lærartettleik på 1.–4. trinn.

Det er likevel sånn at Venstre ikkje er overtydd om at ei generell norm for lærartettleik er det beste og mest relevante svaret på dei utfordringane vi står overfor i skulen i åra som kjem. For meg og for Venstre er det viktig at dei tiltaka vi foreslår, og ikkje minst dei vi brukar pengar på, er kunnskapsbaserte og i størst mogleg grad støttar seg på tilgjengeleg forskning. Det gjeld ikkje minst når ein vil gå inn og overstyre den som er skuleeigar, nemleg kommunane.

Det er ikkje til å unngå å konstatere at forskinga sprikar ein god del når det gjeld om ei norm for lærartettleik er det verkemiddelet vi bør bruke pengar på i Skule-Noreg framover. Mange studiar viser altså ein meirverdi av auka lærartettleik, særleg for yngre aldersgrupper og for elevar med særlege behov. Samtidig peikar nokon av dei mest anerkjende skuleforskarane i landet og i verda på at på lista over tiltak med best læringseffekt kjem høg lærartettleik langt ned. Og aldri før har eg sett ein så eintydig konklusjon allereie i innleiinga på ein forskingsrapport som i SSB-evalueringa av dei raud-grøne sitt prosjekt til 400 mill. kr om auka lærartettleik i ungdomsskulen: «vi finner så langt ingen tegn til at elevenes læringsutbytte økte.»

Det er godt mogleg at det er feil. Det kan tenkast at ein i framtida kjem til å konkludere med at lærartettleik er det viktigaste ein kan prioritere. I Venstre ser vi fram til kva forskingsprosjektet LÆREEFFEKT, som skal gi kunnskap om effekten av fleire lærarar på 1.–4. trinn, kan bidra med i den debatten. Men akkurat no må vi konkludere med at forskinga ikkje er tilstrekkeleg samstemd til å gje tydelege faglege råd. Akkurat no må vi konkludere med at vi ikkje på dette grunnlaget kan eller bør instruere norske kommunar i korleis dei lokale prioriteringane skal vere.

Eg må få lov til å seie at det er jo eit paradoks av ikkje ubetydeleg dimensjonar at dei same partia – nøyaktig dei same partia – som i går i Stortinget var mykje opprørte over at Stortinget kan finne på å endre kommunegrensene, i dag med den største sjølvfølgja vil overstyre kommunane sine politiske prioriteringar på eit kjerneområde.

Representanten Lysbakken sa i går at det å endre kommunegrensene var ei «overkjøring av lokaldemokratiet». I dag vil den same representanten køyre over lokaldemokratiet i skuleprioriteringane.

Det er vel rett og slett slik at enkelte av oss som vil at kommunane skal vere store nok til å ha musklar til å ta kloke avgjerder sjølve og styre seg sjølve, medan andre vil at dei skal vere så små at det er Stortinget som står for styringa av politikken.

Å få fleire godt kvalifiserte lærarar inn i skulen, leggje til rette for at alle lærarar har gode tilbod om kompetanseheving og karriereutvikling, og sikre at dyktige lærarar held fram med å jobbe i skulen, er viktig. Og dessutan, å sikre rekruttering av studentar til lærarutdanninga er uhyre

viktig. Det kjem eg tilbake til under neste sak på dagsordenen.

Ole mic Thommessen hadde her overtatt presidentplassen.

Audun Lysbakken (SV) [13:06:55]: Mer tid til hvert enkelt barn er det viktigste for kvaliteten i framtidens skole, det er det viktigste for at vi skal kunne klare å skape en skole som ikke gir opp et eneste barn, og derfor er dette også en uhyre viktig debatt.

Vi fremmer i dag forslag sammen med Kristelig Folkeparti som har bred støtte fra lærerne. Det viser høringen som Stortinget har gjennomført. Det er en nasjonal lærernorm på skolenivå som vil kunne gjøre at vi lykkes med å få satt en stopper for overfylte klasserom. Det er et ønske som elevene har, som foreldrene har, og som lærerne stiller seg veldig sterkt bak.

Denne debatten kommer jo også etter at vi har fått dokumentert veldig tydelig hvordan vi ikke kan jobbe for å få flere lærere og økt lærertetthet i grunnskolen. Det er svært prisverdig at de borgerlige partiene har ønsket å bruke mye penger på flere lærere gjennom denne perioden. Det er jo ikke noe regjeringen skal ha honnør for, men noe særlig Kristelig Folkeparti skal ha honnør for. Men så lenge man ikke har fått gjennomslag for en nasjonal norm, har en altså heller ingen garanti for at pengene når fram og bidrar til økt lærertetthet, og status er altså at på Torbjørn Røe Isaksens vakt går lærertettheten i grunnskolen noe ned. Det viser med all ønskelig klarhet behovet for en nasjonal norm, for å sørge for at de neste milliardene som skal gå til økt lærertetthet, faktisk sørger for økt lærertetthet.

En slik norm må være på skolenivå; det er det som vil sørge for at vi vinner kampen mot overfylte klasserom på hver eneste skole hvor det er et problem. En slik norm må innebære en norm for hele grunnskolen, ikke bare deler av den. Ellers vil det være slik, som bl.a. statsråden helt riktig har påpekt, at en fort kan oppfylle normen ved å flytte lærere fra ungdomsskolen og mellomtrinnet til 1.–4. trinn. SV mener også at normen bør ha et elevtall på maks 15 elever per lærer fra 1. til 4. trinn og maks 20 fra 5. til 10. trinn, i tråd med det som lærernes største fagforbund har ønsket seg. Dette vil løse problemet med overfylte klasserom der det er et problem.

Det er flere av argumentene mot en slik norm som fortjener noen kommentarer. Argumentet om å flytte ressurser fra øst til vest i Oslo er allerede veldig kraftig tilbakevist, og jeg oppfatter at statsråden har tatt selvkritikk på at han har brukt feilinformasjon i forbindelse med det. Argumentet vi fikk her i dag, om at dette skal virke sentraliserende, faller jo på sin egen urimelighet. En norm vil ikke ta en eneste lærerstilling fra små kommuner, men den vil løse problemet med overfylte klasserom der det er et problem rundt om i landet.

Så må jeg få knytte et par kommentarer til bruken – eller kanskje rettere sagt misbruken – av forskning, f.eks. denne SSB-rapporten. Det finnes ikke grunnlag for å si at skoleforskningen konkluderer med at økt lærertetthet ikke gir effekt. Det som derimot er veldig klart, er at skoleforskning er komplisert. Det finnes veldig få tiltak en med to streker under svaret kan si fører til økt læringsutbytte. Og det store paradokset er jo at de partiene – f.eks. Sveinung

Rotevatn parti – som avviser en norm for lærertetthet med basis i forskning, er veldig for satsing på etter- og videreutdanning av lærere, men forskningen viser jo heller ikke at det gir økt læringsutbytte. Men Venstre tror på det, og regjeringen tror på det, og jeg tror på det, for det er sunn fornuft at det virker. Slik er det også med økt lærertetthet: Hvis vi tror det er noen vits med lærere, må vi ønske at det blir mest mulig tid til hvert enkelt barn for de lærerne.

Det er litt ulike forslag til modeller for norm som foreslås i dag. Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre stemmer mot alle. Jeg vil advare mot den modellen Arbeiderpartiet ser ut til å gå til valg på, selv om jeg synes det er bra at også Arbeiderpartiet nå slutter opp om ønsket om lærertetthet. Vi må ha en modell for hele grunnskolen, og vi må ha en modell på skolenivå, hvis dette skal virke.

En nasjonal norm vil gjøre det lettere å tilpasse undervisningen til hver enkelt elev, nå målene om dybdelæring og tidlig innsats, og det vil gjøre det lettere å skape en skole som er mer praktisk og variert, der ulike barn kan lykkes.

Representanten Tyvand har tatt opp de forslagene som SV er i mindretall på i innstillingen, sammen med Kristelig Folkeparti. Ut over det vil vi stemme for de forslagene vi er med på i innstillingen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:12:21]: Det er mulig å ha en prinsipiell diskusjon om statlige normer, og representanten Sveinung Rotevatn var inne på noe viktig i går, nemlig at alle partier sier i festtalene at man ønsker mer kommunalt selvstyre og kommunalt ansvar, men så bidrar vi ved hver eneste korsvei til å båndlegge mer i kommunene. Jeg må innrømme at også i min periode i Kunnskapsdepartementet har vi gjort det på flere områder, f.eks. gjennom videreutdanningen. Men de aller viktigste argumentene imot å ha en nasjonal lærernorm er faktisk de praktiske argumentene. La meg, før jeg sier noe om det, knytte et par kommentarer til det som er sagt.

Det er selvfølgelig bra at man vil bruke sunn fornuft, som representanten Lysbakken vil. Men å omtale sunn fornuft som en kontrast eller som noe som overprøver forskning, tror jeg ikke kler et parti som har høy oppslutning blant akademikere. Jeg regner heller ikke med at det var det som var ment. Det er helt riktig at det er vanskelig å finne fasitsvar og eviggyldige sannheter i skoleforskningen, men det er mulig, med god, solid skoleforskning i bagasjen, å si at høyere lærertetthet er et dyrt og ressurskrevende tiltak, og at vi i Norge ikke finner noen sammenheng mellom de skolene som har høyest lærertetthet, og de resultatene som vi måler. Det er både på læringsmiljø og de faglige resultatene. Og når vi har prøvd det ut, viser det siste eksemplet – altså SSB-rapporten – at det ikke førte til økte faglige resultater på det som ble målt.

Hele premisset for denne debatten er at kommunene må styres mer fordi de ikke klarer denne jobben selv. Det er premisset for debatten – under Torbjørn Røe Isaksens statsrådstid har dette skjedd. Men det er ikke jeg som styrer norske kommuner. En del av partiene som sitter i denne salen, kan jo begynne med å ta en titt i speilet. SV er kanskje ikke et stort kommunestyre-parti, men Arbeiderpartiet og Senterpartiet styrer kommuner. Jøye meg, som Arbeiderpartiet og Senterpartiet styrer kommuner! Det er påfallende at man må gå til stortings salen for å få gjort den

jobben man har lovet velgerne å gjøre selv i kommunevalget.

Arbeiderpartiet sier også at det er en slags armod ute i Kommune-Norge. Klokken 09.12 i dag ble det publisert en kommentarartikkel fra nyhetsredaktøren i Kommunal Rapport, og det er vel det nærmeste man kommer VG, Dagbladet og Aftenposten kombinert for Kommune-Norge. Den handler om kommuneøkonomien, og der var overskriften: «Kan knapt bli bedre». Han sier at den økonomiske situasjonen som har vært i Kommune-Norge i 2016, kan man ikke regne med, for den har vært historisk god.

Til slutt stilles det spørsmål ved sentraliseringen i dette, og det er nok all grunn til å tro at der man har størst klasser, er i de største byene. Det kan være unntak, men i det store og hele er det slik. Foreløpige beregninger fra Kunnskapsdepartementet viser at hvis man hadde hatt en nasjonalt satt lærernorm, med 15 elever på 1.–4. trinn og 20 elever på resten på kommunenivå, ville 67 pst. av de lærerne som ville blitt tilført skolen, gått til 37 pst. av elevene. Og det er grunn til å tro at den største mottakeren vil være f.eks. Oslo kommune.

Så kan man stille seg spørsmålet: Er det i Oslo kommune vi har størst problemer med skoler resultatene? Er det Oslo kommune som er minst i stand til å løfte og drive kvalitetsutvikling i sin egen kommune av alle kommuner i landet? Jeg kan jo utfordre de representantene som nå vil ha en nasjonal lærernorm: Finnmark har vært diskutert her som et fylke hvor vi vedvarende, gjennom flere tiår, har hatt problemer med skoler resultatene. Har Finnmark lavest lærertetthet i landet? Jeg har ikke sett noe som tyder på det.

Til slutt: Dette vil føre til ressursforskyvning, og Oslo kan faktisk være et godt eksempel. Oslo har i dag en modell for å fordele ressurser mellom sine skoler, som er tilpasset lokale behov. Oslo har f.eks. et finansieringssystem som tar hensyn til sosiodemografiske ulikheter mellom skolene, dvs. levekårene i skolens inntaksområde. Med en ressursnorm på skolenivå vil de skolene som allerede er tilført ekstra ressurser gjennom Oslos finansieringssystem, relativt sett få færre nye årsverk enn skoler med mindre ressursbehov. For å si det på en litt annen måte: Hvis stortingsflertallet bestemte seg for å gi 100 mill. kr til Oslo kommune for å gjøre noe med skoleforskjellene og løfte kvaliteten i Oslo-skolen, kan det hende at Oslos politikere, også det nåværende byrådet, hvor Høyre ikke sitter, ville prioritert de skolene man ser har størst problemer. Men da har stortingsflertallet i stedet bestemt at det aller viktigste Oslo kan gjøre, er å spre de 100 mill. kronene utover hele byen, til alle skoler, uavhengig av hva slags nabolag det er, eller hva slags bakgrunn elevene har, fordi stortingsflertallet mener det er best politikk.

Jeg er for flere lærere i skolen. Jeg støtter helhjertet opp om budsjettforlikene vi har gjort med Venstre og Kristelig Folkeparti. Men en nasjonal lærernorm, både på kommunenivå og på skolenivå, er ikke effektiv eller god politikk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:17:38]: Der Arbeiderpartiet snakker om flere gode lærere med bedre tid, snakker Høyre bare om bedre lærere. Høyre skriver faktisk ikke noe som helst om flere lærere i sitt program. Er det slik som Høyres program kan gi inntrykk av, at Høyre slett ikke vil prioritere flere lærere, men at de må tvinges

til det, sånn som vi har sett i forlikene? Kan statsråden i dag garantere at Høyre vil ha flere lærere i skolen, eller skal vi gå inn i en valgkamp der Høyre angriper Arbeiderpartiet for å være tydelige på at vi ønsker flere lærere og en norm på kommunenivå, uten at de selv har et eneste svar på om de mener at det er nødvendig med flere lærere i skolen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:18:23]: Jeg kan forsikre representanten Tynning Bjørnø om at vi overhodet ikke kommer til å angripe Arbeiderpartiet for å være tydelige, for det er det ikke noe grunnlag for, for i denne saken er ikke Arbeiderpartiet tydelige i det hele tatt. Man har i mange år gått rundt og latet som om man ville ha en lærernorm som faktisk betyr noe. Man har latet som om man er enig med f.eks. Utdanningsforbundet, men så er man ikke det. Man ønsker en norm på kommunenivå for 1.–4. trinn.

Men spørsmålet er rett og slett: Hva mener regjeringen? Vi mener også at det trengs flere lærere. For det første er det et banalt faktum: Fordi det blir flere elever i skolen, trenger vi også flere lærere. Vi jobber for økt lærerrekuttering og bedre rekruttering inn. Men også hvis vi f.eks. skal oppfylle vårt løfte om en forsterket plikt for skolene til tidlig innsats i 1.–4.-klasse for de elevene som trenger det aller mest, kommer det til å kreve flere lærere.

Med andre ord handler diskusjonen om hvordan disse lærerstillingene skal brukes, ikke hvorvidt man skal ha flere eller færre lærere, men om vi skal ha en nasjonal norm som binder skolene eller i hvert fall lett kan oppfattes som å binde skolene til en bestemt måte å bruke dem på.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:19:29]: Arbeiderpartiet er for en norm for lærertetthet. Utgangspunktet vårt er kommunenivået, fordi vi vil sikre fleksibilitet samtidig som vi vil sikre ressurstilgangen og flere lærere i skolen. Med respekt å melde: Statsråden har null troverdighet når det gjelder bekymringen for å flytte ressurser mellom trinn. Han fjernet med et pennestøk 600 lærerstillinger i ungdomsskolen.

Statsråden sier han er mer opptatt av hvordan flere lærerstillinger brukes, enn av at det nødvendigvis trengs flere lærere. Arbeiderpartiet mener at dette henger sammen. Arbeiderpartiet har bl.a. foreslått en lese-, skrive- og regnegaranti, hvor det ligger inne flere lærere, sånn at elevene kan få hjelp til å komme opp på et tilfredsstillende nivå, f.eks. ved intensivopplæring tidlig. Høyre stemte imot forslaget om dette i Stortinget. Hvordan mener egentlig statsråden at man best kan bruke flere lærerstillinger?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:20:25]: Jeg tror ikke at bare å kaste rundt seg med begrepet «garanti» er noen garanti for noe som helst. Arbeiderpartiet har en lang historie med garantier. Det var helsegarantien til Gro Harlem Brundtland – den ble brutt. Det var ungdomsgarantien – den ble brutt hver eneste dag Arbeiderpartiet satt i regjering. Og nå er det en lese-, skrive- og regnegaranti. Jeg kan ikke bestille spørsmål fra representantene i salen, som rett og rimelig er, men man kan jo stille følgende spørsmål: Hvor mange har den garantien blitt oppfylt for i de kommunene Arbeiderpartiet styrer? Arbeiderpartiet gikk til valg på dette og må jo kunne legge frem tall på

hvordan «garantien» deres – som jo må være en 100 pst.-garanti – fungerer i dag.

Vi kommer i vår med et konkret forslag til en forsterket plikt for skolene til å følge opp elever: tidlig innsats på 1.–4. trinn, f.eks. gjennom intensivopplæring i kortere perioder. Det kommer også sannsynligvis til å kreve flere lærerressurser de fleste steder. Svaret fra bl.a. Oslo, hvor Arbeiderpartiet styrer, har vært at de er misfornøyde med at de får flere lærere for 1.–4. trinn i stedet for frie midler, men det får partiet svare for.

Anders Tyvand (KrF) [13:21:36]: Statsråden har flere ganger sagt at regjeringens satsing på tidlig innsats vil kreve flere lærere, men i dag vil ikke regjeringspartiene være med på å innføre en norm som vil sikre flere lærere. Jeg har tidligere spurt statsråden fra denne talerstolen: Hvordan vil statsråden da forsikre seg om at han får på plass de ekstra lærerstillingene som han selv mener det er behov for? Forrige gang jeg stilte det viktigste ikke er flere lærere, men hvordan vi bruker disse lærerstillingene. Det er jo ikke et svar på spørsmålet i det hele tatt. Nå hørte vi akkurat det samme svaret bli gjentatt i dag. Derfor stiller jeg spørsmålet igjen: Når statsråden mener at det er behov for flere lærere, men ikke ønsker en norm som sikrer flere lærere, hvordan vil statsråden da forsikre seg om at han får på plass de nødvendige ekstra lærerstillingene i framtiden?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:22:30]: Det er flere måter å påvirke og styre kommunene på. Det ene er å gi midler som rammebevilgning med en eller annen intensjon bak. Det er en veldig myk måte å gjøre det på. Det andre er gjennom øremerking av midlene. Det er slik midlene til lærere på 1.–4. trinn blir på styrt på nå, dvs. at de bare kan brukes til lærerstillinger på 1.–4. trinn. Man kan ha en nasjonal norm, som er det vi diskuterer her. Og man kan styre med lov kombinert med rammetilskudd.

Det vi har lagt opp til i utgangspunktet fra regjeringen, er at vi skal styre gjennom rammeoverføringer – det er de midlene som lå inne til kommunene i vårt budsjettforslag. Så skal de midlene bindes, eller rammes inn, ved et skjerpet lovkrav til kommunene. Det er en litt mer fleksibel måte å styre på enn ved øremerkede tilskudd, men det er like fullt en måte å styre midlene på.

Så har jeg sagt gjentatte ganger at det er vanskelig å se for seg i mange kommuner hvordan man kan oppfylle en plikt til intensivopplæring eller forsterket opplæring for elevene i 1.–4. klasse uten å ansette flere lærere. Jeg tror rett og slett ikke det er mulig for kommunene å bruke nesten 400 mill. kr uten å gjøre det.

Audun Lysbakken (SV) [13:23:44]: Vi er enige om at politikken og ikke minst kunnskapspolitikken må være kunnskapsbasert, derfor skal ikke min subjektive oppfatning av sunn fornuft trumfe forskning. Men det samme kriteriet må gjelde statsråden. Derfor er mitt spørsmål til statsråden: Det handler om å være konsekvent når det gjelder omtalen av forskning. Jeg synes det er forvirrende når regjeringen på den ene siden trekker fram utdanningsforskning som et avgjørende argument mot våre forslag om økt lærertetthet, men samtidig ikke synes at utdanningsforskningen har noen relevans for deres egen vurde-

ring av om etter- og videreutdanning av lærere er et godt tiltak. Jeg er ikke i tvil om at det er det, men skal vi være strengt ærlige, har verken jeg eller statsråden forskningsmessig belegg for å si at det gir økt læringsutbytte, i hvert fall ikke med noen større grad av sikkerhet enn når det gjelder lærertettheten. Det er litt et spørsmål om tro og tvil. Går det an å håpe at statsråden vil begynne å være konsekvent når det gjelder bruken av forskning i disse to debattene?

Torbjørn Røe Isaksen (H) [13:24:50]: I skolepolitikken er det veldig ofte ikke mulig å finne forskning med to streker under svaret – når det gjelder noen ting, men ganske få ting. Det handler om å finne ut om det er overvekt eller ikke.

Jeg er ikke enig i at det eneste argumentet regjeringen har mot en nasjonal lærernorm, er at høyere lærertetthet som tiltak uten endrede undervisningsmetoder viser seg å ha liten effekt i de fleste studier som er gjort. De fleste argumentene vi har kommet med her, handler jo nettopp om innretningen av en nasjonal lærernorm som sådan.

Det er også helt riktig at når det gjelder formell kompetanse hos lærerne, er det også der sprikende forskning. Den siste rapporten jeg så fra Norge, som da er bare ett eksempel, men ikke konklusiv alene, er fra det store forskningsprosjektet i Sogn og Fjordane, der man fant en effekt, særlig for matematikk fordypning, men ikke utover en type grunnfordypning – det hadde ikke så mye å si om man hadde doktorgrad eller 60 studiepoeng.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Martin Henriksen (A) [13:26:03]: I dag la Helsedirektoratet fram en rapport som bl.a. tar for seg ungt utenforskap. Dagens unge er generelt veltilpassede, de er aktive, de har god fysisk og psykisk helse. Det er gledelig, men frafall og avbrutt utdanning gir større helseutfordringer. Tallet på unge uføre er nesten doblet på ti år. Dette er nok en bekreftelse på hvor viktig det er å få flere gjennom utdanningen, gjennom videregående skole. I sin tale sa helsedirektøren at løsningen ikke er å reparere i helsesektoren, men å forebygge, og han peker på tidlig innsats – i helsestasjoner, i barnehager og i skoler.

Arbeiderpartiets viktigste skolesak er tidlig innsats. Forutsetningen for at det skal virke, er flere lærere. Og da tror jeg det er viktig å si at Arbeiderpartiets forslag om norm ikke innebærer å flytte lærere fra skoler som trenger det, for å oppfylle en norm. Det er også viktig å si at Arbeiderpartiet har tillit til at lokale skolepolitikere og skoleledere, de som kjenner skolen aller best, fortsatt skal ha tillit til å gjøre jobben sin i tråd med lokale behov. Da må man ha handlingsrom til det. En norm er ikke nok i seg selv. Derfor foreslår Arbeiderpartiet også å styrke kommunebudsjettene med 3 mrd. kr mer enn regjeringa i 2017.

Det viktigste skillet her i dag går mellom de partiene som ønsker flere lærere i skolen og en norm, og de partiene som ikke gjør det. Jeg synes at Høyre og Venstre her i dag utmerker seg med en veldig klar og tydelig argumentasjon mot økt lærertetthet og norm. Når Høyre bruker som argument mot norm at det er «sentraliserende» og «statlig overstyring», så er det for det første morsomt som representant

fra Nord-Norge å høre Høyre-representanter snakke mot sentralisering. De bruker også som argument mot norm at det vil føre til at man prioriterer byene, og at alternativet er å prioritere ressursene bedre lokalt. Den retorikken ville gitt mening dersom Høyre var for flere lærere og økt lærertetthet – og ikke bare når Kristelig Folkeparti krevde det i budsjettforhandlingene. Eller det ville gitt mening dersom Høyre var for flere lærere og økt lærertetthet i sine programmer, som i forslag til partiprogram. Det er de ikke.

Både representanten Thorsen og kunnskapsministeren viser til forskning de liker, om at økt lærertetthet ikke gir effekt, og de vil heller bruke ressursene på noe mer effektivt, som etter- og videreutdanning.

Arbeiderpartiet godtar ikke Høyres oppkonstruerte premiss om at det er en motsetning mellom flere og bedre lærere. Jeg forstår at det er vanskelig for partiene Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet å si tydelig at de vil ha flere lærere i skolen, men det er det Arbeiderpartiet går til valg på og vil prioritere.

Anders Tyvand (KrF) [13:29:25]: Statsråden trakk igjen fram poenget med sentralisering og dette at en nasjonal norm for lærertetthet ville innebære flere lærere i Oslo-skolen. Jeg må få si at for meg er det slett ikke noen bekymring at også elevene i Oslo-skolen skal få nok tid med læreren sin. Jeg mener at det er viktig. Så mener jeg det er et dårlig argument at Oslo, fordi de har så gode resultater på de nasjonale prøvene, skal være et slags bevis på at vi ikke trenger en nasjonal norm for lærertetthet. Vi har kanskje litt lite presis informasjon om hvordan tilstanden i Oslo-skolen egentlig er. Det handler om at i de nasjonale prøvene fritas det flere elever i Oslo-skolen enn andre steder i landet. For eksempel ble 30 pst. av elevene på Gran skole fritatt fra nasjonale prøver i 2016. Det er ikke noe galt i det, det har skolene anledning til å gjøre. Og det ble gjort, i tråd med de retningslinjene som ligger der. Men det betyr at 30 pst. av elevene på Gran skole vet vi veldig lite om, og det er kanskje nettopp disse elevene som ville hatt god nytte av at det var en ekstra lærer i klasserommet. Det vi vet, er at økt lærertetthet er spesielt viktig for de elevene som har faglige utfordringer, og også for elever med utenlandsk bakgrunn.

Så blir det – som representanten Tynning Bjørnø var inne på – fort en debatt der vi slår hverandre i hodet med forskningsrapporter. Det finnes mange forskningsrapporter som tydelig viser en sammenheng mellom lærertetthet og læringsutbytte. Flere rapporter er det vist til i innstillingen og i de forslagene som er fremmet. Men selv om det er vanskelig å finne forskning innenfor skole med to streker under svaret, trenger ikke statsråden bare å lene seg på Audun Lysbakkens sunne fornuft. Han kan også se til erfaringer fra eget land, se på hva som har blitt gjort i Dovre kommune, der man hadde en målrettet satsing på flere lærere i den ordinære undervisningen, og så hvordan det resulterte i mindre behov for spesialundervisning. Det det handler om, er at flere elever skal få utbytte av den ordinære undervisningen.

Så er det et tema som stadig kommer opp. Det er spørsmålet om nasjonal styring eller kommunalt selvstyre. Jeg mener at vi skal ha en nasjonal skolepolitikk i Norge. Det mener også regjeringen, f.eks. når det gjelder krav til etter- og videreutdanning av lærere. Jeg mener at vi også må ha noen nasjonale mål, og vi må kunne stille noen nasjonale

krav som går ut på at alle elever skal ha nok tid med læreren sin.

Audun Lysbakken (SV) [13:32:31]: Dette er ikke siste gang vi diskuterer flere lærere, lærertetthet og overfylte klasserom. Det kommer til å komme opp igjen og igjen de neste månedene. Jeg tenker det er et poeng å bruke litt tid videre på noen av motargumentene.

Igjen til regjeringspartiernes bruk av forskning: Det har vært mye snakk om denne SSB-rapporten i tilknytning til forsøket med økt lærertetthet på utvalgte ungdomsskoler. Det er altså en veldig avgrenset rapport, som ser på én snver bit av det som har med læringsutbytte å gjøre. Den kan ikke brukes til å slå fast at det ikke har vært økt læringsutbytte av dette forsøket – og i hvert fall ikke til å slå fast at det ikke kan være økt læringsutbytte av økt lærertetthet. Det som er viktig, er f.eks. en diskusjon om hvordan man bruker flere lærerstillinger. Jeg sier ikke at det er gitt at måten forrige regjering gjorde det på i ungdomsskolen, var en suksess. Men hvis det viser seg ikke å være det, er ikke det et argument mot å prøve økt lærertetthet – men kanskje å gjøre det på andre måter enn det som har vært gjort på disse skolene.

Og så til fordeling i Oslo: Jeg vil bare gjenta igjen – og dette har statsråden fått høre gjennom media flere ganger: Den normen som Kristelig Folkeparti, SV og lærerne går inn for, er en norm som tar høyde for bl.a. hoveddelene i det finansieringssystemet som Oslo kommune baserer seg på, altså at ressurser til spesialundervisning og særskilt norskopplæring holdes utenfor. Den vil dessuten være et gulv og ikke et tak, og noe som selvfølgelig skal følges med ressurser til flere lærere. Det er derfor helt urimelig å påstå at det vil kunne føre til omfordeling mellom skoler i Oslo. Oslos skolebyråd var nå ute og sa at hun er klar for å tenke nytt om dette så fram det på toppen vil være rom for ekstra satsing til skoler med særlige utfordringer. Det er ingen ting i dette forslaget som hindrer det. Det vil ganske enkelt bety at Oslo kommune får mange flere lærere. Det er ikke et problem for Oslo, det er heller ikke et problem for utkantkommunene. Det er klart at det er mange små kommuner som ikke har et problem med overfylte klasserom. Vel – så løser vi problemet med overfylte klasserom der det finnes, og så setter vi inn tiltak for f.eks. å hjelpe Finnmark-skolene på andre områder.

Ulike partier har ulike oppfatninger om hva som bør styres nasjonalt, og hva som styres lokalt. Jeg står helt inne for at jeg mener at det å sørge for at ingen barn trenger å gå i en skole med overfylte klasserom, er et nasjonalt ansvar, mens jeg mener at å bestemme hvor kommunegrensen går – mellom en selv og naboen – er et lokalt ansvar. Jeg mener rett og slett det motsatte av det Sveinung Rotevatn mener. Jeg mener det er helt logisk at debatten om kommunegrensen hører til lokalt, mens en overordnet debatt om kvaliteten i skole og velferd er et nasjonalt ansvar. Derfor er vi uenige – og jeg har rett. (Munterhet i salen)

Presidenten: Det er deilig å være et sted hvor alle har rett. Den neste som sikkert også har rett, er Ivar Odnnes.

Ivar Odnnes (Sp) [13:35:50]: Ja, eg vil slå fast med ein gong at eg har like rett i mine påstandar.

Som eg sa tidlegare, er argument og ståstader framleis temmeleg konstante i denne saka, og det vert brukt for-

sking og erfaringar frå ulike område for å underbyggja argumenta på den eine eller den andre sida. Representanten Asheim les Senterpartiet sitt forslag som at vi vil ha ei statleg overstyring i saka. Det er i seg sjølv interessant å høyra at Høgre i dag er oppteke av kommunar og fylkeskommunar sin fridom til sjølv å velja sin måte å organisera skule og drift på, når dei i går stod i vandrehallen og presenterte sitt forslag om nettopp å slå saman kommunar og fylkeskommunar mot si vilje. Då står dette fram meir som ein dobbeltkommunikasjon.

Senterpartiet er støtt oppteke av respekt for lokale og regionale sjølvstyre, som òg representanten Asheim i dag er oppteke av – kommunal fridom til sjølv å velja. Senterpartiet sitt forslag her er for å få greidd ut ein modell om ein lærarressursnorm skal liggja på skulenivå eller på kommunenivå, som det har vore diskusjonar rundt, og ikkje eit forslag om eit spesifikt tal på lærarar per klasse. Det er ein vesensforskjell på ei ressursnorm og eit lovbestemt delingstal, som òg representanten Asheim godt veit, og det er her snakk om ein gjennomsnittressurs som varettek lokale behov og forskjellar. Statsråden har jo trekt attende feilinformasjon om ressursforskyving geografisk, og då bør òg Asheim ta dette ad notam, slik at debatten kan skjje basert på fakta.

Eg var for to veker sidan på nemnde Dovre, ein kommune som har vore trekt fram som eit godt eksempel på korleis dei satsar på auka lærartettleik, og fekk høyra korleis statusen er der i dag. Erfaringane er framleis gode, og dei greier framleis å halda spesialundervisninga som må trekkjast ut av klasseromma, på eit lågt nivå – dei greier individuelt oppfølging av elevar som har behov for det, i klasserommet. Men utfordringa deira er kutt i kommunebudsjettet. Dei skal kutta 10 mill. kr i løpet av året for å få budsjettet saman. Det stemmer ikkje heilt med det som Kommunal Rapport la fram i dag.

Senterpartiet vil framleis arbeida for ei generell styrking av kommuneøkonomien som sikrar lærarar og elevar ein betre sjanse – i alle klasserom over heile landet – til å lykkast med betre læringsmiljø og læringsutbytte.

Norunn Tveiten Benestad (H) [13:38:46]: Alle våre skoleelever trenger og har krav på å møte en skole med faglig sterke og kvalifiserte lærere. Det er avgjørende for hver enkelt elevs læringsutbytte. Vår viktigste oppgave som skolepolitikere er å legge til rette for at elevene våre skal få hjelp til å mestre læringen så tidlig som mulig. Det øker sjansene for at elevene skal klare seg godt i resten av skoleløpet.

Men den største utfordringen vår i dag med hensyn til lærersituasjonen er, som representanten Thorsen ganske riktig sa, å få mange nok kvalifiserte lærere og sikre rekrutteringen av nye lærerstudenter. Ingen er imot flere godt kvalifiserte lærere i skolen, men spørsmålet er om en norm for antall er det riktige verktøyet, om det er det som gir den beste effekten, når vi her, som på de fleste andre områder, må prioritere ressursene og midlene våre.

Jeg har vært veldig glad for det samarbeidet som regjeringa og samarbeidspartiene Venstre og Kristelig Folkeparti har hatt i denne stortingsperioden for å styrke lærertettheten i 1.–4. klasse. De 1,3 mrd. kr som er bevilget til økning av lærertetthet her, har i mitt fylke resultert i en økning på 44 mill. kr til flere lærerstillinger. Det har vært et

viktig bidrag for våre kommuner til å kunne følge opp elevene bedre og styrke arbeidet med tidlig innsats.

I og med at forskningen spriker med hensyn til sammenhengen mellom lærertetthet og læringsresultatene og forholdet mellom effekten på lærertetthet og andre faktorerers innvirkning, er jeg glad for at vi nå kan gjøre erfaringer med den satsingen som samarbeidspartiene har lagt opp til. Forskningsprosjektet LÆREEFFEKT vil også gi oss nyttig kunnskap, som kan bidra til å skaffe oss et bedre grunnlag til å ta framtidige beslutninger på dette området.

Det er en kostnadskrevende og omfattende reform å innføre en norm for lærertetthet, uansett hvordan en slik norm vil være skrudd sammen. For å vurdere om det er en riktig satsing, må vi etter mitt skjønn være helt sikre på at det er det beste virkemidlet. Vi må vite at det ikke blir et rigid pålegg som virker mot sin hensikt og begrenser skoleeierens mulighet til å sette inn ressurser og lærerkrefter der effekten er best, og der det treffer de elevene som har flest og størst behov. En norm kan i verste fall gå ut over de elevene og skolene som trenger mest hjelp, og det er det ingen av oss som ønsker. Derfor er det etter min mening riktig å avvente med å gå inn for dette nå, og avvente et bedre beslutningsgrunnlag.

Henrik Asheim (H) [13:41:39]: Det var representanten Odnas som fikk meg til å tegne meg på talerlisten på nytt, for han sier at det å lage en slik statlig norm naturligvis ikke er statlig overstyring. Selvfølgelig er det det. Det er ikke sånn at man lager statlig satte normer hvis man ikke mener at de lokale myndighetene ikke prioriterer riktig. Det er ingen hensikt i å lage en norm hvis man mener det.

Så trakk representanten Odnas frem at vi nå f.eks. bruker kommunereformen, hvor vi også slår sammen noen kommuner selv om en av kommunene har sagt nei. Men det handler om å organisere kommunene slik at de kan være de velferdsprodusentene som kommunene er hver eneste dag. Men det vi nå snakker om, er om vi som statlig myndighet skal lage normer for hvordan de lokale myndighetene prioriterer velferden til sine innbyggere. Det er nesten litt vanskelig å se hvorfor representanter for Senterpartiet skal stille til valg lokalt når alt skal overstyres herfra, fordi man plutselig mener at nå prioriterer de feil.

Det er også blitt vist til det faktum at den forrige regjeringen, den rød-grønne regjeringen, innførte disse 600 midlertidige lærerstillingene i ungdomsskolen. Nå representerer jeg tilfeldigvis et regjeringsparti, og jeg tror jeg kan avsløre hva det er som har skjedd på bakrommet da man har laget denne forsøksordningen: SV har ønsket en lærertetthetsnorm på skolenivå, Arbeiderpartiet har vært imot en slik norm, og så løste man det ved å lage et forsøk på noen skoler. Så har Kristin Halvorsen, som den gang var kunnskapsminister, sagt at hun vil interessere seg for den forskningen og legge den til grunn for hvorvidt det skal innføres en nasjonal norm for lærertetthet.

Så kom den første evalueringsrapporten, som avdekket at hensikten med reformen var ivaretatt. Lærertettheten gikk opp, antall elever per lærer gikk ned, men læringsresultatene uteble. Det hadde naturligvis også noe med innretningen på forsøket å gjøre. Innretningen på forsøket var akkurat det som SV og Senterpartiet argumenterer for i dag, nemlig at det skulle inn i ordinær undervisning, og

hvis det skulle bli færre elever per lærer, skulle elevene automatisk lære mer. Det gjorde de ikke.

Da er det ganske spesielt ikke å interessere seg for det forskningsprosjektet man selv har satt i gang, og som avdekker at den ressursbruken ikke hadde læringseffekt. Når vi argumenterer mot en norm, handler det nettopp også om at lokale myndigheter, kommuner og fylker, må få lov til å prioritere lærerressursene de sitter på, der de ser at det trengs mest. Det er ikke sikkert at målet da er at det blir to elever mindre per lærer, men at de lærerressursene brukes til spesialundervisning, eller at de brukes på andre måter, slik som mange kommuner prioriterer i dag.

Så det å lage en statlig norm er en statlig overstyring. Hvis man ikke mente det, ville man heller ikke laget normen.

Kristin Vinje (H) [13:44:48]: La det være helt klart at vi vil ha flere lærere. Faglig sterke lærere er jo det som har størst betydning for elevenes læring. Det er derfor regjeringen har, helt siden den tiltrådte, prioritert nettopp det: tredoblet satsing på videreutdanning av lærere og skjerpet opptakskrav i matematikk som vi har innført, og vi har styrket antall lærere tidlig i skoleløpet.

Men for Høyre står det lokale skoleeierskapet sterkt. Skoleledere og skoleeiere lokalt vet best hvor skoen trykker, og hvordan de best bruker tilgjengelige ressurser til beste for elevene. En statlig bestemt norm vil nettopp undergrave dette handlingsrommet.

Når det gjelder påstandene som kom om Oslo, må jeg få kommentere det. Grunnen til at skolen i Oslo gjør det ganske bra, er at vi lokalt har hatt politikere i Oslo som nettopp har prioritert elevene, prioritert skole og prioritert elevenes læringsutbytte på skolen.

Når det gjelder Oslo-skolen, vet vi faktisk ganske mye. Det er ikke sånn som Anders Tyvand påstår, at vi ikke vet hva som skjer i Oslo-skolen. Forskere som har fulgt Oslo-skolen nøye, har pekt på mange grunner til at vi får gode resultater i Oslo. Og når det gjelder å ta ut elever fra Oslo-skolen, har man anledning til å ta ut elever – 25 pst. av elevene i Oslo-skolen har faglige begrunnelser for å kunne tas ut av de nasjonale prøvene, men det er kun 8,4 pst. som tas ut, fordi Oslo prioriterer å la dem være med. Hvis man sammenlikner det med Trondheim, er det sånn i Trondheim, hvor Arbeiderpartiet styrer, at man kan fritta 5,4 pst. av elevene, og de frittar 4,1 pst. av elevene. Nesten alle som kan frittas i Trondheim, tas altså ut, men det gjorde vi i hvert fall ikke under det blå styret med Høyre i regjering.

Presidenten: Audun Lysbakken har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Audun Lysbakken (SV) [13:47:09]: Til representanten Asheim: For det første må Høyre gå veldig forsiktig i dørene når det gjelder kritikk av statlig overstyring – men la nå det ligge. Poenget her er at kommunene ikke kommer til å klage på et tiltak som innebærer mer ressurser til flere lærere. Dette er jo noe som vil gjøre kommunene i stand til å gjøre det mange kommuner ikke er i stand til i dag.

Høyre må slutte å bruke den SSB-rapporten på denne måten. Vi ser også at på de ungdomsskolene som er berørt av forsøket, har antallet grunnskolepoeng økt, og behovet

for spesialundervisning har gått ned. Men viktigst: Det er rimelig frekt å trekke én begrenset rapport til inntekt for sitt syn når Høyre selv har avlyst den følgeforskningen som skulle ligge til grunn for vurderingen av forsøket. Da ville jeg vært veldig forsiktig med å trekke skråsikre konklusjoner om noe som forskerne selv er veldig tydelige på ikke kan brukes – eller, mer korrekt: misbrukes – på den måten som Høyre driver med nå. Det må det bli slutt på.

Marianne Aasen (A) [13:48:24]: Jeg vil gjerne slutte meg til Audun Lysbakkens siste ord, om dette med å være skråsikker. Av respekt for de elevene som er i klasser hvor det er veldig mange elever, og for de lærerne som opplever at hverdagen i norsk skole er tung fordi de har ansvaret for mange elever, bør vi være litt mer nøkterne i denne typen debatter enn jeg synes vi til tider har vært i dag.

Dette med utdanning er en avveining mellom veldig mange faktorer. Det er de sosiale forholdene som barn og unge vokser opp i, hva slags utdanningsnivå foreldrene har. Det er antallet lærere og hva slags utdanning de har. Det er antallet av andre typer ansatte, skolehelsetjenesten osv., og rammene rundt skolen, som kommer til å bli diskutert senere her i dag. Det er skoleledelse, skolebygg, digitale læringsverktøy, skolebøker – det er mange, mange forhold.

Dessuten er det selvfølgelig en avveining mellom sentralisering og lokal styring. Å trekke inn kommunesammenslåing blir litt aparte, etter min mening. Jeg tror alle i denne salen er opptatt av at norske barn skal få like muligheter på skolen, og sånn er det ikke i Norge i dag. Det er så store geografiske forskjeller, og da er det naturlig at nasjonalforsamlingen bryr seg om det og prøver å finne måter å håndtere det på. Da er antallet lærere noe som naturlig nok diskuteres.

Det er uenighet i salen. Fremskrittspartiet og Høyre står alene og sår tvil om hvorvidt man egentlig vil ha flere lærere. Når representanten Kristin Vinje snakker om det, går hun rett på utdanningsnivået til lærerne. Hun snakker ikke om flere lærere og hvordan vi skal sikres flere lærere i Norge. Arbeiderpartiet vil ha en norm på kommunenivå. Det er ikke uklart i det hele tatt. Det er det vi har ment også i dette partiprogrammet. Statsråd Røe Isaksen svarer med en serie retoriske spørsmål tilbake til Arbeiderpartiets representant i stedet for å svare på spørsmålet han selv fikk. Derfor har jeg lyst til å gjenta spørsmålet til Høyre: Vil Høyre ha flere lærere? Det står ikke et ord om det i forslaget til nytt program. Eller er man mest opptatt av den ene tingen, nemlig lærere med god utdanning? Det er jo hele Stortinget for. Alle her har støttet alle forslag og lagt inn masse penger til etter- og videreutdanning av lærere. Men vil de ha flere lærere, eller vil de ikke ha flere lærere?

Presidenten: Representanten Anders Tyvand har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Anders Tyvand (KrF) [13:51:08]: Jeg vil bare kommentere representanten Vinjes reaksjon på mitt forrige innlegg om Oslo-skolen. Mitt poeng var ikke at vi ikke vet hvorfor Oslo-skolen gjør det bra. Jeg tror det er mye som gjøres riktig i Oslo-skolen, den har gode resultater å vise til. Mitt poeng var heller ikke at det er problematisk

at det er mange elever som fritas. Jeg poengterte tvert imot at det gjøres i tråd med de retningslinjene som ligger der. Mitt poeng var at når det er elever som fritas, enten de er i Trondheim eller i Oslo, vet vi kanskje ikke nok om hvordan disse elevene har det i skolen, hvordan disse elevene presterer på skolen. Kanskje det er nettopp de elevene som ikke deltar i de nasjonale prøvene, som er de som ville hatt mest utbytte av flere lærere, f.eks. en ekstra lærer i klasserommet til å følge opp disse elevene spesielt.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:52:16]: Jeg svarer vel på det spørsmålet som Marianne Aasen stilte, både til representanten Tynning Bjørnø og til representanten Tyvand, men jeg kan gjenta svaret: For det første er det slik at – og dette er nærmest litt banalt – når det blir flere elever, må det også bli flere lærere. Grunnen til at vi jobber med f.eks. lærerrekuttering og å øke prestisjen til både studiene og yrket, er nettopp at vi kommer til å trenge flere lærere i fremtiden, bl.a. fordi elevkullene blir større.

Det andre er at i Høyres program, som jeg har vært leder for, er vi opptatt av å beskrive tiltakene og reformene vi skal ha i skolen. Og som jeg sa i svaret mitt tidligere i dag også, er det flere av de tiltakene som kommer til å kreve flere ressurser. Det er veldig vanskelig å snakke om ressurser i skolen uten at det reelt sett betyr flere lærere. Når regjeringen f.eks. legger frem en forsterket plikt til intensivopplæring på 1.–4. trinn i løpet av dette halvåret, er det veldig vanskelig å se for seg at det skal kunne oppfylles i kommunene uten at de må ansette flere lærere. Det er også midler knyttet til det i budsjettet. Nå er det, etter budsjettforliket, blitt til øremerkede midler til lærere på 1.–4. trinn. Det kan også være andre ting man kan bruke midlene på for å skape bedre undervisning, men nettopp fordi et sånt tiltak, som rammer inn midlene gjennom lov, også vil kreve flere ressurser, er svaret på det ja.

Så spørsmålet er egentlig ikke hvorvidt man ønsker flere lærere i skolen. Spørsmålet her er jo om man ønsker en nasjonal lærernorm, som detaljstyrer dette. Men nå er debatten ferdig, så jeg skal ikke bidra til å forlenge den ytterligere.

Kristin Vinje (H) [13:54:07]: Jeg skal ikke bidra til å forlenge debatten veldig, jeg heller, men jeg må bare svare representanten Tyvand: Det Oslo gjør – i hvert fall gjorde, den gangen jeg satt i byrådet i Oslo – er jo å rette ekstra innsats mot nettopp de skolene som har elever som fritas fra å være med i nasjonale prøver, fordi man da vet at det kanskje vil være ekstra behov for å rette inn innsatsen. Det er nettopp det som er fordelene når man ikke setter ned en tvangstrøye eller en statlig norm for hvordan lærerressurser skal brukes. Man stoler på at politikerne lokalt vet hvor skoen trykker, og i Oslo har man til de grader vist at man klarer å nå de elevene som trenger det aller mest, gjennom at man har sørget for at den sosiale mobiliteten er større enn den er i resten av landet. Det er i en kommune som har store sosiale utfordringer og en stor andel elever som kanskje trenger ekstra løft. Der lykkes Oslo-skolen faktisk bedre enn noen annen skole i resten av landet.

Hvis representanten Aasen lurer på hva jeg mener om spørsmålet om vi trenger flere lærere, er svaret ja.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:55:33]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om opptakskrav til lærerutdanningen og nasjonal veiledningsordning (Innst. 182 S (2016–2017), jf. Dokument 8:5 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Kristin Vinje (H) [13:56:33] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke alle i komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid. Det er et bredt flertall som har forståelse for at faglig sterke lærere spiller en avgjørende rolle for elevenes læring. Videre er det bred støtte for at en lærerutdanning av høy kvalitet er avgjørende for rekruttering av dyktige lærere til skoler over hele landet.

Et lite sidesteg til Høyres syn på dette: Regjeringen, sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti, har levert en rekordsatsing på videreutdanning av lærere og gjennomført en strukturreform som sikrer sterkere fagmiljøer innen høyere utdanning. Nå til høsten vil hele landet ta opp søkere til masterutdanning for lærere. Dette er tiltak som løfter hele kunnskapssektoren.

Komiteen viser til at opptakskravene for å komme inn på lærerutdanningen ble skjerpet i 2016, og nå kreves karakteren 4 i fellesfaget matematikk fra videregående skole. Dette er den enkleste matematikken fra videregående skole. I denne sammenheng er det viktig å trekke frem at søkere som har bestått fordypning i matematikk, dvs. oppnådd karakteren 2 eller høyere, tilfredsstiller opptakskravene.

Komiteen understreker videre at en attraktiv lærerutdanning som er relevant for oppgavene og utfordringene en nyutdannet lærer møter i skolen, er svært viktig. Innføringen av masterutdannede lærere fra kommende høst vil være et viktig steg i riktig retning. Allerede har man svært god erfaring med både utvikling i søking og attraktivitet på arbeidsmarkedet fra de masterutdannede lærerne fra pilotprosjektet ved Universitetet i Tromsø. Dette viser langt på vei at grepet for å gjøre ordningen nasjonal vil være et løft.

I tillegg til å være faglig sterk må en lærer selvfølgelig ha evne til å lære bort, evne til å kommunisere med barn og unge og evne til å være en tydelig leder i klasserommet. Dette er avgjørende både med tanke på elevenes læring og for å lykkes med å skape et godt læringsmiljø. Den forskningsbaserte utdanningen, økningen av praksis gjennom universitetsskoler og oppfølging fra arbeidsgivere vil bidra positivt til at flere mestrer hele bredden av kvalifikasjoner for læreryrket. Komiteens flertall, alle unntatt

Sosialistisk Venstreparti, mener derfor det bør prøves ut supplerende opptaksordninger som i større grad tar høyde for dette.

Flertallet i komiteen mener at skjerpede opptakskrav til lærerutdanningen vil være med på å sikre at lærerstudentene har tilstrekkelig kompetanse til å mestre fagene.

Komiteen vil også understreke at for nyutdannede lærere er en god overgang mellom utdanning og arbeidsliv av stor betydning. For mange nyutdannede lærere blir det såkalte praksissjokket stort. Nyutdannede lærere må sikres en god start på sitt yrkesliv som lærer i skolen. Tall fra KS viser at 33 pst. av de nyutdannede lærerne slutter i skolen innen fem år. En god start på yrkeskarrieren kan bidra til at flere lærere velger å bli i skolen. I 2014 ble veiledningsordningen avtalt videreført mellom KS og Kunnskapsdepartementet. Denne slår fast at det er et mål at alle kommuner og fylkeskommuner skal tilby veiledning til nytilsatte lærere. Likevel viser en rapport fra desember 2016 at kun seks av ti lærere får denne veiledningen. Rapporten viser at de som får tilbud, mener at ordningen bidrar til en bedre overgang mellom utdanning og yrke, og at den er med på å gi økt trygghet og bevisstgjøring av egen kompetanse. Ekspertgrupperapporten «Om lærerrollen», som ble lagt frem i august 2016, anbefalte bl.a. at oppfølging av nyutdannede må bli tydeligere overfor partene og skoleeierne og følges opp systematisk. Samarbeidet mellom høyskoler/universitet, skoler og skoleeiere må styrkes. Rollen som veileder må videreutvikles og bli tydelig forankret mellom partene.

Mestringsfølelse er viktig for å lykkes, både for elever og for lærere, og lærere med mestringsfølelse står sannsynligvis også mye lenger i jobben. En veiledningsordning som bidrar til dette, er derfor et mål, og jeg vil her vise til forslagene som komiteen står samlet bak. I denne sammenheng er det viktig at man har mulighet for lokal tilpassning.

I en situasjon med lærermangel mener Høyre at økt status og attraktivitet gjennom opptakskrav, masterutdanning og satsing på spesialistlærere og andre karriereveier bidrar positivt til rekrutteringen. Jeg ser derfor frem til å følge kunnskapssektoren på dette området videre.

Christian Tynning Bjørnø (A) [14:01:06]: Det er et tredelt forslag vi har til behandling, og jeg vil takke både forslagsstillerne, som har løftet disse viktige problemstillingene inn i stortingssalen, og ikke minst også saksordføreren, som har løst komiteen gjennom arbeidet.

Jeg vil ta for meg karakterkravene på lærerutdanningen først. Arbeiderpartiet kan ikke støtte forslaget fra SV, men jeg vil vise til at vi i 2015 fremmet forslag om at minstekravet for opptak til lærerutdanningene er karakteren 3 i norsk og matematikk fra videregående skole, og at kandidater som ikke hadde karakteren 4 eller høyere i norsk og matematikk, måtte bestå et obligatorisk forkurs for å kvalifisere til opptak til lærerutdanningen. Vi fremmer ikke dette forslaget på nytt denne gangen, vi erkjenner at vi ikke får flertall nå heller.

Regjeringen endret opptakskravene til lærerutdanningen ved inngangen av studieåret 2016–2017. Arbeiderpartiet vil benytte anledningen i denne debatten til å si klart ifra at vi mener at regjeringens implementering av de skjerpede karakterkravene og innføringen av forkurs var preget av hastverksarbeid og dårlig politisk håndverk. Det

er viktig at opptakskravene til lærerutdanningene er tydelige. Fjorårets opptak viste at både studenter og utdanningsinstitusjonene var usikre, og at det var forskjellige oppfatninger av hvordan forkursene skulle gjennomføres, hvor mye undervisning som skulle gis, gjennomføring av eksamen og klageadgang. Dette kan ha vært uheldig for rekrutteringen til lærerutdanningene.

Vi vil si klart ifra at vi forventer at regjeringen i god tid før søknadsfristene går ut – altså egentlig nå – sørger for at opptakskravene er godt implementert, og at forkursene gjennomføres på en bedre måte enn i fjor.

Arbeiderpartiet mener at den gode læreren i tillegg til å være faglig sterk også må kunne lære bort. Han eller hun må være en god leder og kunne være en motiverende og inspirerende leder for barn og unge i mange situasjoner. Det er avgjørende for at elevene skal kunne lære, men også for at man skal lykkes med å skape et godt læringsmiljø. Mange av disse egenskapene avdekkes ikke ved hjelp av forkurs eller tallkarakterer. Derfor ønsker Arbeiderpartiet at utdanningsinstitusjonene i større grad skal benytte seg av alternative og supplerende opptaksordninger, som f.eks. intervjubaserte opptak. Dette gjøres med stort hell f.eks. i politiutdanningene, og det er ingen grunn til at dette ikke skal fungere også i lærerutdanningene – tvert imot. Vi er glad for at det er flertall i komiteen for at det i større grad skal prøves ut opptaksintervju for kandidater til lærerstudiet.

Så til rosinen i pølsa, gladsaken i saken: veiledningsordning for nyutdannede lærere. Arbeiderpartiet er svært glad for at alle partier i komiteen er enige om at alle nyutdannede lærere skal få tilbud om veiledning. Jeg vil benytte anledningen til å takke særlig Pedagogstudentene, som har jobbet godt og bidratt til at dagens vedtak blir en realitet.

Regjeringen Stoltenberg satte i gang arbeidet med en veiledningsordning, men fremdeles er det fire av ti nye lærere som ikke får tilbud om veiledning. Sånn kan det ikke være. Det er behov for tydeligere nasjonale rammer som sikrer at alle nyutdannede lærere omfattes av veiledningsordningen. Mange opplever et praksissjokk, som de ikke får nødvendig veiledning til å håndtere. Dette kan bidra til at nye lærere får en dårlig start på sin karriere, noe som igjen i verste fall kan bidra til at man forlater yrket. Det er alvorlig at én av tre nyutdannede lærere slutter i skolen innen fem år. Vi må minimere alle mulige faktorer som kan bidra til at det skjer. Vi må sørge for at alle lærere får en god start på sin yrkeskarriere, og vi har store forventninger til regjeringens oppfølging av forslaget som blir vedtatt i dag.

Bente Thorsen (FrP) [14:05:57]: I det dokumentet vi nå diskuterer, fremmes det tre forslag: fjerning av firerkravet i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen, vurdering av andre og mer egnede former for opptakskrav enn dagens opptakskrav til grunnskolelærerutdanningen og innføring av en nasjonal veiledningsordning for nyutdannede lærere. Fremskrittspartiet er helt imot det første forslaget, men vi mener de to andre forslagene absolutt er verdt å diskutere og er gode forslag.

For å begynne med det åpenbare: Faglig sterke lærere spiller en avgjørende rolle for elevenes læring. En lærerutdanning av høy kvalitet er avgjørende for rekruttering av dyktige lærere til skoler over hele landet.

Det er flere grunner til at eksempelvis legestudiet og jusstudiet har høy status. En av årsakene er høye opptakskrav. Med høye opptakskrav blir statusen høyere og nivået høyere. Det gir elever på videregående noe å strekke seg mot. Slik skal det være. Det skal være en prestasjon å komme seg inn på lærerstudiet. Det skal være status å være lærer.

Vi vil også henlede oppmerksomheten mot resultatene fra PISA-sjokket i 2001. Uansett hvordan vi leser senere PISA-resultater for norsk skole, må vi slå fast at resultatene fremdeles er for svake i forhold til hva vi burde forventet. Derfor trengs det nå tydelige, konkrete tiltak for å få bedre realfagskunnskaper i skolen. Realfagsløftet og Lærertiløftet vil bidra til dette på sikt, og karakterkravet må ses i denne sammenhengen. Opptakskravene ble skjerpet i 2016, og det kreves karakteren 4 i fellesfaget matematikk fra videregående skole. Fremskrittspartiet vil understreke at dette er den enkleste matematikken fra videregående skole. Såpass må vi kunne forvente av dem som skal lære opp våre barn.

Når det kommer til alternative/supplerende opptaksordninger til lærerstudiene, støtter Fremskrittspartiet flertallet i komiteen, som oppfordrer regjeringen til å samarbeide med utdanningssektoren for å vurdere å prøve ut alternative/supplerende opptaksordninger til grunnskolelærerutdanningen, som f.eks. intervjubaserte opptak. Vi er også enig med flertallet i komiteen i at skjerpede opptakskrav til lærerutdanningen vil være med på å sikre at lærerstudentene har tilstrekkelig kompetanse til å mestre fagene.

Når det kommer til spørsmålet om bedre veiledningsordning, er Fremskrittspartiet glad for at SV tar opp dette. Det er et objektivt faktum at altfor mange nyutdannede lærere får et stort «praksissjokk». Slik har det vært i mange år. Det er utvilsomt alvorlig at 33 pst. av alle nyutdannede lærere slutter i yrket etter få år. Dette er ressursløsning, og det går ut over både lærere og elever.

I 2009 ble veiledningsordningen for lærere nedfelt i en intensjonsavtale mellom KS og Kunnskapsdepartementet. Dette ble videreført i ny avtale i 2014. Fremskrittspartiet mener det er verdt å merke seg at sluttrapporten for evalueringen av veiledningsordningen, foretatt av Rambøll i november 2016, viser at kun seks av ti lærere får veiledning. Rapporten viser også at de som får tilbud om veiledning, mener at ordningen bidrar til en bedre overgang mellom utdanning og yrke, og at den er med på å gi økt trygghet og bevisstgjøring av egen kompetanse. Det må derfor sikres at alle nyutdannede lærere faktisk får veiledning. Det vil gagne både lærere og elever.

Jeg vil også benytte muligheten til å takke Pedagogstudentene for det trykket de har hatt på oss, og takke for godt samarbeid.

Fremskrittspartiet vil også understreke at en samlet komité viser til ekspertgrupperapporten Om lærerrollen, lagt fram 15. august 2016, hvor det bl.a. anbefales at

«oppfølging av nyutdannede blir et enda tydeligere satsingsområde, at veiledningstilbud til nyutdannede blir enda mer systematiske og gjeldende for alle».

Og videre:

«Samarbeidet mellom høyskole/universitet, skoler og skoleeiere må styrkes. Rollen som veileder må videreutvikles og bli mer tydelig» – langt mer tydelig – «enn i dag.»

Anders Tyvand (KrF) [14:10:51]: Jeg vil først få takke representantene fra SV for å fremme et godt forslag og reise en viktig debatt i Stortinget. Det er viktig at vi klarer å rekruttere de rette kandidatene inn i læreryrket, og det er viktig at vi hjelper lærerne til å lykkes når de er ferdig utdannet og skal ut og gjøre en viktig jobb blant barn og unge.

I motsetning til representanten Tynning Bjørnø går jeg rett til rosinen i pølsa og tar det beste først, og da vil jeg få si at jeg synes det er svært gledelig at en samlet komité nå ber regjeringen om å utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for lærere som skal ivareta at alle nyanstatte omfattes av ordningen. Vi vet at det er mange som opplever overgangen fra utdanning til jobb som krevende, og vi vet at mange av dem som velger å forlate læreryrket, gjør det i løpet av de første årene. En av tre lærere forlater læreryrket i løpet av fem år. Det å få god veiledning og god oppfølging i starten vil bidra til at flere både lykkes i klasserommet og trives i jobben.

Kristelig Folkeparti foreslo dette i budsjettforhandlingene i 2017 – i vårt alternative budsjett. Da satte vi av penger til at nyutdannede lærere skulle bli frikjøpt noe for å få veiledning, og at erfarne lærere skulle bli frikjøpt noe for å være mentorer eller veiledere. Det fikk vi ikke gjennomslag for i budsjettforhandlingene, men det er flott at Stortinget nå er tydelig på at vi skal ha ordninger for dette som omfatter alle nyutdannede lærere.

Så til rekruttering og opptakskrav, som er en sak vi har diskutert flere ganger. Regjeringspartiene og Arbeiderpartiet har tro på at en god mattekarakter er det som skal til for å bli en god lærer. Det tror ikke nødvendigvis jeg, i hvert fall ikke hvis man har en drøm om å bli samfunnsfaglærer, norsklærer eller historielærer. Da tror jeg det er viktigere at man er faglig sterk i disse fagene, og jeg tror at motivasjon, evne til å kommunisere med barn og unge og evne til å være en tydelig leder i klasserommet er minst like viktig.

I dag har vi opptakskrav for lærerutdanningen som gjør at man ikke kan komme inn på studiet uten karakteren 4 eller bedre i matte fra videregående. Det har ført til at vi har gått glipp av mange potensielt dyktige lærere. I fjor var det 367 kandidater som forsøkte å forbedre mattekarakteren sin fra videregående for å komme inn på lærerstudiet, uten å lykkes. Noen av disse hadde svært gode vitnemål, men strevde altså med matematikken. Jeg tror at mange av disse kunne blitt utmerkede norsk- eller samfunnsfaglærere, men de fikk aldri sjansen. Regjeringen har valgt å bruke ganske store summer på ekstra mattekurs til kandidater som aldri har hatt noen plan om å bli mattelærere, og jeg tenker at de pengene heller burde blitt brukt til å styrke matteundervisningen ved lærerutdanningen for dem som faktisk har en plan om å undervise i matematikk. En god mattekarakter gir ingen garanti for at man blir en god norsklærer.

Jeg tror det finnes bedre måter å finne de rette kandidatene på, og hvis vi skal ha et karakterkrav, vil det være mer fornuftig å se på karaktersnittet, eller på karakteren i de fagene man faktisk ønsker å fordype seg i. Kanskje en praksis med opptaksintervjuer kan være en annen god løsning. Dette er det åpnet for allerede, men kun som et tillegg til gjeldende karakterkrav.

Kristelig Folkeparti vil stemme for å oppheve mattekravet, men hvis det blir stående, og det ligger jo an til det, mener jeg at institusjonene bør få en mulighet til å fravike

dette kravet hvis man velger å gjennomføre opptaksintervjuer. Og selv om jeg altså tviler på at forslaget om å oppheve firerkravet i matte får flertall i dag, er jeg glad for at Stortinget nå vil be regjeringen i samarbeid med sektoren, om å vurdere å prøve ut alternative opptaksordninger til grunnskolelærerutdanningen. Det er det behov for.

Jeg ønsker til slutt å ta opp forslagene fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Representanten Anders Tyvand har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ivar Odnes (Sp) [14:15:22]: Eg vil først få retta ein takk til saksordføraren for ei god utgreiing om arbeidet.

Det er brei politisk einigheit om at lærarens kompetanse og dugleik er dei viktigaste føresetnadene for kvaliteten på undervisninga. Difor har lærarutdanninga, kompetansekrava og etter- og vidareutdanninga vore på den politiske dagsordenen i fleire år og i hovudsak med brei politisk einigheit. Det same gjeld innføring av opptakskrav for lærarutdanninga.

Lærarutdanninga er eit krevjande studium. Senterpartiet er einig i at det er viktig at studentane som vert tekne opp, har faglege føresetnader til å gjennomføra studiet. Men det er fleire omsyn enn enkeltkarakterar som må balanserast opp mot kvarandre for å sikra utdanninga av gode lærarar.

Med innføringa av nytt karakterkrav for opptak til grunnskulelærarutdanninga er det interessant å få ei oversikt over kor stor del av eit årskull som tilfredsstillar opptakskravet. Av dei som har oppnådd karakteren 4 eller betre, er det grunn til å tru at ein stor del har andre utdanningsval enn grunnskulelærarutdanning som sitt primære eller sekundære studieval.

Inneverande studieår er det første der dei skjerpa karakterkrava ligg til grunn for inntaket. Dessverre viser det seg at heile 550 studieplassar på grunnskulelærarutdanninga står tomme fordi det ikkje finst nok kvalifiserte søkjarar. Det betyr i sin tur at rekrutteringa til læreryrket vil verta tilsvarande lågare i dei komande åra, som vil medføra at skuleeigarane vert tvinga til å dekkja opp stillingane med midlertidig tilsette utan nødvendig formell undervisningskompetanse. Kva for mattekarakter hadde desse frå vidaregåande skule?

Vi deler ikkje regjeringas tru på at det å setja karakterkravet stadig høgare – i denne omgangen for matematikk – nødvendigvis vil føra til betre lærarutdanning. Det hadde kanskje vore viktigare å stilla seg spørsmålet: Er det eit verkemiddel for å rekruttera dei studentane som vil verta dei beste lærarane?

Formålet med utdanning er å oppnå læring. I det ligg det at det er mogleg å verta betre i eit fag og nå kompetansemålet sjølv i eit fag som ein ikkje var så sterk i i grunnskulen eller vidaregåande skule.

Senterpartiet meiner det er viktigare kva studentane kjem ut med av kompetanse, enn kva dei kom inn med. Lærarstudiet skal sørgja for at dei ferdig utdanna lærarane tilfredsstillar kompetansekrava og er skikka til yrket. God kvalitet i sjølve utdanninga er difor viktigare enn å driva symbolpolitikk og setja strengare opptakskrav. Vi er meir bekymra for at potensielt dyktige lærarstudentar vil la vera å søkja lærarutdanning fordi dei ikkje oppfyller opptakskravet i matematikk.

Som kjent vart det i forbindelse med fjorårets inntak opna for moglegheit til å kvalifisera seg til opptak gjennom forkurs i matematikk for dei søkjarane som ikkje hadde minimum 4 i matematikk. Dessverre var studentane si erfaring både med innhaldet i kursa og ikkje minst med eksamen svært nedslåande. Men dette er ikkje det same som at ein ikkje skal arbeida vidare med å finna løysingar, slik at fleire studentar kan kvalifisera seg til opptak. Senterpartiet oppfattar at forsøket med forkurs er eit uttrykk for at også regjeringspartia eigentleg ser behov for ei slik moglegheit.

I innstillinga har difor Senterpartiet lansert ei ordning som sikrar at søkjarane har eit gjennomsnittleg karakternivå på 35 skulepoeng, kombinert med eit opptaksintervju som opnar for individuell vurdering av søkjarens dugleik. På den måten vil ein kunne sjekka ut om søkjaren er fagleg førebudd til lærarstudiet, utan at ein er låst til eit firarkrav i eitt fag. Vi oppfattar at dette kunne vore eit kompromiss som varetek dei omsyna som dei ulike partia er opptekne av. Eg håpar difor at partia kan vurdere å støtta Senterpartiets forslag når saka skal stemmast over seinare i dag.

Det heiter seg at ein ikkje må lata det beste verta det godes fiende. I denne saka opplever Senterpartiet at regjeringa har blind tru på at inngangskaraktarar frå vidaregåande skule er viktigare enn det å bruka krefter på å rekruttera motiverte studentar med engasjement for å undervisa, eller å sørgja for at resultatet av ei gjennomført lærerutdanning er det som gjev studentane nødvendig kunnskap og kvalifikasjonar.

Senterpartiet er bekymra for at regjeringas symbolpolitikk berre vil forsterka lærarmangelen og føra til at skulen går glipp av tusenvis av pedagogiske talent før dei i det heile får sjansen til å visa kva dei duger til i eit klasserom.

Senterpartiet stiller seg bak fleirtalsforslaget, men i motsetnad til Arbeidarpartiet har vi eit eige forslag, som hermed er fremja.

Presidenten: Representanten Ivar Odnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Sveinung Rotevatn (V) [14:20:31]: Denne saka handlar på to ulike måtar om korleis vi skal få fleire til å bli lærarar, og halde seg i læraryrket. Det er Venstre veldig opptekte av, så eg vil på den bakgrunnen rose forslagsstillarane for eit godt initiativ.

Først vil eg slå fast at Venstre har gått til val på å sikre at alle nyttilsette lærarar blir omfatta av ei rettleiingsordning. Vi er dermed veldig fornøgd med at det no er ein samrøystes komité som står bak forslaget om å utarbeide ei nasjonal ramme for ei slik ordning, og at føringane som blir lagde gjennom vedtaket, er i tråd med Venstre sin modell, der særleg det med rom for lokal tilpassing blir lagt vekt på.

Det blir snakka mykje om meistring for elevane og at meistringsfølelse er viktig for både trivsel og faglege resultat. Det er mykje sant i det. Men eg trur også vi må snakke om meistring for lærarane. Ei rettleiingsordning må bidra til å sikre ein god overgang mellom lærerutdanninga og yrkeslivet, men ho må også bidra til meistring i kvardagslege situasjonar for ein nyutdanna lærar.

Eg og Venstre trur ikkje det er nødvendig å lovfeste ei slik ordning. Det vil ha juridiske følgjer som kanskje ikkje er heilt rett medisins. Men vi meiner det er tid for å fastsetje

nasjonale retningslinjer som sikrar at det er ei viss føreseielegheit når det gjeld kvalitetskriterium og omfang på tvers av kommunar, samtidig som det må vere mogleg å innrette ordninga på ulike måtar til ulike lokale behov. Variasjon i innretning treng ikkje bety variasjon i kvalitet.

Det er behov for eit langsiktig og systematisk arbeid for å rekruttere fleire til læraryrket. Eg er ueinig med forslagsstillarane i at auka karakterkrav til lærerutdanninga er eit problem i den samanhengen. Vi ser allereie no at søkjarane til lærerutdanninga tilpassar seg det nye kravet, og at det blir fleire søkjarar med gode karakterar. Det er den same erfaringa ein gjorde då ein skjerpa krava til opptak til allmennlærerutdanninga i 2005 og til lektorutdanninga i 2009.

Auka karakterkrav er tvert imot eit av fleire tiltak som saman med bl.a. systematisk etter- og vidareutdanning og fleire karriereveggar i skulen vil heve statusen til læraryrket og på sikt føre til auka rekruttering av kompetente søkjarar. Det å bli lærar skal og må på sikt bli like attraktivt som det å bli lege eller jurist. Det er eigentleg ingen grunn til noko anna.

Desse tiltaka må ein gjere i samanheng med andre tiltak – for å rekruttere nye lærarar, for å rekruttere og vidareutdanne folk med annan yrkesbakgrunn som kan gå inn i undervisningsstillingar, og for å sikre at eksisterande lærarar blir verande i yrket sitt i mange år. Her står det etter mitt og Venstre sitt syn igjen mykje arbeid.

For litt over to år sidan behandla Stortinget eit representantforslag frå Venstre om auka rekruttering av lærarar og redusert skulebyråkrati. Bakgrunnen var ei estimert underdekning på ca. 11 000 lærarårsverk i 2020. Samtidig var ca. 38 000 lærerutdanna yrkesaktive ikkje lenger å finne i skulen, men i andre yrke. Om lag 9 000 ikkje-kvalifiserte lærarar i grunnskulen mangla pedagogisk opplæring eller kom rett frå vidaregåande. I budsjettforlika dei siste åra har vi både innført og styrkt eit kompetanseløft for ufaglært undervisningspersonell. Men forslaget frå 2014 om å «legge frem tiltak for å rekruttere flere lærere fra andre yrker, beholde lærere som er i skolen i dag, og rekruttere lærerutdannede som arbeider i andre sektorer, til arbeid i skolen» vart stemt ned, med knapt fleirtal. I innstillinga viste regjeringspartia til ein komande, såkalla «helhetlig» strategi for å betre rekrutteringa. Den strategien må vere godt gøymd ein plass.

Eg vil avslutte med følgjande: I statsbudsjettet for 2017, som vart diskutert i denne salen for eit par månader sidan, vart det etter forslag frå Venstre innført ei ordning med å ettergje siste års studielån for lærarstudentar som fullfører den nye femårige lærerutdanninga. Dette er eitt konkret og målretta tiltak som Stortinget har vedteke for å auka rekrutteringa av lærarar dei siste åra. Det vil gje eit veldig økonomisk incentiv for å få fleire studentar til å velje læraryrket. Vi treng fleire slike tiltak framover.

Audun Lysbakken (SV) [14:25:19]: Andelen ukvalifiserte lærere har økt med nesten 40 pst. under Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen. Der tallet på ufaglærte i skolen ble redusert da SV styrte Kunnskapsdepartementet, har det skutt kraftig i været etter at Høyre tok over. Ser vi dette i sammenheng med at regjeringen har brutt løftene sine om økt lærertetthet, som vi har diskutert tidligere i dag, viser det en kunnskapsminister og en regjering uten den lovde gjennomføringskraften i skole- og kunn-

skapspolitikken. Det er alvorlig for elever som ikke får den opplæringen de har krav på.

Det er derfor vi har fremmet dette forslaget om å erstatte ukloke symbolkrav som gjør at studieplasser på lærerutdanningen står tomme, med smarte krav, og om å innføre en nasjonal veiledningsordning for nyutdannede lærere som hindrer at nyutdannede unge lærere forsvinner fra skolen etter kort tid. Når tusenvis av elever hver dag blir undervist av ufaglærte, understreker det behovet for disse forslagene.

La meg begynne med det gledelige: Det er en gledens dag når vi nå får enighet i Stortinget om å få på plass en nasjonal veiledningsordning. Jeg vil takke alle partiene for konstruktiv holdning til dette. Det er gledelig at det skjer i forbindelse med det forslaget SV har fremmet, men de som skal ha aller mest honnør for at vi nå får dette til, er Pedagogstudentene, de som selv skal bli lærere, og som i årevis har jobbet for å få gjennomslag for dette, nettopp fordi vi vet at praksissjokket er en realitet for mange, at mange unge høyt motiverte lærere får en ganske tøff start i yrket, og at det å kunne lene seg på kollegaer med erfaring, det å få ordentlig oppfølging, det å ha en mentor og det å få god veiledning kan være forskjellen mellom å greie å gjennomføre den første tøffe tiden og fortsette i yrket og å velge seg en annen vei. Med den situasjonen vi har når det gjelder lærermangel i norsk skole, sier det seg selv at dette kan bli en veldig viktig investering for fremtiden.

Vi håper at en god og likeverdig veiledningsordning skal bidra til at flere nyutdannede blir i yrket. Det er også veldig viktig for å styrke profesjonsfellesskapet. Jeg mener at rapporten om lærerrollen fra regjeringens ekspertvalg understreker behovet for dette. Vi ser med spenning fram til regjeringens oppfølging. Ikke minst er det viktig at Stortinget overvåker oppfølgingen på ressursiden. En veiledningsordning må følges av ressurser hvis den skal kunne virke etter hensikten.

Så til det som ikke er like gledelig. Det mye omtalte mattekravet er et symbolkrav som har én effekt for lærerutdanningen, nemlig å holde motivert ungdom utenfor dette viktige yrket og at utdanningsplasser på lærerutdanningen nå står tomme. Det er et stort paradoks at det skjer samtidig som andelen ukvalifiserte i skolen øker. Vi hadde håpet at det nå var mulig å få et flertall i Stortinget for å erstatte symbolkrav med smarte krav, f.eks. et snittkrav. Vi er helt enig i at det er behov for å heve lærerutdanningens attraktivitet, men det gjøres jo ikke gjennom et krav som faktisk virker sånn – og dette er dokumentert gjennom en rekke eksempler – at elever og studenter med svært høye snittkarakterer holdes utenfor læreryrket. Om en har gode forutsetninger for å bli en god lærer i engelsk eller norsk, får en altså ikke lov fordi en hadde 3 i matte. Det er meningsløst.

Kritikken mot dette har vært veldig tydelig. Vi har sett de potensielle lærerne som har stått fram, bl.a. i media og i kontakt med Stortinget og fortalt sine historier, og det er disse regjeringspartiene, og dessverre også Arbeiderpartiet, sier nei til når de ber om å få bli lærere. Forstå det den som kan! Norsk skole kommer til å trenge over 4 000 flere faglærere innen 2020. Det står ledige studieplasser tomme på noen utdanningsinstitusjoner, og flertallet her velger å holde svært godt kvalifiserte ungdommer ute.

Når jeg nå har kritisert regjeringen for dette, må jeg til slutt få lov til å etterlyse hva Arbeiderpartiet egentlig me-

ner. Det er ikke mulig å tolke innstillingen på noen annen måte enn at Arbeiderpartiet er helt enig med regjeringen. Da får man stå for det. Det er den eneste måten å lese innstillingen på.

Kenneth Svendsen overtok her presidentplassen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:30:45]: Jeg tolker også innstillingen slik at det er støtte til det karakterkravet som er i dag, bare så det er sagt. Hvis ikke, ville det vært flertall for å avskaffe karakterkravet, og det er det ikke.

Det er verdt å nevne, bare for ordens skyld, at det at vi har nasjonalt satte karakterkrav for lærerstudiet, ikke er noe nytt. Det ble innført første gang under Kristin Clemet, som for øvrig satt i regjering sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti, med karakteren 3 i norsk, engelsk og matematikk og 3,5 i snitt, eller 35 skolepoeng. Evalueringer av dette nasjonale snittet viste at gjennomføringsgraden økte. Det er en klar sammenheng mellom det vi litt klinisk kaller «inntakskvalitet», og gjennomføring.

Jeg vil begynne med å si at rekrutteringen til lærerutdanningen de siste årene faktisk har vært positiv. I 2016 var det f.eks. 1 100 flere fremmøtte studenter enn i 2006, og søkerne til lærerutdanningen i 2016 hadde bedre karakterer enn i 2015. Så forventet vi en nedgang i antall kvalifiserte søkere ved innføringen av karakterkravet i matematikk, men den har også vært mindre enn beregnet. Det er imidlertid en tydelig nedgang i søkerantallet i grunnskolelærerutdanningen rettet mot 1.–7. trinn, og det er en alvorlig utfordring, og vi må jobbe hardere for å rekruttere søkere til lærerutdanningen på barnetrinnet. Det positive er at det ser ut til at studenter på GLU 1–7 i noe større grad fullfører utdanningen sin.

Jeg må skynde meg å legge til at matematikkkravet ikke gjelder all matematikk; det gjelder den obligatoriske startmatematikken, R-matematikken, og ikke fordypningsmatematikken. For fordypningsmatematikken gjelder ikke karakterkravet, der kan man faktisk komme inn med karakteren 2, til og med, fordi det er såpass avansert matematikk.

Vi vet at studenter med høye inntakskarakterer sjeldnere faller fra studiet og at karakterkrav for opptak til lærerutdanning derfor på sikt kan bidra til bedre gjennomføring. Ambisjonen til regjeringen er at dette sammen med masterutdanning og en rekke andre tiltak også skal gi økt prestisje, både til lærerstudiet og til yrket.

Det er også verdt å nevne at matematikk er et obligatorisk fag for alle studenter i utdanningen til 1.–7. trinn, så argumentet om at det er irrelevant, vil i så fall bare gjelde for 5.–10. trinn, for alle lærere som tar 1.–7. trinn, har obligatorisk matematikk og er kvalifisert til å undervise i matematikk. NOKUT har dokumentert sammenhengen mellom høye matematikkarakterer fra videregående og gode resultater ved nasjonal deleksamen. Det er også verdt å nevne at regning er en grunnleggende ferdighet i skolen, altså noe som skal gjennomsyre alle fag, eller ses igjen i alle fag.

Karakterkravet i matematikk ble varslet i 2013. Med andre ord har det vært varslet i lang tid, og jeg mener at det å endre karakterkravet nå, etter kort tid, vil kunne være både forvirrende og demotiverende for mange. Samtidig vil jeg si, som jeg har sagt flere ganger før, at vi kommer

til å vente med å gjøre det regjeringen har ambisjon om, nemlig å innføre ytterligere, strengere karakterkrav, til vi har gjort flere erfaringer med matematikkkravet. Jeg er også opptatt av at gjennomføringen av prøven for dem som har karakteren 3, men ønsker å kvalifisere seg gjennom å ta prøven, skal bli bedre enn den var i fjor.

Så til rosinen i pølsa, den gode nyheten, nemlig veiledningsordningen for nyutdannede: Jeg er veldig glad for at man har samlet seg om et vedtak hvor man sier at man ønsker nasjonale rammer for veiledningsordningen, og at vi skal jobbe sammen med partene for å få det til. Jeg ønsker at vi skal gjøre det, at vi skal være til støtte, men også ha noen klare rammer for barnehage- og skoleeiere, for det er ikke godt nok at det bare er seks av ti nyutdannede som sier at de får eller har fått veiledning. Jeg kommer til å innkalle partene til møte om dette og følge det opp.

Helt til slutt: Tallene fra KS om at 33 pst. av nyansatte lærere slutter innen fem år, har fått mye oppmerksomhet og blitt brukt mye. Vi har nå i departementet fått nye tall fra Statistisk sentralbyrå, som tar utgangspunkt i utdanningsdata fra det enkelte avgangsåret på lærerutdanningene, og som er ganske annerledes enn KS' tall. Vi kommer nå til å jobbe med å se på hva denne diskrepansen skyldes. Disse SSB-tallene tyder på at det ikke er slik at mange nyutdannede lærere forlater læreryrket i løpet av de fem første årene etter utdanning. Nyutdannede har hyppigere jobbskifter og en løsere tilknytning til arbeidsmarkedet enn eldre arbeidstakere. Allikevel holder tallene seg svært stabile. Blant de lærerne som ble uteksaminert i 2010, var det 62 pst. som jobbet i skolen samme høst. Etter endt utdanning ble denne andelen økt til 69 pst., og den holdt seg stabilt i årene som følger. Fem år etter utdanning jobbet 70 pst. av 2010-kullet i skolen. Det er allikevel en nyanse, det er ikke et argument mot å ha en bedre veiledningsordning enn i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [14:36:05]: I disse dager lurer mange på om de skal søke på studier: Hva skal jeg bli? Hvor kommer jeg inn? Hvilke studier passer for meg, osv.?

Jeg håper at mange av dem som nå lurer, kommer til å velge læreryrket, fordi de trengs i framtiden. Men ved fjorårets opptak var det stor usikkerhet knyttet til de nye opptakskravene – hvordan forkursene skulle gjennomføres, hvor mye undervisning som ble gitt, klageadgang, eksamen osv. Jeg sa i mitt innlegg at vi forventer at regjeringen har tatt grep og har sørget for at dette ikke skjer igjen. Kan statsråden forsikre oss om det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:36:47]: Jeg kan forsikre om at vi jobber for å få en enda bedre gjennomføring av disse prøvene enn vi hadde i fjor. Jeg kommer fortsatt til å basere meg på at det skal være institusjonene som gjennomfører, og ikke lage et fast nasjonalt A4-opplegg for hvordan man skal ha undervisningen i forkant. Det ville f.eks. gjort det vanskeligere å gjøre det de nå gjør i Tromsø, hvor de lager et mer omfattende opplegg som elevene deltar på tidligere, ikke bare et forkurs om sommeren.

Jeg er også opptatt av at det skal være klare og tydelige regler for klageadgang. Det er verdt å nevne at selv om det

alltid vil være en faglig diskusjon rundt selve oppgaven, er det ikke vi, men våre faginstanser, altså Utdanningsdirektoratet, som lager denne oppgaven, og det er de som også lager eksamensoppgavene i skolen. Jeg har tillit til at de vil lage en oppgave som er god.

Helt til slutt: Jeg tror både representanten Tynning Bjørnø og jeg er enig i at flere burde gjøre som han, nemlig ta en lærerutdannelse.

Christian Tynning Bjørnø (A) [14:37:50]: Jeg takker for svaret fra statsråden og er selvfølgelig helt enig med ham, i hvert fall i det siste. Men vi er redd for at det rotet som oppsto i fjor, kan ha virket negativt på omdømmet til lærerutdanningen, og det er viktig at vi får forsikring fra statsråden om at dette ryddes opp i.

Over til noe annet: I saken går en enstemmig komité inn for at det skal lages nasjonale rammer for veiledningen av nyutdannede lærere. Det er vi veldig glad for. Vi har stor tro på at en veiledningsordning kan bidra til at lærerne får en bedre start på sitt yrkesliv i skolen. Kan statsråden si noe om hvilke nasjonale rammer han tenker må være på plass for å sikre at alle nyutdannede lærere får tilbud om veiledning?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:38:39]: Jeg synes det blir litt feil å gjøre det, all den tid Stortinget også har sagt at dette skal utarbeides i samarbeid med partene.

Men jeg kan si noe om det jeg oppfatter som en ganske viktig nyanseforskjell mellom det som var SVs opprinnelige forslag, og det som blir vedtaket nå. Jeg oppfatter ikke vedtaket nå som at Stortinget ønsker at staten fullt og helt skal ta over veiledningsordningen – som er arbeidsgivers ansvar – som SVs forslag kanskje kunne forstås i retning av. Men jeg oppfatter at Stortinget veldig klart sier at her må staten gjøre mer, spille en tydeligere rolle og lage noen nasjonale rammer rundt veiledningsordningen som sikrer at den ikke bare blir en teoretisk mulighet eller noe som er helt opp til kommunene, men noe som alle nyutdannede lærere får ta del i.

Men nærmere detaljer mener jeg det er litt for tidlig å si noe om nå.

Anders Tyvand (KrF) [14:39:31]: I fjor var det altså 367 kandidater som hadde et så sterkt ønske om å komme inn på lærerstudiet og bli lærere, at de valgte å delta på et forkurs for å forsøke å forbedre mattekarakteren sin, men som dessverre ikke lyktes. Mange av disse hadde svært gode vitnemål, men slet altså med matematikk. Det var nok få av dem som hadde en plan om å bli mattelærere, men noen av dem hadde kanskje en drøm om å bli norsklærer, samfunnsfagslærer eller historielærer og hadde også gode karakterer i disse fagene.

Mitt spørsmål er ganske enkelt: Tror statsråden at noen av disse kandidatene kunne blitt gode norsklærere, samfunnsfagslærere eller historielærere?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:40:32]: Det er jeg helt sikker på at de kunne blitt – på samme måte som jeg er helt sikker på at hvert eneste år er det veldig mange gode leger som ikke kommer inn på medisinstudiet, veldig mange gode journalister som ikke kommer inn på journaliststudiet, mange gode potensielle sykepleiere som ikke kommer inn på sykepleierstudiet. Så dette er jo ikke

en individuell dom – selv om det blir det – men dette er jo fordi vi overordnet sett mener at høyere karakterkrav for å komme inn på lærerstudiet er viktig, både for å få studenter med enda høyere karakterer og for å øke prestisjen til både studiet og yrket.

Så må man bare konstatere at det at man kunne blitt en god norsklærer, men ikke kan bli det på grunn av mattekarakteren, ikke er noe nytt. I over ti år har det vært slik at hvis man f.eks. har 2 i matematikk, men 5 i norsk, så kom man ikke inn på lærerstudiet.

Det andre som er verdt å nevne – igjen – er at på 1.–7. trinn er matematikk obligatorisk for alle lærerne, og det vil si at der forventes alle lærere å gå ut i skolen og faktisk undervise i matematikk, selv om man tar fordypning i et annet fag.

Anders Tyvand (KrF) [14:41:39]: Jeg vil få takke statsråden for svaret. Da fikk vi jo en bekreftelse på at også statsråden mener at dagens opptaksreglement betyr at vi går glipp av en del potensielt gode lærere i framtiden.

Og så lurer jeg på: Mener statsråden at det er viktigere at en norsklærer er flink i matematikk, enn at man er flink i norsk? Og hvis ikke det er tilfellet, ville det ikke da vært mer fornuftig å ha et karakterkrav som enten så på snittet eller på de fagene som man har en plan om å fordype seg i?

Så har jeg bare ett spørsmål til, som jeg håper statsråden får tid til å svare på. Han nevnte at studenter med høyere karakterer sjeldnere dropper ut av studiet enn andre. Jeg ble bare nysgjerrig: Vet man at dette gjelder mattekarakterer spesifikt, eller gjelder det karakternivået generelt?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:42:35]: Til det siste først: Nå vil vi jo kunne undersøke – etter dette – om det fører til høyere gjennomføring. Men det som er poenget, er at studentenes høyere karakterkrav inn, som mattekravet innebærer, også fører til bedre gjennomføring generelt.

Så er mitt poeng at enhver opptaksregel gjør at noen ikke kvalifiserer seg. Og poenget her er heller ikke at matematikk er viktigere enn de andre fagene, men resonnetet til Tyvand gjelder jo også i dag, før karakterkravet. Også før vi innførte dette, var det jo slik at hvis man hadde 2 i matematikk og 5 i norsk, ville man ikke kommet inn på lærerstudiet, selv om man kunne blitt en fremragende norsklærer. Og dette ble jo gjennomført av den regjeringen hvor Kristelig Folkeparti selv satt. De hadde riktignok ikke utdanningsministeren, men man er jo kollektivt ansvarlig for det.

En av grunnene til at vi valgte ikke å heve snittet – det er selvfølgelig litt avhengig av hvordan man legger det – er at det på kort sikt ville ført til et større fall i rekrutteringen enn det å heve mattekarakteren. Det er én grunn – ikke den eneste, men det er én grunn.

Audun Lysbakken (SV) [14:43:49]: Det var en interessant innrømmelse statsråden nettopp kom med da han sa at norsk skole nå går glipp av gode lærere – hans sammenligning med f.eks. legestudiet holder jo ikke. Vi mangler ikke studenter på legestudiet, og norske legekantor og sykehus er ikke fulle av ufaglærte som vikarierer for leger med utdanning. Men det er situasjonen i skolen. For ikke lenge siden presenterte Dagbladet historien til Eline,

som har 5 i engelsk og 5 i spansk, og som ønsket å undervise i engelsk og spansk, men som ikke kommer inn på lærerstudiet på grunn av mattekarakteren sin.

Da er mitt spørsmål: Hvordan kan statsråden forsvare at Eline får nei, mens han selv sørger for at flere ufaglærte får ja til å undervise i skolen? Ville det ikke med tanke på den situasjonen være smartere f.eks. å prøve å heve snittkravet til lærerutdanningen istedenfor krav som altså stenger ute elever med høyt snitt?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:44:56]: For det første er det ingenting i denne regjeringens politikk som gjør at flere ukvalifiserte får anledning til å undervise i skolen. Hvis man ikke er kvalifisert som lærer, får man aldri fast ansettelse i skolen. Det nye som har skjedd med dette flertallet, er at det er kommet et virkemiddel for å gjøre noe med det, nemlig penger på budsjettet – etter initiativ fra Venstre – som ukvalifiserte kan søke på for å få dokumentert lærerutdanningen sin.

Så er ikke dette en innrømmelse; det er rett og slett en konstatering. Når man får enkeltsaker, går det ikke an å si at dette automatisk betyr at man ikke kunne blitt en god lærer. Men alt i alt, i sum, er vår jobb å se på høyere inn-takskrav som kan sikre både bedre rekruttering og høyere prestisje for studiet på sikt.

Det er skapt et inntrykk av at dette karakterkravet har gjort at det står så mange ledige studieplasser. Hvis man ser på de historiske tallene som komiteen har fått, vil man se at det slett ikke er unikt at det står ledige studieplasser. Det har det gjort hvert år. Og i år har vi – sammenlignet med 2006 – flere som søker lærerstudiet, selv med høyere karakterkrav.

Audun Lysbakken (SV) [14:46:09]: Det er fristende å spørre om statsråden tror at de plassene som står tomme *fordi* søkere som dem vi her har nevnt, ikke kommer inn, kommer til å føre til flere eller færre ukvalifiserte i norske klasserom i framtiden. Svaret på det er så åpenbart at jeg skal la det ligge. Regjeringens argumentasjon i denne saken holder ikke.

Men over til det gledelige, nemlig den nasjonale ordningen som nå skal komme når det gjelder veiledning. For SV er det ikke avgjørende hvordan det gjøres, men at vi får en ordning som omfatter alle nytilsatte. Derfor er jeg veldig glad for at vi har kommet fram til denne ordningen. Men det legger mye ansvar hos statsråden, ikke hos statsråden alene, men for en form for prosess sammen med partene, der Stortinget legger én avgjørende føring, nemlig at det skal være en ordning som ivaretar alle nytilsatte. Det ville vært interessant å høre – selv om jeg erkjenner at det er tidlig – hvordan statsråden nå har tenkt å gå fram for å få til en slik enighet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:47:14]: Jeg er, som jeg sa, veldig glad for den enigheten, og jeg mener at det er et veldig fornuftig formulert vedtak, fordi det balanserer det ansvaret som må ligge i kommunene. Og det mener jeg er viktig. Vi kan ikke ta over arbeidsgiveransvaret, selv ikke for kommuner som ikke gjør jobben sin godt nok. Samtidig må vi ha et større statlig engasjement, større statlig involvering og noen klare nasjonale rammer.

Det første jeg vil gjøre, er rett og slett å innkalle de relevante partene til møte, og da mener jeg at en relevant part

i denne sammenhengen også er f.eks. pedagogstudentene, ikke bare fagforeningene og voksenorganisasjonene.

Bare helt til slutt, siden representanten Lysbakken nevnte det i innledningen til sitt spørsmål: Det vil jo være slik at om man setter karakterkravet 4 i snitt, så vil også det kunne ha urimelige utslag. Det kan godt være en student der som f.eks. har en drøm om å bli norsklærer, som har 5 i norsk, men allikevel ikke 4 i snitt, som ikke vil komme inn. Så det resonnementet holder bare hvis man generelt ikke er for et nasjonalt karakterkrav.

Presidenten: Replikordskiftet er over. De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Audun Lysbakken (SV) [14:48:25]: Bare en kort stemmeforklaring: SV stemmer imot romertall I i innstillingen, til tross for at vi er positive til å prøve ut alternative opptaksordninger, både i lærerutdanningen og generelt i høyere utdanning. Men vi mener at når flertallet går inn for å beholde firerkravet i matte, og vi samtidig er i en situasjon med for mye bruk av ukvalifiserte i skolen og studieplasser som står tomme i lærerutdanningen, er det ikke riktig tid for å gjøre inngangen til lærerutdanningen ytterligere trang gjennom å prøve ut dette. Så dette er et forslag vi veldig gjerne skulle stemt for, men gitt flertallets nei til å gjøre noe med mattekravet, stemmer vi imot det i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [14:49:30]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Freddy de Ruiter og Tove Karoline Knutsen om gradvis innføring av tilbud om et enkelt skolemåltid, finansiert og begrunnet som et folkehelseiltak (Innst. 185 S (2016–2017), jf. Dokument 8:18 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjersti Toppe (Sp) [14:50:18] (ordfører for saka): Først vil eg takka forslagsstillarane frå Arbeidarpartiet som har fremja dette forslaget om gradvis innføring av tilbod om eit enkelt skolemåltid, finansiert og grunnlagt som eit folkehelseiltak.

Noreg har forplikta seg til måla til Verdas helseorganisasjon om å redusera for tidleg død av ikkje-smittsame sjukdomar som hjarte- og karsjukdomar, diabetes, kols og kreft med 25 pst. innan 2025. Blant dei globale måla som Stortinget i folkehelsemeldinga har gjort til nasjonale mål i Noreg, er det å stoppa auken i diabetes og overvekt,

10 pst. reduksjon i førekkomsten av utilstrekkeleg fysisk aktivitet, 25 pst. reduksjon i førekkomsten av forhøgja blodtrykk og 30 pst. reduksjon i det gjennomsnittlege inntaket av salt eller natrium.

Komiteen viser i innstillinga til at dei nemnde måla kan påverkast gjennom tidleg innsats knytt til betre kosthald og til fysisk aktivitet i skulen. Komiteen viser til at mange land har godt utbygde system for kosthald og måltid i skulen. I Sverige og i Finland har alle elevar i grunnskulen lovfesta rett til gratis skulemåltid dagleg.

I Noreg er 10 pst. av 6.-klassingane og om lag 25 pst. av elevane på vidaregåande skule i ein slik situasjon at dei ikkje et frukost, og ca. 10 pst. av barn mellom åtte og elleve år har ikkje med seg mat på skulen. Dette er situasjonen i Noreg, og det viser det potensialet vi har for at innføring av skulemåltid vil bety ein forskjell.

Komiteen er i innstillinga innom abonnementsordninga for frukt og grønt, som er redusert på grunn av låg oppslutning. Delen elevar som dagleg åt frukt og grønt, gjekk ned etter at ordninga vart endra frå å vera gratis til å verta ei abonnementsordning. Barn og unge et mindre frukt og grønnsaker enn dei faglege anbefalingane, og det bør bekymra oss.

I folkehelsemeldinga vart det slått fast at det skal vera enklare å velja sunt. Komiteen understrekar i innstillinga at skulen er ein viktig arena i den forbindelse. Ein samla komité deler i denne innstillinga synet til forslagsstillarane om at det å sikra at barn får sunn mat i løpet av skuledagen, er noko av det mest effektive ein kan gjera for norsk folkehelse. Det vert òg stadfesta av statsråden i svarbrevet hans til komiteen.

Velorganiserte måltid og gode måltidsopplevingar betyr òg mykje for trivsel og kan òg bidra til godt læringsmiljø.

Ein samla komité ser positivt på at det rundt om i landet er tatt fleire lokale initiativ, og at fleire skular har starta opp med fleire former for måltid i skulen. Komiteen er òg samla om at ein må prøva å finna ordningar som kan støtta opp om gode initiativ til tiltak for eit sunt kosthald i skulen.

Komiteen deler òg forslagsstillarane si bekymring for dei sosiale skilnadene i helse. Folkehelse rapporten frå Folkehelseinstituttet, datert 26. oktober 2016, viser at det er større sosiale helseforskjellar i Noreg enn i mange andre europeiske land. Kvinner og menn med lengst utdanning lever seks til sju år lenger og har betre helse enn dei med kortast utdanning. Forskjellane viser seg også mellom kommunar og bydelar. Forslagsstillarane viser til at universelle tiltak – satsingar som rettar seg mot heile befolkninga – verkar best for å utjamna forskjellar i helse.

Sjølv om komiteen er einig i at sunne skulemåltid er viktige, er det berre Senterpartiet som støttar forslaget frå Arbeidarpartiet i dag.

Senterpartiet fremjar i tillegg eit forslag om å be regjeringa «vurdere å innføre et fullfinansiert skolemåltid i ett klassetrinn i ungdomsskolen ved skolestart 2018». Det meiner vi kan vera ein måte å starta ei slik innføring på. Det er òg dette vi har prioritert i vårt alternative budsjett for dette året. Vi ønskjer å ta i bruk skulen som ein reell førebyggingsarena. Vi vil innføra éin times fysisk aktivitet kvar dag i skulen. Vi vil styrkja svømmeundervisninga. Vi vil ha ei sterkare satsing på friske skulebygg og gode ute-

areal, trygge skulevegar, innføra ordninga med frukt og grønt igjen og starta arbeidet med å innføra skulemåltid.

Eg tar med dette opp forslaget frå Senterpartiet i innstillinga.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Torgeir Micaelsen (A) [14:55:05]: Saksordføreren har på en god måte beskrevet det som er bakteppet for forslaget, så jeg føler ikke behov for å gjenta hvorfor vi har foreslått dette, men har bare en kort refleksjon. Jeg slutter meg til alt det som Kjersti Toppe sa. Det handler litt om hvordan vi diskuterer disse spørsmålene i dag, kontra da jeg ble stortingsrepresentant for snart tolv år siden. Jeg tror det i mange partier har blitt en erkjennelse av at de fellesskapsarenaene vi har, der vi treffer alle unger på et fast tidspunkt mange ganger i løpet av en uke, er noen av de mest effektive arenaene vi kan bruke for å forebygge, utjevne forskjeller og oppnå mange andre gode ting.

Hvorfor peker jeg på det nå? Jo, hvis man ser på komiteens merknader og hvordan man i de ulike partigruppene og på tvers av regjeringskonstellasjoner nå uttaler seg om saken, er ikke dette lenger en svært ideologisk og verdimelessig debatt, sånn som vi hadde for en del år tilbake. Jeg husker veldig godt at vi har hatt debatter der de som mente at det er vår jobb som foreldre å smøre mat til ungene våre, ta med ungene ut i helgene og holde dem i aktivitet, var den ene fløyen, og på den andre siden var de som mente at det nærmest bare var skolens, barnehagens eller statens ansvar. Sånn er det ikke lenger, det mener jeg er bra, og det sier noe om at vi nå er kunnskapsbaserte. En samlet komité anerkjenner langt på vei at dette er et godt tiltak. Så er bare spørsmålet hvordan det skal gjennomføres, og hvem som skal betale for det.

Statsråden peker i sitt svarbrev på at det nå egentlig er såpass mange gode prosjekter i såpass mange kommuner – og støtter det – at det nå må få sildre og gå. Det er en helt grei inngang til saken. Det er snarere veldig bra at det ikke er et ideologisk korstog mot forslaget, men en mer forsiktig tilnærming til om dette skal prioriteres innenfor den totale rammen eller ikke. Jeg synes dette er positivt. Verden går framover.

Jeg tar opp de forslagene som Arbeiderpartiet er medforslagsstiller til.

Presidenten: Representanten Torgeir Micaelsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [14:57:34]: Ved behandling av Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter ble kosthold i skolen og fysisk aktivitet for barn og unge drøftet ganske grundig. Der gis det et godt bilde på at skolemåltidet er av stor betydning for elevenes helse, trivsel og læringsmiljø. Det er allment kjent at velorganiserte måltider og gode måltidsopplevelser betyr mye for trivselen, og at dette – sammen med fysisk aktivitet – bidrar til gode læringsmiljø.

Jeg mener skolen har et klart ansvar for å styrke elevenes bevissthet omkring kosthold, matglede og helse. Dette var også noe flertallet i komiteen slo fast ved behandlingen av meldingen, ved å vise til at skolen ifølge opplæringsloven skal legge vekt på å fremme elevenes fysiske og psykiske

helse. Herunder ligger det at skolen bl.a. skal legge til rette for sosiale arenaer, gjennom f.eks. tid til og samling rundt måltidet.

Alt det jeg har nevnt her, er viktig og kan veldig godt ivaretas uten at det foreligger et lovfestet tiltak om et gratis skolemåltid.

Høyre mener det primært er foreldrenes ansvar at barna har et sunt og variert kosthold. Vi mener samtidig at foreldre og skolehelsetjenesten er viktige samarbeidspartnere for å stimulere til gode kostvaner både i barnehage og i skole. Og vi er opptatt av at barn og unge skal gis mulighet til å gjøre sunne og gode kostholdvalg både i hjemmet, i skolen og i fritidssituasjoner.

Jeg vil også vise til Helsedirektoratets nasjonale retningslinjer for skolemåltid, som er tilpasset ulike alderstrinn. Her gis det praktiske råd til skolene om hvordan man kan forholde seg til spørsmål knyttet til elevens skolemåltid. Retningslinjene tar utgangspunkt i at eleven tar med seg egen matpakke, samtidig som skolen har ordninger der elevene kan abonnere på melk og frukt.

Tradisjonen med å medbringe egen matpakke, det være seg i barnehage, skole, arbeid og friluftsliv, er svært utbredt i Norge. Ut på tur, aldri sur – med brunostskiva i sekken – er god norsk kultur.

I 2013 foretok Helsedirektoratet en kartlegging som viste at 98 pst. av elevene på 1.–4. trinn og 95 pst. av elevene på 5.–7. trinn tar med egen matpakke. Jeg synes at dette er et godt grunnlag å bygge videre på. At over 71 pst. i ungdomsskolen tok med egen matpakke og 80 pst. av landets ungdomsskoler har kantine eller matbod, er også positivt. Samtidig mener jeg det er viktig å stimulere ungdomsskolene til å lage gode matordninger, enten det dreier seg om abonnementsordning for frukt, kantine eller matboder. Her er det viktig med godt fokus på fristende og sunn mat til elevene, slik at man unngår at det utvikler seg en trend der de handler kjapp og usunn mat i nærbutikken. Dessverre skjer det litt for ofte.

Sunt kosthold med inntak av frukt og grønt og fysisk aktivitet har utvilsomt en positiv betydning for barn og unges mestringsevne. Det er derfor positivt at mange skoler og kommuner har startet ulike måltidsordninger, med ulike former for finansiering. Dette bør stimuleres og videreutvikles. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har også et ansvar for å formidle kostråd til foreldre, barn og unge.

Ny handlingsplan om kosthold, som legges frem i mars, understreker at gode kostvaner dannes tidlig, og at tiltak må ta høyde for det. Jeg ser frem til at planen kommer til Stortinget.

Morten Wold (FrP) [15:02:03]: La meg først takke forslagsstillerne for å holde tak i et viktig tema som berører skolemater, kosthold og ernæring hos barn og unge.

Vi vet at ernæring og kosthold har avgjørende betydning for vekst, utvikling og god helse gjennom hele livet. Kostvanene fra oppveksten legger grunnlaget for kostvaner senere i livet. Derfor er det spesielt viktig å legge til rette for at barn og ungdom har et variert og sunt kosthold, både hjemme og på skolen. Vi har i Norge lang tradisjon med å medbringe matpakke, enten det er på jobb, på tur i skog og mark eller på skolen. Dette er trygt forankret i den norske folkesjelen.

Det er i dag foreldrene som har ansvar for at barna spiser frokost og har med seg mat på skolen. Dette kan jeg og

mange med meg en hel del om, for alle som har barn, har stått morgen etter morgen og smurt matpakker. Det har jeg gjort, det har flere i denne sal gjort. Kanskje er det ikke alltid like lystbetont å være matpakkesmører, men det er tross alt mitt ansvar at barnet mitt får næringsrik og god mat. Uten mat og drikke duger som kjent helten ikke.

Vi vet at sultne barn ofte har vansker med å konsentrere seg. Vi vet at sukker påvirker aktivitetsnivået i feil retning, og vi vet at fett etter hvert kan legge seg på kroppen om man ikke passer på. Men det er ikke maten eller spisemønsteret alene som er årsak til feilernæring eller under- og overvekt hos barn og unge. Lavt aktivitetsnivå, bl.a. som følge av mange stillesittende aktiviteter, kan spille inn, likeså er mobbing og alle typer press også med på å forme barnets utvikling. Psykisk helse – eller uhelse – er også en svært viktig faktor som påvirker både matinntak og aktivitetsnivå.

Temaet for denne debatten er at det skal serveres skolemåltid i offentlig regi. Som jeg sa innledningsvis, er det i dag foreldre som har ansvar for at barna har mat med seg på skolen. Slik ønsker Fremskrittspartiet at det fortsatt skal være. Dessverre er det noen barn, ca. 10 pst., som ikke får med seg mat hjemmefra. Disse barna må selvfølgelig skolen og det offentlige bistå, likeledes må foreldre/foresatte kontaktes for å fastslå at det ikke dreier seg om omsorgssvikt.

Dette er en av hovedgrunnene til at denne regjeringen i 2015 fornyet Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen. Disse retningslinjene må ses på som et verkøy som forhåpentligvis bidrar til å redusere sosiale forskjeller i levevaner både i skolen og ellers i nærmiljøet. De påpeker viktigheten av samarbeid med foreldre, de sier noe om behov for måltider, næringsrik mat som frukt og grønt, viktigheten av vann og melk som drikke, viktigheten av tid nok til å spise, og de sier noe om tiltak skolene kan gjøre for å ivareta de elevene som ikke har fått med seg mat. Et slikt tiltak kan gis gjennom SFO-ordningen.

Jeg er kjent med at mange skoler tilbyr frokost og sen lunsj på SFO. Da legges kostøre til SFO-betalingen. SFO-ansatte passer også på at andre elever uten mat kan få mat der. Det er også skoler som i samarbeid med foreldre har åpnet opp for enkel daglig skolemat, og også her betaler foreldre en avtalt månedssum.

Å spise handler om mer enn å bli mett. Det sosiale samlingspunktet som måltidet representerer, er viktig for fellesskapet og for å skape trivsel. Jeg tror at foreldre flest i vårt opplyste samfunn vet hva som er sunn og riktig mat for sine barn, men jeg tror også et styrket samarbeid mellom skole og hjem vil kunne bidra til å bevisstgjøre foreldrene på det ansvaret de har for barnas kosthold.

Jeg vil understreke at spørsmålet om innføring av et gratis skolemåltid for alle elever også er et spørsmål om prioritering av skolens økonomiske og menneskelige ressurser. Alt i alt er jeg glad for at denne regjeringen har valgt å bruke landets offentlige midler på mellommenneskelige folkehelseiltak, styrking av helsestasjon og skolehelsetjenesten, styrking av samarbeid mellom elev, foresatte og skole, opprettelse av psykologstillinger, massiv satsing på mobbetiltak og kompetanseløft hos lærerne. Spesielt er jeg glad for at denne regjeringen har satt psykisk helse hos barn og unge på dagsordenen, som et av de aller viktigste folkehelseiltakene.

Gjennom ett eller flere av disse tiltakene er jeg sikker på at vi når ut til de familiene som trenger litt støtte i hverdagen – også til å få matpakkene på bordet i spisefriminuttet.

Olaug V. Bollestad (KrF) [15:06:31]: Mat, måltid, fellesskap, tilhørighet og næring hører sammen med god folkehelse. Å spise sunt er noe av det beste og mest effektive man kan gjøre for å bedre folkehelsen. Skolen blir derfor en viktig arena sammen med foreldre og også skolehelsetjeneste. Ja, jeg velger faktisk å nevne skolehelsetjenesten, for den mener Kristelig Folkeparti kan være med på å gi kunnskap til foreldre, lærere og elever om viktigheten av måltid og sunn mat. Derfor har Kristelig Folkeparti virkelig satsset på skolehelsetjenesten og fått andre partier med på å øremerke mye penger til akkurat dette, for vi tror det er et viktig incitament.

God mat og riktig mat henger sammen med trivsel og ikke minst med evnen til å ta inn kunnskap, og dermed kan man få et bedre læringsmiljø.

Det er også viktig at skoleeier, som er kommune eller fylkeskommune, og skolene selv tar dette innover seg og legger til rette for måltider der det er mulig.

I min hjemkommune tok en rektor selv rev i seilene – som vi sier – og begynte å lage frokost på den enkle måten i skolen. Dette er en stor barneskole med 400 elever. Han kokte havregrøt noen morgener i uken. Unger som var hjemme alene fordi foreldrene hadde gått på jobb, kom ofte uten å ha spist frokost. Med enkle grep – en gryte havregrøt, drikke og god drøs – spredde dette seg blant ungene, og det ble en plass med godt måltid, godt fellesskap og relasjonsbygging. For skolen kostet ikke dette mye i kroner og ører, men det skapte mer ro, økt trivsel og bedre relasjoner mellom elever og lærere, mellom skole og hjem og mellom flere av elevene seg imellom.

Skal kommunene kunne legge til rette for enkle grep, synes jeg det er bra at et flertall i komiteen i en merknad skriver at man ønsker at det skal være støtte til investeringer i forbindelse med ombygginger eller etablering av skolekjøkken, kantine, spiseområder e.l., nettopp for å legge til rette for gode, lokale grep.

Kristelig Folkeparti er som resten av komiteen bekymret for de mange sosiale ulikhetene vi ser i vårt samfunn. Dette kan vises igjen i enkle ting som om unger får med seg mat når de skal på skolen eller ikke. Matpakken er ikke lenger en selvfølge, og det er ungene som faktisk lider under det og ofte faller ut.

Folkehelseinstituttet uttaler og underbygger i forbindelse med saken at inntekt, utdanning og bosted påvirker helsen, og at man kan se forskjeller på levetid og helse om forskjellene blir for store. Altså kan det være mye forebygging i et godt måltid.

Kristelig Folkeparti skulle gjerne vært med på et prøveprosjekt, men vi har et ansvar for det budsjettforliket vi har inngått, og vil derfor komme tilbake til det ved en annen anledning, for vi ser at det ikke er sånn at gamle mønstre er for alltid. Vi ønsker faktisk å se på enkle grep som kan bedre folkehelsen, og det tror vi et godt fellesskapsmåltid i skolen faktisk kan gjøre.

Karin Andersen (SV) [15:10:53]: Jeg og SV er helt enig med representanten Bollestad i at et skolemåltid, og for den saks skyld mer fysisk aktivitet i skolen, burde vi

hatt for lenge siden. I mange år nå har Norge vært annerledeslandet på dette området. Det er en slags rar, nesten moralsk, overtone i debatten – ikke så sterk i dag, men litt til stede i dag også – om at det hefter noe litt umoralsk ved ikke å spise matpakken sin. Men det er barna som skal gjøre det. Jeg tror jeg skal vedde en tier på at de fleste i denne salen ikke har med seg matpakke, at de foretrekker å spise lunsjen sin i sosialt samvær med andre i dette huset, et ferdig, nylaget måltid, som er godt sammensatt, og der de også kan skaffe seg frukt og grønt. Og på våre møter i politikken har vi veldig ofte frukt og grønt.

Hva det er som gjør at man ikke skal sikre barna dette på skolen, forstår jeg virkelig ikke – og SV forstår det ikke. Vi vet at dette er viktig for læringen, men vi vet også at det er veldig viktig for helsen. Derfor er jeg glad for at det er helsekomiteen som diskuterer dette, for det er helsepolitikk. Jeg husker at da regjeringen vi satt i, tok over, fikk vi i hvert fall på plass frukt og grønt i skolen. Men samme dag som nåværende helseminister lanserte et ekspertutvalg for sunnere mat i butikken, kuttet regjeringen ordningen med skolefrukt. Man gikk altså på epleslang hos barna, og samtidig vedtok man å øke taxfreakvoten på alkohol. Det sier litt om prioriteringene som regjeringen har gjort. Jeg mener det er dårlig folkehelse, det er dårlig politikk overfor barna, og det er dårlig politikk når det gjelder læringen.

Jeg vet ikke om representantene fra Høyre og Framskrittspartiet ønsker å ha matpakken som en del av den såkalte kulturkanonen i Norge – det er kanskje det det er. Jeg mener vi nå er nødt til å modernisere oss på dette området. SV kommer til å foreslå og stå for at vi skal ha et gratis skolemåltid for barna våre og mer fysisk aktivitet. Det er bra for folkehelsen, og det er bra for læringen. Det er moderne, og det er faktisk ikke et luksustiltak, slik det høres ut som om noen mener det er. Det går faktisk an å være for både bananer og lærere, som diskusjonen før har vært rundt dette.

SV er glad for det initiativet som Senterpartiet har tatt i denne saken. Vi kommer til å støtte forslagene som ligger i innstillingen, men vi kommer selvfølgelig også til å følge dette opp fordi vi har dette i våre programmer framover. Og vi forutsetter da at de partiene som er enig i dette i dag, også er med på det etter valget, da vi regner med å ha en ny regjering som kan gjennomføre dette tiltaket, som det er på høy tid å gjennomføre.

Vi vet nok om helse og ulikheter i helse til å vite at dette vil spille en stor rolle. Sjølv har jeg besøkt flere skoler de siste ukene. Noen av dem har i gang enkle matordninger i egen regi. De er bra, og de sier det fungerer svært godt – særlig for noen av barna som sliter. Men det lager også et fellesskap mellom lærerne, som spiser sammen med elevene, og mellom elever som ellers ikke er så mye sammen, for man holder seg gjerne til det klassetrinnet man sjølv er en del av. Dette skaper også veldig mye sosial læring og ikke minst gode vennskap på tvers av alder og hvem vi er. Sånn er det når man er barn, sånn er det når man er ungdom, sånn er det når man er voksen. Så hvorfor vi tror at det skal være så veldig annerledes for barna enn det er for oss sjølv, det skjønner jeg ikke. Jeg tror vi må innse at det hører fortida til at vi ikke skal servere sunn og næringsrik mat på skolen.

En av de skolene jeg har besøkt, er en ungdomsskole som serverer havregrynsgrøt på morgenen. Det fungerer

utmerket. Elever som før nesten aldri kom seg tidsnok på skolen, møter nå opp, får i seg mat før de begynner undervisningen og trives med hverdagen sin. Det er så fantastisk å se at det er nesten rørende. At vi ikke fra statlig myndighet skal hjelpe kommunene med å få dette i gang for alle elevene, er det helt umulig å forstå at rike Norge ikke har råd til.

Statsråd Bent Høie [15:16:13]: Mat og måltid i skolen er av stor betydning for elevenes helse, trivsel og læringsmiljø. Mange skoler, kommuner, eller skoleeiere, som man i denne sammenheng ofte omtaler dem som, har etablert gode, ulike ordninger i samarbeid med elever, foreldre og andre samarbeidsaktører. Dette er noe som jeg roper hurra for. Noen av de gode eksemplene som representanten Karin Andersen var inne på, er også skoler som jeg selv har besøkt og sett at dette er noe en kan få til de fleste steder hvis en ønsker.

Helsedirektoratets kartlegging av måltid i skolen i 2013 viser at matpakken fortsatt har en solid posisjon i barne-skolen, mens én av tre dropper matpakken i ungdomsskolen. Men der er det også slik at veldig mange skoler allerede har ulike kantineløsninger, og en rekke skoler serverer også frokost.

Komiteen viser til NCD-målene om å redusere for tidlig død av ikke-smittsomme sykdommer gjennom tiltak innen kosthold, fysisk aktivitet, tobakk og alkohol. Dette krever bred innsats på mange områder. Regjeringen og staten støtter kommunenes og skoleeierens arbeid med måltid på flere områder. Helsedirektoratets faglige retningslinjer for skolemåltidet legger vekt på måltidets sosiale betydning og at en ikke minst må gis tilstrekkelig tid til å spise. Skolefruktordningen er et tilbud til dem som ønsker å abonnere på frukt, og TINE tilbyr abonnement på skolemelk. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet har etablert en idébank med eksempler på gode mat- og måltidsordninger, og Helsedirektoratet har utviklet et kursopplegg for kantiner i samarbeid med Opplysningskontorene i landbruket og Norsk sjømatråd. NM i skolelunsj, som jeg selv var med på finalen på, bidro til å rette oppmerksomhet mot måltidet og hvordan det også kan brukes i undervisningen. Det var flott å se det sterke engasjementet hos ungdommen som deltok i NM. I 2016 fikk 24 kommuner tilskudd til lokalt samarbeid om organisering av matordninger i skolen, og erfaringene derfra legges nå inn i idébanken. Mange kommuner er altså i gang med å prøve ut eller har allerede etablert ulike former for skolemåltid. Det er veldig bra.

Representantene peker på utfordringer som følge av sosial ulikhet i helse, levevaner, overvekt og fedme som en begrunnelse for en gradvis innføring av et skolemåltid finansiert av staten. Utdanning og arbeid er sentralt for å redusere sosial ulikhet i helse, og staten bruker også sterke virkemidler for å oppnå resultater i skolen på dette området. Samtidig bidrar vi med ulike virkemidler for å bedre barn og unges kosthold og levevaner. Dette vil også bli synliggjort i en ny handlingsplan for bedre kosthold som kommer nå i mars.

Jeg er spesielt opptatt av at matvarebransjen tar et samfunnsansvar og utvikler og tilbyr sunne produkter som er lett tilgjengelige. Jeg har derfor inngått en intensjonsavtale med bransjen om dette, som nå er i gang og virker. Dette vil også kunne bidra til nettopp å redusere sosiale forskjeller i kosthold.

Komiteen viser til at staten bør kunne støtte kommunene med bygging av skolekjøkken, kantine osv. Det er kommunen som har ansvar for å føre en folkehelsepolitikk som møter den enkelte kommunes lokale utfordringer. Kosthold er en viktig del av folkehelsearbeidet som kommunen må ivareta i planarbeidet f.eks. ved å tilrettelegge for muligheten til å tilberede mat og spise felles måltider i skole og barnehage. Dette er viktige elementer i Helsedirektoratets veiledning i folkehelsearbeidet og i forskrift for miljørettet helsevern i barnehager og skoler.

Fysisk aktivitet er, sammen med et bedre kosthold, viktig for å forebygge overvekt og livsstilssykdommer. Vi er nå i gang med å prøve ut modeller for ekstra tid til fysisk aktivitet og kroppsoving på ungdomstrinnet. Disse modellene skal nå evalueres. Jeg har tillit til at kommunene, som best kjenner de lokale forholdene, tar de grepene som er nødvendige for at elevene skal få gode rammer for måltidet i skolen, og for å bidra til god helse, trivsel og læringsmiljø i skolen. Staten bidrar som sagt på en rekke områder for å gjøre denne jobben enklere i kommunen ved å spre kunnskap, gi veiledere og få fram de gode eksemplene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tove Karoline Knutsen (A) [15:21:06]: Helsedirektør Bjørn Guldvog er ute i media i dag med en bekymringsmelding om at vi sakker akterut når det gjelder helsestilstanden i Norge sammenlignet med andre land. Helsedirektøren peker særlig på de unges helseproblemer og understreker at oppvekst, skolegang, videreutdanning og arbeid henger nøye sammen med hvordan helsa vår blir, og hvor mange leveår vi får.

I dag foreslår Arbeiderpartiet gradvis innføring av et enkelt skolemåltid, finansiert over Helse- og omsorgsdepartementet – som et folkehelseiltak. Svaret fra statsråden til komiteen er at av de folkehelseiltakene som han ser at staten skal finansiere, er ikke dette det han vil prioritere. Og da lurer jeg på: Ser ikke statsråden at han med dette svaret langt på vei lukker døra for et forslag som er helt i tråd med det folkehelseforskere sier er det viktigste, nemlig universelle tiltak og tidlig innsats?

Statsråd Bent Høie [15:22:06]: Jeg tror ingen av dem som hørte mitt innlegg, opplevde det som en dør som ble lukket – tvert imot. Her foregår det utrolig mye bra, og dette vokser fram med ulike lokale løsninger i kommunene, og staten bidrar med det, og det mener jeg er en god løsning.

De områdene som vi har prioritert å bruke mer direkte statlig finansiering på, er universelle tiltak som når alle, og jeg er helt enig med helsedirektørens analyse i dag. Det er grunnen til at regjeringen, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, har prioritert nærmere 1 mrd. kr mer til skolehelsetjenesten og helsestasjonene, som har bidratt til at den utviklingen vi så under forrige regjering, nemlig at tilbudet til barn og unges psykiske helse gradvis ble dårligere i kommunene, nå har snudd, og at vi er i ferd med å ta igjen etterslepet som vi arvet.

Det er også slik at når det gjelder frafall i skolen, er det viktig med tidlig innsats. Derfor er denne regjeringens prioritering veldig klart et stort løft for kompetanse i skolen gjennom Lærerløftet.

Tove Karoline Knutsen (A) [15:23:18]: Det som er vanskelig å forstå, er at helsesøstre, skolehelsetjeneste og god innsats for læring, altså gode lærere, skal stå i motstrid til dette. Gode lærere er et skolepolitisk tiltak som vi er helt enig i, og vi har bevilget mer enn det regjeringa har gjort. Vi har også bevilget øremerkede penger til skolehelsetjeneste og helsesøstre i kommunene. Det er vi også helt enig i at skal løftes.

Men igjen: Hvorfor vil ikke statsråden gå dette siste stykket med det som vi ser er det aller viktigste i et ernæringsperspektiv, i et folkehelseperspektiv? I forarbeidene til handlingsplanen snakker man om barn og unge – og her treffer man alle barn og unge. Er ikke statsråden bekymret for at han nå lukker døra, som han sier til oss i sitt svar at han gjør?

Statsråd Bent Høie [15:24:29]: Det er ikke noen dører som blir lukket flere ganger fordi om representanten sier det. Det finnes mange gode måter for kommunene å legge til rette for gode måltider i skolen, både når det handler om at skolen selv tilbyr måltider, enten det er frokost eller lunsjer, eller det handler om å legge til rette for tiden barna trenger for å spise den maten de har med seg hjemmefra. Det er jo det som i dag er et hovedproblem i skolen, at matpakken ikke blir spist fordi barna ikke får tid nok til å sette seg ned og spise matpakken, i et godt miljø med en voksen til stede. Det er også viktig at de tiltakene vi kommer med fra statens side, er kunnskapsbaserte, og at de er målrettet mot de områdene som det faktisk er utfordringer på.

Jeg er veldig for at det vokser fram ulike løsninger, men jeg er også veldig for at det faktisk kan gjøres nettopp med utgangspunkt i at staten bidrar med kunnskap og erfaringer, og at kommunene finner de lokale løsningene.

Kjersti Toppe (Sp) [15:25:50]: Statsråden uttaler ofte til meg at det er bedre med handling enn med ein handlingsplan. No er det statsråden som viser til ein ny handlingsplan for bedre kosthold, samtidig som han sjølv og regjeringa kuttar ut gratis frukt og grønt og er for eit skulemåltid så lenge det ikkje kostar staten pengar.

Spørsmålet mitt er om det ikkje bekymrar statsråden at regjeringa er så defensiv når det gjeld kosthold og gjer det motsette av det som statsråden sa i replikken sin i stad, å prioritera universelle tiltak som når alle. Korleis kan denne regjeringa då kutta ut gratis frukt og grønt, som nettopp hadde nådd alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn? Det same gjeld òg spørsmålet om skulemåltid.

Statsråd Bent Høie [15:26:49]: Vi prioriterer universelle tiltak som når alle, men det er ikke alltid vi bruker de samme virkemidlene som Senterpartiet og Arbeiderpartiet ønsker. Derfor er jeg veldig enig i det innlegget som representanten Torgeir Micaelsen holdt som Arbeiderpartiets hovedinnlegg på dette området. Jeg mener at den innsatsen vi gjør – f.eks. i samarbeid med dem som lager og selger maten i Norge, med å redusere salt, mettet fett og sukker – er universelle tiltak som når alle. Vi bruker ikke venstresidens og Senterpartiets tradisjonelle virkemiddel, som er avgifter og reguleringer, men vi bruker samarbeid som en løsning. Vi har tro på lokaldemokratiet, og vi har tro på kommunene. Vi tror at når kommunene ser gode eksempler fra andre kommuner, når de får kunnskap om

hvor viktig dette er, når de får retningslinjer og veiledere fra staten som forteller hvordan de skal gjøre det, vil vi se at det vokser fram veldig mange ulike løsninger – ikke byggeløsninger som liksom handler om at nå skal alle bygge en kantine på en skole som skal se slik ut, men løsninger som er tilpasset de lokale forholdene. Vi ser at det fører til at flere og flere skoler etablerer ulike løsninger, men de er tilpasset de lokale forholdene.

Kjersti Toppe (Sp) [15:28:05]: Eg har igjen eit spørsmål om frukt, for når statsråden seier at han og regjeringa prioriterer universelle tiltak som når alle, må eg spørja ein gong til: Korleis kan då statsråden forsvare å ta vekk ei ordning som var til alle barn og unge? Korleis kan statsråden som helseminister forsvare det?

Eit spørsmål til om abonnementsordninga: Statsråden sa i innlegget at dette er eit alternativ for dei som vil abonnere. Det er faktisk mange skular i Noreg som ikkje tilbyr abonnementsordninga. Er det noko som bekymrar statsråden?

Det siste gjeld tid til skulemåltid: 50 pst. av skulane oppfyller dei faglege krava til 20 minutt. Kva gjer statsråden aktivt for det – kva har han har gjort, og kva vil han gjera i tida framover?

Statsråd Bent Høie [15:29:14]: Det vi har gjort når det gjelder skolefruktordningen, er at vi har prioritert abonnementsordningen, som er en ordning som er frivillig, og som kommunen og foreldrene kan benytte seg av. Det er også slik at politikk av og til handler om prioritering. Denne regjeringen har prioritert å bruke de pengene som forrige regjering benyttet til lovfestet krav om frukt og grønt i skolen, til å starte opp og gjennomføre det kunnskapsløftet som vi nå får med etter- og videreutdanning av lærere, fordi vi mener at gjennom abonnementsordningen og gjennom at det er mer konkurranse om frukt og grønt i butikken, kan de aller fleste sende med barna et eple eller en banan i skolesekken. Men ingen foreldre kan sende med barna en kompetent lærer i skolesekken, som kan fange opp dem som har de største utfordringene med å lære i skolen.

Karin Andersen (SV) [15:30:19]: Jeg satt og ventet på at akkurat den skulle komme, det er jo denne merkkelige motsetningen som settes mellom at man skal kunne ha gode måltider for ungene og nok lærere. Dette går det an å prioritere hvis man vil, jeg registrerer at Høyre ikke har gjort det. Det er også en realitet at forskjellen i helse er stor. Den løses ikke ved abonnementsordninger, for da er det noen som har råd, og noen som ikke har råd. Hvis vi skal nå alle barna, også de som har lettest for å bli rammet av sosiale helseforskjeller, er det å lage et felles måltid den beste løsningen på skolen, for der går alle barna. Da når vi alle barna samtidig. En abonnementsordning er heller ikke et felles sosialt måltid – den er en og en og hver for seg, og noen har og noen har ikke. Det er helt i strid med det statsråden mener. Hvorfor mener statsråden at man må velge mellom frukt og bedre lærere?

Statsråd Bent Høie [15:31:33]: Prioritering handler ikke om at ting står i motsetningsforhold til hverandre, prioritering handler om å sette noe foran noe annet. Så er det slik at jeg lar meg ikke på noen som helst måte belære

verken om folkehelsepolitikk eller om sosiale ulikheter av et parti som står på tobakksindustriens side når det gjelder kampen mot at barn og unge blir avhengig av tobakk. Det er helt utrolig at SV klarer å snakke om sosial ulikhet, helse og folkehelse uten å rødme når partiet i Stortinget stemmer imot innføringen av standardiserte tobakkspakninger og snuspakker. Tobakk er fortsatt hovedforklaringen på sosial ulikhet når det gjelder helse i Norge. Det er hvert år 6 000 mennesker som dør som følge av tobakksbruk i Norge. Folkehelseinstituttet er veldig tydelig på at dødsrisikoen ikke er sosialt likt fordelt. Nei, tobakk er en hovedforklaring på sosial ulikhet i Norge, og SV står på tobakksindustriens side i den kampen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Line Kysnes Vennesland (A) [15:32:56]: Rundt om i Norge sitter det mange barn og unge som sliter med konsentrasjonen gjennom skoledagen. Et viktig og riktig grep for mange av dem er å få i seg næring i løpet av den tiden de er på skolen. Altfor mange, spesielt ungdommer, dropper frokosten, og mange av dem dropper også å få i seg lunsj. Det betyr at de går en hel skoledag uten å spise noe i det hele tatt. Da blir de trøtte, de blir umotiverte, og de blir ukonsentrerte.

Dessverre er det sånn at ikke alle har foreldre som sørger for at man har med seg mat på skolen. For noen er det kanskje helt andre tema som er i fokus hjemme. Det er ikke alltid barn og unge får med seg sunne og gode matvaner hjemmefra. Da er skolen en god arena der man kan forebygge og gi gode vaner fra starten av.

Det er dessverre heller ikke sånn at alle skoler har kantiner tilgjengelig. Derfor er forslaget om å støtte investeringer til ombygging eller etablering av kantiner eller skolekjøkken veldig viktig. Hvis vi ønsker at skolene skal tilrettelegge med måltid, må vi også stimulere til at de kan få det til. For kommunepolitikere er det lite som stimulerer mer enn statlige tilskudd til oppgaver som ikke er lovpålagte. For det er en kjensgjerning at det er ikke skolemåltid som står øverst på agendaen til økonomisk sulteførede kommunepolitikere.

Hvis vi mener noe med at det er forebyggende og helsefremmende at norske skoleelever spiser et måltid i løpet av skolehverdagen, er det faktisk sånn at vi må gjøre noe aktivt med det. Det blir for tilfeldig at det er opp til hvilken kommune og hvilket fylke en bor i, om en får tilbud eller ikke. For er man så heldig at man bor i rød-grønn-gul-styrte Aust-Agder, tilbyr alle videregående skoler nå fra høsten frokost til elevene. De har skjönt at det er et verktøy for å skape et bedre læringsmiljø, og ønsker at alle skal få en god start på dagen for å yte sitt beste resten av skoledagen. For skoler som har gjort dette, er det som mange her har pekt på: Man oppdager at det at en klasse deler et måltid sammen, gjør at man bygger broer på tvers av grupperinger i klassemiljøet, og det gjør noe med miljøet. En klasse der man kjenner hverandre og er sosiale på tvers av grupperinger, forebygger mobbing og utestenging, og det skaper trivsel og trygghet.

Det er mange gode grunner til at et måltid i skolen er en god idé. Det nytter derimot ikke bare å være enig om det og snakke om det, man må handle og legge til rette for at

det skjer, og det er nettopp det Arbeiderpartiet ønsker at Stortinget skal gjøre.

Sofie Margrethe Selvikvåg (Sp) [15:36:04]: Norge er et av få land som ikke har et tilbud om skolemåltid. Nylig uttalte samtlige ungdomsskoler i Sandnes at de ville hatt kantine om det hadde vært plass til det på skolen. En rektor ved en av ungdomsskolene sa at med et kantinetilbud ville garantert alle elevene fått i seg mat i løpet av skoledagen.

Alternativet med å bruke nærbutikken er ikke et reelt alternativ. Når elevene er på skolen, er de skolens ansvar, og de kan ikke ivareta dette utenfor skolens område. Det er selvfølgelig heller ikke et ønskelig alternativ.

Det er flere og flere skoler i landet som innenfor eget budsjett prioriterer å gi et enkelt mattilbud til elevene sine, nettopp fordi de ser verdien av det. De viser gjennomgående til gode erfaringer, og elevene setter stor pris på tilbudene. Enten det er frokost eller det er et annet skolemåltid, er det viktig – ja, det er basalt – for å få nok energi til en lang skoledag, det å ha muligheten til å velge sunne alternativer som gir metthetsfølelse og energi til en lang dag på skolen og et godt grunnlag for aktiviteter som skal gjennomføres etter skoletid.

Måltidssituasjonen har også en betydelig sosial og adferdsutviklende effekt. Det å sitte ned sammen regelmessig og dele mat, og ikke minst kultur, har en verdi i seg selv. Dette er kanskje noe underkommunisert i debatten om skolemat. Dette har stor betydning for enkelteleven og for det psykososiale miljøet ved skolen. Alle elever opplever ikke måltid hjemme som er velorganiserte, og som har en sosialt utviklende dimensjon utover det å bli mett. Sånn sett vil skolemåltidet gi et betydelig bidrag utover det ernæringsmessige til elevens psykososiale utvikling og til det psykososiale miljøet på skolen.

Det er krevende å forstå at noen partier kan ri prinsippet om å dyrke en matpakkeidyll på skolene, en matpakkeidyll som langt ifra inkluderer alle elevene. Det er ingen som vil matpakken til livs, den har gode kår på familieturer i helgene og som et godt supplement på lange dager med aktiviteter utover skoletiden.

Dette er et bredt helsefremmende tiltak som vil nå vidt, og som vil få sterk støtte fra bl.a. Landsgruppen av helseøstre, som nettopp har både ernæring og psykososial utvikling som et av sine fokusområder i skolehelsetjenesten over hele landet.

La oss gi våre barn det beste grunnlaget med tilbud om et enkelt skolemåltid, finansiert som et folkehelseiltak.

Tove Karoline Knutsen (A) [15:39:13]: Jeg kunne ikke dy meg for å ta den lissepasninga som statsråden la med å begynne å snakke om tobakksreklamesaka. Jeg må jo få lov til, i anstendighetens navn, å minne om at i den saka la statsråden fram forslag om å oppheve aldersgrense og oppstillingsforbud mot tobakksgodteri – godteri – for barn og unge, i glansfulle pakker med Disney-figurer, samtidig som voksne skulle ha gusjegrønne pakker. Alle var imot det, ingen skjønte bæra, president – unnskyld uttrykket! Folkehelseinstituttet, Kreftforeningen, Nasjonalforeningen for folkehelsen sa: Hva i all vide verden er det statsråden tenker på? Statsråden sto på sitt, men av og til, og ikke så rent sjelden, er Stortinget klokere enn statsråder. Så i dette tilfellet ble statsråden reddet av gongon-

gen og ble hanket inn, sånn at vi fikk rammet dette inn på et relativt anstendig vis, og gongongen i denne sammenheng var saksordfører Knutsen – jeg bare minner om det sånn på tampen. Så jeg håper statsråden heretter ikke snakker så veldig høyt om tiltak som skal hindre dårlig atferd hos barn og unge, for her har han et stort svin på skogen, som vi har klart å jage ut.

Karin Andersen (SV) [15:41:06]: Jeg traff tydeligvis et ømt punkt hos statsråden med det ganske usaklige svaret jeg fikk. Jeg har vært antirøyker hele mitt liv og har kjempet for røykelov og mot reklame, og det var vel sånn at man kanskje kunne tenkes å bli overtalt til å være enig med statsråden i saken. Men å gjøre det til den viktigste saken i kampen mot alvorlig sykdom og død som skyldes tobakk, synes jeg høres litt rart ut. Vi har hatt mange andre tiltak som virker mye bedre. Så det var ulike syn på det, men jeg har aldri imøtegått de argumentene som statsråden hadde på dette. Jeg synes det var et veldig rart angrep, særlig fordi det vi snakker om nå, og det jeg spurte statsråden om, var om det virkelig var sånn at regjeringen ikke hadde råd til å kunne prioritere at ungene fikk både frukt og grønt og flere lærere. Det er fullt mulig å få til det, for det har SV fått til innenfor sine budsjetter, uten store problemer, men da har vi jo ikke prioritert masse penger til landets rikeste.

Det som jeg synes statsråden unngår å svare på i disse sakene, er: Når vi vet at universelle ordninger er det som best kan utjevne forskjeller i helse, og vi vet at skolemåltid og det barna spiser, er veldig viktig opp mot sosiale helseforskjeller, hvordan kan han da argumentere for at frivillige ordninger med abonnement skal kunne erstatte det? For det gjør ikke det. Det erstatter ikke det for noen.

Det er slik at en del skoler gjør dette – ja. Det er bra, men her burde staten bidra til at dette blir gjort alle steder. Det er en god måte å bruke penger på, det er en veldig god måte å bruke offentlige penger på, for å sikre folkehelse for barna framover og gode vaner. I tillegg er det et veldig positivt bidrag til det sosiale mellom elevene i skolen.

I utgangspunktet trodde jeg faktisk at vi var ganske enige om dette, men med statsrådets litt rabiate angrep på meg når det gjaldt tobakkslovgivningen her i landet, skjønner jeg jo at det å sikre at flere barn får et skolemåltid, er ganske fjernet fra det statsråden egentlig har tenkt å prioritere. Jeg tror ikke at gode innbyggere i landet formes av antall svette brunostskiver man har konsumert gjennom skolegangen sin.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:44:21]: Debatten tok ei uventa og spennande vending, og til det kan vi kanskje berre konkludere med følgende: Kongen har utrusta kongeriket Noreg med ein helseminister som meiner at anonymisering av tobakkspakker er eit viktigare folkehelseiltak enn skulemat. Det er noko historisk over den gjerninga, men der er vi i dag.

Dei fleste elevar et frukost før dei går på skulen, men ikkje alle. Dei fleste har med niste, men ikkje alle. Og ikkje alle har med sunn mat. Barn frå høgare sosiale lag har oftare med seg matpakke, og matpakka er oftare sunn.

Det er store helseforskjellar i befolkninga, og dei begynner å utvikle seg tidleg i livet. Sunne vanar i barneåra forplantar seg vidare, og motsett. Feilernæring, overvekt og konsentrasjonsproblem som følgje av dårlege matvanar

er eit aukande problem blant norske barn og unge. Det vil gi seg utslag i framtidige helsestatistikkar med eit aukande tal menneske med livsstilsrelaterede sjukdomar. Usunn mat og mangel på fysisk aktivitet er blant dei største truslane mot den framtidige folkehelsa. Det må setjast i verk effektive tiltak for å snu denne trenden.

Eit skulemåltid er først og fremst eit folkehelseiltak, men vil også ha positiv læringseffekt. Senter for forskning på helsefremjande arbeid, miljø og livsstil, HEMIL-senteret ved Universitetet i Bergen, har konkludert med at skulemat gir auka konsentrasjon og yteevne blant elevane. Ulike studiar viser at elevar som et regelmessig og har eit balansert kosthald, som inneheld frukt og grønnsaker og ei passe mengd feitt, gjer det betre på skulen og fungerer betre sosialt.

Eit forskingsprosjekt med skulemåltid på fire nordtrønderske skular konkluderte med at både elevar, foreldre og lærarar var fornøgde. Elevane fekk meir energi og vart mindre slitne på slutten av dagen, rapporterte lærarane etter prosjektet. Helsedirektoratet har vidare anbefalt, på fagleg grunnlag, at det skal vere tilbod om gratis mjølk, frukt og grønnsaker i heile skulen. Dei anbefalar også at det blir vurdert å teste ut modellar for skulemåltid, særleg på ungdomstrinnet.

Mange land tilbyr også skulemat i dag. Våre naboland Sverige og Finland har lange tradisjonar og gode erfaringar med å tilby elevane skulemåltid. Føremålet med skulemåltida i desse landa har vore å gi elevane den anbefalte ernæringa, energien, men også å hjelpe elevane til å oppretthalde konsentrasjonen for læring mens dei er på skulen.

SV har gong på gong foreslått dette. Det er storvegnes at fleire parti begynner å sjå det same som vi gjer, og bidreg i kampen for skulemat. Dette er vegen å gå for folkehelsa, og han er litt større enn anonymiseringa av tobakkspakker.

Kjersti Toppe (Sp) [15:47:40]: Eg skal dra saka tilbake til det som forslaget eigentleg handlar om. Det er å be «regjeringen fremme forslag om hvordan man gradvis kan innføre tilbud om et enkelt skulemåltid for alle aldersgrupper, finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett», og at det «må pekes på ulike alternativer for finansiering, organisering og innretning av skulemåltidet».

Dette forslaget fell. Eg vil presisera at det er ikkje eit forslag om å innføre eit nasjonalt skulemåltid, som skal ut på alle skular. Det er eit intensjonsforslag der regjeringa kunne koma tilbake med ei sak om at dette kan innførast nedanfrå og opp, og om den beste måten å gjera det på. Det er eit intensjonsforslag der Stortinget, dersom det vart vedtatt, hadde gitt eit tydeleg signal ut om at dette er noko som Stortinget synest er veldig bra om ein fekk til, fordi det er ei viktig helseprioritering. Vi har hatt mange forslag om skulemåltid i denne perioden, i alle fall eitt, men det nye med dette forslaget er at det no ligg i helsekomiteen, og det skal finansierast over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett fordi det er eit viktig folkehelseiltak. Ein samla komité seier i innstillinga at det å sikra at barn får sunn mat i løpet av skuledagen, er noko av det mest effektive ein kan gjera for norsk folkehelse. Slik sett er eg einig med representanten Torgeir Micaelsen i at det verkar som om det er ei ny erkjenning at mat og kosthald er viktig. Vi har nærast eit klassedelt kosthald i Noreg, men i skulen kan vi gå inn og sikra alle barn og unge eit sunt kosthald. Ser ein på innstillinga frå komiteen, er det veldig mykje som er samrøys-

tes, og ein kan få eit inntrykk av at no er det ei ny erkjenning.

Debatten i dag og statsrådens replikk har fått inn dei gode, gamle skiljelinjene i dette når statsråden svarer at det er viktigare å bruka desse pengane, som var brukte til gratis frukt og grønt, til å finansiera vidareutdanning for lærarar. Framstegsparti-representantar er ærlege i debatten om at dei ikkje prioriterer eit gratis skulemåltid. Der er det matpakka som gjeld.

Eg trur at vi har ein veg å gå for å få gratis skulemåltid, iallfall skulemåltid i norsk skule, men det viktigaste er at vi må begynna å sjå på dette som ei folkehelseprioritering.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:50:50]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ruth Grung, Hadia Tajik, Kjersti Toppe, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud, Marianne Aasen, Torgeir Micaelsen og Ingvild Kjerkol om en offensiv politikk for å øke antallet helsefagarbeidere (Innst. 179 S (2016–2017), jf. Dokument 8:19 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ingjerd Thon Hagaseth (V) [15:51:47]: Jeg må få presisere innledningsvis at jeg møter som vararepresentant for representanten Ketil Kjenseth denne uken, og det er Kjenseth som har vært saksordfører i denne saken. Mitt innlegg er derfor i hovedsak hans innlegg.

Innledningsvis vil jeg takke representantene som har fremmet forslaget. Helsefagarbeidere utgjør en viktig yrkesgruppe for mange brukere og pasienter. De siste årene har det vært en stor vekst i antall helsefaglig ansatte i både stat, kommune og privat sektor. Vi vet at behovet kommer til å vokse ytterligere de neste årene, særlig fra 2025. Vi antar at i 2030 må 30 pst. av alle 18-åringer velge helsefaglig utdanning for at vi i Norge skal holde tritt med dagens standard i pleie- og omsorgssektoren.

Det er gledelig at komiteen er svært samstemt om at vi må rekruttere aktivt og offensivt for å sikre tilgang på nok helsefagarbeidere med riktig og nødvendig kompetanse i årene framover. En enstemmig komité mener sågar at arbeidet med rekruttering må starte tidlig på ungdomsskolen, og at det særleg må arbeides bevisst slik at også flere gutter velger helse- og omsorgsfag. Økt andel menn inn i helse- og omsorgssektoren vil være helt avgjørende for å kunne rekruttere nok arbeidskraft til sektoren i årene framover. I tillegg er det viktig at brukerne møter en tjeneste hvor begge kjønn er representert, og for arbeidsmiljøet er det også viktig å sikre et mangfold.

Komiteen ønsker at det etableres og utvikles flere tiltak for å rekruttere flere menn, og viser til at mye bra arbeid gjøres, som f.eks. rekrutteringssatsingen Menn i helse, som har som formål å rekruttere menn inn i helse- og omsorgstjenestene. Men det er også viktig at kommunesektoren styrker sin innsats med både å øke antall lærlingplasser og å sørge for at lærlingløpene frister helsefagarbeideren til videre innsats i yrket. I for mange tilfeller ser vi at unge lærlinger heller skremmes enn fristes av lærlingtiden i pleie- og omsorgssektoren i kommunene. Et variert lærlingløp, med tanke på både oppgaver og ansvar, er viktig. Dessverre blir altfor mange satt til rutinepregede oppgaver uten oppfølging. Dette er en rekrutteringspolitikk vi verken kan være bekjent av eller har råd til – vi har ingen å miste.

Komiteen er enig om at målrettet, systematisk rekrutterings- og kompetansepolitikk er avgjørende i arbeidet for å utvikle framtidens helsetjeneste, og viser til Meld. St. 26 for 2014–2015, Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet, og Meld. St. 11 for 2015–2016, Nasjonal helse- og sykehusplan. Begge meldingene understreker at vi står overfor økende og endrede behov i helse- og omsorgstjenesten. Hele samfunnet er i stor endring, med store teknologiske framskritt, og dette gjør at behovene i alle sektorer må omstilles i raskt tempo, noe som også merkes i helse- og omsorgssektoren. Rett kompetanse til rett tid på rett sted er avgjørende for å sikre likeverdige helsetjenester i hele landet.

Helsefagarbeidere er en viktig personellgruppe i spesialisthelsetjenesten, men komiteen vil understreke at behovet er særlig stort innen primærhelsetjenesten i kommunene. Det er også der de fleste helsefagarbeiderne jobber. Kompetanseløft 2020 inneholder en rekke tiltak for å styrke og øke kompetansen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og som vier helsefagarbeidet oppmerksomhet. Komiteen vil understreke at det er viktig å sikre relevante og oppdaterte utdanninger, og at det er bra at det er satt i gang et arbeid med fornyelse av tilbudsstrukturen på yrkesfag. Det er grunnleggende viktig at utdanningene er tilpasset sektorens behov.

Komiteen viser til at dårlige norskkunnskaper kan utgjøre en barriere for helsefagarbeidere, og er derfor glad for at det i Kompetanseløft 2020 gis stimuleringstilskudd til å opprette yrkesfaglig språkopplæring innenfor helsefagarbeiderfaget. Både flyktninger, asylsøkere og arbeidsinnvandrere vil være en mulig kilde til å øke antall helsefagarbeidere og hjelpe oss med å opprettholde både kapasitet og kvalitet i sektoren.

Ny teknologi kan friste flere til sektoren. Dette kan også være et av bidragene til å rekruttere flere menn. Det er viktig å legge til rette for at det er mulig å komme inn i sektoren med både annen utdanningsbakgrunn og annen realkompetanse. Det er derfor gledelig at alle partier støtter opp om den såkalte Y-veien for å kvalifisere til sykepleierutdanning. Karrieremuligheter er viktig i alle sektorer.

Til slutt vil jeg få legge til på Venstres vegne at fagskoletutdanningen også må løftes fram som særlig viktig med tanke på etter- og videreutdanning. Det pågår nå forsøk med nye studieplaner med en egen studieretning innen velferdsteknologi på fagskolenivå. Det er viktig at helsefagarbeidere, som tannpleiere, legesekretærer og aktiviteter, også får tilgang til slike videreutdanningsløp. Dette er yrkesgrupper som har bred erfaring med pasientkontakt.

Ruth Grung (A) [15:56:55]: Kompetanse og personellressurser er den største og viktigste innsatsfaktoren i helse- og omsorgstjenesten. For Arbeiderpartiet er det avgjørende at vi klarer å utvikle en mer målrettet og systematisk rekrutterings- og kompetansepolitikk. Samfunnet står overfor betydelige utfordringer med å gi helsehjelp til alle som trenger det i framtiden. Det er behov for en helhetlig gjennomgang av utdanningssystemene, hvordan vi organiserer oss, arbeidsdeling, kompetansekrav, karrieremuligheter og et systematisk etter- og videreutdannings-tilbud.

Det er få områder som er så kompetanseintensive som helse. Vi når ikke målene for kvalitet og pasientsikkerhet uten dyktige fagfolk. Vi har mange ulike helseprofesjoner, men helsefagarbeideren er en av dem som i liten grad har blitt omtalt i sakene vi har hatt til behandling i denne perioden. Arbeiderpartiet mener vi trenger å videreutvikle et sterkt fagarbeidersjikt som arbeider tett på pasient og bruker. Det er behov for flere lære-plasser, bedre karrieremuligheter og bedre kvalifiseringsmuligheter for voksne. Aldri før har så mange ungdommer valgt helsefag i videregående opplæring, men til tross for det store behovet for arbeidskraft faller veldig mange fra underveis.

Lærlingordningen har mange fortrinn. Innholdet er utviklet av dem som skal bruke kompetansen. Arbeidsgiver har en unik mulighet til å gi opplæring i grunnleggende verdier, holdninger og praksisnær fagkompetanse. Når andre helseyrker kun har praksisutplassering i utdanningen, forstår vi at det tar litt tid før helsesektoren lærer seg å ta i bruk lærlingordningen.

Som lærling skal en ikke bare lære om faget, men også hvordan en skal bruke faget i samspill med kollegaer, forholde seg til ledelse og andre profesjoner og samarbeid. Lærlingen er under opplæring i faget samtidig som vedkommende er arbeidstaker og ansatt, og blir dermed sosialisert inn i yrket. Det er en unik læringsarena som har gitt oss konkurransefortrinn i kraft av selvstendige fagarbeidere i håndverk og industri. Dette potensialet bør også helsesektoren klare å ta i bruk.

Lærlingordningen er en effektiv rekruttering av framtidige arbeidstakere, mens mange kommuner fortsatt ser på inntak av lærlinger som et samfunnsoppdrag for å gi ungdom opplæring. Den virkeligheten som møter ferdig utlært ungdom, er dessverre kommuner som i beste fall tilbyr dem en småprosent-stilling kombinert med vikariater. Kommuner vil ikke klare å tiltrekke seg ungdom før de får orden på dette og kan tilby dem faste 100 pst.-stillinger etter at de er ferdig utlært.

Samhandlingsreformen stiller store krav til ny kompetanse. Kommunene må bruke den muligheten de nå har til å tiltrekke seg de mest motiverte ungdommene. Det er mange som i voksen alder ønsker å jobbe i helsesektoren. Det må utvikles gode, fleksible ordninger som er tilpasset voksne, for å gi dem formalkompetanse. Det gjelder også mange innvandrere, og de trenger i tillegg gode, tilpassede språkopplæringskurs. Fagskolene må også videreutvikles.

I saken er det også omtalt en rekke andre tiltak som vi mener vil være med på å heve statusen til helsefagarbeideren. Regjeringen har hatt hovedfokus på høyere utdanning. Arbeiderpartiet mener det også er behov for et sterkt fagarbeidersjikt i helsesektoren. Vi trenger en analyse av hvilken rolle helsefagarbeideren skal ha i framtidens helsetje-

neste og utarbeide en strategisk plan på bakgrunn av den analysen.

Men det er svært gledelig – og jeg tror jeg kan berømme spesielt han som skal ha ordet etter meg, for å ha gjort en innsats her – at vi etter så mange år har klart å innføre Y-veien, slik at helsefagarbeidere som ønsker det, kan utdanne seg videre til sykepleier uten å måtte ta omveien om studiekompetanse. Det gir gode karriereveier for helsefagarbeidere, men også bredde blant sykepleierne, for det å ha den praktiske tilnærmingen til faget er en verdi i seg selv, og det mangfoldet trenger vi innenfor helsesektoren. Det er ulike veier til kunnskap. Praktisk tilnærming er likeverdige med en akademisk tilnærming.

Y-veien bør også utvikles videre mot vernepleie. Vi vet at Høgskolen i Oslo og Akershus har startet, og vi ser fram til at høyskoler rundt omkring i resten av landet også griper denne sjansen.

Dermed fremmer jeg de forslagene som Arbeiderpartiet står bak.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Ruth Grung har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sveinung Stensland (H) [16:01:54]: Skal vi ha en velfungerende helsetjeneste, må vi sikre tilgang på stabil, god og oppdatert arbeidskraft. Helsefagarbeiderne er en av bærebjelkene i helsetjenesten. Derfor er vi, i likhet med forslagsstillerne, opptatt av å legge forholdene til rette for flere helsefagarbeidere. Regjeringen har utarbeidet en egen plan for rekruttering, kompetanse- og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, nemlig Kompetanseløft 2020. Her er helsefagarbeiderne trukket frem som en viktig gruppe.

Vi trenger helsefagarbeidere i alle deler av helsetjenesten, men utviklingen i den mer spesialiserte delen av helsetjenesten stiller økende krav til spesialkompetanse. Vi ser at det i sykehus er økende krav til de ansattes kunnskaper, derfor er det viktig ikke å miste behovet for flere spesialsykepleiere og sykepleiere med utdanning på mester nivå av syne. Vi er altså enig i at det trengs flere helsefagarbeidere, men vi mener også at det å ha høyest mulig nivå på de spesialiserte delene av spesialisthelsetjenesten er viktig.

Vi er uenige i at det skal utvikles en egen strategi og tiltaksplan for å øke antall helsefagarbeidere. Vi mener at det helhetlige arbeidet som pågår, og tiltakene som er igangsatt, må fortsette. For oss blir det feil vei å gå å utarbeide egne analyser og tiltaksplaner for én enkelt personellgruppe. De ansatte og de forskjellige arbeidsgruppene i helsetjenesten må ses i sammenheng.

Regjeringen har satt i gang flere tiltak for å bedre rekruttering av og kompetanse og læreplaner for helsefagarbeidere. Det er bevilget midler til nye rekrutteringstiltak, det holdes kurs for ufaglærte som skal lede frem til fagbrev og autorisasjon som helsefagarbeider, og det gis kompetanse- og innovasjonstilskudd til grunn-, videre- og etterutdanning av ansatte i helse- og omsorgstjenestene. I tillegg har vi de siste årene økt lærlingstilskuddet kraftig.

Arbeidet mot ufrivillig deltid pågår løpende, og her spiller partene i arbeidslivet en stor rolle. Samtidig er det

slik at mange små enheter er en utfordring når turnuser skal gå opp. Vi så nettopp et grelt eksempel fra en kommune på Sør-Vestlandet som utlyste en stilling på 4,7 pst. Det er ikke måten å gjøre det på.

I forslaget blir det foreslått tiltak for å sikre relevante, oppdaterte utdanninger for helsefagarbeidere. Nå er det slik at Utdanningsdirektoratet løpende reviderer læreplanene for yrkesfag etter anbefaling fra faglige råd, og regjeringen har satt i gang en gjennomgang av tilbudsstrukturen for yrkesfag. Fagfornyelsen skal sikre at opplæringen er godt tilpasset virksomhetenes behov for kvalifiserte fagarbeidere. Partene i arbeidslivet har gjennom de faglige rådene gitt innspill om sine kompetansebehov.

Vi ønsker, i likhet med alle andre, flere tiltak for å rekruttere menn til helse- og omsorgsyrkene, og innser at dette er noe som sorterer under flere statsråder. Her vil jeg oppfordre regjeringen til å samordne innsatsen mellom de aktuelle departementene.

Vi vil skape pasientens helsetjeneste. Det krever en helhetlig tilnærming til hele helse- og omsorgstjenesten, ikke minst når det kommer til utdanning av fremtidens helsearbeidere. Det er satt i gang et godt arbeid innen dette feltet som vil sette oss godt i stand til å møte fremtidige behov i hele helse- og omsorgstjenesten.

Til slutt vil jeg takke komiteen for enstemmig støtte til et forslag til tilråding om at regjeringen skal utarbeide et alternativt opplegg for sykepleiere etter mønster fra Y-veien til ingeniørutdanning. Den takken jeg fikk, vil jeg gjerne sende tilbake til komiteen. Jeg opplevde ikke særlig stor motstand da jeg kom med dette forslaget, og det blir enstemmig vedtatt i dag. Det er svært gledelig. Dette forslaget sikrer at helsefagarbeidere uten generell studiekompetanse i gitte tilfeller kan utdanne seg videre til sykepleiere. Det er positivt på flere måter. Det gir helsefagarbeidere mulighet til videre utvikling, og det kan gi oss noen sykepleiere med en mer praktisk inngang til faget, noe som er svært nyttig innenfor ingeniørfaget. Det innebærer ikke at vi svekker kompetansekravene til våre ferdig utdannede sykepleiere, men vi får kanskje flere sykepleiere med en bredere erfaringsbakgrunn. Jeg er overbevist om at dette kan bidra til at flere søker en karriere innen helsetjenesten. Når det er sagt, er jeg noe uenig med representanten Grung, som sier at en praktisk og en akademisk inngang til et utdanningsløp er likeverdige. Det er ikke helt likeverdige. Vi må sikre at teorikunnskapen blir god nok, at en klarer å gjennomføre en sykepleierutdanning, og i tillegg at de har de kunnskapene de skal ha når eller hvis de blir sykepleiere.

Morten Wold (FrP) [16:06:53]: Jeg har lyst til å starte med å si at jeg er veldig glad for at forslagsstillerne løfter opp dette viktige spørsmålet.

Vi kjenner alle til det fremtidige utfordringsbildet innen eldreomsorgen, den store økningen av eldre som lever lenger, og eldre med kompliserte og multiple diagnoser, som gir økt kompetanse- og bemanningsbehov.

Parallelt er vi vitne til at den teknologiske utviklingen går fremover i et vanvittig tempo, noe som selvfølgelig gir mange nye muligheter, bl.a. gjennom at behandling som før kun kunne gis på sykehus, nå kan gis lokalt ute i den enkelte kommune, hvor den som trenger pleie og behandling, bor, men som også er noe som utfordrer helsepersonells kompetansenivå. Dette gjør også at behovet for riktig

person på riktig plass og med riktig kompetanse blir svært viktig i tiden fremover.

Derfor vil jeg peke på statsrådets svar på det fremlagte representantforslaget, fordi det veldig klart og tydelig viser til en rekke tiltak som man allerede er i gang med for å møte fremtidens utfordringer innenfor helsesektoren. Spesielt viktig vil det være å høyne kompetansen hos ansatte både innenfor den kommunale pleie- og omsorgstjenesten og innenfor sykehussektoren.

Et svært viktig tiltak som regjeringen nå er i full gang med, og som Fremskrittspartiet er opptatt av følges opp på en god måte i tiden fremover, er Kompetanseløft 2020. Dette er regjeringens plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Planens formål er å bidra til en faglig sterk tjeneste og sikre at de kommunale helse- og omsorgstjenestene har tilstrekkelig og kompetent bemanning. Dette følger opp både primærhelsemeldingen, opptrappingsplanen på rusfeltet og regjeringens plan for omsorgsfeltet, Omsorg 2020.

Kompetanseløft 2020 består av seks strategier. Jeg gjengir dem ikke eksplisitt, men understreker at de alle er svært viktige å følge opp for å sikre at vi i fremtiden vil ha nok helsefagarbeidere, men også for at man skal ha nok av de andre personellgruppene for å møte utfordringene og sikre pasientenes helsebehov.

Som et resultat av en stadig mer sammensatt befolkning øker også behovet for språkforståelse og språkferdigheter hos ansatte i helse- og omsorgssektoren. Derfor er det gledelig at regjeringen har styrket og utvidet introduksjonsprogrammet, og også innført obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap, for at flere skal kunne klare å kvalifisere seg til det norske arbeidsmarkedet.

Avslutningsvis vil jeg peke på at det også i dag finnes utdanningsløp hvor påbygging fra helsefagarbeiderutdanning til sykepleierutdanning eller annen helsefaglig utdanning, gjennom ett års påbygging, er mulig og kan sikre generell studiekompetanse. Vi ser også at det er mange som allerede benytter seg av denne ordningen, noe som må sies å være udelt positivt.

Det er et faktum at vi i årene fremover vil ha behov for flere og mer kompetent helsepersonell – og det gjelder alle kategorier. Regjeringen er selvsagt oppmerksom på dette og har også påpekt situasjonen, bl.a. i primærhelsemeldingen og i Nasjonal helse- og sykehusplan.

Hanne Thürmer (KrF) [16:10:23]: Først vil jeg takke Arbeiderpartiet for å sette helsefagarbeideren på dagsordenen og for å ville løfte en debatt om behovet for helsefagarbeidere og andre yrkesgrupper i framtidens helsevesen. Framtiden vil trenge flere helsearbeidere med kompetanse tilpasset de oppgaver som til enhver tid skal løses.

Vi kjenner mange ulike yrkesgrupper i helsevesenet i dag. Kanskje vil det også bli nødvendig å tenke annerledes og nytt, og det vil komme nye yrkestitler og nye oppgaver til. Jeg vil også si at det ikke bare er økt spesialisering som er nødvendig, men også breddekompetanse og livslang læring. Dette har regjeringen pekt på i flere meldinger til Stortinget, både i primærhelsemeldingen, i Nasjonal helse- og sykehusplan og i folkehelsemeldingen.

Helsefagarbeideren er del av en grunnmur av alle de kompetanser som utgjør et helhetlig helsetilbud. Jeg er selv sykehuslege. Hver dag jobber jeg sammen med helse-

fagarbeidere og ser at den kompetansen er helt avgjørende. Vi vil trenge flere helsefagarbeidere. Kristelig Folkeparti tror også vi trenger nye yrker, nye kompetanser og nye spesialiteter i framtiden, alt etter hvor utviklingen går. Ny teknologi gir nye muligheter. Allerede i dag får pasientene med seg avansert behandling hjem – hjelpeutstyr, overvåkningsutstyr, andre måter å gi helsetjenester på. Her kan helsefagarbeidere bistå i egenmestring, hjemmehabilitering og selvbehandling. Vi må bare innse at det vil skje store endringer hvert eneste år framover.

Samtidig ser flertallet at kontinuerlig endring og kunnskap medfører behov for livslang læring. Det må være mulig å gjøre karriere nær pasientene. Derfor vil flertallet ikke bare legge til rette for helsefagarbeidere, men også for at disse arbeiderne på en lettere og smidigere måte enn i dag kan bygge sin kompetanse til en sykepleierutdanning. Slik har ingeniørene gjort det før dem, med stort hell.

Yrkesgruppene innen omsorg og helse er kvinne-dominert. Det er gjort noen tiltak, f.eks. Menn i helse, sammen med Nav, KS, fylkeskommuner og kommuner. Dette er viktig, men det er også viktig at vi som politikere, samfunnsengasjerte folk og media snakker fram disse fagene. Fagene trenger økt status og ikke minst en lønn det er mulig å leve av. Et steg på veien for å få nok plasser i fagskolene er å gjeninnføre en statlig finansiering av fagskoleutdanningen.

Kjersti Toppe (Sp) [16:13:12]: Framskrivningar utarbeidde av SSB viser at det i Noreg vil verta stor mangel på helsefagarbeidarar i åra framover. Med 69 000 årsverk er helsefagarbeidarane, inkludert hjelpepleiarar og omsorgsarbeidarar utdanna etter den tidlegare modellen, den største utdanningsgruppa i helse- og velferdstenestene. Det er allereie mangel på personell, noko som bl.a. kjem av stor aldersrelatert avgang. Framskrivningar viser at det vil vera ei underdekning på mellom 10 000 og 18 000 helsefagarbeidarar i 2020 og mellom 35 000 og 52 000 i 2030, avhengig av kva for føresetnader som vert lagde til grunn.

Ubalansen i arbeidsmarknaden for helsefagarbeidarar vil kunna verta så stor at han vil prega bemanninga i heile helse- og omsorgssektoren. I dag utgjør ufaglærte om lag ein tredjedel av årsverka i dei kommunale omsorgstenestene. Og det auka behovet for personell med relevant fagutdanning gjennom heile framskrivingsperioden, og særleg etter 2020, kan medføra at tenestene må tilsetja eit betydeleg tal ufaglærte for å dekkja opp for mangelen. I tillegg kan etterspurnaden etter personell med høgare utdanning, særleg sjukepleiarar og vernepleiarar, auka.

Misforholdet mellom talet på helsefagarbeidarar som vert utdanna, og det framtidige behovet i arbeidslivet har fleire årsaker:

- fråfall, særleg mellom Vg2 og Vg3/opplæring i bedrift
- overgang til Vg3 påbygging til generell studiekompetanse

- nedgang i talet på vaksne som begynner på utdanninga

Til no har vaksne utgjort 80 pst. av rekrutteringa til yrket. Det viktigaste vi kan gjera for å sikra rekruttering, er å arbeida kontinuerleg for at helsefagarbeidarar skal ha gode løns- og arbeidsvilkår, og for at det skal vera plass for denne yrkesgruppa – på sjukehus, i kommunen og i privat sektor. Når det gjeld sjukehus: Kvar fjerde helsefagarbeidarstilling har forsvunne frå norske sjukehus i løpet av fem

år, ifølgje ein statistikk i Nasjonal helse- og sjukehusplan. Det er urovekkjande.

Senterpartiet meiner at helsemyndigheiter og både politisk og administrativ leiing må visa yrkesgruppa respekt og anerkjenning, og dei må sikra stillingane. Utviklinga av eit moderne og berekraftig helsevesen i framtida er heilt avhengig av rekruttering til denne yrkesgruppa, som er nærmast pasienten. Helsefagarbeidarane har grunnleggjande teoretiske kunnskapar om kroppens oppbygging og funksjon, og dei har kunnskap i sosialfag, førebyggjande helsearbeid, kostlære, hygiene og førstehjelp. Utan helsefagarbeidarar vert det ufaglærte som må hjelpa pasientane med daglege gjeremål – hygiene, klesskifte, måltid, gi behandling og ta seg av pårørande. Helsefagarbeidaren sin faglege kunnskap til å observera og vidareformidla symptom er avgjerande og viktig òg for kvalitet og pasientsikkerheit i helsetenestene. Så helsefagarbeidar er ein helseprofesjon som Helse-Noreg må ha.

Alle takkar om å heva statusen til fagarbeidarane og å sikra at landet har gode fagarbeidarar, men da er det eit paradoks at dei med fagbrev i helse- og omsorgssektoren ikkje vert verdsette ved at dei får jobb. Mangel på fast arbeid kan føra til at færre vel å ta fagbrev. Så Senterpartiet støttar heilhjarta opp om forslaga som vert fremja i dag. Eg var jo òg så heldig å vera den eine Senterparti-representanten – i lag med ganske mange flotte Arbeidsparti-representantar – som var forslagsstillar, så eg takkar for det. Så her er vi heilt einige.

Gode karriereveggar er viktig, og det har det vorte skrive mykje om i innstillinga. Senterpartiet er òg veldig opptatt av at ein kan ha ein vidare karriereveg – med Y-veg, med TAF-tilbod og at ein kan utdanna seg vidare til sjukepleiar – men vi meiner at innstillinga ber for mykje preg av at det viktigaste med helsefagarbeidarane nærmast er at dei kan og bør verta sjukepleiarar. Da har det gått for langt.

Vi treng å rekruttera helsefagarbeidarar til å vera helsefagarbeidarar, og vi må visa større respekt for det arbeidet som faktisk vert gjort blant dei som står pasienten nærmast. Og ikkje minst må vi sørgja for at helsefagarbeidarane etter utdanninga vert gitt tilbod om heile stillingar og ei løn å leva av.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:18:28]: Eg vil først ta opp to av forslaga våre, slik at eg slepp å bli mint på det etterpå. Eg vil ta opp forslaga nr. 3 og 4. Men på grunn av ein inkurie vil eg trekkje forslag nr. 5, for det er identisk med eit av romartalsforslaga.

Saka vi diskuterer i dag, er ein bit av ei større utfordring, eit større problem. I dag held det seg relativt konstant: 26 pst. av dei som jobbar i helse- og omsorgstenesta, har ikkje helsefagleg bakgrunn. Dette er i stor grad kvinnedominerte yrke. Viss ein ser på dei store tala, er 85 pst. av dei som jobbar i kommunane, kvinner. Det er på mange måtar kvinner som held oppe den stolte velferdsstaten som vi har. I staten er delen kvinner litt mindre: Rundt 70 pst. av dei som jobbar i staten, er kvinner. Ser ein på helse- og omsorgssektoren, er misforholdet mellom kvinner og menn ytterlegare skeivt. Vi vil ha store rekrutteringsproblem i framtida, noko som er godt nok gjort greie for i fleire av innlegga her. Vi har rett og slett eit rekrutteringsproblem. Vi må gjere noko, viss ikkje er vi ikkje ansvarlege politikarar. Men da må vi kanskje sjå på kva som er problemet.

Eg vil seie at det forslaget som vi i dag behandlar, som er veldig godt, tar tak i eitt av problema: læreplassar, moglegheit til fagleg utvikling, utdanning som ikkje blir opplevd som ein blindveg – altså at ein innfører ein Y-veg også for dette feltet – god opplæring osv.

Den andre dimensjonen som har blitt trekt fram av dei same gruppene, er at det må vere gode faglege rammer, rett og slett at det er nok folk på jobb, at ein får lov til å bruke faget sitt og skjønet sitt, og at ikkje ei stoppeklokke jagar ein gjennom arbeidsdagen. Til dette har SV i denne perioden bl.a. fremja forslag om ei bemanningsnorm for sjukeheimar og heimehjelp, som ein måte å møte denne utfordringa på, med utgangspunkt i det som ein meiner er det faglege nivået for kor mange menneske det må vere på jobb, for at folk rett og slett skal kunne yte gode tenester til sjuke og gamle.

Den tredje dimensjonen, som er ein slags elefant i rommet med ein gong ein begynner å snakke om rekruttering til desse yrka, er løn. Eit perspektiv: Når vi diskuterer innføring av Y-vegen for dette feltet og trekkjer samanlikninga til ingeniørar, er det påfallande at samanlikninga med ingeniørane stoppar der. Ingeniørar har like lang utdanning, men tener i snitt vesentleg meir enn sjukepleiarar. Til og med i kommunar, der det er kommunesjukepleiarar og kommuneingeniørar, er likelønsgapet like stort som i dei store tala.

Vi kjenner til likelønsgapet: I snitt tener ein i dei kvinnedominerte yrka 15 pst. mindre enn i dei mannsdominerte yrka, med like mykje utdanning, erfaring og ansvar. Det er ikkje til å kome bort frå at dette skiljet er det som er det eigentlege skiljet når det gjeld å auke rekrutteringa til desse yrka.

Ifølgje ei undersøking gjennomført av Norsk Sykepleierforbund enda ein opp med ei rangering av kva som avgjer om ein fortset i yrket eller ikkje. På førsteplass: moglegheita til å utøve faget. Det var det viktigaste. På andre plass: løn. På tredje plass: fagleg utvikling. Dette var ei undersøking som blei gjennomført for alle helsearbeidarar på sjukeheim og i heimeteneste – ho omfatta altså både helsefagarbeidarar, ufaglærte og sjukepleiarar.

Det er eit slags hierarki for oss, altså at vi kan prøve å gjere mykje med utdanningssystema og moglegheitene til vidareutdanning, men vi kjem aldri utanom dei meir basale sidene ved det å jobbe i helsesektoren: Det handlar om å få lov til og ha moglegheit til å jobbe med folk utan å ha stoppeklokka hengande over seg, og å ha ei løn å leva av. Det er på sin plass å påpeike at politikken til regjeringa utfordrar alle desse punkta. Det aukar problemet, og det svekkjer velferdsstaten.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Bent Høie [16:23:49]: I likhet med forslagsstillerne er jeg opptatt av å legge forholdene til rette for å sikre god tilgang på helsefagarbeidere, som er en viktig personellgruppe i helse- og omsorgstjenesten. Vi står foran økende og endrede personell- og kompetansebehov. Kompetanseløft 2020 er regjeringens plan for rekruttering, kompetanse- og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Her er helsefagarbeiderne en svært viktig gruppe. Også i spesialisthelsetjenesten er det behov for helsefagarbeidere, men behovet er blitt langt mindre i

sykehusene som følge av kortere liggetid, mer bruk av døgntilrettelagt behandling og poliklinikk og høyere krav til spesialisert kompetanse.

Forslagsstillerne foreslår at det utarbeides en strategi og tiltaksplan for å øke antall helsefagarbeidere. Tiltakene skal være rettet mot rekruttering, kompetanse og læreplasser, bidra til heltidsstillinger og gjøre faget til en attraktiv karrierevei. Forslagene peker på en rekke viktige elementer for å sikre god tilgang til, beholde og utvikle helsefagarbeiderne.

Helse- og omsorgstjenesten er hele tiden under utvikling og omstilling, og vi er nødt til å bruke personellressursene på en mer hensiktsmessig og bedre måte. Jeg mener at vi må bygge videre på det helhetlige arbeidet som pågår, og tiltak som er igangsatt, framfor å utarbeide egne analyser og tiltaksplaner for hver enkelt personellgruppe, som representantene her foreslår.

Regjeringen har satt i gang flere tiltak for bedre rekruttering, kompetanse og læreplasser for helsefagarbeidere. Det er bevilget midler til et nytt rekrutteringstiltak, det holdes kurs for ufaglærte som skal lede fram til fagbrev og autorisasjon som helsefagarbeidere, og det gis kompetanse- og innovasjonstilskudd til grunn-, videre- og etterutdanning av ansatte i helse- og omsorgstjenesten.

Bruk av deltidsstillinger er redusert i alle helseregionene de siste årene, og dette er en positiv utvikling. I kommunehelsetjenesten er spørsmål om heltidsstillinger primært, selvfølgelig, et tema også for kommunene og partene i arbeidslivet. Både myndighetene og arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene er imidlertid enig i at en bør komme deltidsproblematikken til livs, men her ser vi dessverre ganske stor variasjon mellom kommunene på hvordan en jobber.

Gjennom Kompetanseløft 2020 gis det stimuleringstilskudd til å opprette yrkesfaglig språkopplæring for helsearbeidere. Videre stilles det krav om bestått språkprøve for dem med utdanning fra land utenfor EØS-/EU-området som søker om norsk autorisasjon. Jeg understreker imidlertid at arbeidsgiver er den som til slutt har ansvaret for at de ansatte behersker norsk så godt at de kan ivareta arbeidsoppgavene på en forsvarlig måte, og det er viktig at vi ikke pulveriserer det ansvaret.

Komiteen ønsker flere tiltak for å rekruttere menn til helse- og omsorgsyrkene, og jeg vil vurdere dette på egnet måte. Men jeg vil vise til ordningen Menn i helse, som regjeringen har prioritert å utvide til å omfatte større og større deler av landet, og som gir veldig gode resultater.

Som kjent er det Kunnskapsdepartementet som har ansvar for selve helsefagarbeiderutdanningen, og flere elementer i forslaget sorterer under dem. Det gjelder bl.a. forslag om tiltak for å sikre at utdanningen er relevant og faglig oppdatert, og forslag om karriereveier. Våre to departementer samarbeider selvsagt om denne type spørsmål, men ansvaret er tydelig plassert.

La meg kort nevne at regjeringen med grunnlag i Meld. St. 16 for 2015–2016, Fra utenforskap til ny sjanse, vil iverksette tiltak som skal sikre en samordnet innsats for voksnes læring. Kunnskapsdepartementet arbeider med å fornye tilbudsstrukturen på yrkesfag. Det innebærer bl.a. at fag- og svennebrevene skal tilpasses virksomhetens behov for fagarbeidere. Det er også positivt at utdanningsprogrammet helse- og oppvekstfag har bidratt til økning i læreplasser de senere årene.

For å skape pasientens helsetjeneste må vi ha en helhetlig tilnærming til helse- og omsorgstjenesten. Jeg mener det samlede arbeidet som gjøres på feltet, og tiltak som er igangsatt, setter oss i stand til bedre å møte framtidige behov i helse- og omsorgstjenesten også når det gjelder helsefagarbeiderne.

Jeg tar til etterretning komiteens forslag til Stortinget som har flertall, om å be regjeringen om å innføre et alternativt opplegg etter mønster for Y-veien til ingeniørutdanning for å sikre at helsefagarbeidere uten generell studiekompetanse kan utdanne seg til sykepleiere. Vedtaket vil bli fulgt opp av kunnskapsministeren, som har ansvaret for utdanningssspørsmål.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ruth Grung (A) [16:28:53]: Gjennom omtrent samtlige saker som går på kompetanse, har det vært en utfordring å få et godt samspill mellom utdanningssektoren og helsesektoren. Når vi ser at det er mange unge som starter innenfor dette området og det er mismatch i bruken i kommunene og i samarbeidet, er det bra om helsefagarbeiderne også har kompetanse knyttet opp mot spesialisthelsetjenesten. Frafallet er stort, det har det vært hele tiden, og vi har en stor andel, litt i sykehusene, men mest i primærhelsetjenesten, uten formalkompetanse. Ministeren kommer fra et fylke som har vært flinke til å organisere den videregående opplæringen innen helsefag. Er det ikke da viktig at vi tar det samfunnsansvaret og får på plass en struktur som gjør at vi slipper at så mange ungdommer faller utenfor, og at vi får rekruttert enda flere inn i helsesektoren?

Statsråd Bent Høie [16:29:56]: Jeg er helt enig i at det er veldig bra om vi får rekruttert flere inn, og det er viktig å sikre at vi bruker helsefagutdanningen og framhever den som en viktig utdanning for helsetjenesten i framtiden. Det er en framtidsrettet utdanning. Vi har en utfordring med frafall i denne utdanningen. Det er noe det jobbes med. Og vi har utfordringer knyttet til det å gi trygghet for at de som starter på denne fagutdanningen, får en lærlingplass. Derfor er det viktig, det som er gjort med å styrke lærlingordningen, det å være tydelig på kravet om at det skal være lærlingplasser, slik at de som starter på denne utdanningen, vet at de får lærlingplass og har en framtidig jobb i heltidsstilling når de en gang skal ut i arbeidslivet.

Ruth Grung (A) [16:30:50]: Innenfor helse er det sterke profesjoner, det er bra faglighet, men av og til slår det ut i profesjonsinteresser som kanskje ikke er til fordel for det totale og for hvilket nivå vi trenger på kompetansen som vi skal ha.

Det var da Rogaland ble Høyre-styrt, tror jeg, at man fikk på plass en god ordning hvor man så resultatet av et mye bedre samspill i forholdet mellom fagopplæring og antall plasser knyttet opp mot helsefag. Er det ikke da besnærende, når man er i posisjon til å kunne gå inn, å tenke at det går det an å bruke de erfaringene fra Rogaland? De er fra videregående opplæring, men det er der vi har de største utfordringene. Kan man tenke litt mer nasjonalt for å løfte en gruppe som er særdeles stor, der veldig mange uten formalkompetanse kunne fått det, og så lage om ikke

en stor handlingsplan, så rett og slett en strategi som gjør at vi når målet vårt fortere?

Statsråd Bent Høie [16:31:46]: Jeg kan på generelt grunnlag si at jeg alltid er for å bli inspirert av Rogaland, i hvert fall når det gjelder yrkesfagtenkningen, der det blir gjort en veldig god jobb. Høyres representanter har stått i spissen, men det har også vært et tverrpolitisk fellesskap som har løftet yrkesfagene. Jeg opplever også at en i de erfaringene som i veldig stor grad er trukket inn i Kunnskapsdepartementets arbeid med Yrkesfagløftet, vil kjenne igjen veldig mange av de elementene. Jeg tror det er klokt at vi jobber med det utgangspunktet og ikke begynner å lage egne planer for hvert enkelt område. Vi jobber også spesielt inn mot helse gjennom de satsingene som vi har på etter- og videreutdanning og muligheten for kompetanse i helsetjenesten, gjennom bl.a. å øremerke opp mot 1,2 mrd. kr årlig til kommunene til den type tiltak.

Kjersti Toppe (Sp) [16:32:58]: Ein av tre pasientar er underernærte eller risikerer underernæring på norske sjukehus. Blant eldre er denne delen enda høgare. Underernæring er assosiert med auka sjukelegheit, lengre sjukehusopphald og høgare dødelegheit. Det er ganske alvorleg. Vi veit at ein av fire helsefagarbeidarar er forsvunne ut av norske sjukehus i ein femårsperiode. Statsråden viste til at ei av forklaringane er høgare krav til spesialisert kompetanse. Men kan statsråden vera einig i at fleire helsefagarbeidarar på post på sjukehuset kan bidra til å redusera faren for underernæring hos pasientar som er innlagde?

Statsråd Bent Høie [16:33:53]: Jeg kjenner ikke tallene som representanten tar opp knyttet til fare for underernæring på sykehus. Det som jeg er kjent med, er at vi har god dokumentasjon på at denne pasientgruppen – eldre – kommer til sykehus med klare tegn på underernæring. Liggetiden i norske sykehus er svært kort, og det betyr også at faren for å bli underernært mens en er på sykehus, er relativt liten, vil jeg tro, for de fleste. Men det er klart at helsefagarbeiderne også har en viktig rolle i sykehus, og jeg har vært veldig tydelig overfor helseregionene på at de har et ansvar for at det skal være lærlingplasser også på sykehus, både fordi en selv har behov for helsefagarbeidere, og fordi en har et samfunnsansvar med hensyn til å bidra til at de som tar denne fagutdanningen, får deler av sin læretid på sykehus. Selv om mange av dem i framtiden skal jobbe i kommunen, er det en fordel også å kjenne sykehuset når de jobber i kommunen.

Karin Andersen (SV) [16:35:10]: Jeg er glad for at statsråden sier han ser at det er behov for helsefagarbeidere også på sykehus. Det vi vet, er at det er behov for tusenvis flere framover. Jeg er usikker på om de tiltakene vi har diskutert nå, er gode nok, og vi skal komme tilbake til det med egne forslag, som kommer til å bli fremmet her senere i vår. Men noe av det som statsråden har argumentert mot, det forslaget som foreligger nå om å gå inn og se spesifikt på helsefagarbeiderne, som er den gruppa vi vet vi trenger å rekruttere mest fra, er at helheten blir brukt som et argument, og at man må se hensiktsmessigheten av bruk av alt helsepersonell, tror jeg det var statsråden sjøl sa. Det er for så vidt greit, men da må man ha en helhetlig

bemanningsplan der man også sikrer at de som er sykepleiere, ikke trenger å gjøre ting som andre yrkesgrupper kan gjøre. Ser statsråden at det trengs en hel bemanningsplan for å se på dette?

Statsråd Bent Høie [16:36:18]: Derfor har vi også gjennom arbeidet med Nasjonal helse- og sykehusplan bedt helseregionene om å lage et plansystem for å kunne se framover i tid på hvilken type kompetanse en har behov for. Den første versjonen av det ble presentert i forbindelse med Nasjonal helse- og sykehusplan. Den blir også videreutviklet for å få et bedre innhold og omfatte flere yrkesfaggrupper, nettopp fordi en i større grad ønsker å kunne planlegge bedre i forkant for hvilken type kompetanse en har behov for i framtiden – både når det gjelder utviklingen av sykdomsbildet, når det gjelder utviklingen i de ulike fagene, og når det gjelder befolkningsutviklingen. Det vil være et viktig redskap nettopp for at helseforetakene og helseregionene i større grad skal bidra til utdanning til den typen kompetanse de selv og samfunnet har behov for.

Presidenten: Replikkkordskiftet er avsluttet.

Karin Andersen (SV) [16:37:30]: Vi kommer til å trenge tusenvis av nye helsefagarbeidere framover, og vi kommer også til å trenge tusenvis av annet helsepersonell framover. Derfor kommer SV i løpet av noen få dager til å legge fram forslag om at vi er nødt til å ha bemanningsnormer for disse ulike yrkesgruppene, slik at vi sikrer at vi får alle yrkesgruppene som trengs, inn, at de med høyest kompetanse på sykepleierfaglige ting f.eks. ikke brukes til å ringe etter nødvendige vikarer for å fylle vaktlistene, osv., og at helsefagarbeideren ikke minst får en viktig plass både i sykehjem, i hjemmeomsorgen og i sykehusene, for det er en viktig faggruppe.

Flere har vært oppe og snakket om problemet med rekruttering. Jeg har lest igjennom rapporten «Å bli helsefagarbeider» fra NIFU og Fafo, og konklusjonen i den er enkel: I møte med lav lønn og status og små stillinger hopper et stort flertall av elevene av før læretida. Det er veldig alvorlig, for dette er et viktig yrke, og det er et yrke som vi trenger å få mange flere til å søke seg til. Derfor er nok disse punktene helt avgjørende for at vi skal løse dem – nemlig at man får høyere lønn og – jeg vil også si – trygghet for pensjonene sine, om nå tjenesten utføres av det offentlige, gjennom et privat selskap eller i frivillig sektor, slik at man ikke får som «tak» å få redusert både lønn og pensjon fordi noen synes det er fint å anbudsette denne viktige velferden.

Rapporten viser også at mange gjerne vil bli sykepleiere og velger dette som en vei til å bli det. Det er sikkert ikke så dumt, for da får man jo praksis i mellomtida. Men vi må få langt flere til å bli værende, og vi må rekruttere ganske tøft blant voksne, for jeg tror dette er et yrke som kanskje er vanskelig å velge når man er 16–17. Derfor er jeg glad for de initiativene som er tatt for å sikre at bl.a. introduksjonsprogrammet for flyktninger nå kan kobles direkte på fagopplæring i helsefagarbeidet, slik som SV har foreslått i Stortinget. Jeg har hilst på gutta fra Eritrea i Åsnes, som er de mest populære helsefagarbeiderne der – så dette er en veldig god match.

SV fremmet før jul et forslag om noe som vi tror er helt nødvendig, og det er å øke lærlingtilskuddet i kommunesektoren utover det som andre bedrifter får. Det er fordi kommunene bare har lønnsutgifter og ikke inntjening på sine lærlinger. De kan ikke si opp fast ansatte for å ta inn lærlinger, og de må ha mange flere lærlinger hvis vi skal kunne dekke det behovet som vi vet kommer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [16:30:42]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Per Olaf Lundteigen om å styrke det internasjonale og nasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens (Innst. 170 S (2016–2017), jf. Dokument 8:2 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten forslå at det – innenfor den fordelte taletid – gis anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [16:41:29] (ordfører for saken): Det har vært en eksplosjonsartet utvikling i forekomsten av multiresistente bakterier de ti siste årene. Bare i Europa dør det årlig rundt 25 000 som følge av resistens. Flertallet gir derfor honnør til Senterpartiet for å sette et så viktig tema i fokus og slutter seg til at det er mange utfordringer å ta tak i når det gjelder utviklingen av antibiotikaresistens.

Komiteen viser til at det i dag dør få mennesker av alvorlige infeksjoner i Norge, og at vi nasjonalt har en god beredskap og er godt rustet til å møte utfordringene. Samtidig viser komiteen til at kontroll nasjonalt ikke er nok, dette fordi verden blir stadig mindre ved at vi reiser mer, og resistente bakterier har dermed stadig bedre vilkår for å flytte på seg. Komiteen er derfor enig i at resistens er et alvorlig og stort globalt problem som det er viktig at Norge sammen med resten av Europa og resten av verden fokuserer sterkt på, og at man bidrar aktivt til å få ned forbruket av antibiotika.

Forslagsstillerne fremmer hele 17 forslag til tiltak. Komiteens flertall, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, støtter ikke forslagene. Det er fordi helseministeren i sitt brev til komiteen gir utfyllende og gode svar på hvert enkelt forslag som fremmes, der det vises til at regjeringen allerede gjennomfører en rekke viktige tiltak for å bekjempe trusselen som antibiotikaresistens representerer.

Helseministeren viser også til at det er usikkert i hvilken grad de enkelte forslagene i hovedsak vil kunne bidra til å fremme allerede pågående arbeid mot antibiotikaresistens. Det antydes at forslagene vil kunne føre til økt byråkratisering og ha en tvilsom verdi for det felles arbeidet som allerede gjøres for å bekjempe resistens.

Antibiotikaresistens er og vil være en av helsetjenestens store utfordringer fremover. Regjeringen tok trusselen på alvor fra dag én og styrker nå arbeidet både nasjonalt og internasjonalt gjennom en rekke tiltak. Regjeringen har satt seg mål om å redusere bruken av antibiotika med 30 pst. innen 2020.

Sommeren 2015 ble det lansert en tverrsektoriell strategi mot antibiotikaresistens. Strategien er fulgt opp med en handlingsplan med målrettede tiltak mot resistens i helse-tjenesten. I 2016 bevilget regjeringen ekstra ressurser for raskt å kunne iverksette tiltakene i handlingsplanen. Midlene videreføres i 2017. Satsingen mot antibiotikaresistens i landbruks- og matsektoren ble også styrket med 10 mill. kr.

Det er all grunn til å være stolt av at norsk landbruk ligger på bunnen i bruk av antibiotika. Det er også positivt at ny statistikk fra Folkehelseinstituttet viser en reduksjon i befolkningens bruk av antibiotika på 13 pst. fra 2012 til 2016. Dette viser at arbeidet som gjøres fra myndigheter, leger, tannleger og befolkningen, har en effekt. En samlet komité uttaler:

«Fortsetter denne utviklingen, kan vi nå målet om 30 prosent reduksjon i antibiotikaforbruk i befolkningen innen 2020.»

Det skjer som sagt mye nasjonalt, men det viktigste arbeidet må gjøres som en del av et internasjonalt samarbeid. Helseforsamlingen i Verdens helseorganisasjon vedtok i 2015 Verdens helseorganisasjons globale handlingsplan på området. Under FNs høynivåuke i september 2016 spilte Norge en sentral rolle i forberedelsene til toppmøtet der verdens statsledere diskuterte antibiotikaresistens.

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet er også Norges forskningsråd i gang med en ny kartlegging av den norske forskningsinnsatsen på området, dette som grunnlag for å iverksette tiltak, slik at flere norske forskere skal kunne bidra i det internasjonale forskningssamarbeidet om antibiotikaresistens.

Ruth Grung (A) [16:46:23]: Antibiotikaresistens er et av våre største globale helseproblemer. Effektive antibiotika er en forutsetning for moderne medisinsk behandling. Det anslås at så mye som 25 000 mennesker i EU-land og mer enn 700 000 mennesker globalt dør hvert år som følge av resistens mot medisin.

Det er knapt utviklet nye antibiotika på 30 år. Både nasjonalt og internasjonalt haster det med å skjerpe innsatsen. Resistenstrusselen spres til alle land. Utvikling og spredning av resistens kan hindres ved smitteverntiltak og ved nøktern antibiotikabruk.

Norge har et bedre utgangspunkt siden landet har lavere antibiotikabruk og -resistens både hos mennesker og dyr. Vi bruker nesten ikke antibiotika i oppdrettsnæringen. Ny statistikk fra Folkehelseinstituttet viser en reduksjon i bruk på 13 pst. fra 2012 til 2016. Målet er 30 pst. reduksjon innen 2020. Det er en positiv utvikling.

Men, som saksordføreren også var inne på, med økt reisevirksomhet øker risikoen for at folk blir syke i utlandet og tar med seg resistente bakterier til Norge som følge av opphold på sykehus i utlandet. Det utløser svært kostnadskreven behandling i Norge på isolat, noen ganger for hele familier. Derfor mener Arbeiderpartiet at vi må redusere denne trusselen så mye som mulig og være svært restriktiv med aktivt å oppfordre til behandling på uten-

landske sykehus. Derfor undrer det oss at regjeringen prioriterer den ideologiske valgfrihet med behandling i utlandet framfor å redusere risikoen for økt resistens med de enorme kostnadene det har, både menneskelig og økonomisk.

Norge har økonomiske og kunnskapsmessige ressurser samt lang tradisjon for en offensiv global helsepolitikk. Det gir oss mulighet, men kanskje også ansvar, for å være med og ta et lederskap i arbeidet med å utvikle nye antibiotika. Norge gjorde en god jobb, som også saksordføreren var inne på, under FNs hovedforsamling i New York med å stille fire konkrete krav til verdens helseministre for å hindre antibiotikaresistens:

- innføre et globalt rammeverk for ansvarlig bruk og innovasjon
- innføre et internasjonalt forbud mot bruken av antibiotika som vekstfremmer
- arbeide for et forbud mot veterinærers mulighet for for tjeneste på antibiotika
- etablere et globalt overvåkingssystem mot antibiotikaresistens

Vi har høstet mye honnør for denne innsatsen. Arbeiderpartiet foreslo i sitt budsjett økt støtte til de to kompetansesentrene: Antibiotikasenteret for primærmedisin tilknyttet Universitetet i Oslo og Nasjonal kompetansetjeneste for antibiotikabruk i spesialisthelsetjenesten lagt til Helse Bergen. Hovedoppgaven for kompetansetjenesten er å støtte norske sykehus i arbeidet for ansvarlig antibiotikabruk og fremme rasjonell og begrenset bruk av antibiotika i primærhelsetjenesten og på den måten redusere utviklingen av antibiotikaresistens i Norge.

Arbeiderpartiet har registrert at helseministeren i sitt svar til komiteen vil løpende vurdere de økonomiske rammene, men sentrene må få nødvendig forutsigbarhet som gjør dem i stand til å følge opp handlingsplanen og å tenke på litt lengre sikt. Under høringen ble det etterlyst midler til å evaluere tiltakene rettet mot fastleger og sykehjem samt midler til opplæring av legevakt. Opplæring av helsepersonell, inklusiv tannleger med utdanning fra utlandet, drives i dag stort sett på dugnad. Det bør også gis ressurser til å utvikle og tilpasse til norske forhold det internasjonale opplæringsprogrammet E-bug.

Så vil jeg på vegne av Arbeiderpartiet takke Senterpartiet for at de i sin tid fremmet forslag som resulterte i det nasjonale målet om 30 pst. reduksjon innen 2020, men også for at de fremmer dette representantforslaget og holder trykket oppe. Så har vi også lest nøye svaret fra helseministeren, og vi kan konstatere at det er god progresjon og mye positiv utvikling i forhold til det som i sin tid ble vedtatt, og det handlingsprogrammet som er iverksatt. Men det er et område som er faretruende, og det er viktig at vi gjør det vi kan både for å fremskaffe nye medisiner og også for å redusere bruken.

Med dette fremmer jeg de forslagene som Arbeiderpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Ruth Grung har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Morten Wold (FrP) [16:51:17]: Arbeidet for å bekjempe antibiotikaresistens er noe av det viktigste vi som helsepolitikere kan befatte oss med. Derfor skal forslagsstillerne ha ros for å ta opp temaet, slik at vi alle påminnes

om at det fortsatt er viktige utfordringer vi bør ta tak i når det gjelder dette.

Det er heldigvis få mennesker som dør her til lands av alvorlige infeksjoner i dag. Men selv om vi husholderer bra på dette området, er det også viktig å ha i minne at når verden blir stadig mindre, så har de resistente bakteriene aldri hatt bedre vilkår for å flytte på seg.

Forskning viser at utvikling av antibiotikaresistens henger tett sammen med økt forbruk av antibiotika. Multiresistente bakterier sprer seg raskt. Verdens helseorganisasjon, WHO, sier klart at antibiotikaresistens er en av de største trusler mot verdens helse, matsikkerhet og utvikling i dag. Den kan påvirke alle uansett alder, kjønn og nasjonalitet. Et økende antall infeksjoner, f.eks. lungebetennelse, tuberkulose og gonoré, blir stadig vanskeligere å behandle som følge av resistensen.

Bekjempelse av resistente bakterier var noe av det første Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen tok tak i etter tiltrødelsen i 2013, og man er allerede godt i gang med å gjennomføre en rekke viktige tiltak for å bekjempe trusselen som antibiotikaresistens representerer. Derfor er flertallet i dag i tvil om de forslag som fremmes i representantforslaget, vil bidra til å fremme det pågående arbeidet eller om de i større grad vil føre til økt byråkratisering og ha mindre verdi for arbeidet som utføres for å bekjempe antibiotikaresistens, et arbeid som er særdeles viktig fordi antibiotikaresistens trolig vil være en av helsetjenestens store utfordringer i årene fremover.

Nettopp derfor har regjeringen tatt trusselen på alvor og satt som mål å redusere bruken av antibiotika med 30 pst. innen 2020. Sommeren 2015 lanserte regjeringen en tverrsektoriell strategi mot antibiotikaresistens, og allerede i 2016 øremerket regjeringen ekstra ressurser til at tiltakene i handlingsplanen raskt kunne iverksettes. Også over Landbruks- og matdepartementets budsjett ble det satt av 10 mill. kr til dette arbeidet, noe som var helt riktig.

I dag har vi kunnet lese nyhetene om at EUs smittevernmyndigheter varsler tiltak mot antibiotikaresistente salmonellabakterier som spres i Europa. Sjefsforsker Mike Catchpole ved EUs legemiddeltilsyn uttaler:

«Det er spesielt bekymringsfullt at noen helt vanlige typer salmonella hos folk viser ekstremt omfattende multiresistens mot legemidler. Forsvarlig bruk av antibiotika er ekstremt viktig for å takle utfordringen med antibiotikaresistens.»

En ny rapport fra EUs legemiddeltilsyn, ECDC, og EUs vitenskapskomité for mattrygghet, EFSA, viser at i nær 30 pst. av tilfellene der pasienter utviklet sykdommer som følge av salmonellainfeksjoner i 2015, var bakteriene multiresistente, altså resistente mot flere typer antibiotika samtidig, mens bakteriestammen som forårsaker matforgiftning og tyfoidefeber, var multiresistent i over 80 pst. av tilfellene.

Det er gledelig at vi ser en nedgang i bruken av antibiotika i Norge, faktisk på hele 13 pst. fra 2012 til 2016. En slik god utvikling gjør at vi kan klare å nå målet om 30 pst. reduksjon i antibiotikaforbruket i befolkningen innen 2020.

Hanne Thürmer (KrF) [16:55:19]: Jeg vil først takke for at dette viktige temaet er på dagsordenen. Det er en utfordring både i Norge og internasjonalt at vi er i ferd med å ødelegge et godt behandlingstilbud som vi har hatt i

mange år mot både de banale og de mer alvorlige infeksjonene. Flere og flere pasienter legges inn på sykehus med resistente bakterier. Vi må bruke sistelinjes valg og vet at dette snart ikke vil virke.

Som sagt jobber jeg på et lite lokalsykehus, og vi ser flere og flere tilfeller av både utvidet resistens og veldig alvorlig resistens på bakteriene, selv i indre deler av Telemark. Trusselen drives fram når man har brukt bredspektret antibiotika mot relativt enkle tilstander, hvor man heller burde brukt de smalere antibiotikaene, eller at kroppen ordnet opp selv. Dette er tiltak som ikke er så populære hos pasientene, men som vil hindre utvikling av antibiotikaresistente bakterier. Norge har hatt en god praksis, men også her er det press om å få de beste og de mest effektive antibiotikaene med en gang. Det er også ulik praksis mellom land i valg av bredspektret antibiotika og i veterinærmedisinsk bruk av antibiotika. Derfor er det avgjørende å ha internasjonalt samarbeid og kontakter, slik at målene kan nås sammen.

Tall fra Folkehelseinstituttet er referert flere ganger og viser en nedgang i antibiotikabruk i Norge – hele 13 pst. fra 2012 til 2016. Dette viser at det nytter, og at det arbeidet som myndighetene gjør, virker. Fagpersonell, leger, tannleger og den vanlige mannen i gata kan sammen bidra på dette feltet. Fortsetter vi på samme vis, kan man ha en antibiotikareduksjon i Norge på 30 pst. Igjen vil jeg referere til mitt lille sykehus, der vi har tiltak, der vi har plakater, at vi blir sett i kortene på alle antibiotikavalg, og at vi alltid skal rapportere på hvorfor vi valgte noe bredspektret når man kunne valgt noe smalspektret – Leila ser deg, har vi hengende over pulsen for å huske på at vi blir sett i kortene, og det virker.

Bare i 2014 ble 8 165 søknader fra nordmenn som ønsket støtte til helsetjenester i utlandet, innvilget. 21 pst. gjaldt legehjelp og tannlegehjelp. Det var tydelige advarsler fra fagmiljøene – Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet – ved innføringen av EUs pasientrettighetsdirektiv i norsk rett. De var engstelige og bekymret for at økt pasientmobilitet ville gi økt antibiotikaresistens, slik vi da også har sett. Likevel valgte flertallet i Stortinget å se bort fra kravet om forhåndsgodkjenning, noe som gjør at man ikke har samme kontroll på dette som man hadde tidligere.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at pasienter får vite risikoen om akkurat dette før de reiser, og at man må ta inn over seg de utfordringer det gir hvis man kommer hjem med en resistent infeksjon og ikke kan få god behandling for denne.

Samtidig vil vi gi ros til statsråden for arbeidet han har gjort for å styrke arbeidet mot trusselen om antibiotikaresistente bakterier, og den trusselen dette innebærer både nasjonalt og lokalt. Det er flere grep som må tas fordi mange reiser utenlands til behandling som de kanskje ikke selv vet konsekvensene av.

Regjeringen lanserer nå en tverrsektoriell strategi mot antibiotikaresistens, og sammen med Venstre og Kristelig Folkeparti ble det øremerket midler til tiltak i handlingsplanen. Dette ble videreført inn i innværende budsjett. Oslo universitetssykehus fikk i 2016 også i oppdrag å etablere nasjonal beredskapsfunksjon for legemidler, så dermed er dette forslaget fra Senterpartiet også ivaretatt. På vegne av Kristelig Folkeparti vil jeg fremme de forslagene som vi er en del av.

Presidenten: Representanten Hanne Thürmer har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [16:59:20]: Senterpartiet har levert forslag om å styrke det internasjonale og nasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens. Regjeringa fremja i juni 2015 ein nasjonal strategi mot antibiotikaresistens, og i januar 2016 la Helse- og omsorgsdepartementet fram ein handlingsplan mot antibiotikaresistens i helsetenesta etter at Senterpartiet fekk fleirtal for dette i eit Dokument 8-forslag i Stortinget. Målsettinga er å redusera antibiotikabruken i befolkninga med 30 pst. innan utløpet av 2020.

Vi meiner at strategien og handlingsplanen er god, men vi ser behovet for å supplera strategien og handlingsplanen og å styrkja både det nasjonale og det internasjonale arbeidet for å kunne nå målet om ein reduksjon i spreinga av antibiotikaresistente bakteriar.

Menneska sin måte å leva på, påverkar heile økosystemet, og antibiotika påverkar den mikrobielle økologien. Det skapar resistens, funksjonsstyrkingar og endringar i florasamansetningar. Resistenstrusselen spreier seg til alle land og er alle land sitt ansvar. Gjennom betre internasjonalt arbeid må vi sjå på verksame antibiotika som ein felles ressurs, og ein må tenkja globalt og handla lokalt.

Senterpartiet meiner at regjeringa må konkretisera overfor Stortinget Noregs pådrivarrolle i det viktige internasjonale arbeidet. Målet må vera å bidra til at det vert inngått ein global ressursbevaringsavtale for antibiotika.

Det er ei stor utfordring at det ikkje vert utvikla nye antibiotika fordi det ikkje «lønar seg». Vi etterlyser ein internasjonal/nordisk strategi for utvikling av nye antibiotika, der medikamentutvikling vert premiært, ikkje sal og bruk. Vi meiner òg det må setjast internasjonale krav om at produksjon av antibiotika skjer på ein måte som ikkje belastar miljøet, eller i seg sjølv bidrar til resistensutvikling. Vi er òg bekymra for legemiddelberedskapen i Noreg, og vi meiner det må utarbeidast ein felles strategi for beredskap av kritisk viktige legemiddel, som antibiotika. Så må vi òg hugsa på at det i verda dør fleire menneske av mangel på antibiotika enn av antibiotikaresistens. Eg ønskjer at Noreg òg skal vera ein pådrivar for dette arbeidet, at ein sikrar ein rettferdig tilgang på livsviktige medisinar og vaksinar i verda.

Senterpartiet vil ha årlege statusmeldingar til Stortinget om antibiotikaarbeidet, fordi dette er ein av våre aller største helsetruslar. Det er viktig at Stortinget vert informert om framgangen og om utfordringar i dette arbeidet.

Folkehelseinstituttet har føreslått ein eigen legemiddelklasse for antibiotika, og det meiner Senterpartiet er ein god idé. Vi føreslår her at det vert starta eit arbeid med tanke på å innføra ein eigen e-klasse for reseptar på legemiddel med økologiske effektar.

Redusert smitte gir redusert forbruk av antibiotika. Regjeringas handlingsplan meiner vi ikkje er god nok på smitteførebbygging. Høgt pasientbelegg ved norske sjukehus aukar òg risikoen for infeksjonar. Vi føreslår at det vert lagt fram ein eigen tiltaksplan for smittevernarbeidet i helsesektoren, og at det vert innført ei beleggsgrense på 85 pst. ved norske sjukehus.

Føreskrivingspraksisen av antibiotika må styrkjast. Vi treng fleire hurtigtestar og betre diagnostiske metodar. Vi må òg klara å redusera bruken av antibiotika i legevakt og

sørgja for at retningslinene for antibiotikabruk i sjukeheimar og kommunale akuttplassar vert implementerte.

Betre kunnskap i befolkninga og i helsetenesta om antibiotikaresistens er viktig. På sjukehus er det jo viktig å redusera bruken av breispektra middel. Og legar som vert utdanna i utlandet, må sikrast kurs i forsvarleg norsk antibiotikabruk. Til no skjer dette litt tilfeldig. Kompetansesentra som vi har, må styrkjast økonomisk slik at dei kan få gjera jobben som må til for å sikra kunnskap i heile helsetenesta. E-Bug-programmet, som er retta mot skular, meiner vi er eit viktig tiltak som kan ha god effekt.

Så føreslår Senterpartiet at pasientar som nyttar seg av pasientbehandling i utlandet utanom Norden, klart må åtvarast mot dette. Det er det jo kome ei ordning på, men det er viktig å understreka. Vi meiner det må stillast krav til førehandsgodkjenning for refusjon av utgifter til sjukehusbehandling i utlandet, og vi vil avslutta ordninga med å finansiera helsereiser til utlandet der tilsvarande behandling kan gis i Noreg innan fristen.

Vi vil òg ha auka fokus på og tiltak mot ei utvikling med auka bruk av tannbehandling i land med høg risiko for spreiding av resistente bakteriar.

Dermed tar eg opp dei forslaga som Senterpartiet står bak.

Presidenten: Da har representanten Kjersti Toppe tatt opp de forslagene hun refererte til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:04:35]: SV støttar i all hovudsak dei forslaga som har kome i denne saka når det gjeld forhold knytte til pasientreiser, forskning osv. Når det gjeld forslaget frå Senterpartiet om å innføre eit krav allereie frå i sommar om at det ikkje skal vere meir enn 85 pst. belegg på sjukehusa, har vi stor forståing for det, men vi fryktar kva konsekvensane av det kan vere. Vi har allereie i dag overfylte sjukehus, altfor mange ligg på korridor, det er også færre sjukehus, og dette aukar risikoen for smitte. Vi er redde for at eit slikt forslag er så vidtrekkjande at folk blir sette på gata, for å seie det litt karikert.

Dette er ei veldig viktig sak, og det er brei einigheit om at vi no er inne i ei negativ utvikling globalt som få kjenner omfanget av og veit korleis ein skal løyse. Det blir rett og slett meir resistens. Mykje av det vi i dag tenkjer på som ufarleg, er plutsleg farleg. Og vi kjem ikkje til å reise mindre, vi kjem til å reise meir. Det gjer at smittevern, smitteførebygging og smitteberedskap kjem til å bli stadig viktigare i åra som kjem. Det er openbert at den store jobben er på eit internasjonalt plan, men når det gjeld beredskap, er det berre vi og den innsatsen vi gjer her i landet, som kan gjelde.

Så, som sagt: SV støttar alle forslaga som har kome i denne saka, bortsett frå forslaget om 85 pst. belegg.

Statsråd Bent Høie [17:06:46]: Regjeringens arbeid mot antibiotikaresistens pågår for fullt. Det internasjonale og nasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens er vesentlig styrket med de initiativene som denne regjeringen står bak.

Rammen er Nasjonal strategi mot antibiotikaresistens 2015–2020 og to handlingsplaner for sektorene helse og landbruk. Flere departementer bidrar aktivt på sine områder, både Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Utenriksdepartementet. Hovedmål-

let med strategien er å redusere den totale bruken av antibiotika med 30 pst. og opprettholde ansvarlig antibiotikabruk i alle sektorer, øke kunnskapsgrunnlaget og være en internasjonal pådriver for å motvirke antibiotikaresistens.

Vi er på vei mot målet. Det har vært en jevn reduksjon i bruken av antibiotika fra toppåret 2012 og fram til i dag. Dersom denne utviklingen fortsetter, vil vi nå målet om 30 pst. reduksjon innen 2020. Men vi slår oss ikke til ro med det, for den siste milen er ofte tyngre enn den første. Gjennom handlingsplanen iverksetter vi nå 20 konkrete tiltak som skal bidra til at vi når målene. De viktigste er å gjøre legen og tannlegen i stand til å fatte gode beslutninger. Det gjelder om antibiotika skal gis, og i så fall hvilke antibiotika som eventuelt skal forskrives. Her gjør både Antibiotikasenter for primærmedisin og RELIS en svært viktig innsats, og begge er vesentlig styrket gjennom statsbudsjettet.

Jeg har store forventninger til innføringen av et antibiotikastyringsprogram, som vil bidra til mindre bruk av antibiotika i sykehusene. I sykehusene handler det særlig om riktigere bruk av antibiotika. Mange av helseforetakene har etablert slike styringsprogram, og alle skal ha innført dette i løpet av året.

Men det er ikke bare legene og tannlegene som har et ansvar, også befolkningen må bevisstgjøres. Budskapet er: Bruk antibiotika bare når det virkelig er nødvendig. Helse- og direktoratet fikk i fjor ekstra midler til å kjøre kampanjer i pressen. Videoen «Den dagen antibiotika ikke virker» er allerede sett og delt en rekke ganger på sosiale medier. Vi jobber aktivt med å innføre diagnosekoder på alle antibiotikareseptar, med beslutningsstøtte gjennom EPJ-løftet og med å korte ned gyldighetstiden på antibiotikareseptar.

Norge er fortsatt et land som er bedre stilt enn de aller fleste når det gjelder antibiotikaresistens, men vi har store utfordringer internasjonalt, som også smitter over på Norge. Jeg har ved flere anledninger uttalt at antibiotikaresistens er helsetjenestens klimautfordring, og det er også min viktigste sak i arbeidet med spørsmålene knyttet til den globale helse. Det er bra at FN's høynivåmøte i fjor ble enig om en erklæring som grunnlag for det videre internasjonale arbeidet, men dette arbeidet er nå i startfasen, og det gjelder å finne de gode løsningene. Her jobber vi langs flere akser og på flere arenaer – gjennom samarbeid i Norden, i ulike sammenhenger i EU og mot de multilaterale organisasjonene, spesielt FN og Verdens helseorganisasjon.

I 2017 er Norge også invitert med i G20, og vi arbeider aktivt for at G20 og OECD skal engasjere seg sterkere i utviklingen av nye antibiotika, og vi ser at dette gir resultater. Norge deltar aktivt gjennom Folkehelseinstituttet i internasjonalt samarbeid på flere viktige områder. Det gjelder bl.a. utviklingen av innovasjonsmodeller for utvikling av nye antibiotika, oppbyggingen av et globalt system for oversikt over resistensutviklingen, i regi av Verdens helseorganisasjon, og gjennom en arbeidspakke om antibiotikaresistens, i Global Health Security Agenda, der Folkehelseinstituttet deltar i undergrupper om forskning og utvikling og om ansvarlig bruk. Vi har også etablert et globalt initiativ, CEPI, som skal finansiere og koordinere utvikling av vaksiner mot sykdom som kan føre til epidemier. Dette vil bidra til å redusere infeksjonstrusler og antibiotikabruk, og det er en glede at hovedkontoret for denne virksomheten nettopp vil være her i Oslo.

Jeg mener også det er viktig å styrke norsk budskap og aktivitet omkring miljøaspektet ved antibiotikaresistensutfordringen. Klima- og miljøministeren og jeg vil sammen bidra til å løfte dette temaet internasjonalt.

Senterpartiet skal ha honnør for å ta opp et viktig tema. Løsningen ligger i gjennomføringen av strategien og de to handlingsplanene mot antibiotikaresistens, som pågår for fullt, og i at vi alle sammen føler et felles politisk ansvar for å lykkes med det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ruth Grung (A) [17:12:00]: Det ble nevnt globale utfordringer, og at det er gjort en bra jobb og innsats i forbindelse med vaksinasjon. Ser statsråden muligheten for at man fra Norges side kan ta et større initiativ for et nordisk samarbeid for å sørge for bedre forskning knyttet opp mot nye antibiotika?

Statsråd Bent Høie [17:12:24]: Dette er noe som også diskuteres på et nordisk nivå, men utfordringene knyttet til det er så store, både økonomisk og på reguleringssiden, at Norden kan godt stå sammen, og det gjør man ofte i internasjonale sammenhenger. Vi er nok nødt til å løfte den typen løsninger inn i større organisasjoner og med større geografisk utbredelse enn det som Norden alene representerer. Det vil være viktig å gjøre det bl.a. gjennom OECD, som har god kompetanse på å utvikle ulike løsninger for å kompensere for markedssvikt, som dette i realiteten er. Derfor var dette et sentralt tema for meg på det helseministermøtet i OECD som var i Paris i vinter.

Ruth Grung (A) [17:13:16]: Jeg takker for svaret.

Jeg tror det er viktig at vi viser til at det går an å samarbeide på tvers av landene, både for å finne modeller og ikke minst kapital for forskningen, selv om Norden er lite. Så registrerer vi også at det er en positiv utvikling. Jeg ser at Haraldsplass i Bergen har klart å få bruken ned, og Helse Nord har fått ned bruken sin. På hvilken måte vil vi få informasjon til Stortinget om hvordan handlingsplanen blir fulgt opp, og om resultatene og eventuelt nye initiativ og behov for f.eks. økt støtte til de to sentrene som driver? På hvilken måte vil statsråden informere Stortinget?

Statsråd Bent Høie [17:13:51]: Stortinget blir informert om framdriften i dette arbeidet gjennom de årlige budsjettproposisjonene og eventuelt de andre sakene som fremmes for Stortinget, der det er naturlig å ta dette opp. Det er helt riktig at vi ser variasjon mellom sykehus. Nå er det slik at sykehusene innfører, som jeg sa i mitt innlegg, styringsprogrammer på dette området, og de har egne ansvarlige som jobber med det. Det, kombinert med at vi får større oppmerksomhet og publisitet rundt forskjellene, tror jeg kommer til å få ganske stor betydning, for alle ønsker å bli som de som er best i klassen.

Kjersti Toppe (Sp) [17:14:47]: Folkehelseinstituttets direktør, Camilla Stoltenberg, tok i ein kronikk i Dagens Næringsliv opp dette med å innføre ein eigen legemiddelklasse for antibiotika på same måte som ein har ein eigen legemiddelklasse for vanedannande medisin, A- og B-preparat. Ho kalla det for ein «E-klasse» – legemiddel

med økologiske effektar. Spørsmålet er om statsråden er positiv til eit slikt forslag, sjølv om det ikkje får fleirtal i salen i dag.

Statsråd Bent Høie [17:15:32]: Vi vurderer fortløpende gode forslag og innspill på dette området. Vi gjennomfører også jevnlig det som vi kaller for fot-i-bakken-møter med mange av dem som er ansvarlig med tanke på vår handlingsplan mot antibiotikaresistens i helsetjenesten, nettopp for å følge med direkte på oppfølgingen, men også for å få innspill og nye forslag. Så hvilke av disse som vi går vidare med, kan jeg ikke svare direkte på nå, men det er viktig også å holde øynene åpne for om det er andre nye gode forslag som kan komme, i tillegg til dem som allerede ligger i handlingsplanen.

Kjersti Toppe (Sp) [17:16:16]: Det var ikkje eit nei, så det var jo bra.

Når det gjeld fot-i-bakken-møte, veit eg at Tannlegeforeninga har vore aktiv i dette arbeidet mot spreiding av antibiotikaresistente bakteriar, og da er problemet at mange nyttar seg av tannbehandling i land med stor resistensutvikling. Problemet der er at ein del av desse tannhelsetenestene ikkje er offentleg finansierte i Noreg, og ein kan spare mange pengar. Det er forskjell på det og anna pasientbehandling, og det er vanskelegare å regulera, i og med at det ikkje er offentleg finansiert.

Så spørsmålet mitt er kva for tiltak statsråden ser for seg at ein kan gjera på det feltet, for det er eit problem for resistensutvikling dersom ein kjem tilbake igjen med resistente bakteriar, og det er kanskje eit større problem enn ved andre pasientreiser.

Statsråd Bent Høie [17:17:03]: Representanten har rett i det. Det som jeg tenker er vår fremste mulighet på det området, er rett og slett å gi kontinuerlig informasjon til befolkningen konkret om faren ved å få helsehjelp i andre land og risikoen det er, så de kan ta det med i sin totale vurdering, og også oppfordre til en generell oppmerksomhet i befolkningen om konsekvensene av antibiotikaresistens, slik som vi gjør nå gjennom de befolkningsrettede kampanjene. Så vil den enkelte måtte gjøre den typen vurderinger. Vi har ikke noen mulighet til å nekte folk selv å betale for helsehjelp i andre land enn Norge.

Kjersti Toppe (Sp) [17:17:51]: Det var eit Brennpunkt-program om produksjon av antibiotika som gjorde inntrykk på mange. I produksjonen i India, var det vel, hadde ein ikkje nokon miljøkrav med omsyn til dei som jobba der, og at det kom ut i miljøet rundt. Då hugsar eg at statsråden kommenterte det og var tydeleg på at dette ikkje var akseptabelt. Samtidig ser eg at det er litt diskusjon om korleis ein i Noreg kan setja krav til at dei legemidla ein kjøper, er produserte på ein god måte miljømessig. Spørsmålet er kva statsråden vil gjera for å sikra at legemiddelinnkjøp i Noreg, f.eks. på sjukehus, kan setja krav til ein mest mogleg miljøgodkjend produksjon.

Statsråd Bent Høie [17:18:54]: Det Brennpunkt-programmet gjorde også inntrykk på meg, og jeg fikk gjennom det programmet informasjon om at Sverige hadde innført andre typer krav enn det som vi hadde i Norge. Derfor har jeg i oppdragsdokumentet for 2017 bedt helse-

regionene gjennom sitt felles innkjøp på dette området om nettopp å se til erfaringene fra Sverige og jobbe med å stille tilsvarende miljøkrav i Norge.

Så er det også slik at vi nå har bevilget ekstra penger til Verdens helseorganisasjon til oppfølgingen av resultatene av møtet på høynivå i New York, og der bl.a. en del av de pengene skal brukes inn mot miljøsidene. Vi har også gjennom Utenriksdepartementet etablert et forskningssamarbeid nettopp med India om antibiotikaresistens, som jeg også håper kan bidra til å få fram en del av disse forholdene.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Votering

Etter at det var ring til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Odd Henriksen på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
 - forslag nr. 5, fra Ola Elvestuen på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- Det votes over forslagene nr. 1–4, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«§ 12-11 skal lyde:

§ 12-11 *Behandling av private reguleringsplanfor-
slag*

Når forslaget til reguleringsplan er mottatt av kommunen, skal kommunen snarest, og senest innen tolv uker eller en annen frist som er avtalt med forslagsstilleren, *sende forslaget på høring og legge det ut til offentlig ettersyn, behandle det og fremme det etter reglene i §§ 12-9 og 12-10. Kommunen kan unnlate å fremme forslag som ikke er i samsvar med kommuneplanens arealdel eller områderegulering. Den kan fremme alternative forslag til regulering av arealet. Finner ikke kommunen grunn til å fremme forslaget, skal forslagsstilleren innen tre uker underrettes ved brev.*

Kommunen kan også stoppe den videre behandlingen av planforslaget etter at høring og offentlig ettersyn er gjennomført.

Kommunens beslutning etter første og andre ledd om ikke å sende forslaget på høring og legge det ut til offentlig ettersyn, eller fremme planforslaget, kan ikke påklages, men forslagsstilleren kan kreve at den blir forelagt kommunestyret til endelig avgjørelse.»

Forslag nr. 2 lyder:

«§ 19-1 skal lyde:

§ 19-1 *Søknad om dispensasjon*

Dispensasjon krever grunnlagt søknad. Før vedtak treffes, skal naboer varsles på den måten som nevnt i

§ 21-3. Særskilt varsel er likevel ikke nødvendig når dispensasjonssøknad fremmes samtidig med søknad om tillatelse etter kapittel 20, eller når søknaden åpenbart ikke berører naboens interesser. Regionale og statlige myndigheter hvis saksområde blir direkte berørt, skal få mulighet til å uttale seg *om nasjonale og viktige regionale interesser* før det gis dispensasjon fra planer, plankrav og forbudet i § 1-8.»

Forslag nr. 3 lyder:

«§ 19-2 andre ledd skal lyde:

Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, eller hensynene i lovens formålsbestemmelse, blir vesentlig tilside-satt. *Dersom andre viktige samfunnshensyn tilsier det og det foreligger særskilte behov, kan det likevel gis dispensasjon. Det må i tilfelle gå fram av vedtaket om dispensasjon hvilke hensyn det da er lagt avgjørende vekt på.* Det kan ikke dispenseres fra saksbehandlingsregler.

Tredje og fjerde ledd oppheves.

Nåværende femte ledd blir nytt tredje ledd.»

Forslag nr. 4 lyder:

«§ 34-2 fjerde ledd skal lyde:

Gjeldende fylkesplan, kommuneplan, herunder arealdel av kommuneplan, reguleringsplan og bebyggelsesplan gjelder inntil de blir endret, opphevet, erstattet eller satt til side av ny plan etter denne lov. *Dette gjelder også planer i 100-metersbeltet langs sjøen, selv om de ikke har byggegrense, jf. § 1-8 tredje ledd. Forbudet i § 1-8 andre ledd gjelder ikke for slike planer.»*

Votering:

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 48 mot 44 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.29.18)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«§ 33-1 første ledd skal lyde: Kommunestyret selv kan gi forskrift om gebyr til kommunen for behandling av søknad om tillatelse, utferdigelse av kart og attester og for andre arbeid som det etter denne lov eller forskrift påhviler kommunen å utføre, herunder behandling av private planforslag. Gebyret for behandling av slikt planforslag kan omfatte kommunens arbeid frem til det blir avgjort om forslaget skal fremmes, jf. § 12-11.»

Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble bifalt med 51 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.29.41)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i plan- og bygningsloven (mer effektive
planprosesser, forenklinger mv.)

I

I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

§ 1-5 første ledd skal lyde:

Virkingen av vedtatt plan etter denne lov for videre planlegging, forvaltning og vedtak om virksomhet, utbygging og vern framgår av bestemmelsene for de enkelte plantypene, jf. §§ 6-3, 8-2, 8-5, 11-3, 11-6 og 12-4, med den begrensning som fremgår av § 21-7 femte ledd.

§ 7-2 andre ledd oppheves.

Nåværende tredje ledd blir andre ledd.

§ 8-1 fjerde ledd skal lyde:

Handlingsprogrammet skal vedtas av regional planmyndighet. *Behovet for rullering skal vurderes årlig.*

§ 12-8 første ledd og nytt andre ledd skal lyde:

Når planarbeidet igangsettes, skal berørte offentlige organer og andre interesserte varsles. Når forslagsstilleren er en annen enn planmyndigheten selv, skal planspørsmålet først legges frem for planmyndigheten i møte. Kommunen kan gi råd om hvordan planen bør utarbeides, og kan bistå i planarbeidet. *Det skal skrives referat fra møtet. Dersom det er uenighet på vesentlige punkter i oppstartmøtet om det videre planarbeidet, kan forslagsstilleren kreve spørsmålet forelagt kommunestyret til vurdering.*

Finner kommunen at et privat planinitiativ ikke bør føre frem, kan kommunen beslutte at initiativet skal stoppes. Slik beslutning må tas så tidlig som mulig i oppstartsfasen, og hvis ikke annet er avtalt, senest like etter at oppstartsmøte er avholdt. Beslutningen kan ikke påklages, men forslagsstilleren kan kreve å få den forelagt for kommunestyret til endelig avgjørelse. Forslagsstilleren kan ikke foreta varsling og kunngjøring etter tredje ledd før kommunen har tatt stilling til spørsmålet, og forslagsstilleren har mottatt skriftlig underretning.

Nåværende andre og tredje ledd blir tredje og nytt fjerde ledd.

§ 12-9 tredje ledd skal lyde:

Kommunen avgjør om planprogram skal fastsettes. Planprogrammet fastsettes ordinært av kommunestyret. Kommunestyret kan delegere myndigheten til å fastsette planprogram i samsvar med kommunelovens regler. *Beslutning om ikke å fastsette planprogram kan ikke påklages, men forslagsstilleren kan kreve å få den forelagt for kommunestyret til endelig avgjørelse.*

§ 12-14 skal lyde:

§ 12-14. *Endring og oppheving av reguleringsplan*

For utfylling, endring og oppheving av reguleringsplan gjelder samme bestemmelser som for utarbeiding av ny plan.

Kommunestyret kan delegere myndigheten til å treffe vedtak om *endringer i reguleringsplan når endringene i liten grad vil påvirke gjennomføringen av planen for øvrig, ikke går utover hovedrammene i planen, og heller ikke berører hensynet til viktige natur- og friluftsområder.*

Før det treffes slikt vedtak, skal saken forelegges berørte myndigheter, og eierne og festerne av eiendommer som direkte berøres av vedtaket, og andre berørte, skal gis anledning til å uttale seg. Jf. for øvrig § 1-9.

Kommunestyret kan delegere myndigheten til å treffe vedtak om å oppheve plan som i det vesentlige er i strid med overordnet plan. Før det treffes slikt vedtak, skal eierne og festerne av eiendommer som direkte berøres av vedtaket, gis anledning til å uttale seg. Jf. for øvrig § 1-9.

Ny § 12-16 skal lyde:

§ 12-16. *Sentral godkjenning for planforetak*

Sentral godkjenning for planforetak gis til foretak som er kvalifisert til å utarbeide reguleringsplaner. Godkjenning gis når foretaket kan dokumentere at det oppfyller krav fastsatt i forskrift.

Departementet kan gi forskrift om krav for å få sentral godkjenning, herunder krav om nødvendige kvalifikasjoner, betalt skatt og merverdiavgift, oppfyllelse av krav i arbeidsmiljøloven, allmenngjøringsloven og revisjon av kvalitetssikringssystemer. Departementet kan gi forskrift om at den sentrale godkjenningen også kan inneholde opplysninger om foretakenes forsikringer, godkjenninger foretakene har etter andre ordninger mv.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av søknader om sentral godkjenning, tilbaketrekking, ordningens omfang og organisering, tidsfrister for behandling av søknader om sentral godkjenning og konsekvenser av fristoverskridelse. Departementet kan gi forskrift om innholdet i registeret over sentralt godkjente foretak. Departementet kan gi forskrift om gebyr for sentral godkjenning. Gebyret skal ikke overskride selvkost.

Sentral godkjenning for planforetak gis av det godkjenningsorganet som departementet bestemmer. Vedtak om godkjenning registreres i et sentralt, åpent register.

Ny § 12-17 skal lyde:

§ 12-17. *Tilbaketrekking av sentral godkjenning for planforetak*

Sentral godkjenning for planforetak skal trekkes tilbake dersom godkjent foretak ikke lenger innehar de nødvendige kvalifikasjonene for å ha godkjenning for planforetak. Før det treffes vedtak om tilbaketrekking, skal foretaket gis varsel med frist til å uttale seg. Når særlig formildende hensyn gjør seg gjeldende, kan tilbaketrekking av sentral godkjenning for planforetak likevel unnlates. Ved mindre alvorlige overtredelser kan det gis advarsel.

§ 13-1 nytt andre ledd skal lyde:

Dersom en søknad om tillatelse til tiltak ikke er avgjort, kan kommunen bare vedta et midlertidig forbud dersom søkeren er varslet om dette innen utløpet av de saksbehandlingsfrister som følger av § 21-7, og dersom forbudet vedtas senest innen åtte uker etter utløpet av fristen.

Nåværende andre og tredje ledd blir tredje og nytt fjerde ledd.

§ 15-2 tredje ledd skal lyde:

Krav etter første ledd må være satt fram senest tre år etter at reguleringsplanen er *gjort kjent etter § 12-12 fjerde ledd*, eller vedtak er *kunngjort etter § 12-12 femte ledd*. Er grunnen bebygd, har eieren eller festeren det samme krav når bebyggelsen er fjernet. Kravet må i så fall være satt fram senest tre år etter dette tidspunkt.

§ 15-3 andre ledd skal lyde:

Krav om erstatning må være satt fram senest tre år etter at *vedtak er gjort kjent etter § 12-12 fjerde ledd, eller at reguleringsplanen er kunngjort etter § 12-12 femte ledd*.

§ 16-2 første ledd skal lyde:

Kommunestyret kan foreta ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplan. Kommunestyrets adgang til å foreta ekspropriasjon i medhold av reguleringsplan bortfaller dersom ikke kommunestyrets vedtak om ekspropriasjon er gjort innen 10 år etter at planen er kunngjort etter § 12-12 *femte ledd*.

§ 19-2 tredje ledd skal lyde:

Ved dispensasjon fra loven og forskriften til loven skal det legges særlig vekt på dispensasjonens konsekvenser for helse, miljø, *jordvern*, sikkerhet og tilgjengelighet.

§ 21-7 første ledd skal lyde:

Søknad om tillatelse etter § 20-2 skal avgjøres av kommunene innen 12 uker etter at fullstendig søknad foreligger, med mindre annet følger av *andre, tredje eller fjerde ledd*. Ved overskridelse av fristen skal kommunen tilbakebetale byggesaksgebyret etter nærmere bestemmelser i forskrift, jf. § 21-8 tredje ledd.

§ 21-7 nytt femte ledd skal lyde:

Plangrunnlaget som gjaldt ved utløpet av fristen, skal ved overskridelse av fristen legges til grunn for avgjørelsen. Dette gjelder ikke dersom tiltakshaveren innen utløpet av fristen har mottatt forhåndsvarsel om midlertidig forbud mot tiltak, og dette forbudet deretter blir vedtatt innen åtte uker, jf. § 13-1 første ledd. Denne bestemmelse gjelder ikke for statlige og regionale planbestemmelser etter §§ 6-3 og 8-5, eller for statlig arealplan etter § 6-4.

Nåværende femte til syvende ledd blir sjette til åttende ledd.

§ 29-4 fjerde ledd skal lyde:

Nærmere bestemmelser, herunder regler om avstand mellom byggverk, beregningsmåten for høyde, avstand fra nabogrense og areal på bygning som nevnt i *tredje ledd bokstav b*, gis ved forskrift.

§ 32-8 første ledd bokstav h skal lyde:

h) tross skriftlig pålegg ikke oppfyller plikten etter § 31-3 første *ledd til* å holde byggverk og installasjoner i stand

§ 33-1 første ledd skal lyde:

Kommunestyret selv kan gi forskrift om gebyr til kommunen for behandling av søknad om tillatelse, utferdigelse av kart og attester og for andre arbeid som det etter denne

lov eller forskrift påhviler kommunen å utføre, herunder behandling av private planforslag. *Gebyret for behandling av slikt planforslag kan omfatte kommunens arbeid frem til og med høring og offentlig ettersyn, samt den etterfølgende merknadsbehandlingen.*

§ 33-2 andre ledd skal lyde:

Eieren eller brukeren må varsles før undersøkelse finner sted, og kan i tilfelle kreve bekreftelse fra kommunen om at den har gitt samtykke til undersøkelsen. Om gjennomføring av undersøkelsen gjelder forvaltningsloven § 15. Lider en eier eller rettighetshaver tap ved undersøkelsen, gjelder oreigningslova § 19 om erstatning.

II

Loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

Presidenten: Det voteres først over komiteens innstilling til § 21-7 første ledd og § 21-7 nytt femte ledd.

Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 83 mot 9 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 17.30.04)

Presidenten: Det voteres så over øvrige deler av I, bortsett fra § 33-1 første ledd, som bortfaller på grunn av at forslag nr. 5 ble bifalt, samt II.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av Minamata-konvensjonen om kvikksølv.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Heikki Eidsvoll Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2–4, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslagene nr. 2–4, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i revidert budsjett for 2017 legge frem et revidert forslag til opptrappingsplan for biodrivstoff, som sikrer at Norge ikke fører en politikk som stimulerer til forbruk av biodrivstoff med svært usikker eller negativ klimanytte.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det utarbeides en metodikk som gjør at karbondioksidproblematikken blir tatt hensyn til når klimaeffekten av biodrivstoff skal beregnes.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det utarbeides en plan som inkluderer et behovshierarki som sikrer at tilgjengelige bioressurser brukes på en slik måte at klimanytten blir størst mulig.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 92 mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.31.18)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alt biodrivstoff som omsettes i Norge, underlegges EUs bærekraftskriterier fra 1. juli 2017.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 89 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.31.34)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:21 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentanten Rasmus Hansson om kunnskapsbasert og bærekraftig bruk av biodrivstoff – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Audun Lysbakken på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Det voteres først over forslagene nr. 2 og 3.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen å intensivere arbeidet for å redusere andelen midlertidige stillinger for vitenskapelig ansatte og i samarbeid med institusjonene utarbeide forslag til hvordan de, hver for seg og sammen, kan motvirke negative effekter av resultatindikatorer som legger press på institusjonene og enkeltforskere, noe som kan hemme arbeidet for god forskningsetikk.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre Kunnskapsdepartementets ansvar for å sikre gode betingelser for forskningsetisk praksis og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 83 mot 11 stemmer ikke bifalt

(Voteringsutskrift kl. 17.32.21)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«§ 5 andre ledd skal lyde:

Forskningsinstitusjoner skal sikre at forskningen ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Institusjonen har ansvaret for:

- a. nødvendig opplæring av kandidater og ansatte i anerkjente forskningsetiske normer,
- b. at alle som utfører eller deltar i forskningen, er kjent med anerkjente forskningsetiske normer og
- c. å bygge og vedlikeholde en sterk forskningsetisk kultur.»

Presidenten: Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 39 stemmer for og 52 stemmer imot forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 17.32.39)

Audun Otterstad (A) (fra salen): President! Jeg stemte feil. Jeg skulle stemt for, men jeg stemte imot.

Presidenten: Det er visst flere som har stemt feil, så da tar vi voteringen om igjen.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.33.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om organisering av forskningsetisk arbeid (forsknings-
etikkløven)

§ 1 *Formål*

Loven skal bidra til at forskning i offentlig og privat regi skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer.

§ 2 *Virkeområde*

Loven gjelder forskere og forskning i Norge. På Svalbard og Jan Mayen gjelder loven dersom forskningen drives av forskere ansatt av norsk arbeidsgiver eller dersom en vesentlig del av midlene kommer fra Norge.

Granskingsutvalget kan videre uttale seg om forskning i utlandet dersom forskningen drives av forsker ansatt av norsk arbeidsgiver eller dersom en vesentlig del av midlene kommer fra Norge.

§ 3 *Uavhengighet*

Komiteer og utvalg oppnevnt med hjemmel i denne loven skal være faglig uavhengige.

§ 4 *Forskeres aktsomhetsplikt*

Forskere skal opptre med aktsomhet for å sikre at all forskning skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Dette gjelder også under forberedelser til forskning, rapportering av forskning og andre forskningsrelaterte aktiviteter.

§ 5 *Krav til forskningsinstitusjoner*

Forskningsinstitusjoner er offentlige eller private institusjoner som har forskning som en av sine hovedoppgaver.

Forskningsinstitusjoner skal sikre at forskningen ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Institusjonen har ansvaret for:

- a) nødvendig opplæring av kandidater og ansatte i anerkjente forskningsetiske normer og
- b) at alle som utfører eller deltar i forskningen, er kjent med anerkjente forskningsetiske normer.

§ 6 *Behandling av uredelighetssaker ved forskningsinstitusjoner*

Forskningsinstitusjoner har ansvar for å behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Forvaltningsloven kapittel IV og V gjelder for disse sakene.

Forskningsinstitusjoner skal ha et redelighetsutvalg. Utvalget skal ha nødvendig kompetanse i forskning, forskningsetikk og jus. Utvalget skal ha minst ett medlem som ikke er ansatt ved institusjonen.

Forskningsinstitusjoner skal fastsette retningslinjer for behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Retningslinjene skal også angi når det som ledd i behandlingen av slike saker skal innhen-tes en uttalelse fra redelighetsutvalget.

Forskningsinstitusjoner skal rapportere saker om mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer til Granskingsutvalget.

Uttalelser som konkluderer med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig, kan påklages av forskeren til Granskingsutvalget, jf. § 7 annet ledd. Forvaltningsloven

kapittel VI gjelder med de begrensninger som følger av denne loven.

§ 7 *Granskingsutvalget*

Departementet oppnevner et nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning. Granskingsutvalget skal ha nødvendig kompetanse i forskning og forskningsetikk. Lederen skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Granskingsutvalget er klageinstans for uttalelser hvor det konkluderes med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig. Utvalget kan også behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer på eget initiativ. Forvaltningsloven kapittel IV og V gjelder for disse sakene. Granskingsutvalgets uttalelser er endelige og kan ikke påklages videre.

Granskingsutvalget skal veilede forskningsinstitusjoner om behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer.

§ 8 *Uttalelser i uredelighetssaker*

I uttalelser fra forskningsinstitusjoner etter § 5, redelighetsutvalg etter § 6 annet ledd og Granskingsutvalget etter § 7 i saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer skal det alltid tas stilling til:

- a) om forskeren har opptrådt vitenskapelig uredelig eller ikke,
- b) om det foreligger systemfeil ved institusjonen og
- c) om det vitenskapelige arbeidet bør korrigeres eller trekkes tilbake.

Med vitenskapelig uredelighet menes forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning.

§ 9 *Nasjonale forskningsetiske komiteer*

Departementet oppnevner nasjonale forskningsetiske komiteer som til sammen dekker alle fagområder, og bestemmer hver komités ansvarsområde. Medlemmene oppnevnes av departementet etter forslag fra relevante organer. Hver komité skal ha kompetanse i relevante forskningsdisipliner, etikk og jus, og skal ha minst én lekrepresentant.

Komiteene skal være rådgivende organer innen forskningsetikk.

§ 10 *Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk*

Departementet oppnevner regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk. Hver komité skal ha kompetanse i relevante forskningsdisipliner, etikk og jus, og skal ha minst én lekrepresentant.

Komiteenes ansvarsområder følger av helseforskningsloven og annen lovgivning som legger oppgaver til komiteene.

Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag er klageinstans for komiteenes vedtak, også for vedtak etter offentleglova. Den nasjonale komiteens avgjørelse er endelig og kan ikke påklages videre.

§ 11 Unntak fra offentlighet

Offentleglova § 24 annet ledd gjelder for saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer etter denne loven.

§ 12 Forskrifter

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om oppnevning av og saksbehandling i komiteer og utvalg etter loven.

§ 13 Ikraftredelse

Loven trer i kraft på det tidspunktet Kongen bestemmer.

Fra samme tid oppheves lov 30. juni 2006 nr. 56 om behandling av etikk og redelighet i forskning.

§ 14 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 1. april 2005 nr. 1 om universiteter og høyskoler skal § 4-13 første ledd lyde:

(1) Institusjonen kan vedta tvungen avslutning av doktorgradsutdanning ved vitenskapelig uredelighet etter forskningsetikkloven § 8 annet ledd. Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette, jf. § 5-1 syvende ledd, er klageinstans for vedtak om tvungen avslutning etter dette ledd.

2. I lov 20. juni 2008 nr. 44 om medisinsk og helsefaglig forskning gjøres følgende endringer:

§ 9 første ledd skal lyde:

Forskningsprosjektet må være forhåndsgodkjent av den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, jf. *forskningsetikkloven § 10 første ledd*.

§ 10 tredje ledd skal lyde:

Vedtak vedrørende forhåndsgodkjenning kan påklages til Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag, jf. *forskningsetikkloven § 10 tredje ledd*.

Presidenten: Saksordføreren har i debatten opplyst at det er en trykkfeil i innstillingen, og at referansen i innstillingen skal være til lov 1. april 2005 nr. 15.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Anders Tyvand på vegne av Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Ivar Odnes på vegne av Senterpartiet

Det voteres først over forslag nr. 4. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en modell for lærerressursnorm på henholdsvis skolenivå og kommunenivå, med sikte på en gjennomsnittlig gruppestørrelse som ikke overstiger 16 elever i 1.–4. trinn og 24 elever på 5.–10. trinn i ordinære timer.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 88 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.34.28)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en norm for lærertetthet i ordinær undervisning (gruppestørrelse 2) på skolenivå.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en modell for innføring av en norm for lærertetthet som i løpet av maksimalt 4 år sikrer at den gjennomsnittlige gruppestørrelsen på skolenivå ikke overstiger 15 elever i 1.–4. trinn og 20 elever på 5.–10. trinn i ordinær undervisning.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 12 stemmer for og 74 stemmer imot forslagene.

(Voteringsutskrift kl. 17.34.47)

Flere representanter ga uttrykk for at de ikke rakk å stemme.

Presidenten: Rakk ikke representantene å stemme? Men i all verden, hva er det dere driver med? (Munterhet i salen)

Da tar vi voteringen om igjen, og så er det ingen som ser på VM på ski!

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 83 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.35.32)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan en nasjonal bestemmelse for lærertetthet i grunnskolen kan innføres på skole- eller kommunenivå.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 63 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.35.50)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen framskaffe et kunnskapsgrunnlag om den reelle situasjonen i Skole-Norge vedrørende klassestørrelse og lærertetthet for hvert av grunnskoleens trinn.

II

Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvordan Stortingets vedtak fra 18. juni 2003, om at klassedelingstallet skal ligge til grunn som minstenivå for ressurstildeling også etter at bestemmelsen om klassedeling er opphevet, blir fulgt opp.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til innstillingen. Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 47 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.36.10)

Videre var innstilt:

III

Dokument 8:129 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Hjemdal, Hans Fredrik Grøvan, Geir Sigbjørn Toskedal og Anders Tyvand om økt lærertetthet og en maksimumsgrense for gjennomsnittlig gruppestørrelse på skolenivå – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

IV

Dokument 8:6 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om økt lærertetthet for en inkluderende fellesskole – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Anders Tyvand på vegne av Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 3, fra Ivar Odnes på vegne av Senterpartiet
- Det votes først over forslag nr. 3, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kandidater med minimum 35 skolepoeng, karakteren 3 i norsk og karakteren 3 i fellesfaget matematikk fra videregående opplæring kan innkalles til opptaksintervju og kvalifisere til opptak til lærerutdanningen.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 88 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.37.21)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fjerne firekravet i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.37.36)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med utdanningssektoren vurdere andre og mer egnede former for opptakskrav enn dagens opptakskrav til grunnskolelærerutdanningen.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 10 stemmer ikke bifalt

(Voteringsutskrift kl. 17.37.52)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med utdanningssektoren vurdere og prøve ut alternative/supplerende opptaksordninger til grunnskolelærerutdanningen, som for eksempel intervjuaserte opptak.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 80 stemmer for og 4 stemmer imot.

(Voteringsutskrift kl. 17.38.08)

Flere representanter ga uttrykk for at de ikke fikk stemt.

Presidenten: Da annullerer vi den avstemningen og tar den på nytt.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 87 mot 3 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 17.38.35)

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere som ivaretar at alle nytilsatte omfattes av ordningen, og som gir rom for lokal tilpasning.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

III

Dokument 8:5 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om opptakskrav til lærerutdanningen og nasjonal veiledningsordning – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Torgeir Micaelsen på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 3, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å innføre et fullfinansiert skolemåltid i ett klassetrinn i ungdomsskolen ved skolestart 2018.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 84 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.39.33)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan man gradvis kan innføre tilbud om et enkelt skolemåltid for alle alderstrinn, finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og begrunnet som et folkehelseiltak. Det må pekes på ulike alternativer for finansiering, organisering og innretning av skolemåltidet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et prosjekt med 50 kommuner som selv ønsker å prøve ut ulike former for skolemåltid, fortrinnsvis organisert som et samarbeid mellom stat og kommune.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 53 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.39.51)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak

Dokument 8:18 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Freddy de Ruiter og Tove Karoline Knutsen om gradvis innføring av tilbud om et enkelt skolemåltid, finansiert og begrunnet som et folkehelseiltak – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Ruth Grung på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 3 og 4, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere ordninger som sikrer at læringer i helsefagarbeid får faglig solid veiledning og oppfølging.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.40.43)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at helsefagarbeidere i kommunehelsetjenesten og helseforetakene som hovedregel ansettes i heltidsstillinger.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.41.00)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en analyse av hvilken rolle og posisjon helsefagarbeideren skal ha i fremtidens helsetjeneste, både i kommunehelsetjenesten og helseforetakene, og legge frem en strategi basert på dette. Strategien bør inneholde en tiltaksplan og omfatte spørsmål knyttet til hvordan

- a. sikre god rekruttering, nødvendig kompetanse og tilstrekkelig antall læreplasser i helsefagarbeiderfaget,
- b. gjøre helsefagarbeider til en attraktiv karrierevei, også for dem som tar omvalg eller yrkesvalg i voksen alder,
- c. sikre relevante og oppdaterte utdanninger og
- d. bidra til at nyutdannede og erfarne helsefagarbeidere kan få tilbud om heltidsstillinger.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette inn tiltak for å øke norskkunnskapene til helsefagarbeidere med dårlig språkforståelse.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 53 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.41.17)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen innføre et alternativt opplegg etter mønster fra y-veien til ingeniørutdanning, for å sikre at helsefagarbeidere uten generell studiekompetanse kan utdanne seg til sykepleier.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:19 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ruth Grung, Hadia Tajik, Kjersti Toppe, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud, Marianne Aasen, Torgeir Micaelsen og Ingvild Kjerkol om en offensiv politikk for å øke antallet helsefagarbeidere – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 17 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Ruth Grung på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 4–11, fra Ruth Grung på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 12–17, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 13, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen som del av det smittevernsforebyggende arbeidet på egnet vis innføre en øvre beleggsgrense på 85 prosent på sykehus for å redusere sykehusinfeksjoner og unødvendig antibiotikabruk innen juni 2017.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 88 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.42.31)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 12, 14, 16 og 17, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 fremme en egen handlingsplan for smittevern for å redusere infeksjoner i helsetjenesten og minimere behovet for antibiotika.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 fremme forslag for Stortinget om å avslutte ordningen med å finansiere helsereiser til utlandet i tilfeller der tilsvarende behandling kan gis innen frist og på forsvarlig vis i Norge.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge årlige statusmeldinger til Stortinget om det globale og nasjonale arbeidet mot antibiotikaresistensutvikling og utbredelse av antibiotikaresistens i Norge.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en plan for beredskap for kritiske legemidler, inkludert kritisk viktige antibiotika, der økt nordisk samarbeid og bruk av nasjonalt beredskapslager vurderes.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 84 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.42.50)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 15. fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 fremlegge en økonomisk opptrappingsplan for det antibiotikaresistensforebyggende arbeidet for å nå vedtatte mål om 30 prosent reduksjon i antibiotikabruk innen utløpet av 2020.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 81 stemmer imot og 13 stemmer for forslaget fra Senterpartiet.
(Voteringsutskrift kl. 17.43.07)

Karianne O. Tung (A) (fra salen): President! Jeg stemte feil. Jeg skulle stemt imot.

Jorodd Asphjell (A) (fra salen): President! Jeg også!

Presidenten: Da blir stemmetallene 83 imot og 11 stemmer for forslaget fra Senterpartiet, og dermed er forslaget forkastet.

Det votes så over forslagene nr. 4–11, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at opplæring i rett antibiotikabruk vektlegges i utdanningsforløpene og i videre- og etterutdanningstilbudene. ASP (Antibiotikasenteret for primærmedisin) må få ressurser til å drive systematisk opplæring i norsk antibiotikapraksis blant norske medisinerstudenter i utlandet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ASP får ressurser til å utvikle og tilby alle skoler opplæringsprogrammet e-Bug, for å bidra til at barn og unge får økt forståelse og kunnskap om antibiotikaresistens.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet vis, og innen juni 2017, konkretisere overfor Stortinget Norges pådriverrolle i det internasjonale arbeidet mot utbredelse av antibiotikaresistente bakterier og arbeide for at det inngås internasjonale forpliktelser om en global ressursbevaringsavtale for antibiotika.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for utvikling av nye, virksomme antibiotika, inkludert nye økonomiske modeller som premierer medikamentutvikling, ikke salg og bruk, der både belønningsmekanismer og avgift/skatt vurderes som virkemiddel.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet vis innføre en egen legemiddelklasse for antibiotika, en E-klasse av resepter for legemidler med økologiske effekter, som må ha krav til særlige bruksrestriksjoner og oppfølgingsansvar.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet vis fremme til-

tak som kan sikre rask utvikling av hurtigtester og diagnostiske metoder, og en plan for snarlig implementering av digitale beslutningsstøttesystemer i spesialisthelsetjenesten innen juni 2017.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en tiltakspakke for å redusere forskrivelse av antibiotika i legevakt innen juni 2017, samt sørge for at retningslinjene for antibiotikabruk i sykehjem og kommunale akutte døgnplasser (KAD) blir implementert i tjenestene.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det ved innkjøp av antibiotika som brukes i Norge, prioriteres medikamenter fra miljøvennlig produksjon som hindrer resistensutvikling.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 53 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.43.59)

Presidenten: Det votes så over forslagene nr. 1–3, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest sikre at pasienter som vurderer å benytte seg av utenlandske helsetjenestetilbydere utenom Norden, klart advares om risikoen for smitte med antibiotikaresistente bakterier.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 fremme forslag for Stortinget om å stille krav om forhåndsgodkjenning for refusjon av utgifter til sykehusbehandling i utlandet (jf. Pasientrettighetsdirektivet), og stille krav til kvaliteten i tilbudet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 fremme tiltak for å hindre en utvikling med økt bruk av pasientbehandling, inkludert tannbehandling, i land med høy risiko for spredning av resistente bakterier.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble bifalt med 48 mot 45 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 17.44.18)

Komiteen hadde innstilt Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:2 S (2016–2017) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Per Olaf Lundteigen om å styrke det internasjonale og nasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

(Uro i salen)

Presidenten: Om det er feil? Presidenten kan ikke gjøre noe med et resultat som er som det er. Jeg tror datamaskinen har telt riktig.

Sak nr. 10 [17:35:07]

Referat

1. (161) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Kirsti Bergstø om å sikre at fosterhjemsgodtgjørelse ikke gir tap av trygdeytelser for fosterforeldre ved sykdom eller arbeidsløshet (Dokument 8:49 S (2016–2017))
2. (162) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Abid Q. Raja og Terje Breivik om å innføre en økonomisk sikkerhet og forutsigbarhet for fosterforeldre som mottar ytelser fra Nav (Dokument 8:50 S (2016–2017))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes arbeids- og sosialkomiteen.

3. (163) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tove Karoline Knutsen, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol, Line Kysnes Vennesland og Torgeir Micaelsen om opprettelse av en tilskuddsordning til aktivitetsprosjekter for mennesker med hukommelsessvikt og demenssykdommer (Dokument 8:51 S (2016–2017))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
4. (164) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth og Ola Elvestuen om 100-årsmarkering av slutten på første verdenskrig – i Dialogbyen Lillehammer 2018 (Dokument 8:45 S (2016–2017))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
5. (165) Årsrapporter fra Stortingets faste delegasjoner til internasjonale parlamentariske forsamlinger for 2016 (Dokument 13 (2016–2017))
6. (166) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Liv Signe Navarsete, Geir Pollestad, Jenny Klinge og Trygve Slagsvold Vedum om stans i nedbygginga av Heimevernet (Dokument 8:47 S (2016–2017))
Enst.: Nr. 5 og 6 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl.17.46.
